وەهای گوت زەردەشت

بەشی سێهەم

ئێـوە ئەودەم کـە ئاواتەخـوازی عـرووجن، چاو لە سـەرەوە دەکـەن و مـن چاو لە خـوارەوە ـ چونکە عرووجم کردوە.

کێ دەتوانێ لە نێو ئێوە دا هەم پێبکەنێ و هەم عرووجی کردبێ؟

ئەو کەسەی کە دەچێتە سەر ترۆپکی بەرزترین کێو، بە هەموو نمایشە غەمێنەرەکان و بە راستی بوونە غەمێنەرەکان پێدەکەنێ

زەردەشت، بەشی یەکەم، سەبارەت بە خویندنەوە و نووسین

ئاوارە

نیوەشەو بوو کە زەردەشت بە سەر کێو و گردەکانی دوورگە دا وەڕێکەوت، هەتا بۆ بەرەبەیان بگاتە بەستێنەکەی دیکەی؛ چونکە دەیەویست لەوێ سواری کەشتی بێ. ئەوێ لەنگەرگایەکی دڵڕفێن بوو کە کەشتیەکانی بێگانەش پێیان خۆش بوو لەنگەری لێبگرن و گەلێک کەسیش کە دەیانەویست لە دوورگەکانی بەختەوەرییەوە سەفەر بکەن، سوار دەکرد. بەڵام، زەردەشت، هەروا کە بە کێو هەڵدەگەڕا، بەڕێوە بیری لە گەلێک ئاوارەیی تەنیایی خۆی لە لاوەتییەوە دەکردەوە و ئەوە کە تاکوو ئێستا چەندە کێو و گرد و ترۆپکی بڕیوە.

زەردەشت بە دڵی خۆی گوت: من ئاوارەم و شاخەوان. دەشتەکانم خۆش ناوێن و وەهام کە دەڵێی ماوەیەکی زۆر ناتوانم ئارام دانیشم.

هەر شتێکی کە وەک چارەنووس و ئەزموون بۆ لای من دێ ـ ئاوارەیی و شاخەوانییەکی بە دواوە دەبێ: مرۆڤ، لە ئاکام تەنیا هەر خۆی ئەزموون دەکا.

ئەو سەردەمەی کە ڕووداوەکان دەیانتوانی بەرەنگارم بن، تەواو بوو؛ ئێستا دەکرێ چیم لێ بقەومێ کە هەتا ئێستا هی من نەبووبێ!

ئەمە گەڕانەوەی ئەوە، ئەو لە ئاکام بۆ ماڵ، بۆ لای من دێتەوە: ئەو هەر خۆیی خۆمە و ئەوانەی کە هی ئەوە و درێژماوەیەک لە نێوان شتەکان و ڕووداوە بەربڵاوەکان دا ئاوارە بوە.

ئەمەش دەزانم کە نووکە من لە بەرابەر دوایین ترۆپکی خۆم و لە بەرابەر ئەوەی کە درێژتر لە هەموو شتێک بۆ من وەلا نرابوو، وەستاوم. ئاخ، دەبێ لە دژوارترین ڕێگای خۆم سەرکەوم! ئاخ، تەنیاترین ئاوارەیی خۆم دەست پێکردوە!

بەڵام ئەوەی کە لە ڕەگەزی منە لە وەها دەمێک ڕاناکا: ئەو دەمەی کە پێیدەڵێ: «نووکە تۆ پێت لە ڕێبازی مەزنایەتی خۆت ناوە! ترۆپک و هەڵدێر ـ نووکە بوونە یەک!

تۆ پێت لە ڕێبازی مەزنایەتی خۆت ناوە: ئەوەی کە بە دوایین مەترسیت

دادەندرا، نووکە بۆتە دوایین پەنات!

تۆ پێت لە ڕێبازی مەزنایەتی خۆت ناوە: ئەوە دەبێ گەورەترین دلێریت بێ چونکە لە پشت سەرت ئیدی ڕێگایەکی دیکە نیە!

تۆ پێت لە ڕێبازی مەزنایەتی خۆت ناوە: لێرە ئیدی کەس بە دزی بەشوێن تۆوە نابێ! پێت ئەو ڕێگایەی کە جێت هێشتوە دەیسڕێتەوە. و لە سەر ئەم ڕێگایە نووسراوە: مەحاڵ!

ئەگەر لەوە بەدوا پەیژەیەک نەمابێ، دەبێ بزانی کە بە سەر سەری خۆت دا وەسەربکەوی: دەنا چلۆن دەچیە سەر؟

بە سەر سەری خۆ دا و بە سەر دڵی خۆت دا! نووکە ئەوەی کە لە تۆ دا هەرەنەرمە دەبێ ببێتە هەرەرەق!

ئەوەی کە هەمیشە خۆی زۆر دەلاوێنێتەوە، لە ئاکام لەم لاوانەوەیە نەخۆش دەبێ. بژی هەرچییەک کە رەق ساز دەکا!

من ڕێز لەو وڵاتە ناگرم کە شیر و هەنگوینی پێدا دەڕوا!

بۆ زۆر دیتن، چاو لە سەر خۆ هەڵگرتن پێویستە: هەر شاخەوانییەک پیویستی بە وەها سەختییەک هەیە.

بەڵام ئەو هەڵسەنگێنەرەی کە چاوێکی کەم سۆمای هەیە، جگە لە ڕواڵەتی شتەکان چ دەتوانێ ببینێ؟

بەڵام تۆ ئەی زەردەشت، ویستووتە کە لە بنج و بناوانی هەر شتێک بڕوانی: لەبەر ئەوە دەبێ لە خۆت وەسەرکەوی ـ سەرتر و بەرزتر، هەتا ئەو ڕادەیە کە هەسێرەکان بخەیە ژێر پێت!»

ئادی، ئەوەی کە من بە ترۆپکی خۆمی دادەنێم لە بەرزاییەوە ڕوانین لە خۆ و لە هەسێرەکانی خۆیە: ئەمە هێشتا وەک دوایین ترۆپک بۆ من ماوەتەوە!

زەردەشت هەروا کە هەڵدەگەڕا وەهای بە خۆی گوت و دڵی خۆی بەم وتە سەختانە ئارام کردەوە: چونکە دڵی وەها گیرابوو کە پێشتر قەت ئاوا نەببوو و کاتێک گەیشتە بەرزایی دوورگەکە، ئەوسا، دەریا لە بەرابەری هەڵکەوتبوو: ئەو وەستا و درەنگانێک بێدەنگ بوو. بەڵام شەو لەم بەرزاییە سارد و ساو و پڕهەسێرە بوو.

له ئاکام، غەمین گوتی: دەزانم بەشم چیە. ئەهای، من ئامادەم! هەنووکە دواین تەنیاییم دەست پێکرا.

ئاخ لەو دەریا رەش و غەمبارەی ژێر پێم! ئاخ لەو شەوە تار و نێوچاوان تاڵە! ئاخ، چارەنووس و دەریا! من بۆ لای ئێوە دەبێ داگەڕێم!

له حاند چیای هەرە بەرز و ئاوارەیی هەرە درێژی خۆم وەستاوم: لەبەر ئەوە له پێشدا دەبێ ئەوەندە له قوولایی بچمە خوارەوە کە هەتا ئێستا وەسەر کەوتووم:

لەو قووڵتر له ناخی ژانەوە رۆچم کە هەتا ئێستا وەسەر کەوتووم ـ بۆ خوار هەتا لافاوە هەرە رەشەکەی! چارەنووسم وەهای دەوێ: ئەهای! من ئامادەم.

جارێک پرسیم: چیا هەرە بەرزەکان له کوێوە دێن؟ له دوایی پێگەیشتم کە له دەریاوە سەرهەڵدەدەن.

ئەم بەڵگەیە له سەر رەوەز و ترۆپکەکانیان نووسراوە. له قووڵترین جێگاوە هەرە بەرز دەبێ هەتا بەرزایی خۆی سەر هەڵدا.

وەهای گوت زەردەشت له سەر کێو، لەو شوێنەی کە سارد بوو. بەڵام کە گەیشتە نزیک دەریا و له ئاکام، تەنیا له نێوان رەوەزەکان وەستا، له رێ بڕین شەکەت ببوو و پتر له جاران تامەزرۆ.

ئەو گوتی: هێشتا هەموو شت له خەو دان، دەریاش هەروەتر. چاوەکانی چەشنی بێگانە و مەستی خەو تێمدەڕوانن.

بەڵام هەناسەی گەرمە، هەست بە گەرماکەی دەکەم و هەست دەکەم کە خەون دەبینێ و هەروا له خەو دا، له سەر باڵنجە پتەوەکان جینگڵان دەدا.

گوێ بگرە! گوێ بگرە! چلۆن له یادە ناخۆشەکانی دەناڵێ! یا له چاوەڕوانیە ناخۆشەکانی!

ئاخ، ئەی درنجی تار، منیش له غەمت غەمینم و لەبەر تۆ له خۆم تووڕە.

ئاخ دەستەکانم ئەوەند کە پێویستە بە هێز نین! چونکە، بە راستی، داخوازی ئەوەم کە تۆ له خەونە ناخۆشەکانت رزگار کەم!

زەردەشت وەهای گوت، کەنینێکی تاڵ و غەمباری بە خۆی هاتێ و گوتی:

چلۆن؟ زەردەشت! دەتەوێ بۆ دەریاش سترانێکی لاواندنەوە بێژی؟

ئاخ، ئەی شێتی دڵاوا، زەردەشت! ئەی گیرۆدەی بڕوا! تۆ هەمیشە هەروا بووی: تۆ هەمیشە بە بڕواوە له هەر شتێکی خۆفناک نزیک بوویەوە.

تۆ هەمیشە دەتەوێ هەر غوولێک بلاوێنیەوە. هالاوی هەناسەیەکی گەرم و کەمێک مووی سەر پەنجە بۆ تۆ بەسە هەتا بەجارێک ئەویندارى بی و هەڵیفریوێنی.

ئەوین مەترسییەکە له بۆسەی تەنیاترین کەس دا، ئەوین بە هەر شتێک کە بەس زیندوو بێ! بە راستی، شێتایەتی و خۆ بە چووک دانانی من له ئەوین دا شیاوی پێکەنینە!

وەهای گوت زەردەشت و جارێکی دی پێکەنی؛ ئەودەم بیری له هاوڕێ جێ هێشتووکانی کردەوە و هەر وەک بڵێی بە بیرەکانی خەتایەکی سەبارەت بە ئەوان کردبێ، لەبەر ئەم بیرانە له خۆی تووڕە بوو. لەپڕ وەهای لێهات کە پیاوی دەم بە پێکەنین وەگریان کەوت: زەردەشت لەبەر تووڕەیی و تاسە، هۆڕهۆڕ دەگریا.

سەبارەت بە روخسار و پەردەک

١

کاتێک ئەم هەواڵە لە نێو سەرنشینەکانی کەشتی دا بڵاو بۆوە کە زەردەشت لە کەشتی دایە ـ چونکە هاوکات دەگەڵ ئەو پیاوێکی دانیشتووی دوورگەکانی بەختەوەریش سواری کەشتی ببوو ـ پرسایی و چاوەڕوانییەکی زۆر سەری هەڵدا. بەڵام زەردەشت دوو رۆژان بێدەنگ بوو و لە غەمان سارد و کەڕ، وەها کە نە وڵامی نیگاکانی داوە و نە وڵامی پرسیارەکان. بەڵام لە ئێوارەی دووهەمین رۆژ دا، سەرەڕای ئەوە کە هێشتا بێدەنگ بوو، گوێیەکانی جارێکی دی کردەوە: چونکە لەم کەشتیە دا کە لە دوورەدەستانەوە هاتبوو و دیسان دەیەوست دوورتر بڕوا، شتگەلی سەیر و سەمەرە و پڕمەترسی شیاوی بیستن زۆر بوو. بەڵام، زەردەشت دۆستی هەموو ئەو کەسانە بوو کە دەچنە سەفەری دوورەدەستان و ناتوانن بەبێ مەترسی بژین. بڕوانە، لە ئاکام بۆ گوێ هەڵخستن زمانی کراوە و سەهۆڵی دڵی شکا؛ ئەودەم وەهای دەست بە قسە کرد:

دەگەڵ ئێوە، ئەی لێکۆڵەران و بەتاقیکەرەوە بێباکەکان و، دەگەڵ هەموو ئەو کەسانەی کە باسپێرە ژیرەکان لە سەر دەریا بە سامەکان داژۆن ـ

دەگەڵ ئێوە، ئەی سەرمەست لە پەردەکەکان، ئەی شادخوازانی بوولێڵ، کە گیانتان بە هەوای بلوێر بۆ لای هەر گێژاوێکی فریو رادەکێشرێ ـ

چونکە ناتانەوێ بە دەستی لەرزۆک، کوێرانە بە دوای ریسێک دا بڕۆن و لەو شوێنە کە دەتوانن دڵنیا بن، لە لێکدانەوە بێزارن ـ

تەنیا بۆ ئێوەی دەگێڕمەوە ئەو پەردەکی کە من دیتوومە ـ روخساری تەنیاترین پیاو.

ماوەیەک لەمەوبەر بە دڵتەنگی بە نێوان ئێوارەیەکی رەنگ مردوو دا تێدەپەڕیم ـ دڵتەنگ و شێواو، بە لێوگەلێکی رێک کوشراو. بۆ من، تەنیا هەر هەتاوێک ئاوا نەببوو.

ئاهەڕێیەک بوو کە بە لاساری وەسەر رەوەز دەکەوت، ئاهەڕێیەکی بەدخواز و تەنیا، کە ئاسەوارێک لە دڵگری گیا و چرپی بەدی نەدەکرا: ئاهەڕێیەکی کوێستانی کە لەبەر پێخوستی پێیەکانم ددانی دەچیڕەوە دەبرد.

پێم بێدەنگ بە سەر تەقەتەقی گاڵتەجاڕی تەقتەقەبەردەکان دا دەڕۆیشت و بەردە خزەکانی ورد دەکرد و وەسەردەکەوت.

بۆ سەر، بەپێچەوانەی گیانێک کە ئەوی بۆ خوار، بۆ لای هەڵدێر دەکێشا، ئەو «گیانقورسی» شەیتانی من و سەرووی دوژمنەکانم.

بۆ سەر، سەرەڕای ئەوە کە ئەو سواری من ببوو، نیوەی گوڕنی، نیوەی جرجەمشک، گردەنشین و گردەنشینکەر و؛ سوربی دەگوێم دەتکاند و بیروڕای سوربی دەمێشکم.

بە پرتە و بۆڵە، ئارام ئارام، چرپاندی: «ئەی زەردەشت، ئەی بەردی فرەزانی! تۆ خۆت بۆ سەر هاویشتوە. بەڵام هەر بەردێکی هاویشتراو دەبێ ـ داکەوێ!

ئەی زەردەشت، ئەی بەردی فرەزانی! ئەی بەردی قەڵماسەنگ! ئەی هەسێرەشکێن! تۆ خۆت وەها بۆ سەرەوە هاویشتوە. بەڵام هەر بەردێکی هاویشتراو دەبێ ـ داکەوێ!

«تۆ خۆت بە بەردەباران کردن بە دەستی خۆ مەحکووم کردوە: ئەی زەردەشت، تۆ، بە راستی، بەردەکەت دوور هاویشتوە؛ بەڵام ئەم بەردەش بە سەر تۆ دا ـ دادەکەوێ!»

ئەوسا گوڕنی بێدەنگ بوو؛ و ئەم بێدەنگییە ماوەیەکی خایاند. بەڵام ئەم بێدەنگییە قورسایی لە سەر دەکردم. بە راستی، لە وەها پێکەوە بوونێک دا مرۆڤ لە تەنیا بوون تەنیاترە.

چوومە سەر و چوومە سەر، خەونم دیت و بیرم کردەوە ـ بەڵام هەموو شتێک قورسایی لە سەر دەکردم. وەک نەخۆشێک بووم کە عەزابی بە سامی لە کەلکی خستبێ و جارێکی دی خەونێکی ناخۆشتر ئەوی لە خەو راپەڕاندبێ.

بەڵام شتێک لە من دایە کە بوێریی پێدەڵێم: ئەو هەتا ئێستا هەر دڵ ژاکاوییەکی منی کوشتوە. ئەم بوێرییە لە ئاکام فەرمانی پێدام کە بوەستم و بڵێم: «گوڕنی! یا تۆ! یا من!»

بەڵام، بوێریی مەزنترین کوشتارگەرە. بوێریی هەر ئەوەیە کە هێرش دەبا و لە هەر هێرشێک دا هەوای دەهۆڵ و کەڕەنای بەرز دەبێتەوە.

بەڵام، مرۆڤ بوێرترین گیانلەبەرە: ئەو بەم بوێرییە بە سەر هەر گیانلەبەرێک دا زاڵ بوە. بە هەوای دەهۆڵ و کەڕەنا بە سەر هەر دەردێک دا زاڵ بوە؛ بەڵام دەردی مرۆڤ قووڵترین دەردە.

بوێریی سەرەگێژەی سەر هەڵدێرەکانیش دەکووژێ. و لە کوێیە کە مرۆڤ لە سەر هەڵدێرەکان نەوەستابێ؟ مەگەر دیتن هەر هەمان ـ دیتنی هەڵدێر نیە؟

بوێریی مەزنترین کوشتارگەرە؛ بوێریی بەزەییش دەکووژێ. بەڵام، بەزەیی قووڵترین هەڵدێرە. هەر چی مرۆڤ قووڵتر لە ژیان بڕوانێ، قووڵتر لە رەنجی روانیوە.

بەڵام، بوێریی مەزنترین کوشتارگەرە، بوێرییەک کە هێرش دەبا، کە مەرگیش دەکووژێ، چونکە دەڵێ: «هەر ئەمە بوو ژیان؟ کەوایە، جارێکی دیش!»

بەڵام لەوەها وتەیەک دا گەلێک هەوای دەهۆڵ و کەڕەنا هەیە. ئەوەی کە گوێیەکی هەیە، بیبیسێ.

٢

گوتم: «بوەستە! گورنی! یامن! یا تۆ! بەڵام من لە تۆ بە هێزترم: تۆ بیری هەڵدێریی من ناناسی! باری ئەو بە تۆ هەڵناگیرێ!»

ئەودەم سووکتر بووم: چونکە گورنی بە قوتی لە سەر شانم بازدی دا و لە سەر گابەردێک بەرابەرم هەڵکورما. بەڵام دروست هەر لەو شوێنەی کە ئێمە وەستابووین دەروازەیەکی لێبوو.

درێژەم بە قسەی خۆم دا و گوتم: «گورنی! چاو لەم دەروازەیە بکە! دوو رووی هەیە؛ دوو رێگا لێرە دەگەنەوە یەک: و هیچکەس تاکوو ئێستا هەتا بنەبانی ئەوان نەرۆیشتوە.

ئەم کۆڵانە درێژەی کە بۆ دواوە دەچێ و هەتا ئەبەد دەخایەنێ و ئەو کۆڵانە

درێژەی کە بۆ پێشەوە دەچێ ـ ئەبەدییەتێکی دیکەیە.

ئەم دوو رێگایە دژی یەکدین و سەرەکانیان لێک دەکوتن ـ و لێرە لەبەر ئەم دەروازەیەیە کە پێک دەگەن. ناوی دەروازەیان لە سەر دەرگا ئاوا نووسیوە: «سات».

بەڵام ئەگەر کەسێک یەکێک لەوان بگرێتە بەر و هەر دوورتر و دوورتر بڕوا، ئایا تۆ، ئەی گورنی، پێت وایە کە ئەم دوو رێگایە هەتا ئەبەد هەر دژی یەک دەبن؟»

گورنی، بە تەوسەوە، بە ورتە گوتی: «هەرچییەک کە راستە درۆ دەکا، راستەقینە هەمووی خواروخێچە، زەمان خۆی جەغزێکە.»

دەرهەڵبووم و گوتم: «ئەی گیانقورسی! ئەمە وا سانا لە سەر خۆت مەگرە! دەنا تۆ هەر لەو شوێنەی کە بە پێی شەلەوە هەڵکورماوی، بە هەڵکورماوی بە جێ دێڵم ـ چونکە من بووم کە تۆم هێنا سەر.»

درێژەم بە قسەی خۆم دا و گوتم: «ئەم ساتە بڕوانە! لە دەروازەیەک کە ئەم ساتەیە کۆڵانێک هەتا ئەبەد بەرەو دواوە دەڕوا: لە پشت سەری ئێمە ئەبەدیەتێک هەڵکەوتوە.

ئایا نابێ هەرچییەک کە دەتوانێ بڕوا، بەرلەمە لەم کۆڵانە تێپەڕیبێ؟ ئایا نابێ هەرچییەک کە دەتوانێ بقەومێ، بەرلەمە قەومابێ، کرابێ، تێپەڕیبێ؟

ئەگەر هەموو شتێک بەرلەمە بوە، ئەی گورنی، بۆ ئەم ساتە دەڵێی چی؟ ئایا نابێ ئەم دەروازەیە بەرلە ئێمە ـ بووبێ؟

ئایا هەموو شتێک مەگەر وەها توند لێک گرێ نەدراون کە ئەم ساتە هەموو شتەکانی داهاتوو بە دوای خۆی دا دەکێشێ؟ و لەبەر ئەمە ـ خودی خۆشی؟

کەوایە، ئەوەی کە دەتوانێ تێپەڕێ، دەبێ جارێکی دیکە لەم کۆڵانە درێژە ـ تێپەڕێ!

ئەم جاڵجاڵۆکە شلڕەوە کە لە ژێر تریفە دا دەخزێ و خودی ئەم تریفەیە، من و تۆ کە لەبەر ئەم دەروازەیە لە شتگەلی هەرمان دەدوێین ـ ئایا نابێ هەموومان بەرلەمە لێرە بووبین؟

و گەڕابێینەوە و لەو کۆڵانەی دیکە کە لە بەرەو رووی ئێمەیە، تێپەڕیبێین، لەم

کۆڵانە درێژە سامناکە ـ ئایا نابێ ئێمە بە نەمری بگەڕێینەوە؟»

وەهام گوت و هەردەم ئارامتر: چونکە خۆم لە بڕواکانم و نهێنی بڕواکانم هەراسم تێکەوتبوو. ئەودەم لەپڕ بیستم کە سەگێک لەو نزیکانە دەلوورێنێ.

ئایا قەت وەها لوورەیەکم بیستبوو؟ بیرم بەرەو دواوە رای کرد! ئادی! بۆ سەردەمی منداڵیم، بۆ دوورەدەستترین منداڵەتیم ـ

ئەودەم وەها لوورەیەکم لە سەگێک بیستبوو، و ئەویشم دیبوو، موو زیک، سەر بەرز کردوو، لەش لەرزۆک، لە بێدەنگترین نیوەشەو دا ـ ئەودەم کە سەگەکانیش بڕوایان بە هەبوونی تاپۆکان هەیە ـ

وەها دڵم پێی سووتا. چونکە، ئەودەم مانگی تەواو، بە بێدەنگییەکی مەرگاسا، لە سەر ماڵ هەڵاتبوو و ئەودەم، وەک تەبەقێکی درەوشاوە، ئارام وەستابوو، ئارام لە سەر بانێکی تەخت، وەک کەسێک کە لە سەر ملکێکی بێگانە وەستابێ ـ

هەر ئەوەش سەگی ترساندبوو؛ چونکە سەگ ئیمانیان بە هەبوونی تارمایی و تاپۆکان هەیە. کاتێک جارێکی دیکە وەها لوورەیەکم بیست، جارێکی دیکە دڵم پێی سووتا.

نووکە بۆ کوێ چووبوون؟ گوڕنی؟ دەروازە؟ جاڵجاڵۆکە و ورتەکان؟ ئایا خەونم دیتبوو؟ ئایا وەخەبەر هاتبووم؟ لەپڕ دیتم کە لە نێوان رەوەزە دڕەکان دا، تەنیا و هەڵوەدا، لە هەڵوەداترین مانگەشەو دا وەستاوم.

بەڵام مرۆڤێک لەوێ کەوتبوو! و ئەوەتا سەگەکە، موو زیک، بە هەڵبەز هەڵبەز و بە مرەمڕ. ئێستا منی دەدیت کە دەهاتم ـ ئەودەم دیسان لووراندی، ئەوسا نووزاندی. ئایا قەت بیستبووم کە سەگێک ئاوا بە نووزەوە داوای یارمەتی بکا؟

بە راستی، شتێکی وەهام دیت کە قەت هاوتاکەیم نەدیبوو. شوانێکی لاوم لە ئاویلکەدان دا دیت، بە هەناسەبڕکە، خۆ لەبەر ژان گرمۆڵە کردوو، بە سیمایەکی تێکچڕژاو و مارێکی قەف ئەستووری رەش لە زاری شۆڕ ببۆوە.

ئایا قەت ئەو هەموو بێز و سامی رەنگ بزڕکاوم لە سەر سیمایەک دیتبوو؟ لەوانەیە ئەو لە خەو دا بوە کە مار دە گەرووی خزاوە و ددانی بە توندی لێ گیر کردوە.

دەستم ماری کێشا و کێشای: بەڵام بێکەلک بوو! دەستم نەیدەتوانی مار لە گەرووی دەرکێشێتەوە. ئەوسا هاوارێک لە دەروونم هاتە دەر: «قەپی لێداگرە! قەپی لێداگرە!»

«سەری هەڵکەنە! قەپی لێداگرە!» ـ وەها هاوارێک لە دەروونم هاتە دەر. ترسم، رقم، بەزەییم، بێزم، گشت چاکە و خراپەم هاوهاوار لە دەروونم هاتنەدەر.

ئەی دلێرانی دەوروبەرم! ئێوە ئەی لێکۆڵەران و تاقیکەرەوەکان و ئەی ئەو کەسانەی لە نێو ئێوە دا باسپێرە ژیرەکان لە سەر دەریا نەدیتراوەکان داژۆن، ئێوە ئەی سەرمەست لە پەردەکەکان!

بۆم رەها بکەن پەردەکێک کە ئەودەم دیتم. بۆم مانا بکەنەوە روخساری تەنیاترین کەس!

چونکە ئەمە روخسارێک و پێشبینییەک بوو: چ بوو ئەوەی کە من بۆ کینایە دیتم؟ کێیە ئەو کەسەی کە دەبێ رۆژێک سەر هەڵبدا؟

کێیە ئەو شوانەی کە مار ئاوا لە گەرووی خزابوو؟ کێیە ئەو مرۆڤەی کە ئەوەی کە قورسترین و رەشترینە ئاوا لە گەرووی دەخزێ؟

بەڵام، شوان قەپی داگرت، هەر ئەوجۆرەی کە هاوارم رێی چارەی پێگوتبوو، ئەویش چ قەپێک! و سەری ماری بۆ دوور تف کرد ـ و هەستا سەر پێ.

ئیدی نە شوان بوو و نە مرۆڤ ـ گۆڕاو و نوورانی و بە پێکەنین! قەت لە سەر زەوی وەها مرۆڤێکی بە پێکەنینم نەدیتبوو کە ئەو پێدەکەنی!

برایان، پێکەنینێکم گوێ لێبوو کە پێکەنینی مرۆڤانە نەبوو ـ نووکە تینوایەتییەک من دەخوا، تامەزرۆییەک کە هێچکات ئارام ناگرێ.

تامەزرۆیی ئەم پێکەنینە من دەخوا: ئاخ، نووکە چلۆن بەرگەی ژیان دەگرم! چۆن بەرگەم گرت کە نووکە بمرم!

وەهای گوت زەردەشت.

سەبارەت بە بەختەوەری داوانەکراو

زەردەشت بەو پەردەک و دڵ گیراوییانەوە، بە سەر دەریا دا سەفەری دەکرد. کاتێک چوار رۆژ لە دورگەکانی بەختەوەری و لە هاوڕێکانی دوور بۆوە، بە سەر گشت دەردەکانی خۆی دا زاڵ بوو و سەرکەوتوانە و بە پێیەکی قایم جارێکی دی لە سەر چارەنووسی خۆی وەستا و ئەودەم بە ویژدانی شادی خۆی وەهای گوت:

جارێکی دی تەنیام و دەمەوێ کە وەها بم، تەنیا دەگەڵ ئاسمانی ساو و دەریای هەراو؛ جارێکی دی ئێوارە دایگرتووم.

یەکەم جار رۆژێک لە ئێوارە دا بوو کە هاوڕێکانم دیتەوە، جاری دووهەمیش ئێوارە بوو: لەودەمە دا کە شۆقەکان گشتیان ئارامتر دەبنەوە.

چونکە ئەوەی کە لە بەختیاری دا هێشتا لە نێوان زەوی و ئاسمان دا بەڕێوەیە، نووکە لە رەوانێکی نوورانی دا لە هێلانەیەک دەگەڕێ: لە حاند بەختیاری دا شۆقەکان هەموو ئارامتر بوون.

ئەی ئێوارەی ژیانم! بەختیاری منیش رۆژێک بەرەو دۆڵەکان داگەڕا هەتا هێلانەیەک بدۆزێتەوە: و لەوێ ئەم گیانە ئاوەڵە میوانگرانەی دیتەوە.

ئەی ئێوارەی ژیانم! من بۆ وەدەست خستنی ئەم تاکە شتە چ ماوە کە داینەنێم: بۆ دەست خستنی ئەم نەمامستانەی بڕواکانم و شۆقی ئێوارەی بەرزترین هیواکانم!

ئافرێنەر رۆژێک لە دۆستانی خۆ و لە منداڵانی هیواکانی خۆی دەگەڕا: بڕوانە! ئەو پێیوابوو کە ناتوانێ ئەوان بدۆزێتەوە، مەگەر ئەوە کە لە پێشدا بۆ خۆی ئەوان بافرێنێ.

لەبەر ئەوە من لە نیوەی کاری خۆ، لە حاڵی هاتوچۆ و گەڕانەوە لە لای منداڵەکانی خۆمم. لەبەر خاتری منداڵەکانی زەردەشت دەبێ خۆی پێبگەیەنێ.

چونکە مرۆڤ هێشتا بەگیان و دڵ تەنیا ئەویینداری منداڵەکان و کاری خۆیەتی؛ و لەو شوێنەی کە ئەوینی گەورە بە خۆ هەبێ نیشانەی ئاوس بوونە: من وەهام دیوە.

منداڵەکانم هێشتا لە شینایی یەکەم بەهاری خۆیان دان. دارەکانی باغ و

باشترین خاکم، لە پەنا یەک وەستاون و وێکڕا لەبەر بایەکان دەلەرزێنەوە.

بە راستی، دورگەکانی بەختەوەری ئەو شوێنەن کە وەها دارگەلێک لە پەنا یەکدی وەستاون. بەڵام بە تەمام کە رۆژێک ئەوان هەڵکەنم و هەر کامیان بە تەنیا بچەقێنم هەتا تەنیایی و لاساری و دووربینی فێر بن.

ئەو قەف لە سەر قەف و چەماو، بە پتەوییەکی پڕ لە نەرمی، وەک فانووسێکی دەریایی زیندوو لە ژیانێکی کۆڵنەدەرانە، لە بەستێنی دەریا دەوەستێ.

ـ لەو شوێنە کە تۆفانەکان خۆ بە دەریا دادەدەن و لمبۆزی کێو، ئاو دەخواتەوە. لەوێ هەر کام لەوان سەردەمێک شەو و رۆژ چاوەدێری دەکەن هەتا تاقی کردنەوە و ناسینەوەیان تێپەڕ بکەن.

لەبەر ئەوە دەبێ تاقی بکرێتەوە و بناسرێ هەتا روون بێتەوە کە لە رەگەز و رەچەڵەکی منە یا نا ـ یانی، خاوەنی ورەیەکی پشوودرێژ، بێدەنگ تەنانەت لە کاتی قسە کردن دا، وەها بەخشێنەرێک کە بە پێدان دەستێنێ:

ـ هەتا ئەوەکە ئەو رۆژێک ببێتە هاودەمی من و هاوڕێی زەردەشت لە رۆژی ئاسایی و جەژن دا، کەسێکی وا کە بۆ پێگەیاندنی پتری هەر شتێک ویستی من لە سەر دەپەکانم دەنووسێ.

من لەبەر ئەو و هاوتاکانی ئەو دەبێ خۆ پێبگەیەنم. هەر بۆیە، نووکە بۆ دوایین تاقی کردنەوە و ناسینەوەی خۆ لە بەختیاری خۆم خۆ دەکێشمەوە، خۆم دەکێشمەوە و خۆم پێشکەشی گشت بێبەختییەک دەکەم.

بە راستی، کاتی رۆیشتن داهاتبوو کە سێبەری ئاوارە و درێژترین سات و بێدەنگترین سەعات ـ هەموو بە منیان گوت: «کاتە، کات!»

با بە کونی قفڵ دا هەڵیکردە سەرم و گوتی «وەرە!» دەرگا فێڵەزانانە لە سەر من کراوە و گوتی «بڕۆ!»

بەڵام من لەوێ بە ئەوینی منداڵەکانم زنجیر کرابووم: حەز ئەم داوەی بۆ نابوومەوە، حەزی ئەوین، ئەم حەزە کە فەدای منداڵەکانی خۆم بم و خۆمیان بۆ بەخت بکەم.

حەز ـ هەنووکە بۆ من واتە: خۆ بەخت کردن . چونکە من ئێوەم هەیە، منداڵەکانم! و لەم «ویستە» دا دەبێ هەموو شت متمانە بێ و حەزیش هیچ ـ

بەڵام، هەتاوی ئەوینم، کورک لە سەر من هەڵنیشتبوو؛ زەردەشت لە شیلەی خۆی دا دەکوڵا ـ کە سێبەر و گومانەکان بە بان سەرم دا فڕین و تێپەڕین.

تاسەی سەهۆڵبەندان و زستانم هەبوو و ئاخم هەڵدەکێشا: «بریا سەهۆڵبەندان و زستان جارێکی دیکە منیان وە لەرزەلەرز و کرەکرِ دەخست» ئەوسا مژێکی سەهۆڵینم لێ بەرز دەبۆوە.

رابوردووم گۆڕەکانی خۆی داوە و گەلێک دەردی زیندەبەگۆڕ لە خەو هەستان: ئەو دەردە لە کفن پێچراوانەی کە تەنیا خەویان لێکەوتبوو.

وەها هەموو شتێک بە ئاماژەکانیان بانگیان کردم: «کاتە!» بەڵام من نەمدەبیست: هەتا ئەوە کە هەڵدێرم جووڵاوە و بیرم پێوەی دام.

ئاخ، ئەی بیر و باوەڕی هەڵدێریی، ئەی ئەوە کە بیری منی! کەی وەها هێزێکم دەبێ کە دەنگی رەهەند لێدانت ببیسم و ئیدی لەرزم تێنەکەوێ؟

کاتێک دەنگی رەهەند لێدانت دەگاتە گوێم، دڵم هەتا گەرووم لێدەدا! بێدەنگی تۆش دەیەوێ بمخنکێنێ؛ بێدەنگی تۆ ئەی بێدەنگ هەڵدێر!

هەتا ئێستا قەت نەموێراوە کە تۆ بەرەو سەروو بانگ بکەم: ئەوەندەم بەسە کە تۆم دەگەڵ خۆم داکێشاوە. هەتا ئێستا بۆ دوایین بوێریی و بەدفەڕیی شێراسا ئەوەند کە پێویستە بە هێز نەبووم.

قورساییت هەمیشە ئەوەند کە پێویستە بە سام بوە. بەڵام رۆژێک ئەو هێز و ئەو نەڕەی شێرانە دەبینمەوە کە تۆ بۆ سەر بانگ دەکەن!

ئەودەم کە لەم کارە دا بە سەر خۆم دا زاڵ بم، لە گەورەتر لەمەش دا بە سەر خۆم دا زاڵ دەبم و سەرکەوتنێک پێگەیشتنم مۆر دەکا.

لەم نێوە دا هێشتا لە سەر دەریا نادیارەکان داژوێم. کارەساتی خۆرێکخەر زمانلووسیم دەگەڵ دەکا. دەڕوانمە پاش و پێشم ـ بەڵام هێشتا کۆتاییەک نابینم.

هێشتا کاتی دوایین جەنگم دانەهاتوە ـ یا لەوانەشە ـ ئێستا خەریکە دابێ؟ بە راستی، دەوراندەورم دەریا و ژیان بە جوانییەکی ئەفسووناوی تێمدەڕوانن!

ئەی ئێوارەی ژیانم! ئەی بەختیاری بەر لە ئێوارە! ئەی لەنگەرگای دەریای ئازاد! ئەی ئەهوەنی لە کاتی ناهێمنایەتی دا! چەندە گومان لە هەمووتان دەکەم!

بە راستی، لە جوانی ئەفسووناوی ئێوە بە گومانم! وەک ئەویندارێک دەچم کە لە بزەی زۆر نازدارانە بە گومانە.

منیش هەروەک ئەویندارێکی دڵ پیس کە دڵداری لە خۆ دەتارێنێ و سەرەڕای تووڕەیی نەرمە، ئەم ساتە پیرۆزە لە خۆم دەتارێنم.

دوور کەوە ئەی ساتی پیرۆز! بەختەوەری داوانەکراو دەگەڵ تۆ هاتە لای من! من لێرە بە ویستی خۆم بۆ هەڵکێشانی قووڵترین رەنجی خۆم وەستاوم: تۆ بێوەخت هاتووی!

دوور کەوە ئەی ساتی پیرۆز! وا باشترە لەوێ، لای منداڵەکانم هێلانەی دانێی! زووکە! بەر لە ئێوارە بە بەختیاری من ئەوان شاد بکە!

هەر ئێستا ئێوارە دادێ: هەتاو دەپەڕێ. دوور کەوە بەختیاری من!

وەهای گوت زەردەشت و سەراسەری شەو چاوەڕێی بێبەختی خۆی بوو: بەڵام چاوەڕوانییەکەی بێسوود بوو. شەو ساو و ئارام ماوە و بەختیاری لەو نزیک و نزیکتر بۆوە. لای بەیانی زەردەشت لە دڵی دا پێکەنی و بە تەوسەوە گوتی: «بەختیاری وەدوای من دەکەوێ. چون ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە من وەدوای ژنان ناکەوم. بەڵام بەختیاریش ژنە.»

بەر لە ئەنگووتنی هەتاو

ئەی ئاسمان کە لە بان منی! ئەی پاک! ئەی قووڵتر! ئەی هەڵدێری نوور! کە دەڕوانمە تۆ لە تاسەکانی خودایی وەلەرزە دەکەوم.

قووڵایی من ـ خۆ ئاویتنە نێو بەرزایی تۆیە! بێگوناهی من ـ خۆشاردنەوە لە پاکی تۆ دایە.

هەر ئەوجۆرەی کە جوانییەتی خودا ئەو دادەپۆشێ، تۆش هەسێرەکانت وەها دەشاریەوە. قسە ناکەی و بەمجۆرە من لە فرەزانیت ئاگادار دەکەی.

ئەمرۆ، بێزمان بە سەر دەریای بەگوڕ دا بۆ من هەڵاتی و ئەوین و شەرمت بۆ

ڕەوانی بەگوڕم دەرکەوت.

ئەمە کە تۆ بۆ لای من دەهاتی، داپۆشراو بە جوانی خۆت، ئەمە کە تۆ بێزمان قسە دەگەڵ من دەکەی، ئاشکرا لە فرەزانی خۆ دا:

ئای، چلۆن دەبێ کە پەی بە تەواوەتی ئەوەی کە لە ڕەوانی شەرمنت دایە، نەبەم! تۆ بەر لە هەتاو بۆ لای من هاتی، بۆ لای تەنیاترین.

ئێمە لە سەرەتاوە ئاواڵی یەکدی بووین: مەینەت و ناخۆشی و زەوی هی هەر دووی ئێمەیە: هەتاویش هی هەردووکمانە.

ئێمە دەگەڵ یەک قسە ناکەین، چونکە زۆر دەزانین: ئێمە دەگەڵ یەک بێدەنگین، ئێمە زانایی خۆمان دەگەڵ یەک بە بزەوە دەدرکێنین.

ئایا تۆ شۆقی ئاگری من نی؟ ئایا تۆ ڕەوانێکت نیە کە خوشکی ڕوانگەی من بێ؟

ئێمە گشت شتێک بە یەکەوە فێر بووین؛ بە سەر خۆمان دا بۆ لای خۆمان سەرکەوتن و بەبێ هەور، وە بزە هاتن بە یەکەوە فێر بووین ـ

بەبێ هەور وە بزە هاتن بە خوارەوە لە چاوە گەشەکانەوە و لە فەرسەخگەلێکی دوورەوە، ئەودەم کە لە ژێر پێی ئێمە زەخت و ئامانج و گوناه وەک باران هەڵم دەکا.

لە ئاوارییەکانی تەنیاییم، ڕەوانم لە شەوان و لاڕێیەکان دا برسی چ بوو؟ لە کێو هەڵگەڕانەکانم دا هەمیشە جگە لە تۆ لە کێوەکان دا لە کێ دەگەڕام؟

ئاوارییەکان و شاخەوانیەکانم هەمووی هەر نیازێک بوون و دەرمانی داماوییەکان: تەنیا شتێک کە بە هەموو ویستمەوە دەمەوێ، هەڵفڕینە، هەڵفڕین بۆ نێو تۆ!

قەت لە چ کەسێک پتر لەو هەورە سەرگەردانانەی کە تۆ پەڵەدار دەکەن، بێزار بووم؟ و لە بێزاری خۆشم بێزار بووم، چونکە پەڵەداری دەکردی!

دوژمنی هەورە سەرگەردانەکانم، دوژمنی ئەم گورپە ڕفێنەر و بە پەنامەکیانە: چونکە ئەوەی کە هی هەردووکمانە ئەوان لە تۆ و لە منی دەستێنن: ئادی و ئامین گوتنی زۆر و زەوەند.

ئێمە دەگەڵ ئەم دەلاڵ و تێکەڵکەرانە دوژمنین، دەگەڵ ئەم هەورە سەرگەردانانە: ئەم ناتەواوانەی کە نە بەدڵ وبەگیان ئافەرین گوتن فێر بوون و نە تووک لێکردن.

لە نێو کووپەیەک دا لە ژێر ئاسمانی بەستراو دا دانیشتن بۆ من خۆشترە، لە چاڵێکی بێ ئاسمان دا دانیشتن بۆ من خۆشترە هەتا تۆ، ئەی ئاسمانی ساو، بە هەورە سەرگەردانەکانەوە پەڵەدار دیتن!

وابوە کە ئاواتم ئەوە بوە کە بە هەودا زێڕنەکانی برووسک هەڵکوتمە سەریان هەتا وەک هەورەتریشقە، لە سەر بۆشکەی زگەکانیان دەهۆڵ بکوتم:

ـ وەک دەهۆڵ کوتێکی تووڕە، چونکە ئەوان «ئادی!» و «ئامین!»ی تۆم لێدەڕفێنن، تۆ ئەی ئاسمان کە لە بان منی، تۆ ئەی پاک! ئەی نوورانی! ئەی هەڵدێری نوور ـ چونکە ئەوان «ئادی!» و «ئامین!»ی من لە تۆ دەڕفێنن.

چونکە من گرمە و هەورەتریشقە و تووکەکانی تۆفانم لەم ئارامییە بە پەنامەکییە و دوودڵانە گورپەئاسایە پتر خۆش دەوێن. و لە نێو مرۆڤیش دا لە کاسەلێس و ناتەواوان و هەورە سەرگەردانەکانی دوودڵی داماو بێزارم.

«ئەوەی کە ئافەرین گوتن نازانێ، لە سەری پێویستە کە تووک لێکردن فێر بێ!» ـ ئەم ئامۆتە ڕووناکە لە ئاسمانی ڕووناک بۆ من داکەوت. ئەم هەسێرە لە شەوانی تاریش دا بە ئاسمانی منەوەیە.

بەڵام، من ئافەرین وێژم و ئادی بێژ، ئەودەم کە تەنیا تۆ لە دەوروبەرم بی، تۆ ئەی پاک! ئەی نوورانی! ئەی هەڵدێری نوور! ـ ئەودەم ئادی بێژی ئافەرین وێژی خۆم بۆ گشت هەڵدێرەکان دەبەم.

بوومە ئافەرین وێژێک و ئادی بێژێک: و بۆ ئەمە گەلێک زۆرەبانیم گرتوە و زۆرانباز بووم هەتا ئەوە کە ڕۆژێک دەستەکانم بۆ ئافەرین گوتن ئازاد بکەم.

بەڵام ئەمەیە ئافەرین گوتنی من: لە سەرووی هەموو شت وەستان، وەک ئاسمانەکەی، وەک بانە خڕەکەی، وەک گومبەزی شین و ئەهوەن و هەرمانەکەی. خۆزگەم بەوەی کە وەها ئافەرین دەبێژێ!

چونکە شتەکان گشتیان لە کانیاوی هەرمان و لەوپەڕی چاکە و خراپە دا تەعمید دراون؛ بەڵام چاکە و خراپە خۆیان جگە لە سێبەرگەلێکی تێپەڕ و

مەینەتگەلێکی شێدار و هەورگەلێکی ئاوارە نین.

بە راستی ئەمە ئافەرین گوتنە نە کوفرویژی، ئەگەر من فێربکەم: «ئاسمانی پێشهات، ئاسمانی بێگوناهی، ئاسمانی هەڵکەوت، ئاسمانی بوێریی، لە سەرووی گشت شت وەستاوە.

«هێژا هەڵکەوت» ـ ئەمە کۆنترین ئەشرافی دونیایە کە من ئەوم بە هەموو شتەکان داوەتەوە؛ من ئەوانم لە بەردەیی ئامانج رزگار کردوە.

من ئەم ئازادی و شادی ئاسمانم وەک گومبەزێکی شین لە بان سەری هەموو شتێکەوە داناوە، چونکە فێرم کردن کە لە بان و لە دەروونی ئەوان دا هیچ «ویستێکی ئەزەلی» ـ حوکم ناکا.

من ئەم لاساری و ئەم شێتایەتییەم لە جیات ئەو ویستە دانا، چونکە فێرم کردن کە: «لە گشت شت دا مەحاڵێک هەیە: و ئەویش عەقڵانیەتە!»

بێشک، لە هەسێرەیەکەوە بۆ هەسێرەیەکی دی هەندێک عەقڵ، تۆمێک لە عەقڵ، پرژاوە ـ ئەم هەوێنە دەگەڵ گشت شت ئاوێتە بوە: لەبەر شێتایەتی، عەقڵ ئاوێتەی گشت شت بوە!

هەر دەم هەندێک عەقڵ دەگونجێ؛ بەڵام من ئەم باوەڕە پیرۆزەم لە گشت شت دا دیتوە کە شتەکان گشتیان پێیان خۆشە کە بە پێیەکانی پێشهات ـ سەما بکەن.

ئەی ئاسمان کە بان سەری منی، ئەی پاک! ئەی بەرز! پاکیی تۆ بۆ من نووکە لەمە دایە کە هیچ جاڵجاڵۆکەیەکی هەرمان و تەونۆکەی جاڵجالۆکەیەک لە عەقڵ دا لە ئارا دا نیە:

ـ کە تۆ مەیدانی سەمایەکی بۆ پێشهاتەکانی خودایی، کە تۆ تەختەنەردێکی بۆ نەردێن و کایەکەرانی خودایی!

بەڵام تۆ ئەوە خەریکە سوور هەڵدەگەڕێی؟ ئایا من لە نەگوتراوەکان دوام؟ ئایا ئەودەم کە تەمای ئافەرین گوتنی تۆم هەبوو، کوفرم کرد؟

یا شەرمی پێکەوە بوونمانە کە تۆی سوور هەڵگەڕاندوە ـ دەفەرمووی کە بڕۆم و بێدەنگ بم، چونکە رۆژ خەریکە دادێ؟

دونیا قووڵە: و قووڵتر لەوەی کە رۆژ بە بیری دا هاتبێ. گشت شتێک دەگەڵ

رۆژ نابێ بێنیە سەر زمان. بەڵام، رۆژ دادێ: وەرە نووکە لێک جیا بینەوە!

ئەی ئاسمان کە لە بان سەری منی، ئەی شەرمن! ئەی گڕگرتوو! ئەی شادیهێنەری من بەر لە ئەنگووتنی هەتاو! رۆژ دادێ: وەرە نووکە لێک جیا بینەوە!

وەهای گوت زەردەشت.

سەبارەت بە ئاکارباشی بە چووکدانەر

١

کاتێک زەردەشت جارێکی دی پێی لە سەر زەوی رەقەن دانا، یەکڕاست بۆ کوێستان و ئەشکەوتەکەی خۆی نەچۆوە، بەڵکەم گەلێک رێگای بڕی و گەلێک پرسیاری کرد و لەم و لەو هەواڵی وە چنگ خست، وەها کە بە تەوسەوە سەبارەت بە خۆی گوتی: «بڕوانە رووبارێک کە بە گەلێ پێچ و خەمەوە بەرەو سەرینچاوەی خۆی دەگەڕێتەوە!» چونکە دەیەویست لە نزیکەوە بە تاقی کاتەوە کە لەم نێوە دا مرۆڤ چی بە سەر هاتوە: ئاخۆ گەورەتر بوە یا چووکتر. جارێک ریزەماڵێکی تازە سازکراوی چاو پێکەوت، سەری سوڕما و گوتی:

«ئەم ماڵانە چ مانایەکیان هەیە؟ بە راستی، هیچ رووحێکی گەورە ئەوانەی مینا وێنەیەک لە خۆی ساز نەکردوە!

لەوانەیە منداڵێکی نەفام ئەوانەی لە سندووقی لەیستۆکەکانی دەرهێنابێ؟ خۆزیا منداڵێکی دیکە ئەوانەی دیسان لە سندووقەکەی خۆی ناباوە!

ئەم ژوورانەی خەو و دانیشتن، ئایا پیاوەکان دەتوانن هاتوچۆی تێدا بکەن؟ دەڵێی ئەوانەیان بۆ بووکۆڵە هەوریشمییەکان یا بۆ پشیلە چلێسەکان کە حەز لە چلێسی لە خۆشیان دەکەن، ساز کردوە.»

زەردەشت وەستا و وچانی گرت. لە ئاکام غەمین گوتی: «هەموو شت چووکتر

بۆتەوە!

لە گشت شوێنێک دەرگاکان نەوی دەبینم: ئەوەی کە لە ڕەگەزی منە هێشتا دەتوانێ پێیان دا تێپەڕێ ـ بەڵام دەبێ خۆی دانەوێنێ!

کاتێک بۆ زێدی خۆم بگەڕێمەوە، لەوێ ئیدی نابێ خۆ دانەوێنم ـ لەمە پتر نابێ لە ئاست بچووکەکان دا دابێمەوە!» زەردەشت ئاخێکی هەڵکێشا و لە دوورەدەستان ڕاما.

بەڵام هەر ئەو ڕۆژە وتاری خۆی سەبارەت بە ئاکارباشی بە چووکدانەر دەربڕی.

۲

بە نێوان ئەم خەڵکە دا تێدەپەڕم و چاوەکانم ئاوەڵە دێڵمەوە؛ ئەوانە لەوەی کە ئێرەیی بە زاناییان نابەم، لێم خۆش نابن.

ئەوان دەمرێنن چونکە پێیان دەڵێم کە خەڵکی بچووک ئاکارباشی چووکیان شایەنە ـ چونکە سەلماندنی ئەوەم بۆ دژوارە کە خەڵکی بچووکیش پێویستن.

لێرە وەک کەڵەبابێکم لە حەوشێکی بێگانە کە مریشکەکانیش دندووکی لێدەدەن؛ بەڵام لەبەر ئەمە دەگەڵ ئەم مریشکانە خراپ نیم.

لە ئاستیان دا بە ئەدەبم، هەر ئەوجۆرەی لە ئاست گشت ئازارە چووکەکان دا؛ بە بڕوای من، دڕک نواندن لە ئاست هەر شتێکی چووک، زانایی ژووژکانەیە.

ئێواران کاتێک ئەوان لە دەوری ئاگر دادەنیشن، گشتیان باسی من دەکەن: لە من دەدوێن، بەڵام هیچکامیان ـ بیر لە من ناکەنەوە.

بێدەنگییەکی تازە کە فێری بووم ئەمەیە کە قاوەقاوی ئەوان لە ئاقاری من، پەردەیەک بە سەر بیر و بڕواکانم دا دەکێشێ.

ئەوان لە نێو خۆیان دا قاوەقاویانە کە ئەم هەورە تارە دەیەوێ چ لە ئێمە بکا؟ وریا بین، نەکا بەڵایەکمان تووش بکا!»

ماوەیەک لەمەوبەر ژنێک کە دەیەویست منداڵەکەی خۆی بۆ لای من بێنێ، کشاوە دواوە و قیژاندی: «منداڵەکانی خۆتان دوور خەنەوە! ئەم چاوانە داغ بە

رووحی منداڵەکانەوە دەنێ.»

کاتێک کە من قسە دەکەم، ئەوان دەکۆخن: پێیان وایە کۆخین دژایەتییەکە دەگەڵ باهێزەکان ـ ئەوان لە گوڕەی بەختیارییم پەی بە هیچ نابەن.

ئەوان دژایەتی دەکەن کە: «ئێمە هێشتا بۆ زەردەشت وەختمان نیە» بەڵام چ بایەخێکی هەیە سەردەمێک کە بۆ زەردەشت «وەختی نەبێ؟»

کاتێک پەسنم بکەن، چلۆن دەتوانم لە سەر پەسنیان بحەسێمەوە؟ پەسنی ئەوان بۆ من هەروەک پشتبەندێکی دڕکە کە ئەگەر لە خۆشمی بکەمەوە هێشتا هەر من دەخورێنێ.

ئەمەش لە نێو ئەوان دا فێر بووم: پەسنکەر وەها دەنوێنێ کە شتێک لە جیاتی دەداتەوە، بەڵام لە ڕاستی دا دەخوازێ کە پتری پێببەخشن!

لە پێم بپرسە کە ئاخۆ نەوای پەسن و فریودەرانی پێخۆشە؟ بە ڕاستی، بە وەها تەق و زرم و کوتێک پێم نە سەما کردنی پێخۆشە و نە بە سەر پێوە وەستان.

دەیانەوێ بە پەسن و فریویان من بۆ لای ئاکارباشیە بچووکەکەیان ڕاکێشن، دەیانەوێ پێم بە دوای زرم و کوتی بەختیاری بچووک دا بکێشن.

بە نێو ئەم خەڵکە دا تێدەپەڕم و چاوەکانم ئاوەڵە دێڵمەوە. ئەوان بچووکتر بوونەوە و هەر دێن و بچووکتر دەبنەوە: و ئەمە بە هۆی ئامۆتەی ئەوانەوەیە سەبارەت بە بەختیاری و ئاکارباشی.

چونکە ئەوان لە ئاکارباشیش دا شەرمنن ـ لەبەر ئەوە کە داخوازی حەسانەوەن. بەڵام، تەنیا ئاکارباشی شەرمنانە دەگەڵ حەسانەوە یەک دەگرێتەوە.

هەڵبەت ئەوان بە شێوەی خۆیان هەنگاو هەڵێنانەوە و چوونە پێش فێر دەبن: بەڵام من ئەوە بە لەنگانیان ناو دەبەم. ئەوان بەم چەشنە دەبنە لەمپەری ڕێگای ئەو کەسانەی کە پەلەیان هەیە.

گەلێک لەوان دەچنە پێش و هەر ئەودەمیش بە ملی بەرزەوە، ئاوڕ دەدەنەوە: و پێم خۆشە سینگم وە سینگیان بکەوێ.

پێ و چاو نابێ درۆ بکەن و یا درۆ بۆ یەک هەڵبەستن. بەڵام لە نێو خەڵکی

بچووک دا درۆ زۆرە.

هەندێک لەوان دەخوازن بەڵام زۆربەیان دەیانەوێ بخوازرێن. هەندێک لەوان ڕەسەنن، بەڵام زۆربەیان دەورگێڕی خراپن.

لە نێویان دا دەورگێڕ هەن کە نازانن دەورگێڕن و دەورگێڕ هەن کە بەبێ ویست دەورگێڕن؛ ڕەسەنەکان هەمیشە کەمتر دەست دەکەون، بە تایبەت دەورگێڕانی ڕەسەن.

لێرە پیاوەتی کەمە: لەبەر ئەوە ژنەکانیان خۆیان وەک پیاو لێدەکەن. چونکە تەنیا ئەو کەسەی کە بە ڕادەی پێویست پیاوەتی هەیە، ژنایەتی لە ژن دا ـ ئازاد دەکا.

خراپترین شتێک کە لە نێو ئەوان دا دیتم ئەم دووڕوویییە بوو کە تەنانەت فەرماندەرانیش دەگەڵ ئاکارباشی خزمەتکارەکان دووڕوویی دەکەن.

«من خزمەتکارم، تۆ خزمەتکاری، ئێمە خزمەتکارین» ـ دووڕوویی خونکارەکان لێرە وەها دوعا دەکەن؛ هاوار لەو ڕۆژگارەی کە لەو دا یەکەم خونکار یەکەم خزمەتکارە!

ئاخ، پرسایی چاوەکانم بۆ دەروونی دووڕوویی ئەوان باڵی گرت و چ سانا پەیم بە بەختیاری مێشانە و وزەوزیان لە دەوری پەنجەرەی بەربەڕۆچکەکان برد.

ئەوەند کە چاکەی دەبینم ئەوەندیش کەمایەسی. ئەوەند دادخوازی و بەزەیی ئەوەندیش کەمایەسی.

دەگەڵ یەک ساف و بە ئینساف و دڵاوان، وەها کە دەنکە خیزەکان دەگەڵ دەنکەخیزەکانی دیکە ساف و بە ئینساف و دڵاوان.

خۆ بەچووک دانان و وەخۆ گرتنی بەختیارییەکی چووک بە «تەسلیم و ڕەزا» ناو دەبەن! و لە هەمان حاڵ دا لە بن چاویانەوە، بە خۆ بەچووک دانان بە شوێن بەختیارییەکی بچووکی دیکەوەن.

لە قووڵایی دڵی ساویلکەیانەوە پتر لە هەر شتێک داخوازی ئەوەن کە کەس ئازاریان پێنەگەیەنێ. لەبەر ئەوە بەرەو پیری هەرکەسێک دەچن و چاکەی دەگەڵ دەکەن. بەڵام ئەمە ترسەنۆکییە: هەرچەند کە بە «ئاکارباشی» دابنێن.

کاتێک ئەم خەڵکە بچووکە بەرز قسە بکەن، ئەوەی کە دەگاتە گوێی من تەنیا دەنگ نووسانیانە ـ بە هەر سروەیەک دەنگیان دەنووسێ.

زیرەکن و ئاکارباشیەکانیان ئەنگوستگەلێکی زیرەکیان هەیە. بەڵام مستیان نیە. ئەنگوستەکانیان خۆ شاردنەوە لە پشت مست فێر نەبوون.

ئاکارباشی لای ئەوان وەها شتێکە کە چووک و دەستەمۆ دەکا: بەمە لە گورگ سەگیان ساز کردوە و لە خودی مرۆڤ باشترین گیانداری کەوی بۆ مرۆڤ.

بزەی خۆخوازییان بە من وەها دەڵێ: «ئێمە کورسی خۆمان لە نێوەڕاست دادەنێین ـ ئەوەند دوور لە شەڕکەرانی لەخۆبوردوو ئەوەندیش لە مالۆسە شادەکان.»

بەڵام ئەمە نێوان خوازییە هەرچەند کە بە نێوان ژمێری دابندرێ.

۳

بە نێوان ئەم خەڵکە دا تێدەپەڕم و دێڵم کە پەیڤێکی زۆر دابکەون: بەڵام ئەوان نە هەڵگرتنەوە دەزانن و نە ڕاگرتن.

ئەوانە پێیان سەیرە کە بۆچی بۆ سەرکۆنەی لۆمەکان و هەوەسەکان نەهاتووم! بەراستی، من بۆ ئەمەش نەهاتووم کە ئەوان لە گیرفانبڕەکان دوور بخەمەوە.

ئەوانە پێیان سەیرە کە بۆچی ئامادە نیم کە ئەقڵیان تێگەیشتووتر و تیژتر بکەم: دەڵێی هێشتا ئەو ئەقڵانەی کە تەقەیان هەر وەک قەڵەمی بەردتاشەکان گوێم ئازار دەدا بەس نین!

کاتێک هاوار بەرز دەکەمەوە کە «تووک لە گشت ئەو ئەهریمەنە ترسەنۆکانەی دەروونی خۆ بکەن کە پێیان خۆشە بناڵن و دەستەکانیان لەسەر یەک دانێن و عیبادەت بکەن،» هاوار دەکەن کە «زەردەشت بێ خودایە.»

بەتایبەت مامۆستاکانی تەسلیم و ڕەزایان وەها هاوار بەرز دەکەنەوە؛ ڕاست لە گوێی ئەوانە دایە کە پێم خۆشە بەقەو بچریکێنم: «ئادی! منم زەردەشت،

پیاوی بێخودا!»

ئەم مامۆستایانەی تەسلیم و ڕەزا، لە هەر کوێیەک پیس و نەخۆش و ڕشکنێک هەبێ، وەک ئەسپێ بەرەو ئەوێ دەخزێن: و تەنیا بێزی من ناهێڵێ قرچەیان لێبێنم.

ئادی، ئەمەیە موعیزەی من بۆ گوێیەکانی **ئەوان**: منم زەردەشت، پیاوی بێخودا، کە دەڵێ «کێیە ئەو لە من بێخوداترە کە لەزەت لە ئامۆتەکانی ببەم؟»

منم زەردەشت، پیاوی بێخودا: لە کوێ مینا خۆیەک دەبینمەوە؟ مینا منەکان ئەوانەن کە خۆیان ویستی خۆیان دەدەن بە خۆ و ئەوەی تەسلیم و ڕەزایە لە خۆیان دوور دەخەنەوە.

منم زەردەشت، پیاوی بێخودا: من هێشتاش هەر پێشهاتێک لە مەنجەڵی خۆم دا دەکوڵێنم و ئەودەم کە باش کوڵی، وەک چێشتێک بۆ خۆم، بە خێر هاتنی دەکەم.

بەراستی، گەلێک پێشهات بە دەستەڵاتەوە بۆ لام هاتوون، بەڵام ویستی من بە دەستەڵاتتر دەگەڵی دواوە ـ و ئەودەم ئەو بە لاڵانەوە چۆکی داداوە.

ـ بە لاڵانەوە، هەتا لە من دا پەنایەک و لە دڵم دا ڕێگایەک بکاتەوە و خۆ ڕێکخەرانە گوتوویەتی: «زەردەشت، بڕوانە کە دۆست چلۆن بۆ لای دۆست دێ!»

بەڵام لەو شوێنەی کە هیچ کەس گوێیەکانی منی نیە، من چ بڵێم! کەوایە دەمەوێ ئەم قسەیە لە دەروونی گشت بایەکانەوە هاوار بکەم:

ئێوە هەر دێ و بچووکتر دەبنەوە، ئێوە خەڵکی بچووک! ئێوە ورد دەبن ئێوە ڕاحەتی ـ خوازەکان!

ئێوە لەبری گەلێک ئاکارباشیە بچووکەکانتان دەفەوتێن، لەبری گەلێک خۆپارستنی بچووکتان، لەبری تەسلیم و ڕەزای بچووکتان!

خاکەکەتان گەلێک نەرم و لێبووره! بەڵام دار بۆ ئەوەی کە گەورە بێ دەیەوێ لە دەوری ڕەوەزە پتەوەکان ڕیشە پتەوەکانی باژوێ!

ئەوانەی کە خۆی لێدەپارێزن تەونۆکەی گشت داهاتووی مرۆڤ دەتەنن: هیچی ئێوەش تەونۆکەی جاڵجاڵۆکەیەکە و جاڵجاڵۆکەیەک کە بە خوێنی داهاتوو دەژی!

ئێوە خاوەن ئاکارباشە بچووکەکان، وەها وەردەگرن کە دەڵێی دەدزن؛ بەڵام شەرەف لە نێو ناکەسەکانیش دا دەڵێ کە: «تەنیا لەو شوێنە دەبێ بدزی کە نەتوانی بە تاڵانی بەری.»

«بۆ خۆی جێبەجێ دەبێ» ـ ئەمەش ئامۆتەیەکی تەسلیم و ڕەزایە. بەڵام من بە ئێوە دەڵێم، ئێوە ڕاحەتی خوازەکان: **ئەو بۆ خۆی دەستێنێ** و هەمیشەش زۆرتر و پترتان لێدەستێنێ!

ئاخ، بریا ئەم نیوە ویستنەتان لە خۆ دوور خستباوە و بۆ بێکار بوونیش هێندەی کار کردن ورەتان هەبا!

ئاخ، بریا لە قسەم گەیشتبان: «هەمیشە هەرچی دەتەوێ بیکە ـ بەڵام لە پێشدا لەو کەسانە بە کە توانای ویستنیان هەیە!

هەمیشە وەک خۆت هاوساکەت خۆش بوێ ـ بەڵام لە پێشدا لەو کەسانە بە کە خۆیان خۆش دەوێ ـ

لەو کەسانە، کە بە خۆشەویستییەکی گەورەوە خۆشیان دەوێ، کە بە بەسووک دانانێکی گەورەوە خۆشیان دەوێ!» وەها دەڵێ زەردەشت، پیاوی بێخودا.

بەڵام لەو شوێنەی کە هیچ کەسێک گوێیەکانی منی نیە چ دەڵێم! لێرە هێشتا سەعاتێک بۆ کۆتایی هاتنی کاتم ماوە.

پێشەنگی خۆمم لە نێو ئەم خەڵکە دا، قووقەی کەڵەبابی خۆمم لە کۆڵانە تاریکەکان دا.

بەڵام ساتی ئەوان دادێ! و هەروەتر ساتی من! دەم بە دەم بچووکتر، هەژارتر، بێبەر و بەرهەمتر دەبنەوە ـ گژ و گیای هەژار! خاکی هەژار!

بەم زوانە هەروەک گیا و مێرگی ویشک لە بەرابەرم دا دەوەستن، و بە ڕاستی بێزار لە خۆ ـ و پتر تینووی ئاگر هەتا ئاو!

ئەی ساتی پیرۆزی برووسک! ئەی ڕازی بەر لە نیوەڕۆ! ڕۆژێک ئاگرێکی پەرەگر لەوان ساز دەکەم و مزگێنیدەرانێک بە زمانی ئاگرینەوە:

ڕۆژێک بە زمانی ئاگرینەوە مزگێنی دەدەن: دێ، نزیکە، نیوەڕۆی مەزن!

وەهای گوت زەردەشت.

له سەر کێوی زەیتوون

زستان، ئەم میوانە جاڕزکەرە، لای من لە ماڵ دانیشتوە و دەستەکانم لەبەر ڕێک کوشینی دەستی دۆستایەتی ئەو شین هەڵگەڕاون.

من ڕێز لەم میوانە جاڕزکەرە دەگرم، بەڵام لام خۆشترە کە بە تەنیای بێڵمەوە. پێم خۆشترە بە ڕاکە ـ ڕاکە لێی دوور کەومەوە! و بە باش هەڵاتن دەکرێ لێی ڕاکەی!

بە پێی گەرم و بیروڕا گەرمەکان بۆ ئەو شوێنە رادەکەم کە با وەستاوە، بۆ بەرۆژی کێوی زەیتوونی خۆم.

لەوێ بە میوانە مۆنەکەم پێدەکەنم و سەرەڕای ئەوە سپاسی لێدەکەم، چونکە ئەو مێش لە ماڵەکەم دەتارێنێ و گەلێک وردە دەنگ بێدەنگ دەکا.

چونکە ئەو تاقەتی وزەی مێشوولەیەکی نیە چ بگا بە دوو؛ ئەو کوڵانەکانیش چۆل دەکا وەها کە تریفەی مانگە شەویش تێیدا خۆفی ڕێدەنیشێ.

ئەو میوانێکی بێبەزەیە ـ بەڵام ڕێزی لێدەگرم و هەروەک دەست و پێ سپیلکەکان، بوتی زگ زلی ئاگر ناپەرستم.

هەندێک تەقەتەقی ددان لە پەرستنی بوتەکان باشترە! مەیلم وەهای دەوێ. بە تایبەت دوژمنی گشت بوتە سوتێنەرەکان و چرەدووکەڵ و هاڵاوی ئاگرم.

ئەوەی کە خۆشم بوێ، لە زستان دا پتر لە هاوین خۆشم دەوێ. لەو کاتەوە کە زستان لە ماڵەکەم دانیشتوە بە دوژمنەکانم باشتر و لە قووڵایی دڵەوە پێدەکەنم.

بە ڕاستی لە قووڵایی دڵەوە، تەنانەت ئەودەم کە دە نوێنەکەم دەخزێم: ئەودەمیش بەختیاری شاراوەم هەر پێدەکەنێ و گاڵتەی دەکا؛ خەونی هەڵخەڵەتێنەریشم پێدەکەنێ.

من و ـ خزین؟ لە ژیانم دا قەت لە ئاست زۆرداران دا نەخزیوم و ئەگەر درۆیەکیشم کردبێ، لە خۆشەویستییەوە کردوومە. لەبەر ئەوە لە نوێنی زستانی خۆشم دا شادم.

نوێنێکی هەژارانە باشتر لە نوێنێکی دەوڵەمەندانە من گەرم دەکاتەوە؛ چونکە من سەبارەت بە دەستکورتی خۆم بە غیرەتم و ئەو لە زستان دا دەگەڵ من لە هەر کاتێکی دیکە بە ئەمەگترە.

هەر ڕۆژێک بە بەدفەڕییەک دەست پێدەکەم: بە ئاوێکی سارد بە خۆ داکردن گاڵتە بە زستان دەکەم و هاوماڵە مۆنەکەم دەبۆڵێنێ.

هەروەها پێمخۆشە ئەو بە شەمێکی مۆمی قدیلکە بدەم هەتا لێگەڕێ ئاسمان، لە ئاکام، لە جەرگەی بوولێڵی بۆر سەر دەربخا.

چونکە من بە تایبەت بەیانیان بەدفەڕم: لە دەمێکی زوو کە شەقەشەقی سەتڵ لە چاڵاو دێ و ئەسپەکان لە کۆڵانە بۆرەکان دا بە گەرمی دەحیلێنن.

ئەوسا بێئۆقرە چاوڕوان دەبم هەتا لە ئاکام ئاسمانی روون بۆ من دەرکەوێ، ئاسمانی ردێن ـ بەفرینی زستان، ئەو پیرەی پرچ سپی.

ـ ئاسمانی زستان، ئاسمانی بێدەنگ کە تەنانەت سەبارەت بە هەتاوەکەشی بێدەنگ دەمێنێتەوە!

ئایا من بێدەنگیی ڕووناکایی درێژخایەن لەو فێر بووم؟ یا ئەو لە من؟ یا ئەوە کە هەرکام لە ئێمە ئەوەمان بۆ خۆمان بنیات ناوە؟

بازگەی گشت شتە باشەکان هەزار توێیە، شتە باشە لاسارەکان لەبەر لەزەت بۆ پانتایی بوون باز دەدەن: چلۆن دەبێ کە ئەوان ئەم کارە تەنیا ـ بۆ جارێک ئەنجام بدەن!

یەک لە شتە باشە لاسارەکان، بێدەنگیی درێژخایەنە و هەروەک ئاسمانی زستان بە لای ڕووناک و خڕی چاو دا ڕوانین ـ

هەروەک ئەو لەمەڕ هەتاوی خۆی و ویستی هەتاوی پتەوی خۆی بێدەنگ مانەوە. بە ڕاستی، من ئەم هونەر و لاساریی زستان بە باشی فێر بووم!

خۆشترین بەدخوازیی و هونەر لای من ئەمەیە کە بێدەنگییم فێر بوە کە بە بێدەنگ مانەوە خۆی وە دەستەوە نەدا.

بە شەقەشەقی وشەکان و تاسەکان، گاڵتە بە چاوەڕوانانی بە فیز دەکەم هەتا ویست و ئامانجم لە چنگ ئەم چاوەدێرە مۆنانە دەرباز بێ.

بێدەنگیی رووناکایی درێژخایەنم لەبەر ئەوە بۆ خۆ ساز کردوە هەتا چ کەس نەتوانێ لە ناخ و داوای دواییم بڕوانێ.

چونکە گەلێک خەڵکی زیرەکم دیون کە بە دەمامک رووی خۆیان گرتوە و ئاوی خۆیان قوڕاوی کردوە هەتا چ کەس نەتوانێ دەروون و قووڵایی ئەوان ببینێ.

بەڵام بەدگومانەکان و فندق شکێنە زیرەکترەکان راست چوونە زگ ئەوان و شاراوەترین ماسی ئەوانیان دەرکێشاوە!

بەڵام بێدەنگە هەرە زیرەکەکان لای من رووناکەکان و پاکەکان و روونەکانن: ناخی ئەوان ئەوەند قووڵە کە ئاوە هەرە روونەکانیش ناتوانن دەری بخەن.

تۆ ئەی ئاسمانی بێدەنگی ردێن ـ بەفرینی زستان، ئەی چاو خڕی پرچ سپی، کە لە بان منی! تۆ ئەی مینا ئاسمانی رەوانی من و لاسارییەکەی!

ئایا نابێ من هەروەک زێڕ قووتدەران خۆم بشارمەوە ـ هەتا رووحم لێک هەڵنەدڕن؟

ئایا نابێ من بە شەقە بە رێ دا بڕۆم هەتا درێژایی لینگەکانم وەبەر چاویان نەیە ـ وەبەر چاوی گشت ئەم ئێرەیی بەرانە و زیانی خورۆیانەی دەوروبەرم؟

ـ ئەم رووحە دووکەڵاوییانە، تونخانەنشینانە، رزیوانە، برشاوی پەشێوانە، نێوچاوان تاڵانەی ئەوان چلۆن دەتوانن بەرگەی بەختیاری من بگرن؟

لەبەر ئەوە، من تەنیا سەهۆڵ و زستانی ترۆپکەکانمیان نیشان دەدەم ـ ئەوەنیە چیاکەم گشت پشتێندەکانی هەتاوی لە خۆی بەستوە.

ئەوان تەنیا وژەی کرێوەی زستانییم دەبیسن: ئەوەنیە کە من، هەروەک با تاسەبارە قورس و داغەکانی باکوور، دەریا گەرمەکانیش دەپێوم.

ئەوان لەبەر پێشهاتە خراپەکان و ئەو کارەساتانەی کە بە سەر من دێن دڵیان دەسووتێ. بەڵام پەیڤی من دەفەرمێ: «بڵا کارەسات هەتا نزیک من بێ: ئەو هەروەک منداڵێکی ساوا بێگوناهە!»

ئەوان چلۆن دەیانتوانی تاقەتی بینینی بەختیاری منیان هەبێ ئەگەر من پێشهاتە خراپەکان و بێ گەلاییەکانی زستانی و کڵاوگەلێک لە کەوڵی ورچ و جلگەلێک لە ئاسمانی بەفرینم دەبەر بەختیاری خۆم نەکردبا!

ئەگەر خۆم دڵم بە بەزەییان نەسووتابا: بەزەیی ئەم ئێرەیی بەرانە و زیانی خورۆیانە! ـ

ئەگەر خۆم لە بەرابەریان دا ئاخم هەڵنەکێشابا و لە سەرمان هەڵنەلەرزابام و سێبوورانە خۆم پێنەسپاردبان کە لە بەزەییان دا داپۆشریم!

لاساریی و خۆشیی زانایانەی رەوانم ئەمەیە کە زستان و کرێوەکانی ناشارێتەوە؛ هەروەتر ئەو لە سەرما رەق هەڵاتوەکانیشی ناشارێتەوە.

تەنیایی بۆ کەسێک راکردنی نەخۆشە و بۆ کەسێکی دی راکردن لە نەخۆشەکان.

بێڵە ئەم رەزیلە بەرچاوتەنگە هەژارانەی دەوروبەرم گشتیان ببیسن کە لەبەر سەرمای زستان هەڵدەلەرزم و ئاخ هەڵدەکێشم! بە وەها ئاخ و لەرزێک هێشتاش لە ژووره گەرمەکەیان رادەکەم.

بێڵە دڵیان پێم بسووتێ و وێڕای من لەبەر رەق هەڵاتنم ئاخ هەڵکێشن و بناڵێنن چونکە: «ئەو بە سەهۆڵی زانیاری رەق هەڵدێ!»

بەڵام من لەم بەینە دا بە پێ گەرمەکانم بە کێوی زەیتوونی خۆم دا بۆ سەر و خوار هەڵدێم و لە بەرۆژی کێوی زەیتوونی خۆم گۆرانی دەڵێم و بزەم بە گشت بەزەییەک دێ.

وەهای ستران بێژت زەردەشت.

سەبارەت بە لێ تێپەڕین

وەها، زەردەشت، بە پێیان بە نێوان گەلێک گەل و گەلێک شار دا، بە رێگا نێوبڕەکان دا بۆ کوێستان و ئەشکەوتەکەی خۆی دەگەڕاوە. بڕوانە، لە سەفەرەکەی دا لە نەکاو رێی دە دەروازەی شاری گەورەش کەوت: بەڵام لێرە شێتێکی کەفچڕێن بە باوەشی ئاوەڵە بۆ لای ئەو بازدی دا و بەر رێگای لێگرت. بەڵام، ئەمە هەر ئەو شێتە بوو کە خەڵک پێیان دەگوت «مەیموونی زەردەشت»: چونکە ئەو شتێک لە شێوەی ئاخاوتن و دەم و راوێژی زەردەشت فێر ببوو، هەروەتر پێیخۆش بوو کە لە خەزێنەی زانایی ئەو شتێک دەست بخا. بە هەر حاڵ، شێت وەهای بە زەردەشت گوت:

«زەردەشت، ئێرە شاری گەورەیە: ئێرە شتێکی لێ نیە کە تۆ بە دوایەوە بی و جێگایەکە کە تۆ هەموو شتێک لە کیس دەدەی.

بۆچ دەتەوێ بە نێو ئەم چلپاوە دا تێپەڕی؟ بەزەییت بە پێیەکانت دابێ! وا باشترە تفێک لە دەروازەی شار بکەی و ـ بگەڕێیەوە!

ئێرە دۆزەخی بڕوای خەڵوەنشینەکانە: لێرە بڕوا گەورەکان بە زیندەسەری دەکوڵێنن و ئەوەندەی دەکوڵێنن کە بچووک بێتەوە

لێرە هەستە گەورەکان هەموو دەڕزێن و تەنیا هەستە بچووکە بە زیقەکان ئیزنی زیقەزیقیان هەیە!

ئایا هەر ئێستا بۆنی کوشتارگەکان و کوڵێنخانەکانی گیانت بۆ نایە؟ ئایا ئەم شارە هالاوی گیانە کوشتار کراوەکانی لێهەڵناستێ؟

نابینی ئەو رووحانەی کە هەروەک بزگوڕی چرچی چەپەڵی کۆنە هەڵواسراون؟ تازە ئەوان لەم بزگوڕە کۆنانە رۆژنامەش ساز دەکەن!

نابیسی کە لێرە گیان بۆتە کایە بە وشە و گەنداوی بە بێزی وشەکان دەڕشێنێتەوە؟ تازە ئەوان لەم گەنداوی وشانە رۆژنامەش ساز دەکەن!

بە دوای یەک دا رادەکەن و نازانن بۆ کوێ؟ یەکدی دەهارووژێنن و نازانن، بۆ؟ خللە لە دراوەکانیان دێنن و جرینگە لە زێڕەکانیان!

ساردن و لە ئاوە ئاگرینەکان دا لە گەرما دەگەڕێن: هەڵگڕاون و لە گیانە سەهۆڵ بەستووکان دا لە فێنکایی دەگەڕێن. هەموویان لە بیروڕای گشتی نەخۆش و دڵێشاون.

ئێرە ماڵی گشت هەوەس و ئاکارخراپەکانە؛ بەڵام بێبەری لە خەڵکی ئاکارباش و هەروەتر گەلێک ئاکارباشی زیرەکی کارامە نیە.

گەلێک ئاکارباشی زیرەک بە ئەنگوستە بنووسەکانیان و ماسوولکە رەقەکانیان بۆ دانیشتن و چاوەڕوان مانەوە؛ شاد لە هەبوونی هەسێرەگەلێکی بچووک لە سەر سینگ و ئەو کیژە بێسمتانەی کە بە خەرگە خۆ پڕ دەکەن.

لێرە هەروەتر گەلێک ئەویندار هەن و گەلێک تف لێستنەوەی دیندارانە و کلکەسووتە لە ئاست خێوی لەشکر.

چونکە هەسێرە و تفی رەحمەت «لە سەرەوە» دادەبارن و هەر سینگێکی بێهەسێرە رووی تاسەی بەرەو سەرەوەیە.

مانگ بۆ خۆی بارەگایەکی هەیە و بارەگا بۆ خۆی گوێلک ـ مانگێک؛ بەڵام خەڵکی سەرسواڵکەر و گشت ئاکارباشە زیرەکە سەرسواڵکەرەکان لە ئاست ئەوەی کە لە بارەگاوە دێ بە چۆک دادەکەون.

«من خزمەتکارم، تۆ خزمەتکاری، ئێمە خزمەتکارین» ـ ئاکارباشە زیرەکەکان گشتیان وەها لە ئاست پاشا دا بە چۆک دادەکەون تا ئەوەکە هەسێرەی شایانی ئەوان لە سەر سینگی تەنگیان بدا!

بەڵام مانگ هێشتا بە دەوری ئەوەی کە زەوینییە دەگەڕێ: پاشاش هەروەتر بە دەوری زەویترین شتەکان دا دەگەڕێ ـ کە ئەویش زێڕی دوکاندارەکانە.

خێوی لەشکر، خێوی شمشە زێڕەکان نیە: لە پاشا حەڕەکەت و لە دوکاندارەکان بەرەکەت.

ئەی زەردەشت، سوێندت دەدەم بەوەی کە لە تۆ دا بە گرشە و بە هێز و باشە، کە تف لەم شاری دوکاندارانە بکە و بگەڕێوە!

لێرە لە نێو تەواوەتی رەگەکان دا خوێنی بۆگەنی شیلەوتینی کەفاوی دەگەڕێ: تف لە شاری گەورە بکە کە کەلاوەیەکی گەورەیە و گشت تڵتە و بنژیلەکان کەوتوونە سەر یەک!

تف لە شاری رووحە تێکقرماو و سینگە تەنگەکان، چاو لێک داپچڕاوەکان و ئەنگوستە پێکەوە نووساوەکان بکە ـ

لە شاری پڕڕوو، بێشەرم، هەتڵەبێژ، دەم هەراش و بە فیزانی دەم بە هاوار:

لەو جێیەی کە تەواوی شتەکانی رزێو، بێئابڕوو، حەکەدار، نێو رەش، پێشێلکراو، چڵکن و گزیکار کە پێکەوە چڵک و کێم ساز دەکەن.

تف لە شاری گەورە بکە و بگەڕێوە!»

بەڵام، ئالێرە دا زەردەشت وتاری شێتی کەفچڕێنی بڕی و دەمی گرت.

زەردەشت هاواری کرد: «بەسە ئیدی! درێژماوەیەکە کە لە قسەکانی تۆ و لە چەشنی تۆ هێڵنجم دێتێ!

تۆ بۆ ئەوەند لە نزیک مردواو ژیای هەتا خۆت بوویە بۆق؟ نووکە لە رەگەکانی کەسێکی وەک تۆ دا کە وەها قیڕاندن و جوێن دان فێر بوە، مەگەر خوێنی بۆگەن و کەفاوی مردواوێک ناگەڕێ؟

بۆچ نەچوویە لێڕ؟ یا زەویت نەکێڵا؟ مەگەر دەریا پڕ لە دوڕگە شینەکان نیە؟

من بە سووک دانانی تۆ بە سووک دادەنێم؛ و تۆیەک کە من وریا دەکەیەوە ـ بۆچ خۆت وریا ناکەیەوە؟ مەلی بە سووک دانەر و وریاکەرەوەی من تەنیا لە ناخی ئەوینەوەیە کە باڵ دەگرێ، نە لە ناخی مردواوەوە!

بە تۆ دەڵێن مەیموونی من، تۆ شێتی کەفچڕێن: بەڵام من تۆ بە بۆقەی بەرازی خۆم ناو دەبەم: تۆ بە بۆقەبۆقی خۆت رێزگرتنی من لە شێتایەتی خراپ دەکەی.

چ شتێک لە پێشدا تۆی ناچار بە بۆقەبۆق کرد؟ ئەوە کە هیچکەس ئەوەند کە پێویستە کلکەسووتەی بۆ نەکردی: لەبەر ئەوە لەم گەنداوە مایەوە هەتا بۆ بۆقاندنی زۆرت بیانووت هەبێ ـ

هەتا بۆ تۆڵەی زۆر بیانووت هەبێ! چونکە گشت کەف پرژاندنی تۆ، تۆ شێتی خۆخواز، جگە بۆ تۆڵە نیە. من تۆم چاک ناسیوە!

بەڵام قسەی شێتانەی تۆ زیانم پێدەگەیەنێ، تەنانەت لەو جێیەش کە هەق بە تۆ بێ! ئەگەر قسەی زەردەشت سەد هێندەش بە هەق بووبا: تۆ هەمیشە قسەی منت ـ بەناهەق دە کار دێنا!»

وەهای گوت زەردەشت و چاوێکی لە شاری گەورە کرد و ئاخێکی هەڵکێشا و دەرەنگانێک بێدەنگ ماوە. لە ئاکام وەهای گوت:

نە تەنیا ئەم شێتە بەڵکە ئەم شارە گەورەش بێزم هەڵدەستێنن. لەم و لەو دا شتێک نیە کە باشتر یا خرابتر بێ.

هاوار لەم شارە گەورە! بریا هەر ئێستا بڵێسەیەکی ئاگرم دیتبا کە ئەم شارە تێیدا سووتابا!

چونکە وەها بڵێسەگەلێک دەبێ سەرەتایەکی نیوەڕۆی مەزن بن. ئادی، ئەمەش کاتی خۆی و چارەنووسی خۆی هەیە!

بەڵام، ئەی شێت، بۆ مالاوایی ئەم ئامۆتەیە پێشکەشی تۆ دەکەم: لەو شوێنە کە ئیدی ناکرێ ئەویندار بی دەبێ لێگەڕێی و **تێپەڕی**!

وەهای گوت زەردەشت و لە شێت و شاری گەورە دوور کەوتەوە.

سەبارەت بە بێدین بوان

١

مخابن، ئەوەی کە هەتا ماوەیەک لەمەوبەر لەم مێرغوزارە زەنوێر و رەنگینە وەستابوو، نووکە ژاکاو و بۆر کەوتوە و من لێرە چەندە هەنگوینی هیوام بەرەو کەندووی خۆم بردۆتەوە!

ئەو دڵە لاوانە نووکە گشتی پیر بوون ـ نە تەنیا پیر، بەڵکە شەکەت و بێزێز و تەوەزەل: ئەوان ئەمە وەها ناو دەبەن: «ئێمە جارێکی دی دیندار بووینەوە.»

ماوەیەک لەمەوبەر بوو ئەوانم دیت کە بەرەبەیانییان بە پێ بوێرەکانیان هەڵدەهاتنە دەر: بەڵام پێی زاناییان ماندوو بوە و نووکە بە خراپ باسی بوێریی بەرەبەیانی خۆیان دەکەن!

بە راستی، رۆژگارێک گەلێک لەوان پێیەکانیان هەروەک سەماکەران بەرز دەکردەوە و پێکەنینێک کە لە فرەزانی دایە چەپڵەی بۆ لێدەدا: ئەوسا ئەم لەم کارە شکی کرد و نووکە دیتم کە پشت داچەماو ـ بۆ لای خاچ دەخزێ.

رۆژگارێک هەروەک مێشوولە و شاعیرە لاوەکان لە دەوری نوور و ئازادی دەفڕین: کەمێک پیرتر، کەمێک ساردتر: نووکە تاریک بڕوان و بە ورتە و گۆشەنشین.

ئایا دڵەکانیان لەوە کە تەنیایی منی وەک نەهەنگێک هەڵلووشی خۆفیان رێنیشت؟ یا لەوانەیە گوێچکەکانیان لە خۆوە درەنگ ماوەیەک بە تاسەوە چاوەڕوانی من و دەنگی بۆریە و هاواری جاڕی من بوون.

مخابن! هەمیشە چ کەمەن ئەوانەی کە دڵیان بوێریی و دلێرییەکی درێژخایەنی هەیە و گیانیشیان سێبوور دەمێنێتەوە. جگە لەوانە ئەوانی دیکە ترسەنۆکن.

جگە لەوان ـ هەموو زۆربە ، بێبایەخ، زێدە، فرەزۆرن ـ ئەوانە گشتی ترسەنۆکن!

بەڵام ئەوەی کە لە رەگەزی منە تووشی بە تووشی ئەزموونەکانی رەگەزی من دێ: وەها کە یەکەم هاورێکانی دەبێ کەلاک و ویشکەڕنەکان بن.

بەڵام دووهەمین هاورێکانی ـ خۆ بە لاگری ئەو دەزانن: کۆمەڵێکی زیندووی لێورێژ لە ئەوین، لێورێژ لە شێتایەتی، لێورێژ لە رێزی مێرمنداڵانە.

بەڵام ئەوەی کە لە نێو مرۆڤ دا لە رەگەزی منە دڵ بە وەها لاگرانێک خۆش ناکا. ئەوەی کە دەروونی ترسەنۆک و ناپتەوی رەگەزی مرۆڤ دەناسێ، بڕوا بەو نەوبەهار و مێرغوزارە رەنگینانە ناکا!

ئەوانەی کە جگە لەمەیان دەتوانی، جگە لەمەیان دەویست. ناتەواوەکان هەر تەواوەتییەک دەفەوتێنن. چ قەیدی کە گەڵاکان دەژاکێن!

بلا هەڵوەرێن و داکەون، ئەی زەردەشت غەمت نەبێ! وا باشترە کە بە گژەبایەکانەوە هەڵکەیە نێویان ـ

زەردەشت، هەڵکە سەر ئەم گەڵایانە هەتا ژاکاوەکان گشتیان بە هەشتاوتر لەبەرت رابکەن.

٢

«ئێمە جارێکی دی دیندار بووینەوە» ـ ئەم بێدین بوانە وەها دەدرکێنن و هەندێک لەوان تەنانەت لەوە ترسەنۆکترن کە ئەمە بدرکێنن.

بەڵام من چاو لە چاوی ئەمانە دەبڕم ـ من بەرەو رووی ئەوانە و سوور هەڵگەڕانی کوڵمەکانیان دەڵێم: ئێوە هەر ئەوەن کە جارێکی دی عیبادەت دەکەنەوە!

بەڵام عیبادەت نەنگە! بەڵام نەک بۆ هەموو کەس، بەڵکە بۆ من و تۆ و ئەو کەسەی کە لە سەری دا، ویژدانی خۆی هەیە! عیبادەت بۆ تۆ نەنگە!

تۆ ئەمە باش دەزانی کە ئەو شەیتانە ترسەنۆکەی کە لە ناخی تۆ دایە پێیخۆشە دەستەکانی لێک قایم کا و دەستەوئەژنۆ دانیشێ و خۆی ئاسوودەتر

بکا: ئەو شەیتانە ترسەنۆکە بە تۆ دەڵێ کە: «خودایەک هەیە!»

بەڵام، بەم چەشنە تۆ چوویە نێو ریزی لە نوور ترساوەکانەوە، لە ریزی ئەوانەی کە نوور حەسانەوەیان لێدەستێنێتەوە: نووکە تۆ دەبێ گشت رۆژێک سەری خۆت قووڵتر بەریە نێو شەو و مژەوە!

بە راستی، کاتێکی باشت هەڵبژاردوە: چونکە نووکە مەلەکانی شەو جارێکی دی وە فڕین دەکەونەوە. کاتی گشت خەڵکی لە نوورترساو داهاتوە. کاتی تاریکان و حەسانەوە کە ئەوان حەسانەوەیان تێدا نیە.

دەبیسم و بۆن دەکەم کە کاتی راو و کۆچیان داهاتوە، بەڵام بە راستی، نەک بە شوێن نێچیرێکی کێوی، بەڵکەم نێچیرێکی کەوی، شەل، مل کەچی بە کلکە سووتە و نێچیری بە چرپە دوێن.

ـ بۆ راوی جرجەمشکە هەستیارەکان گشت تەڵە مشکەکانی دڵیان دیسان وەکار خستوە! لە هەر کوێ کە پەردەیەک لا دەدەم پەپوولەیەکی شەوفڕ دەردەپەڕێ.

ئایا لەوێ دەگەڵ پەپوولەیەکی شەوفڕی دی هەڵکورمابوو؟ چونکە لە گشت شوێنێک بۆنی کۆمەڵە بچووکە پشت داچەماوەکان دێ، و لە هەر کوێیەک کە دیوێکی بچووک هەبێ زاهیدە تازەکانی تێدایە و تۆزی ئەهلی عیبادەت.

ئەوان ئێواران لە پەنا یەک دادەنیشن و دەڵێن: «وەرن جارێکی دی ببینەوە منداڵێکی ساوا و بڵێین: خودای دڵاوا!» شەکرپێژی زاهیدەکان زار و گەدەی رزاندوون.

یا ئێواران چاو لە جاڵجاڵۆکەی خاچنشین و گزیکار دەبڕن کە لە بۆسە دایە و موعیزەی زیرەکیی بۆ جاڵجاڵۆکەکان دەکا و فێریان دەکا کە «ژێر خاچەکان باش دەتوانن بتەنن!»

یا سەراسەری رۆژ، بە قولاپ لە دەم زەلکاو دادەنیشن و خۆ بە قووڵ دادەنێن؛ بەڵام من ئەو کەسەی کە لە شوێنی بێ ماسی، ماسی بگرێ بە سەراییشی دانانێم.

یا بە رەزامەندییەکی زاهیدانە لای ئاهەنگساز چەنگ ژەنین فێر دەبێ کە لە پیرێژنەکان و پێهەڵکوتنەکانیان ماندوو بوە و پێیخۆشە کە لە دڵی ژنە لاوەکان دا

چەنگێک بژەنێ.

یا لە لای زانیارێکی نیوە شێت کە لە دیوە تاریکەکان دا چاوەڕوانی رووحەکانە، لە ترسان هەڵلەرزان فێر دەبێ ـ و رووحیان هەڵدەفڕێ!

یا گوێ لە فیتەی پیرەمێردێکی گەڕۆڵ دەگرێ کە لە با غەمینەکان گۆرانییە غەمینەکان فێر بوە و نووکە، سۆز لە گۆرانییە غەمینەکان دا موعیزە دەکا.

تەنانەت هەندێک لەوان بوونە شەوگەڕیش: ئەوان نووکە دەزانن کە چلۆن فوو دە بۆڕیەکانیان بکەن و شەوانە بگەڕێن و شتە پیرەکان کە درەنگانێک دە خەو راچوون، وە ئاگا بێننەوە.

دوێشەو لە پەنا دیواری باغ پێنج قسەم لەمەڕ شتە پیرەکان بیست: ئەم قسانە لە دەمی وەها شەوگەڕانێکی پیری کەلەلا و داهێزاو هاتە دەر.

ـ «ئەو وەک باوکێک هێندە غەمی منداڵەکانی ناخوا، باوکەکانی مرۆڤ ئەم کارە باشتر دەکەن!»

شەوگەڕێکی دی وەها وڵامی داوە: «ئەو زۆرە پیرە و ئیدی پتر لەوە غەمی منداڵەکانی ناخوا.»

ـ «مەگەر ئەو منداڵیشی هەیە؟ ئەگەر ئەو خۆی ئەمە نەسەلمێنێ کەسی دیکە ناتوانێ. لەمێژە داخوازی ئەوەم کە جارێک ئەمە بە تەواوی بسەلمێنێ.»

«بسەلمێنێ؟ مەگەر ئەو هەتا ئێستا شتێکی سەلماندوە؟ سەلماندن بۆ ئەو دژوارە؛ ئەوەی کە بۆ ئەو گرینگە ئەمەیە کە ئیمانیان بەو هەبێ.»

ـ «ئادی، ئادی، ئیمان ئەو رازی دەکا، ئیمان بە ئەو. خەڵکی پیر گشتی وەهان! ئیمەش هەروەتر!»

دوو شەوگەڕ و لە نوور ترساوی پیر وەها دەگەڵ یەک دوان و لە دوایی غەمین فوویان دە بۆڕیەکانیان کرد. دوێشەو لە پەنا دیواری باغ وەها تێپەڕی.

بەڵام لە دەروون دا من دڵم لە پێکەنینان لە خۆ بۆوە و دەیەویست لێک بپچڕێ و نەیدەزانی بۆ کام لا بڕوا و داکەوتە نێو پەردەی زگم.

بە راستی، ئەودەم کە کەرەکان بە مەستی دەبینم و قسەی شەوگەڕەکانم بە گوێ دەگا کە وەها لەمەڕ خوداوە شک دەکەن، دەمەوێ لە پێکەنینان بمرم.

مەگەر درەنگانێک نیە کە سەردەمی شکی وا تەواو بوە؟ کێ دەتوانێ هێشتا شتە پیرەکان، خەوتوو و لە نوور ترساوەکان وەئاگا بێنێتەوە؟

کاری کۆنە خوداکان دەمێکە کۆتایی پێهاتوە ـ و بە راستی خودایانە ـ ئاکامێکی باش و خۆشیان هەبوە!

مەرگی ئەوان «ئاوا بوون»یان نەبوو ـ هەر چەند وەها درۆیەکیان کردوە! بەڵکە ئەوان جارێک وەها پێکەنین کە مردن!

ئەمە هەر ئەو جارە رووی دا کە ئەم ناخودایانەترین پەیڤە لە دەمی خودایەک هاتە دەر ـ ئەم پەیڤە: «خودا یەکێکە! لە پەنا من خودایەکی دیکە ناگونجێ!»

خودایەکی تووڕە، خودایەکی دڵ پیس، وەها خۆی لە بیر کرد.

ئەودەم خوداکان گشتیان پێکەنین و لە کورسیەکانیان دا خۆیان راژاند و هاواریان کرد: «مەگەر خودایەتی ئەوە نیە کە خوداکان هەبن، نەک خودا؟»

ئەوەی کە گوێچکەیەکی هەیە ببیسێ!

وەهای گوت زەردەشت و لە شارێک کە خۆشی دەویست و ناوی «مانگای رەنگاڕەنگ» بوو. بەڵام لێرەوە هەتا گەیشتنەوە بە ئەشکەوت و گیاندارەکانی دوو رۆژە رێ پتر نەبوو و رەوانی لە نزیک بوونەوەی دەمی گەیشتنەوە بۆ ماڵ شادی دەکرد.

گەڕانەوە بۆ ماڵ

ئەی تەنیایی! ئەی ماڵی من، تەنیایی! درەنگ ماوەیەک کێوییانە لە وڵاتانی نامۆی کێوی دا ژیاوم هەتا بە چاوی پڕ لە گریانەوە بۆ لای تۆ بۆ ماڵ نەگەڕێمەوە.

نووکە بە قامکت هەڕەشەم لێبکە، هەر ئەوجۆرەی کە دایکەکان دەیکەن؛ نووکە بە رووم پێبکەنە، ئەوجۆرەی کە دایکەکان دەیکەن؛ نووکە تەنیا بێژە: «کێ بوو ئەوەی کە رۆژێک وەک گژەبا بەلەز لە لام رای کرد؟

ـ و کاتی جیا بوونەوە هاواری کرد: درەنگ ماوەیەک لە پەنا تەنیایی

دانیشتووم، لەبەر ئەوە خامۆشیم لە بیر کردوە! نووکە ئەمە ـ باش فێر بووی؟

زەردەشت، من هەموو شتێک دەزانم: من ئەوە دەزانم کە تۆ، ئەی تاکانە، لە نێو فرەزۆران دا وەلانراوتر بووی هەتا لە لای من!

وەلانان شتێکە و تەنیایی شتێکی دی: نووکە ئەمە فێر بووی؟ هەروەتر ئەمە دەزانم کە تۆ لە نێو مرۆڤ دا هەمیشە کێوی و نامۆ دەبی:

ـ کێوی و نامۆ، تەنانەت ئەودەم کە خۆشیان دەوێی: چونکە ئەوان پتر لە هەر شتێک داخوازی لاواندنەوەن.

تۆ لێرە لە سەر ماڵ و حاڵی خۆتی؛ لێرە دەتوانی لە گشت بدوێی و هەموو بنج و بناوانەکان دەربخەی. لێرە هیچ شتێک لە هەستە شاراوە و کەڵلەڕەقەکان شەرمەزار نیە.

لێرە شتەکان گشتیان دڵاوایانە دەگەڵ تۆ هاوڕا دەبن و دەگەڵ تۆ چێژ وەردەگرن: چونکە دەیانەوێ سواری پشتی پەیڤەکەت بن. تۆ لێرە سوار لە سەر هەر مەجازێک بۆ لای هەر راستەقینەیەک داژۆیی.

تۆ لێرە دەگەڵ گشت شت ڕووڕاست و بە راشکاوی دەدوێی: بە راستی، هەرکات کەسێک دەگەڵ گشت شت بە راشکاوی بدوێ، ئەم قسەیە لە گوێی ئەوان دا زایەڵەی پەسنێک لەوان دەداتەوە!

بەڵام، وەلانان شتێکی دیکەیە. زەردەشت، ئایا لە بیرت ماوە ئەودەم کە لانەواز و غەریب لە لێڕەوار وەستابووی و جەندەکێکت لە پەنا بوو و نەتدەزانی بۆ کام لا بڕۆی؟ ئەوسا مەلەکەت سیڕاندی.

ـ و تۆ گوتت: «بلا گیاندارەکانم ڕێبەرم بن! ژیان لە نێو مرۆڤم لە ژیانی نێو گیانداران پێ پڕمەترسیترە»: ـ ئەمە وەلانان بوو.

ئەمەت لە بیرت ماوە، ئەی زەردەشت، ئەو دەمەی کە مینا کانیاوێکی شەڕاب، بەخشێنەر و دابەشێنەر، لە نێو گۆزە بەتاڵەکان دا لە دوڕگەکەت دانیشتبووی و بە سەر تینووکان دا دەتبەشیەوە و پێشکەشت دەکرد:

ـ هەتا ئەوە کە بە زمانی ویشک لە نێو مەستەکان دا دانیشتی و شەو گازندەت کرد کە: «ئایا ستاندن پیرۆزتر لە بەخشین نیە؟ و دزین پیرۆزتر لە ستاندن؟» ـ ئەمە وەلانان بوو.

ئەمەت لە بیرت ماوە، ئەی زەردەشت، کە بێدەنگترین سەعاتی تۆ داهات و تۆی لە خۆ دوور خستەوە و بە چرپەیەکی بەدخوازانە گوتی: «بێژە و خۆت تێکی بشکێنە!»

ـ ئەوسا کە تۆی لە تەواوی چاوەڕوانی و بێدەنگیت سەرشۆڕ کرد و خۆفی دە بوێریی خۆبەچووک دانانت خست: ئەمە وەلانان بوو!» ـ

ئەی تەنیایی، ئەی ماڵی من، تەنیایی! دەنگت چەندە خۆش و بە لاواندنەوە دەگەڵ من دەدوێ!

ئێمە پرسیار لە یەکدی ناکەین. ئێمە گازندە لە یەکدی ناکەین. ئێمە بە کراوەیی دەگەڵ یەک بە نێو دەرگا کراوەکان دا تێدەپەڕین.

چونکە لای تۆ کراوە و ڕووناکە. لێرە سەعاتەکانیش شل هەنگاو هەڵدێننەوە. چونکە لە تاریکی دا زەمان سەختتر بە سەر مرۆڤ دا تێدەپەڕێ هەتا لە ڕووناکی دا.

لێرە وشەکان و وشەدانەکانی بوون گشتیان بۆ من دەکرێنەوە: بوون، لێرە دەیەوێ ببێتە وشە، بوون لێرە دەیەوێ لە من دوان فێر بێ. بەڵام لەو خوارە ـ هەر قسەیەک بێکەلکە. لەوێ بەرزترین فرەزانیی، لە بیر کردن و لێ تێپەڕینە: نووکە ئەمە فێر بووم.

ئەوەی بیەوێ گشت شتێکی مرۆڤ بناسێ، دەبێ دەست لە هەموو شتێکیان بدا. بەڵام دەستەکانی من لەوە پاکترن کە بۆ ئەم کارە ببن.

من تەنانەت نامەوێ لەو هەوایەی دا کە ئەوان پشوو دەدەن پشوو بدەم. ئاخ کە درێژماوەیەک لە نێوان هات و هەرا و هەناسە بۆگەنەکانیان دا ژیاوم!

ئەی بێدەنگیی پیرۆزی دەوروبەرم! ئەی بۆنە پاکەکانی دەوروبەرم! ئاخ، سینگی قووڵی ئەم بێدەنگییە چ پاک هەناسە هەڵدەکێشێ! ئاخ، چلۆن گوێ رادەدێرێ ئەم بێدەنگییە پیرۆزە.

بەڵام لەو خوارە ـ گشت شتێک قسە دەکا و گشت شتێک نەبیسراو دەمێنێتەوە. دەکرێ فرەزانیی خۆت، مینا ناقووسێک وە دەنگ بێنی؛ بەڵام دوکاندارەکان لە بازاڕ دەنگەکەی بە زرینگەزرینگی دراوەکانیان دەکووژن.

لای ئەوان گشت شتێک قسە دەکا و ئیدی کەس نازانێ چلۆن دەبێ تێبگا.

گشت شتێک دەبێتە بڵقی سەر ئاو، ئیدی شتێک دە چاڵاوە قووڵەکان ناکەوێ.

لای ئەوان گشت شتێک قسە دەکا و ئیدی شتێک بە جێ و ئاکامێک ناگا. گشتیان قرتەقرتیان دێ، بەڵام کێ هەیە کە هێشتا بیەوێ لە هێلانە دا کڕ بکەوێ و هێلکەکان پێبگەیەنێ؟

لای ئەوان گشت شتێک قسە دەکا و لە گشت شتێک زۆر قسە کراوە و ئەوەی کە دوێنێ بۆ رۆژگار و ددانەکان زۆر رەق بوو، ئیمڕۆ جووتراو و کوتراو لە لیچی مرۆڤە ئیمڕۆییەکان شۆڕ بۆتەوە.

لای ئەوان گشت شتێک قسە دەکا و گشت شتێک درکێندراوە و ئەوەی کە سەردەمایەک بە راز و نهێنی رووحە قووڵەکان دادەندرا، ئیمڕۆ هی جاڕدەرانی کۆڵان و پەپوولەکانە:

ئەی زاتی مرۆڤایەتی، ئەی سەیر و سەمەرە! تۆ لە کۆڵانە تاریکەکان دا هات و هەرا دەکەی! نووکە تۆ دیسان لە پشت منی: گەورەترین مەترسیم لە پشتەوەی منە!

گەورەترین مەترسیم لاواندنەوە و بەزەییە؛ و ئەوەی کە زاتی مرۆڤایەتییە داخوازی لاواندنەوە و بەزەییە.

بە راستەقینە شاراوە، بە دەستی شێت و دڵی گیرۆدە و توانا لە درۆ بچووکەکانی بەزەیی: من لە نێو مرۆڤ دا هەمیشە وەها ژیاوم.

لە نێویان دا بە بەرگی گۆڕاو دانیشتووم، ئامادە بۆ خۆ نەناسینەوە، هەتا بتوانم توانای دیتنیانم هەبێ و وەها خۆم دڵ داوە کە «تۆ، ئەی شێت، مرۆڤ ناناسی!»

هەرکەس کە لە نێو مرۆڤ دا دەژی، ئەوان لەبیر دەکا: لە نێو مرۆڤ دا ئەوەند پێشوێنە هەیە کە چاوە دووربین ودوورگەڕەکان لەوێ کەلکی نیە.

کاتێک من نەناسنەوە، منی شێت پتر لە خۆم لێیان دەبوورم چونکە من دەگەڵ خۆم سەختگیرم و زۆر وایە کە لەبەر ئەم لێبوردنە تۆڵە لە خۆم دەکەمەوە.

پێوەدراو بە مێشە ژاردارەکان و وەک بەردی سواو بە دڵۆپە بێ ئەژمارەکانی بەدخوازیی، لە نێویان دا دانیشتم و دیسان بە خۆم گوت: «تاوانی بچووکیی بچووکەکان سووچی ئەوان نیە!»

بە تایبەت ئەوانەی کە خۆ بە «چاکان» ناو دەبەن چەشنی مێشە هەرە ژاردارەکانم دیتن. ئەوان بە بێگوناهییەکی تەواوەوە پێوە دەدەن، ئەوان بە بێگوناهییەکی تەواوەوە درۆ دەکەن. ئەوان چلۆن دەیانتوانی دەگەڵ من ـ دادخواز بن.

ئەوەی کە لە نێو چاکان دا دەژی، بەزەیی فێرە درۆ گوتنی دەکا. بەزەیی، هەوا بۆ گشت رەوانە ئازادەکان خەفە دەکا. چونکە گەوجایەتی چاکان کۆتایی ناناسێ.

شاردنەوەی خۆ و دارایی خۆ لەو خوارە فێر بووم: چونکە دانە بە دانەی ئەوانم بە گیان هەژار دیت.

ئەوە درۆی بەزەییم بوو کە منی وەها لێکرد هەتا لە هەر کەسێک دا بناسم و ببینم و بۆن بکەم ئەوەی کە بۆ گیانی بەسە و ئەوەی کە بۆ گیانی پتر لە رادەیە.

فرەزانە بێکەسایەتییەکانی ئەوانم بە فرەزان دانا نەک بە کەسایەتی: وەها فێر بووم کە وشەکان قووت بدەم. گۆڕکەنەکانیانم بە لێکۆڵەر و تاقیکەرەوە ناو بردن ـ وەها فێر بووم کە وشەکان قووت بدەم.

گۆڕکەنەکان نەخۆشی بۆ خۆیان هەڵدەکەنن. لە ژێر زبڵە کۆنەکان دا بۆنی گەنیو خەوتوە. نابێ لم و لیتە بشێوێنی، دەبێ لە سەر کێو بژی.

جارێکی دی بە لووتێکی شادەوە لە هەوای ئازادی کوێستان دا پشوو دەدەم و لە ئاکام لووتم لە بۆنی ئەوەی کە زاتی مرۆڤایەتییە ئازاد بوە!

رەوانم کە لەبەر شنە توندەکان و شەڕابە روونەکان وە خوروو کەوتوە، دەپشمێ ـ و پیرۆزبایی لە خۆی دەکا: عافیەتت بێ!

وەهای گوت زەردەشت.

سەبارەت بە سێ شتی خراپ

١

لە خەونم دا، لە دوایین خەونی بەرەبەیان دا، ئێمڕۆ لە سەر دوندی کێوێک،

لەوبەری دونیا وەستا بووم و تەرازووەکەم بە دەستەوە بوو و دونیام دەسەنگاند.

مخابن بەیانی زۆر زوو ئەنگووت! ئەو بەخیلە بە شۆقەکەی منی وە ئاگا هێنا! ئەو هەمیشە بەخیلی بە شۆقی خەونەکانی بەرەبەیانیم دێ.

خەونەکەم دونیای وەها دیت: شیاوی ئەندازە گرتن بۆ ئەو کەسەی کە دەرفەتی هەبێ. شیاوی هەڵسەنگاندن بۆ هەڵسەنگێنەرێکی باش، شیاوی پێوان بە باڵە بە هێزەکان، شیاوی [پەردەک] هەڵدان بۆ فندق شکێنە خوداشێوەکان.

خەونەکەم، ئەم دەریاگەڕە بوێرە، نیوە کەشتی، نیوە گژەبا، بێدەنگ وەک پەپوولە، بێ ئۆقرە وەک باشوو: ئێمڕۆ چلۆن دەرفەت و تاقەتی هەڵسەنگاندنی دونیای هەبوو؟

لەوانەیە فرەزانیم بە نهێنی قسەی دەگەڵ کردبێ؟ فرەزانی دەم بە پێکەنین و بە ئاگای ڕۆژانەم، کە بە تەواوی «دونیا بێبنەکان» پێدەکەنێ، چونکە دەڵێ: «لەو شوێنەی کە هێز لە ئارا دابێ، **ژمار** سەرۆکە: هێزی ئەو پترە.»

خەونەکەم بە چ دڵنیاییەکەوە ڕوانیە ئەم دونیا بێبنە، نە نوێخواز و نە کۆنەخواز، نە هەراسان، نە داخواز.

وەک سێوێکی خڕ خۆی پێشکەشی من کرد، زێڕن سێوێکی گەیشتوو، توێکڵ ناسک، فێنک و نەرم: دونیا وەها خۆی پێشکەشی من کرد.

وەک دارێک لە ئاستم چەمیوە، دارێکی بەهێز و پتەو و بە لک و پۆ، داچەمیو هەر وەک پاڵگەیەک یا پێگەیەک بۆ ڕێبوارێکی ماندوو: دونیا وەها لە سەر دوندی کێوەکەم وەستا.

وەک دەستگەلێکی شووش سندووقچەیەکی لە بەرابەرم دانا ـ سندووقچەیەکی کراوە بۆ شادی چاوگەلێکی شەرمن و پەسنکەر: دونیا وەها خۆی پێشکەشی من کرد.

نە وەها پەردەکێک کە ئەوینی مرۆڤایەتی لە خۆی برەوێنێ. نە وەها کراوە کە فرەزانی مرۆڤانە بخەوێنێ: دونیا ئێمڕۆ بۆ من شتێکی باش و مرۆڤانە بوو، تەواوەتی ئەو دونیایەی کە ئەوەندە بە خراپ لێیدەدوێن!

چەندە لە خەونی بەیانیم بە سپاسم کە ئێمڕۆ دونیام وەها تێدا هەڵسەنگاند! ئەو هەروەک شتێکی باش و مرۆڤانە بۆ لای من هات، ئەم خەونە و ئەم

ئەهوەنییەی دڵ!

بۆ ئەوە کە لە ڕۆژ دا دەرسی لێوەرگرم و شتە هەرە باشەکانی لێ فێر بم و ڕەچاوی بکەم، نووکە دەمەوێ سێ شتی هەرە خراپ لە تەرازوو بنێم و باش و مرۆڤانە هەڵیانسەنگێنم.

ئەوەی کە ئافەرین گوتنی فێر کرد تووک کردنیش فێر دەکا: سێ شتی هەرە تووک لێکراو لە دونیا دا کامانەن؟ دەمەوێ ئەوان لە تەرازوو بنێم:

هەوەسبازیی، دەستەڵاتخوازیی، خۆخوازیی: ئەم سێیە هەتا ئێستا لە هەموان تووک لێکراوترن و لە هەموان خراپتر بەدناوییان کێشاوە و خراپەیان بیستوە. دەمەوێ ئەم سێیە باش و مرۆڤانە هەڵسەنگێنم.

باشە! لێرە دوندی کێوەکەی منە و لەوێ دەریا، کە بەرەو من دەگەوزێ، ئەم پرچ ئاڵۆزە خۆ ڕێکخەرە، ئەم پیرە بە ئەمەگە، ئەم سەگ سەری ـ درنجی سەد سەر، کە خۆشم دەوێ.

باشە! لێرە دەمەوێ تەرازوو لە سەر دەریای گەوزاوی ڕاگرم: و شاهیدێکیش هەڵبژێرم هەتا سەیری بکا ـ تۆ، ئەی تاکەداری خۆش بۆن و بەرامەی بە لک و پۆ، کە خۆشم دەوێی!

بە سەر کام پردی «ئێستا» دا بۆ لای ڕۆژگارە داهاتووەکان دەڕوا؟ کام هێز، بەرز بەرەو نزمی دەکێشێ؟ و کامەیە کە بە هەرە بەرز دەفەرمێ هەتا دیسان بەرزتر بێتەوە؟

نووکە تەرازوو تەراز و بێبزووتە: سێ پرسیاری قورسی تێدەخەم، قاپەکەی دیکەی سێ وەڵامی قورسی تێدایە.

٢

هەوەسبازیی: بۆ پەشمینەپۆشەکانی بە سووک دانەری لەش وەک دڕک و سێدارەی سووتێنەری لادەرانی دین وایە و ئەهلی دوارۆژ بە ناوی «دونیا» تووکیان لە هەمووی ئەوان کردوە: چونکە ئەو گشت مامۆستایانی پەشێوی و سەرگەردانی بە گاڵتە دەگرێ و فشەیان پێدەکا.

هەوەسبازیی: بۆ ڕەزیلەکان ئاگرێکی کەم تینە کە لە سەری دەبرژێن؛ تەندوورێکی بە تینی بە چڕە دووکەڵی هەوەسبازییە بۆ گشت دارە کرمێونەکان و بزگوڕە شڕە چەپەڵەکان.

هەوەسبازیی: لای ئازادەدڵەکانی بێتاوان و ئازادەیە، باغی شادیی زەوی و هەڵقوڵانی سپاسەکانی تەواوەتی داهاتوو لە ئێستا دا.

هەوەسبازیی: بۆ ژاکاوەکان ژارێکی شیرینە، بەڵام بۆ ورە ـ شێرەکان هێزدەرێکی مەزنی دڵ و بادەی ئەو بادەیانەیە کە بە ڕێزەوە رادەگیرێن.

هەوەسبازیی: شادخوازییەکی گەورەیە کە ئیستعارەیەکە لە شادخوازییەکی گەورەتر و بەرزترین هیوا. چونکە مزگێنی ژن و مێردایەتی و بەرزتر لە ژن و مێردایەتیان بە گەلێکان داوە ـ

ـ گەلێک کە دەگەڵ یەک بێگانەترن لە ژن و مێرد ـ و کێیە کە بە تەواوەتی بۆی دەرکەوتبێ کە ژن و مێرد دەگەڵ یەک چەندە بێگانەن؟ ـ

هەوەسبازیی: ـ بەڵام دەمەوێ بە دەوری بڕواکانم و بە دەوری وشەکانم دا پەرژینێک بکێشم هەتا بەرازەکان و خۆش رابوێرەکان شالاو بۆ سەر بێستانەکەم نەهێنن!

دەستەڵاتخوازیی: قەمچی ئاگرین بۆ دڵڕەقترین دڵڕەقەکان؛ بە سامترین عەزابێک کە بۆ زۆردارترین کەس راگیراوە؛ کڵپەیەکی تار لە خەرمانی ئاوردوویەکی زیندوو.

دەستەڵاتخوازیی: مۆزێکی لاسار کە بە خۆخوازترین گەلەکانەوە نووساوە؛ کە گاڵتەجاڕانە لە گشت ئاکارباشیە گومان لێکراوەکان، لە سەر هەر ئەسپێک و هەر غروورێک سوارە.

دەستەڵاتخوازیی: بوولەرزەیەک کە شتە پواو و پووکەکان دەقەڵەشێنێ و لێکیان دەپچڕێ. سزادەرێکی بە گرم و هۆڕ کە گۆڕە رازاوەکان تێک دەشکێنێ، نیشانەی پرسیارێکی برووسکاسا لە پەنا وڵامە کۆنەکان.

دەستەڵاتخوازیی: مرۆڤ لە بەرابەر نیگاکەی دەخزێ و خۆ دەدزێتەوە و دەبێتە بەندە و لە بەراز و مار پەستتر دەبێ ـ هەتا ئەوە کە لە ئاکام بە سووک دانەریی گەورە لە دەروونیەوە هاوار بەرز دەکاتەوە.

دەستەڵاتخوازیی: مامۆستای بە سامی بە سووک دانانی گەورە، ئەوەی کە بەرەوڕووی شارەکان و وڵاتەکان موعیزەی دەکا: «مەرگ بۆ تۆ!» ـ هەتا ئەوەکە لە دەروونی خودی ئەوانەوە هاوار بەرز بێتەوە : «مەرگ بۆ من!»

دەستەڵاتخوازیی: هەر ئەوەی کە، بە وەسوەسەوە بۆ لای پاکان و تەنیایان و بۆ لای بەرزاییەکانی خۆی، گەلێک بەرز سەر دەکەوێ، درەوشاوە هەروەک ئەوینێک کە بە وەسوەسەوە شادی ئەرخەوانیەکان لە سەر ئاسمانەکانی زەوینی دەنەخشێنێ.

دەستەڵاتخوازیی: بەڵام کێ ئەو بە زۆرخۆر دادەنێ ئەگەر تاسەی بەرز بە دوای هێز دا بێتە خوار؟ بە راستی، ئەم تاسە و داهاتنە خوارە شتێکیان لە نەخۆشی و ناسازی تێدا نیە!

چونکە بەرزاییە تەنیاکان نابێ هەتا ئەبەد تەنیا و هەر بۆ خۆ بن؛ چونکە دەبێ چیا بەرەو دۆڵ دابێتە خوار و بای بەرزاییەکان بەرەو نزمیەکان.

ئاخ، چ کەسێک ناوێکی باش و ئاکارباشییەکی دروستی بۆ وەها تاسەیەک دۆزیوەتەوە؟ زەردەشت رۆژێک ئەم ناودێرکراوەی بە «ئاکارباشی لەخۆ بوردوو» ناو برد.

هەر ئەودەم ـ و بەراستی، بۆ یەکەم جار ـ وەها رێکەوت کە پەیڤی ئەو، خۆخوازیی بە پیرۆز دانا! خۆخوازییەکی ساغ و لەش ساغ کە لە رەوانێکی بە هێز سەرچاوە دەگرێ.

لە رەوانێکی بە هێز کە لەشی بەرز هی ئەوە، لەشێکی جوان، سەرکەوتوو خواز، لەشساغ کە لە دەوروبەری ئەو، گشت شتەکان دەبنە ئاوێنە.

لەشێکی شلک و هاندەر، سەماکەرێک کە «رەوانی لاسار» کینایەیەکە لە ئەو و بە کورتی لە بارەی ئەو دایە. لاساریی وەها لەش و رەوانگەلێک خۆ بە «ئاکارباش» ناو دەبا.

ئەم لاسارییە بە قسەکانی لەمەڕ چاک و خراپ خۆی وەها ئاگاداری خۆیەتی کە دەڵێی مێشەیەکی پیرۆزی لە دەوری دراوە. ئەو بە ناوە بەختیارییەکانی ئەوەی کە شیاوی بە سووک دانانە لە خۆی دەتارێنێ.

ئەو تەواوی ترسەکان لە خۆی دەتارێنێ؛ ئەو دەڵێ: خراپ ـ یانی ترس! و ئەو

کەسەی کە هەمیشە نیگەرانە و ئاخ هەڵدەکێشێ و دەناڵێ لەبەر چاوی سووک دەبێ و هەروەتر ئەو کەسەی کە لە کەمترین قازانجێک خۆش نابێ.

هەروەتر هەموو فرەزانییەکی غەمخۆری پێ سووکە: چونکە بەراستی، فرەزانییەک هەیە کە لە تاریکی دا دەپشکوێ، فرەزانییەکی شەوڕەو کە هەمیشە ئاخ هەڵدەکێشێ «هەموو شت پووچە!»

بەدگومانی شەرمنانەشی پێ پەستە و هەروەتر ئەو کەسەی کە لە جیات دەست و نیگا داوای سوێند دەکا و فرەزانی پتر لە رادە بەدگومان، چونکە ئەمە رێ و رێبازی رەوانە ترسەنۆکەکانە.

هەروەتر ئەو ئامادە بە خزمەتە سەگ خدانەی کە زوو وەردەکەون پێی پەستترە، یانی خۆ بە کەم دانەران؛ ئادی فرەزانییەکیش هەیە کە خۆ بە کەم دانەر و سەگ خدە و لە خودا ترس و ئامادە بە خزمەتە.

لای ئەو بە تەواوەتی جێی بێز و دڵ دەخێڵەوە هێنەرە ئەو کەسەی کە قەت بەرگری لە خۆ ناکا، کەسێک کە تفە ژاراوییەکان و چاوە پیسەکان قووت دەدا، ئەو پتر لە رادە لەسەرخۆیە، کە دەگەڵ هەموو شت هەڵدەکا و لە هەموو شتێک رازییە: چونکە ئەمە داب و نەرێتی کۆیلەتییە.

ئەگەر کەسێک لە ئاست خوداکان و شەپەکانی خودایی بەندەیی بکا، یا لە ئاست مرۆڤ و رایەکانی گەوجانەی مرۆڤانە: ئەم خۆخوازییە پیرۆزە تف لە هەر چەشنە بەندەییەک دەکا!

خراپ: ئەو وەهای ناو دەبا ئەوەی کە پشت شکاو و بەندەی تێکشکاوە، چاوە ترووکێنەرە ئەسیرەکان و دڵە ژاکاوەکان و ئەو داب و نەرێتە دووڕوویانەی لێبوردوویی کە بە زاری ئاوەڵەی ترساوەوە رادەمووسن.

شێوە فرەزانی: ناوێکە کە ئەو دەیدا بە گشت گاڵتەجاڕی بەردەکان، پیرەمێردەکان و ماندووکان؛ بە تایبەت بە تەواوەتی شێتایەتی بەدخوازانەی نەفام و پتر لە رادە زیرەکی قەشە!

بەڵام، شێوە فرەزانەکان، گشتیان قەشەن و لە دونیا ماندوو بوان و ئەو رەوانانەی کە لە رەگەزی ژن و بەردەن.

ئاخ کە لە کایە کردن دەگەڵ خۆخوازیی دا چها گزیکارییەک کە نەیانکردووە!

دروست هەر ئەم گزیکارییە دەگەڵ خۆخوازییە کە دەبا ئاکارباشی با و بە ئاکارباشی ناوی ببردرێ!

«لەخۆ بوردوو» ـ هەر ئەو شتەیە کە ترسەنۆکەکانی لە دونیا ماندوو و جاڵجاڵۆکەکانی خاچ نشین بە هەق ئاواتیانە کە بن.

بەڵام نووکە هەموویان بە سەر دادێ، رۆژ، ئاڵوگۆڕ، شەمشیری داد، نیوەڕۆی مەزن: ئەودەم گەلێک شت ئاشکرا دەکرێ!

ئەو کەسەی کە «من» و خۆخوازیی بە پیرۆز دانا، بە راستی ئەو، ئەو پێشگۆیە، ئەوەی کە دەیزانێ دەریدەبڕێ: **«بروانە، دادێ، نزیکە، نیوەڕۆی مەزن!»** وەهای گوت زەردەشت.

سەبارەت بە گیانقورسی

۱

زمان تیژییم ـ زمان تیژیی خەڵکە: دەگەڵ کەرۆیشکە هەوریشمینەکان زۆر توند و دۆستانە دەدوێم. بەڵام زایەڵەی قسەکەم بۆ گوێی گشت ماسی مەرەکەبەکان و نووسەرە خراپەکان بێگانەترە.

دەستم ـ دەستی شێتێکە: هاوار بە حاڵی مێزەکان و دیوارەکان و ئەوەی کە جێگەیەکی بۆ رازاندنەوە و شێواندنی شێتانە هەبێ!

پێم ـ پێی ئەسپێکە: کە لە سەر کەند و لەند، چەپ و راست، لە سەر دەشت و مێرگ پێیدەگەڕێم و داژوێم و لە غارغارێن چێژێکی شەیتانی وەردەگرم.

گەدەم ـ مەگەر گەدەی هەڵۆ نیە؟ چونکە گۆشت بەرخی لە هەموان پێخۆشترە. بەبێ شک ئەمە گەدەی باڵندەیەکە.

منێک کە فێری چێژی شتە بێگوناهەکان و کەمم، ئامادە و بێقەرار بۆ فڕین، فڕین بۆ دوور ـ چلۆن دەکرێ کە شتێک لە رەگەزی مەل لە من دا نەبێ؟

هەروەتر سەرووتر لە گشت، دوژمنایەتیم دەگەڵ «گیانقورسی» نیشاندەری مەیلی مەلانەمە: بە راستی دوژمنی خوێنی، دوژمنی سەرەکی، دوژمنی زگماکی ئەوم! ئاخ کە دوژمنایەتیم هەتا ئێستا تا کوێ نەفڕیوە و هەتڵە نەبوە!

لەم بارەوە دەمتوانی هەتا ئێستا گۆرانییەک بڵێم ـ و دەمەوێ بیڵێم: هەرچەند کە لە ماڵێکی چۆل دا تەنیام و دەبێ بۆ گوێچکەکانی خۆمی بڵێم.

بێشک، گۆرانیبێژی دیکەش هەن کە تەنیا خانووی پڕی گەروویان نەرم، دەستەکانیان وێژەر، چاوەکانیان زماندار دەکەن و دڵیان وەئاگا دێنن. من لەوان ناچم.

٢

ئەوەی کە ڕۆژێک، مرۆڤ فێرە فڕین دەکا، گشت بەردەرێژی مەرزەکان هەڵدەوەژێرێ؛ بەردەرێژەکان خۆیان لە ئاست ئەو دەردەپەڕن و ئەو زەوی بە ناوی «سووک» سەر لە نوێ ناودێر دەکاتەوە.

وشترمر لە هەر ئەسپێک توندتر غار دەدا، بەڵام ئەویش سەری خۆی بە قورسی دە زەوی قورس دەنێ: مرۆڤێکیش کە هێشتا ناتوانێ بفڕێ وەهایە.

زەوی و ژیان بۆ ئەو قورسن! گیانقورسی ئەوی هەر ئاوا دەوێ! بەڵام ئەوەی کە دەیەوێ سووک وەک باڵندە بێ، دەبێ خۆی خۆش بوێ ـ من وەها فێر دەکەم.

بەڵام بێشک، نەک بە ئەوینی نەخۆشەکان و دەردەدارەکان: چونکە لای ئەوان خۆخۆشەویستیش بۆگەنیوی لێدێ.

دەبێ خۆ خۆش ویستن فێر بن ـ من وەها فێر دەکەم ـ بە ئەوینێکی ساغ و دروست، وەها کە بتوانێ لای خۆی بمێنێتەوە و سەرگەردان نەبێ.

وەها سەرگەردانییەک خۆی بە «هاوساخۆشەویستی» ناودێر دەکا: بە وەها وشەگەلێک هەتا ئێستا پتر لە هەموان درۆیان کردوە و دووڕوویيان نواندوە، بە تایبەت ئەوانەی کە لە سەر تەواوەتی دونیا قورسایی دەکەن.

بە راستی، فێر بوونی خۆخۆشەویستی فەرمانێک بۆ ئیمرۆ و سبەی نیە، بەڵکە ئەمە هونەرێکە لە گشت هونەرەکان ناسکتر و زیرەکانەتر و دواییندتر و لەسەرخۆتر.

چونکە گشت سامانەکانی ئەو لە خاوەنەکەی شاردراونەوە و گەنجی خۆی لە گشت گەنجێک درەنگتر دەهێندرێتە دەر ـ گیانقورسی وەهای داڕشتوە.

هەر لە سەر لانکەوە وشەکان و بایەخە قورسەکان بە ئێمە دەبەخشن: ئەم خەڵاتەی خۆیان بە «چاکە» و «خراپە» ناو دەبەن. لەبەر ئەوەیە کە گوناهی ژینمان پێدەبەخشن.

لەبەر ئەوە ئیزنی نزیک بوونەوە لە خۆیان بە منداڵەکان دەدەن هەتا لە کاتی خۆی دا ئەوان لە خۆخۆشەویستی دوور بخەنەوە: گیانقورسی وەهای داڕشتوە.

وە ئێمە ـ ئێمەش ئەوەی بە خەڵات بماندەنێ، ئەمەگدارانە لە سەر شانە سەختەکان بەرەو کوێستانی بەردەڵانی دەکێشین! و کاتێک ئارەقە بڕێژین، بە ئێمە دەڵێن: «ئادی، تاقەتی باری ژیان هێنان دژوارە!»

بەڵام، لە راستی دا، ئەوەی دژوارە تاقەت هێنانی مرۆڤە! چونکە گەلێک شتی نامۆی لە سەر شانەکانی داناوە ـ ئەو وەک وشتر ییخ دەخوا و لێدەگەڕێ کە چاک باری بکەن.

بە تایبەت مرۆڤی بە هێزی سێبوور کە رێز لەو دا ماڵی چێ کردوە: ئەو گەلێک پەیڤ و بایەخە نامۆکان لە خۆ بار دەکا ـ دەڵێی ژیان لە چاوی دا هەر وەک بیاوانێکە.

بە راستی، گەلێک شت هی ئێمەیە و تاقەت هێنانیان دژوار! گەلێک شت لە دەروونی مرۆڤ دایە کە هەروەک نێوەکی سەدەف بێزاویی و لیچقە.

وەها کە توێکڵێکی شایانە، بە نەخش و نیگارێکی شایانە لە لایەن ئەوەوە داوای لێبوردن دەکا. بەڵام، هەبوونی توێکڵ و رواڵەتی رازاوە و کوێریی زیرەکانەش هونەرێکە کە دەبێ فێری بی.

بەڵام گەلێک شت لە مرۆڤ دا هەڵخەڵەتێنەرە، چونکە گەلێک توێکڵی بێنرخ و بەبێز هەن کە پتر لە رادە توێکڵن. گەلێک چاکە و هێزی شاراوە هەن کە قەت کەس پەیان پێنابا. بە تامترین بابۆڵەکان چێژکەرێک نادۆزنەوە!

ژنەکان ئەمە دەزانن، بە تامترین شتەکان: هەندێک قەڵەوتر، هەندێک لاوازتر ـ ئاخ، چها چارەنووس لەم هەندێکە دا شاراوەیە!

دۆزینەوەی مرۆڤ دژوارە و لە هەموان دژوارتر دۆزینەوەی خۆ. گەلێک جاران

گیان سەبارەت بە رووح درۆ دەکا. گیانقورسی وەهای دارِشتوە.

بەڵام ئەو کەسەی کە خۆی دۆزیبێتەوە، دەڵێ: «ئەوەیە چاکە و خراپەی من». و بەمە زاری جرجەمشک و گورِنی دەبەستێ کە دەڵێن: «چاکەی گشت کەس، خراپەی گشت کەس.»

بە راستی، ئەوانەی کە گشت شتێک بە باش دەزانن و ئەم دونیایە بە باشترین دونیا ناو دەبەن، خۆشم ناوێن. من ئەوانە بە «رازی بە گشت شت» ناو دەبەم.

باشترین تام هی رازی بە گشت شتێک نیە کە دەتوانێ گشت شتێک بچێژێ! من رێز لەو زمان و گەدە لاسار و هەڵبژێنەرە دەگرم کە «من» و «ئا» و «نا» گوتن فێر بوون.

هەر شتێک جووتن و قووت دان ـ خدەی بەرازانەیە! هەمیشە «ئا.. ئا..» گوتن تەنیا ئیشی کەر و ئیشی ئەو کەسەیە کە گیانێکی کەرانەی هەیە!

مەیلی من زەردی تۆخ و سووری داغی لا پەسەندە: مەیلم خوێن دەگەڵ گشت رەنگێک تێکەڵ دەکا. هەر کەس کە گێچاو لە ماڵەکەی هەڵسوێ، رەوانی گێچاو خواردووی خۆی بە من دەنوێنێ.

یەک ئەویندار مووموماییەکانە، ئەوی دی ئەویندار تاپۆکان و هەر دوو دوژمنی گۆشت و خوێنن ـ ئاخ کە ئەم دوانە چەندە پێچەوانەی مەیلی منن! چونکە من ئەویندار خوێنم.

پێم خۆش نیە لە شوێنێک ماڵ و حاڵ ساز کەم کە هەر کەسێک پف و تفی لێدەکا: مەیلی من وەهایە. پێم خۆشترە لە نێو دز و درۆزنەکان دا بژیم. کەس زێرِ لە زاری دا ناشارێتەوە.

بەڵام لەوان نابەدڵتر لای من کاسەلێسەکانن؛ نابەدڵترین گیانداری مرۆڤایەتی کە دۆزیمەوە بە ناوی «مفتەخۆر» ناودێرم کرد: ئەو نایەوێ ئەویندار بێ و سەرەرِای ئەوە دەیەوێ بە ئەوینی خەڵکی دی بژی.

من ئەو کەسەی کە لە رێگایەکی پتر نیە بە بەخت وەرگەرِاو دادەنێم: یا دەبێ ببنە گیاندارە درِەکان یا دەستەمۆکەری گیاندارە درِەکان. من لە پەنا ئەوان ماڵێک بۆ خۆم ساز ناکەم.

هەروەتر بە بەخت وەرگەرِاویان ناو دەبەم ئەوانەی کە دەبێ هەمیشە چاوەرِێ بن ـ وەها کەسانێک پێچەوانەی مەیلی منن: یانی تەواوی باج ئەستێنەکان و کاسبکارەکان و پاشایان و زەوی دیکە ـ و دوکاندارەکان.

بە راستی، منیش فێرە چاوەرِێ بوون بووم و لە بنج و بناوانی خۆشمەوە ـ بەڵام تەنیا چاوەرِێی خۆ بوون و لە هەموان سەرتر، وەستان و رۆیشتن و هەڵاتن و بازدان و وەسەرکەوتن و سەما کردن.

بەڵام، ئەمەیە ئامۆتەی من: ئەوەی کە دەیەوێ رۆژێک فرِین فێر بێ، دەبێ لە پێشدا وەستان و رۆیشتن و هەڵاتن و وەسەر کەوتن و سەما کردن فێر بێ: فرِین بە فرِین دەست پێناکەن!

بە پەیژە گوریسینەکان لە گەلێک پەنجەرە وە سەر کەوتن فێر بووم، بە پێ چوستەکان لە بورجە بەرزەکان وە سەر کەوتم: دانیشتن لە سەر بورجە بەرزەکانی زانایی شادییەکی چووکە نەبوو.

ـ وەک بڵێسەیەکی چووک لە سەر بورجە بەرزەکان ئایسان: بە راستی، شۆقێکی چووک بوون، بەڵام دڵگەرمییەکی گەورە بۆ دەریاگەرِە رێ لێشێواوەکان و کەشتی لێشکاوەکان.

من بە گەلێک رێگا و رێباز دا گەیشتوومە راستەقینەی خۆم: من تەنیا بە پەیژەیەک هەتا بەرزایی نەچووم کە لەوێ چاوەکانم لە دوورەدەستەکانم دەگەرِێن.

هەمیشە بە بێمەیلیەوە رێگام لە خەڵک پرسیوە: چونکە ئەم کارە هەمیشە بە پێچەوانەی مەیلی منە! پێم خۆشتر بوە کە رێگاکان لە خۆم بپرسم و لێی بگەرِێم.

رۆیشتنم هەمووی پرسیار و لێگەرِان بوە: و بەراستی، بۆ وەها پرسیارگەلێک دەبێ وڵامیش فێر بێ! بەڵام ـ ئەمە مەیلی منە.

مەیلێک کە نە باشە و نە خراپ، بەڵکە مەیلی منە، مەیلێک کە ئیدی نە شەرمم لێی هەیە و نە دەیشارمەوە.

بەوانەی کە «رێگا»یان لە من پرسیوە، وەهام وڵام داوەتەوە: «ئەمە ـ نووکە رێگای منە. رێگای ئێوە کامەیە؟» چونکە رێگای موتڵەق هەر نیە.

وەهای گوت زەردەشت.

سەبارەت بە دەپە نوێ و کۆنەکان

١

من لێرە دادەنیشم و چاوەڕێم، دەپە شکاو و کۆنەکان لە دەوروبەرمن و هەروەتر دەپە نیوە نووسراوە نوێیەکان. کەی کاتی من دادێ؟

ـ کاتی چوونە خوار و ئاوا بوونم: چونکە دەمەوێ جارێکی دی بۆ لای مرۆڤ بچمەوە.

لەبەر ئەوە نووکە چاوەڕێم چونکە پێشتر دەبێ نیشانەکانی داهاتنی کاتی من دابێن: یانی، شێری دەم بە پێکەنین دەگەڵ پۆلی کۆتران.

لەم بەینە دا وەک کەسێک کە ماوەی هەیە دەگەڵ خۆم قسە دەکەم. کەس شتێکی تازەم بۆ ناگێڕێتەوە: کەوایە خۆم بۆ خۆمی دەگێڕمەوە.

٢

کاتێک گەیشتمە مرۆڤ، ئەوانم لە سەر گومانێکی کۆنە دیت کە پاڵیان دابۆوە: هەموویان لە کۆنەوە پێیانوابوو کە دەزانن چ بۆ مرۆڤ باشە و چ خراپ.

بە بڕوایان هەر قسەیەک لەمەڕ ئاکارباشی قسەیەکی کۆنی ئاسایی بوو؛ ئەوەی کە دەیەویست باش بخەوێ، بەر لە چوونە نێو جێ لەمەڕ «چاکە» و «خراپە» دەدوا.

بەڵام من ئەو شێوەخەوەم بەم ئامۆتەیە شێواند: چ کەس نازانێ چاکە و خراپە چیە، جگە لە ئافرێنەر!

ـ ئەو، ئەو کەسەیە کە بۆ مرۆڤ ئامانج دەئافرێنێ و بە زەوی مانای خۆی و

داهاتووی پێدبەخشێ: وەها کەسێک بەر لە هەموو شتێک ئافرێنەری ئەوەیە کە شتێک خراپە یا چاکە.

من ئەمرم پێکردن کە کورسیە کۆنەکانی فێر کردن و هەر تەختێکی کە ئەو گومانە کۆنە لە سەری پاڵی داوەتەوە وەرگێڕن. من پێم گوتوون کە بە مامۆستا گەورەکانی ئاکارباشی و قەدیسەکان و شاعیرەکان و «رزگاریدەرانی جیهانی» خۆیان پێبکەنن.

ئەمرم کردوە کە بە فرەزانە غەمبارەکەیان و هەر کەسێک کە وەک داوەڵی رەش، بە ترس و لەرزەوە، لە سەر داری ژیان هەڵنیشتوە، پێبکەنن.

لە شاڕێی گۆڕستانەکەیان و لە پەنا مردارەکان و مردارەخۆرەکانیان دانیشتم ـ و بە تەواوی رابوردوو و مەزنایەتی بەرەو پوان و فەوتانیان پێکەنیم.

بە راستی، وەک موعیزەکەرانی تۆبە و شێتەکان بە سەر گشت شتە چووک و گەورەکانیان دا هاواری تووڕەیی و رقم دەربڕی ـ کە بۆچی باشترین شتیان وەها بچووکە! کە بۆچی خرابترین شتیان وەها بچووکە ـ من وەها پێکەنیم.

تاسەی فرەزانیم لە دەروونمەوە وەها هاواری دەربڕی و پێکەنی، تاسەم کە بە راستی فرەزانێکی کێویی کێوزایە ـ تاسە مەزنە تیژباڵەکەی من.

زۆر جار لە جەنگەی پێکەنین دا منی بۆ خوار و سەر و دوور کێشا: ئەوسا بە لەرزەلەرز، وەک تیرێک، بە نێوان خۆشییەکی سەرمەست لە هەتاو فڕیم ـ

فڕیو هەتا ئەو داهاتوە دوورانەی کە چ کەس هێشتا بە خەونیش نەیدیوە، هەتا ئەو باشوورە هەرە گەرمانەی کە وێنەکێشەکان خەونی پێوە دەبینن: هەتا ئەو شوێنەی کە لەوێ خودا سەماکەرەکان شەرم لە هەر جلێک دەکەن ـ

بە راستی شەرم لە خۆم دەکەم کە بۆچ دەبێ شاعیر بم و بە مەجاز قسە بکەم و هەروەک شاعیرەکان زمانێکی لەنگ و لۆرم هەبێ! ـ

هەتا ئەو جێیە کە تەواوەتی «بوون» لەبەر چاوم بوو بە سەمای خوداکان و بەدخوازیی خوداکان و دونیای ئازاد لە خۆشیان و لە خەنیان بۆ لای خۆ لە فڕین دا بوو ـ

هەروەک ئەبەدییەت لە یەک راکردن و دیسان یەکدی دیتنەوەی گەلێک خودا، هەروەک بە شادخوازییەوە دەگەڵ یەک تێکەڵاو بوون، لێک هەڵبڕان و دیسان

دەگەڵ یەک تێکەڵاو بوونەوەی گەلێک خودا.

لەوێ کە زەمان گشتی لەبەر چاوم گاڵتەیەکی شادخوازانە دەگەڵ ساتەکان بوو، لەوێ کە جەبر بە تەواوەتی ئیختیار بوو و بە نەقیزەیەک کە ئیختیار تێیدەکوتا بە شادییەوە کایەی دەکرد.

لەوێ کە کۆنە شەیتانەکەم و سەرووی دوژمنەکانم دیسان دیتەوە، ئەو گیانقورسییە، و ئەوەی کە ئەم ئافراندوویەتی: زۆریی، دەستوور، پێویستی، ئاکام، ئامانج، ویست و چاکە و خراپە.

مەگەر ئەوە نیە کە شتێک دەبێ ببێ کە لە سەری سەما بکەن و بە سەما بە سەری دا بڕۆن؟ مەگەر ئەوە نیە کە جرجەمشکەکان و گوڕنی گیانقورسەکان دەبێ لەبری بارسووک و بارسووکترەکان لە ئارا دا بن؟

٣

هەر لەوێ بوو کە من وشەی «بەرزەمرۆڤ» م لە سەر ڕێگا کۆ کردەوە و هەروەتر ئەمە کە مرۆڤ شتێکە کە دەبێ بە سەری دا زاڵ بی.

کە مرۆڤ پردێکە نە ئامانجێک، کە خۆی لەبەر نیوەڕۆ و شەوەکانی خۆی کە هەر وەک ڕێیەک بۆ لای بەرەبەیانە نوێیەکان لە بەرە، بە پیرۆز دادەنێ.

لەبەر پەیڤی زەردەشت لەمەڕ نیوەڕۆی مەزن و هەر شتێکی دیکە کە من هەروەک دوایین شەبەقی ئەرخەوانی لە بان سەری مرۆڤ هەڵمواسیوە.

بە ڕاستی، وێڕای شەوە تازەکانیان هەسێرە تازەکانم پێداون؛ و لە سەر هەور و ڕۆژ و شەو، پێکەنینم وەک تاوڵێکی ڕەنگین هەڵداوە.

گشت هەوڵ و تێکۆشانی خۆم فێرە ئەوان کردوە: یەک کردن و لێک کۆ کردنەوەی ئەوەی کە لە مرۆڤ دا کوت کوت و پەردەک و کارەساتی بە سامە.

بە ناوی کۆکەرەوە و پەردەک هەڵدەر و ڕزگاریدەری کارەسات، ئەوانم فێر کردوە کە بۆ داهاتوو تێبکۆشن و بە ئافرێنەرییەوە تەواوەتی ڕابوردوو ڕزگار بکەن.

ڕزگار کردنی ڕابوردووی مرۆڤایەتی و هەر «وەها بوو»یەک ئافراندنەوە، وەها کە ویست بڵێ: «بەڵام، من ئەوم وەها دەویست! من ئەوم وەها دەوێ».

من ئەمەم بە ڕزگاری ئەوان ناو نا و فێرم کردن کە تەنیا ئەمە بە ڕزگاری ناو بەرن.

نووکە من چاوەڕوانی ڕزگارییەکەم کە هی **منە** ـ هەتا بۆ دوایین جار بۆ لای ئەوان بچمەوە.

کەوایە جارێکی دیکەش دەمەوێ بۆ لای مرۆڤ بچمەوە و لە نێو ئەوان دا ئاوا بم و لە ئاویلکە دان دا بە بایەخترین دیاری خۆمیان پێبدەم!

من ئەوە لە هەتاوی ئەنگراو فێر بووم کە کاتی ئاوا بوون لە خەزێنەی بێبنی دەوڵەتی خۆی زێڕ لە دەریا دەکا.

وەها کە دەستکورتترین تۆڕەوانیش بە سەوڵە زێڕنەکانی سەوڵ دەکوتێ! ڕۆژێک ئەمەم دیت و بارانی فرمێسکم لەم ڕوانینە دا نەدەبڕاوە.

ڕۆژێک زەردەشتیش دەیەوێ وەک هەتاو ئاوا بێ: نووکە لێرە دادەنیشێ و چاوەڕێیە، دەپە شکاوە کۆنەکانی لە دەوروبەرە و هەروەتر دەپە نیوە نووسراوە نوێیەکان.

٤

ئەوەتا دەپێکی نوێ: بەڵام براکانم لە کوێن هەتا یارمەتیم بدەن ئەو بەرەو دۆڵەکان و دڵەگۆشتن و خوێنەکان بەرین؟

ئەوینی مەزنم بە دوورترینەکان، وەها داوا دەکا: ڕێز لە هاوساکەت مەگرە! مرۆڤ شتێکە کە دەبێ بە سەری دا زاڵ بی.

بۆ زاڵ بوون گەلێک ڕێگا و چارە هەیە: بە شوێن ڕێگا و چارەی خۆتەوە بە! تەنیا ویشکەڕنێک پێیوایە کە «دەتوانێ بە سەر مرۆڤیش دا باز بدا.»

لە هاوساکەشت دا بە سەر خۆت دا زاڵ بە: مافێک کە دەتوانی بۆ خۆتی بڕفێنی نابێ ئیزن بدەی کە پێتی بدەن.

ئەوەی کە تۆ خۆت دەتوانی بە خۆتی بکەی هیچکەسی دیکە نایتوانێ. بزانە

که پاداشێک له ئارا دا نیه.

ئەوەی که ناتوانێ فەرمان به سەر خۆی دا بدا، دەبێ فەرمانبەری بکا. گەلێک کەس دەتوانن فەرمان به سەر خۆیان دا بدەن، بەڵام هێشتا گەلێک شت بۆ ئەو پێویستە هەتا ئەوەکە له خۆی فەرمان بەرێ!

٥

ئەوانەی که له رەوانە نەجیبەکانن هیچ شتێکیان به خۆڕایی ناوێ، به تایبەت ژیان.

بەڵام ئەوەی که له ریزی عەوام دایه، دەیەوێ به خۆڕایی بژی: بەڵام خۆ ئێمە له ریزی ئەوان دا نین، له ئاست ئەوە دا که ژیان خۆی به ئێمه بەخشیوە هەمیشه له بیری ئەوە داین که له بەرابەر دا دەتوانین چ شتێکی پتر له هەموان بدەینێ.

به راستی ئەوە قسەیەکی گەورەیە که گوتوویانە: «ئێمە هەر ئەو بەڵێنەی که ژیان به ئێمەی داوە، هەر ئەو بەڵێنە دەگەڵ ژیان به جێ دێنین!»

لەو شوێنەی که پیاو ناتوانێ لەزەت بدا نابێ داوای لەزەت بکا و ـ نابێ لەزەتی بوێ!

چونکە لەزەت و بێگوناهی شەرمنترین شتن: نایەوێ کەس لێیان بگەڕێ. دەبێ ئەوانت هەبێ ـ بەڵام وا باشترە که له گوناه و دەرد بگەڕێن.

٦

برایان، بەرەزا هەمیشه قوربانی دەکرێ. ئادی، نووکە ئێمە بەرەزاین.

خوێنی ئێمە له هەموو قوربانخانە نهێنییەکان دا دەرێژرێ. ئێمە گشتمان لەبەر شانازی بوتە کۆنەکان دەسووتێن و دەبرژێن.

باشترین شتەکانمان هێشتا لاون و مەیله پیرەکان دەبزوێن. گوشتمان ناسکە و پێستمان هەروەک کەوڵە بەرخە: ئێمە چۆن دەتوانین مەیلی کاهنە پیرەکان نەبزوێنین.

ئەو کاهنە پیرە هێشتا هەر له ئێمە دایە و باشترین شتمان بۆ جەژنی خۆی

قوربانی دەکا. ئاخ، برایان، بەرەزاکان چلۆن دەتوانن قوربانی نەبن؟

بەڵام ئەمە ویستی رەگەزی ئێمەیە: من لاگری ئەوانەم که خۆ نادۆزنەوە. من به تەواوەتی ئەوینمەوە لاگری ئاوا بوانم: چونکە ئەوان بەرەو نەمانن.

٧

راستوێژیی ـ کارێکه که کەم کەس پێیدەکرێ! و ئەو کەسەش که پێیدەکرێ نایەوێ! بەڵام، چاکان له گشت کەس کەمتریان پێدەکرێ.

هاوار لەم چاکانە! پیاوچاکان قەت راست نابێژن. وەها چاک بوونێک نەخۆشی گیانە.

ئەم چاکانە لاگری تەسلیمن، لاگری پێسپاردنن، دڵیان لاساکەرەوەیە، بنج و بناوانیان گوێ رایەڵە: بەڵام، کەسێک که گوێ رایەڵ بێ، گوێ له خۆی ناگرێ!

ئەوەی که چاکان به خراپی دادەنێن هەموویان دەبێ لێک کۆ بنەوە هەتا راستەقینەیەک بژێ: برایان: ئایا ئێوەش بۆ وەها راستەقینەیەک ئەوەند که پێویستە بەدخوازن؟

له مەترسی خستنی دلێری، بەدگومانی درێژخایەن، «نا»ی دڵڕەق، دڵ شێوان، پەی بردن به بوونەوەری زیندوو ـ ئەوانە چەندە کەم یەکجێ پێکەوە کۆ دەبنەوە. بەڵام له وەها تۆمێکە که راستەقینە پێدەگا!

زانایی هەتاکوو ئێستا له پەنا ویژدانی بەدخواز رسکاوە! بیشکێنن، بیشکێنن، ئەی هەڵسەنگێنەران، دەپە کۆنەکان.

٨

ئەودەم که ئاو هەڵدەستێ، ئەودەم که پرد و لەمپەرەکان به سەر رووبار دا باز دەدەن: به راستی، کەس باوەڕ به قسەی ئەو کەسە ناکا که دەڵێ: «هەموو شت تێدەپەڕێ.»

تەنانەت ساویلکەکانیش دەگەڵی به کێشه دێن. ساویلکەکان دەڵێن: «چلۆن؟ هەموو شت تێدەپەڕێ؟ ئیدی ئەو پرد و لەمپەرانەی سەر رووبار چن؟»

«لە سەر رووبار هەموو شت لە سەر جێی خۆیەتی، گشت بایەخی شتەکان، پردەکان، ماناکان، تەواوەتی «چاکە» و «خراپە»: هەموو لە سەر جێی خۆیانن!»

بەڵام کاتێک زستانی ویشکەبەند، ئەم دەستەمۆکەری گیانلەبەری رووبار بگاتێ، ئەوسا هەرە ژیرەکەیان شک هەڵیدەگرێ؛ بە راستی، ئەوسا تەنیا ساویلکەکان نین کە دەڵێن: «ئایا بەڵێن نەبوو کە هەموو شتێک ـ لە سەر جێی خۆی بوەستێ؟»

«لە بنەڕەت دا هەموو شت دەوەستێ» ـ ئەمە ئامۆتەیەکی دروستی زستانییە، شتێکی شیاوی رۆژگاری ئەستێوری، ئارامکەرەوەیەکی شیاو بۆ بوونەوەرانی زستان خەوتوو و خانەنشینەکان ـ

«لە بنەڕەت دا هەموو شت دەوەستێ» ـ بەڵام بای شەماڵ بە دژی ئەمە موعیزە دەکا!

بای شەماڵ گایەکی بۆغەیە، بەڵام نە گایەکی گاجووت، گایەکی تووڕەیە، وێرانکەرێکە کە سەهۆڵ بە شاخی تووڕەی دەشکێنێ و سەهۆڵیش ـ پردەکان!

برایان، ئایا نووکە هەموو شت تێناپەڕێ؟ ئایا پردەکان و لەمپەرەکان گشتیان نەکەوتوونە نێو ئاو؟ ئیدی کێ دەتوانێ خۆی بە «چاکە» و «خراپە» هەڵواسێ؟

«هاوار بۆ ئێمە! ئافەرین بۆ ئێمە! بای شەماڵ هەڵیکردۆتێ!» ـ برایان، لە هەموو رێگاکان وەها موعیزە بکەن!

۹

گومانێکی کۆنە هەیە کە بە «چاکە» و «خراپە» ناوی دەبەن. هەتا ئێستا چەرخی ئەم گومانە بە دەوری پێشگۆ و ئەستێرەبینەکان دا گەڕاوە.

سەردەمایەک مرۆڤ ئیمانی بە پێشگۆ و ئەستێرەبینەکان هەبوو: و لەبەر ئەوە ئیمانی هەبوو کە «هەموو شت چارەنووسە: تۆ دەبێ چونکە تۆ ناچاری.

لە دوایی مرۆڤ لە پێشگۆ و ئەستێرەبینەکان بەدگومان بوو: و لەبەر ئەوە

ئیمانی هێنا کە: «هەموو شت ئازادە: تۆ دەتوانی، چونکە تۆ دەتەوێ!»

برایان، لەمەڕ ئەستێرەکان و داهاتوو هەتا ئێستا تەنیا گومان لە ئارا دا بوە نە زانست: و لەبەر ئەوە سەبارەت بە چاکە و خراپە هەتا ئێستا گومان لە ئارا دابوە نە زانست!

۱۰

«تۆ نابێ بدزی، تۆ نابێ بکوژی!» ـ سەردەمایەک وەها پەیڤێکیان بە پیرۆز ناو دەبرد و لە ئاستی دا چۆکیان دادەدا و سەریان دادەنواند و پێڵاویان دادەکەند.

بەڵام لە ئێوە دەپرسم: لە کوێ دز و پیاوکوژانێکی باشتر لەم پەیڤانە لە دونیا دا هەبوون؟

ئایا لە تەواوەتی ژیان دا هیچ ـ دزی و پیاوکوژییەک نییە؟ و بە، بە پیرۆز دانانی وەها پەیڤگەلێک ئایا راستەقینەیان ـ نەکوشتوە؟

یا ئەمەی کە بە پیرۆزیان دانا موعیزەی مەرگ بوو کە دەگەڵ تەواوەتی ژیان کێشە و دژایەتی هەبوو؟ برایان بیشکێنن، بیشکێنن، دەپە کۆنەکان!

۱۱

بەزەییم بە سەر تەواوەتی رابوردوو دا لەوەیە کە ئەو بە لەیستۆک دەبینم.

لەیستۆکی لێبوردوویی، ئەقڵ و شێتایەتی هەر بەرەیەک کە دێ و هەرچییەک کە بوە بە پردێک بۆ خۆی دادەنێ!

زۆردارێکی گەورە، شەیتانێکی گزیکار دەتوانێ بێ، کە بە لێبوردوویی و نالێبوردوویی خۆی تەواوەتی رابوردوو رێک بکوشێ هەتا ببێتە پردی ئەو و نیشانەی سەرهەڵدان و بانگەشە و خوێندنی کەڵەبابی ئەو.

بەڵام ئەمەیە مەترسی دیکە و بەزەیی دیکەم: ئەوەی کە لە عەوامە پتر لە باپیرەکانی خۆی وەبیر نایەتەوە ـ دەگەڵ باپیری ئەو زەمان دەوەستێ.

بەمجۆرە تەواوی داهاتوو دەبێتە لەیستۆک: چونکە دەتوانێ رۆژێک دابێ کە

عەوام ببنە خونکار و زەمان بە تەواوەتی لە تەنکاوەکان دا نوقم بێ.

لەبەر ئەوە، برایان، پێویست بە چینێکی نەجیبی نوێ هەیە کە دەگەڵ تەواوی عەوام و گشت زۆرییەک، بە شەڕ بێ و لە سەر دەپە نوێیەکان وشەی «نەجیب» سەر لە نوێ بنووسێتەوە.

بەڵام بۆ ئەوە کە چینێکی نەجیب لە ئارا دابێ، دەبێ نەجیبێکی زۆر و نەجیبی جۆراوجۆر هەبن! یا هەر ئەوە کە من رۆژێک بە کینایە گوتوومە: «خودایەتی هەر ئەوەیە کە خوداکان هەبن نەک خودا!»

١٢

برایان، من ئێوە بەرەو چینێکی نەجیبی نوێ هان دەدەم و رێنوێنی دەکەم: ئێوە زاوزێکەران و بارهێنەران و تۆم پرژێنەرانی داهاتوو دەبن.

بە راستی، نە بەرەو چینێکی نەجیب کە بتوانن وەک دوکانداران و زێڕی دوکانداران بیکڕن: چونکە هەرچییەک نرخێکی هەبێ، بایەخێکی وەهای نابێ.

لەمە بەدواوە نەک لەو جێیەی کە دێن، بەڵکە بۆ ئەو جێیەی کە دەچن شەرەفی ئێوە دەبێ! ویستی ئێوە و پێی ئێوە کە دەیەوێ لە ئێوە سەرتر و دوورتر بڕوا ـ شەرەفی نوێی ئێوە دەبێ!

بە راستی، شەرەفی ئێوە ئەمە نابێ کە لە خزمەت ئەمیرێک دابوون ـ ئیدی ئەمیرەکان چ رێزێکیان هەیە! ـ یا ئەوە کە پاڵ و پشتێک بۆ شتێکی لە سەر پێ وەستاو بوون هەتا ئەمیر راوەستاوتر بێ!

نە ئەوەکە بنەچەکەتان لە بارەگاکان دا دابی بارەگا فێر بوە و ئێوەش فێر بوون کە ماوەیەکی دوور و درێژ، رەنگین وەک قورینگ، لە دەراوە تەنکەکان دا بوەستن:

ـ چونکە **توانایی وەستان** لە شازەکانی بارەگاییەکانە و ئەوان گشتیان لە سەر ئەم باوەڕەن کە یەکێک لە بەختەوەرییەکانی دوای مەرگ ئەمەیە کە ـ **ئیزنی دانیشتن** ـ هەبێ!

نەک ئەوە کە رووحێک، کە ئەویان بە پیرۆز دادەنا، پێشینەکانی ئێوەی بەرەو وڵاتانی دیاریکراو کێشا کە من پێیهەڵنالێم: چونکە لەو وڵاتانەی کە خرابترین

دار، یانی خاچ دەڕوێ، شتێکی شیاوی پێهەڵکوتن نیە.

ـ بە راستی، لە هەر کوێیەک کە ئەم «رووحە پیرۆزە» شۆڕەسوارانی خۆی رێنوێنی کردوە، لە پێشەنگی وەها رەوەیەک دا هەمیشە بزن و قاز و ناڕازییەکان ئاژواون ـ

برایان، چینی نەجیبی ئێوە نابێ بەرەو دوا، دەبێ بەرەو پێش بڕوانن! دەبێ ئێوەیان لە گشت وڵاتانی باو و باپیران دەرکردبێ!

ئێوە دەبێ ئەوینداری وڵاتی منداڵەکانتان بن ـ بلا ئەم ئەوینە، چینی نەجیبی نوێی ئێوە بێ! ئەو وڵاتە نەدۆزراوەیە لە دوورترین دەریاکان دا. فەرمان دەدەمە باسپێرەکان کە هەروا بگەڕێن و بگەڕێن!

لە منداڵەکانتان دا دەبێ قەرەبووی ئەوە بکەنەوە کە منداڵی باوکەکانتان بوون. ئاوا دەبێ تەواوەتی ئەوەی کە تێپەڕیوە رزگار بکەن! من ئەم دەپە نوێیە لە بان سەری ئێوە هەڵداوەسم.

١٣

«ژیان بۆچی؟ هەموو شت پووچە! ژیان ـ کا شەن کردنە، ژیان ـ یانی خۆ سووتاندن و گەرم نەبوونەوە.»

وەها چەنەوەڕییەکی کۆنینە هێشتا بە «زانایی» ناو دەبەن؛ و لەبەر ئەمە کە کۆنە و بۆ خاوی لێدێ، پتر رێزی لێدەگرن. برش هەڵێنانیش شەرەف پێکدێنێ.

منداڵ، دەتوانن بڵێن کە: لە ئاگر دەترسن، چونکە ئەوانی سوتاندوە! لە کتێبە کۆنەکانی زانایی دا، منداڵێتی زۆرە.

ئەوەی کە هێشتاش «کا شەن دەکا چلۆن دەبێ بوێرێ بە خراپ لە شەن کردن بدوێ» لمبۆزی وەها شێتگەلێک دەبێ ببەستن!

ئەوانە لە سەر سفرە دادەنیشن و چ دەگەڵ خۆیان ناهێنن، تەنانەت تامەزرۆییەکی باش: نووکە جوێن دەدەن کە «هەموو شت پووچە!»

بەڵام، برایان، باش خواردن و خواردنەوە، بە راستی، هونەرێکی پووچ نیە!

بیشکێن، بیشکێنن، ئەو دەپە هەمیشە ـ ناشادانە!

١٤

خەڵک دەڵێن: «بۆ مرۆڤی پاک هەموو شت پاکە.» بەڵام من بە ئێوە دەڵێم کە: بۆ بەرازەکان هەموو شت بەرازانە دەبێ!

لەبەر ئەوە ویشکە مەزهەبییەکان و مل کەچانێک کە دڵیشیان مل کەچە، موعیزە دەکەن کە دونیا «درنجێکی گڵاوی»یە.

چونکە ئەوانە هەموویان گیانێکی ناپاکیان هەیە؛ بە تایبەت ئەوانەی کە نە حەجمینیان هەیە و نە حەسانەوە، یانی ئەو کەسانەی کە دونیا لە پاشەوە چاو لێدەکەن ـ یانی ئەهلی ئاخیرەت!

من ئەوە بەرەورووی ئەوان دەڵێم، هەر چەند لە دڵەکانیش گران بێ: دونیاش هەروەک مرۆڤ پاشێکی هەیە: هەتا ئێرە راستە!

لە دونیا دا چەپەڵی زۆرە: هەتا ئێرە راستە! بەڵام بەم بۆنەوە دونیا خۆی درنجێکی گڵاو نیە!

زانستێک لەوەدا هەیە کە گەلێک شت لە دونیا دا بۆگەنن: بێز خۆی باڵ و توانایی خۆ بە ئاو دادان، دەئافرێنێ!

لە باشترین شتیش دا دیسان شتێکی بە بێز هەیە؛ تەنانەت باشترین شتیش شتێکە کە دەبێ دیسان لێی تێپەڕێ.

برایان، زانستێکی زۆر لەوەدا هەیە کە گوو لە دونیا دا زۆرە!

١٥

بیستوومە کە دیندارانی ئەهلی ئاخیرەت دەگەڵ ویژدانی خۆیان بە وەها قسەگەلێک پەند دەدەن و بە راستی بەبێ درۆ و دەلەسە ـ هەر چەند کە بە درۆ و دەلەسەتر لەمە لە دونیا دا چی دیکە نیە:

«بێڵە کە دونیا، دونیا بمێنێتەوە! قامکێکیش بە دژی هەڵمەهێنەوە!»

«بێڵە هەر کەس کە دەیەوێ ئەوکی خەڵک رێک بکوشێ و لەت و پەتیان بکا: بە

دژی ئەویش قامکێک هەڵمەهێنەوە! بەمجۆرە ئەوان تەرکی دونیا فێر دەبن.»

«تۆ دەبێ ئەوکی ئەقڵی خۆشت رێک بکوشی و بیخنکێنی؛ چونکە ئەمە ئەقڵێکی ئەم دونیایەیە ـ بەمجۆرە، تۆ خۆت تەرکی دونیا فێر دەبی.»

بیشکێنن، بیشکێنن، برایان، ئەم دەپە کۆنەی دیندارەکان. بیشکێنن قسە و پەندی بەدویژدانی دونیا!

١٦

«هەر کەس کە زۆر فێر بێ، خواستە بە تینەکانی لە بیر دەکا» ـ ئەمڕۆ لە گشت کۆڵانە تاریکەکان دا وەها دەچرپێنن.

«فرەزانی هۆی ماندوویەتییە؛ هیچ شتێک ـ بایەخی نیە؛ تۆ نابێ خواستێکت هەبێ!» ئەم دەپە نوێیەم لە سەر بازاڕەکان بە هەڵواسراوی دیت.

برایان، بیشکێنن، بیشکێنن، ئەم دەپە نوێیەش کە لە دونیای ماندووکان و موعیزەکەرانی مەرگ و هەروەتر زیندانەوانەکان هەڵیانواسیوە: بزانن کە ئەمەش هەروەتر موعیزەیە بۆ بەندە بوون:

ئەوان لەبەر ئەوە کە خراپ فێر بوون، باشترین شتەکان فێر نەبوون و هەموو شتێک زۆر زوو و زۆر بە لەز فێر بوون: ئەوان لەبەر ئەوە کە خراپیان خواردوە، گەدەیان تێکچوە.

چونکە گیانیان گەدەیەکی تێکچوویە کە مەرگ پەند دەدا! چونکە بە راستی، برایان، گیانیش گەدەیەکە!

ژیان کانی لەزەتە: بەڵام بۆ ئەو کەسەی کە لە دەروونیەوە، گەدە تێکچوویەکەی ـ ئەم باوکەی رەنج ـ دەدوێ، چاڵاوەکان گشتیان ژاراوین.

هەڵسەنگێنەریی هۆی لەزەتی شێر ـ ویستانە! بەڵام ئەوەی کە ماندوو بوە بە ویستی خەڵکە و لەیستۆکی هەر شەپۆلێک.

زاتی خەڵکی بێهێز هەمیشە وەهایە کە لە رێی خۆیان دا ون دەبن و لە ئاکام ماندوویەتیەکەیان دەپرسێ: «بۆچی دەبێ رێگایەک بگرینە بەر؟ هەموو شت وەک یەکن!»

وەها موعیزەیەک لە گوێی ئەوان دا خۆشە: «هیچ شتێک بایەخی نیە! تۆ نابێ بتەوێ!» بەڵام ئەمە موعیزەیە بۆ بەندە بوون.

برایان، زەردەشت وەک باکوتێکی تازە هەڵدەکاتە سەر هەموو ماندوانی رێگا و گەلێک لووتان وە پشمە دەخا!

هەناسەی ئازادیشم بە کەلێن دیوارەکان دا بۆ نێو زیندانەکان و گیانە زیندانیەکان دەچێ!

ویستن رزگاریدەرە: چونکە ویستن هەمان ئافراندنە: من وەها فێر دەکەم. ئێوە تەنیا بۆ ئافراندن دەبێ فێر بن!

لە پێشدا دەبێ فێر بوون لە من فێر بن، باش فێر ـ بوون! ئەوەی کە گوێچکەیەکی هەیە، ببیسێ!

١٧

گەمێ لەوێ وەستاوە ـ لەوبەر لەوانەیە رێگایەک هەبێ بۆ «هیچ»ی مەزن! بەڵام کێیە کە بیەوێ سواری ئەم «لەوانەیە» بێ؟

هیچکام لە ئێوە نایەوێ سواری گەمێی مەرگ بێ! کەوایە بۆچ دەتانەوێ هی ـ دونیای ماندوو بن؟

لە دونیا ماندوون و سەرەڕای ئەمە پشتتان لە زەوی نەکردوە! ئێوەم هەمیشە لە پێوەندی دەگەڵ زەوی بە هەوەسەوە بینیوە، تەنانەت ئەویندار لە ـ زەوی ماندوویەتی خۆتان.

لیچ داچۆڕانتان لەخۆڕا نیە: هەوەسێکی چووکی زەوینی هێشتا لە سەرە! لە چاوەکانتان دا ـ ئایا پەڵە هەورێکی چووکە لە لەزەتێکی لە بیر نەکراوی زەوینی دا مەڵەی ناکا؟

لە سەر زەوی داهێنانی نوێی باش زۆرن، هەندێک بە کەلک، هەندێک دڵگر: دەبێ لەبەر ئەوانە زەویت خۆش بوێ.

لە سەر ئەمە ئەوەند داهێنانی نوێی باش زۆرن کە وەک مەمکی ژن دەچن: هەم بەکەلک، هەم دڵگر.

بەڵام ئێوە لە دونیا ماندوان! ئێوە تەوەزلەکانی زەوی! دەبێ شووڵتان لێڕاکێشن! بە شووڵ لێڕاکێشان دەبێ دیسان گیان وەبەر پێیەکانتان بنێنەوە!

چونکە ئێوە ئەگەر گردەنشین و داماوانێکی چارەڕەش نین کە زەوی لێیان وەڕەزە، تەوەزەلانێکی سەگ خدە یاکوو پشیلەی بە تەماحی گزیکاری لەزەتپەرست و ئەگەر ناتانەوێ جارێکی دی بە خۆشییەوە راکەن، دەبێ لێرە ـ بڕۆن!

پیاو نابێ بژیشکی چارە نەبوان بێ: زەردەشت وەها فێر دەکا ـ کەوایە ئێوە دەبێ لێرە بڕۆن!

بەڵام، تەواو کردن پتر بوێری دەوێ هەتا دەست پێکردنی بەیتێکی تازە: ئەمە گشت بژیشکەکان و شاعیرەکان دەیزانن.

١٨

برایان، هەندێک دەپ هەن کە ماندوویەتی ئەوانی ئافراندوە و هەندێکی دی تەوەزەلی، تەوەزەلی گنخاو: ئەم دوانە سەرەڕای ئەوە کە وەک یەک دەدوێن، بەڵام نایانەوێ قسەکانیان وەک یەک ببیسرێ.

بڕواننە ئەم لەپێکەوتوویە! لە ئامانجی خۆی هەنگاوێک پتر دوور نیە، بەڵام لەبەر ماندوویەتی، کەللەڕەقانە خۆی بە زەوی داداوە، ئەم پیاوە بوێرە!

لە بەر ماندوویەتی باوێشکی بە رێگا و بە زەوی و بە ئامانج و بە خۆی دێ: ئیدی نایەوێ هەنگاوێکیش بۆ پێشتر هەڵێنێتەوە، ئەم پیاوە بوێرە!

نووکە هەتاو دەیبرژێنێ و سەگەکان ئارەقەکەی دەلێسنەوە: بەڵام ئەو بە کەللەڕەقی دەیەوێ هەر لەوێ بکەوێ و لە پێ بکەوێ.

ـ لە پێ کەوتوو، لە یەک هەنگاویی ئامانجی خۆی! بە راستی، ئەم پاڵەوانە دەبێ بە پرچ ـ هەڵکێشان بەرەو ئاسمان هەڵکێشن!

وا باشترە لەو گەڕێن، هەر لەو شوێنە کە خۆی خستوە بڵا خەوی ئارامدەری دەگەڵ ترپەی بارانی فێنک کەرەوە لە سەری داکا.

لێگەڕێن هەتا خۆی وەئاگا بێتەوە ـ هەتا خۆی گشت ماندوویەتی و ئەوەی کە

ماندوویەتی لە دەروونی ئەوەوە موعیزە دەکا، لە خۆی بتارێنێ!

برایان، تەنیا سەگەکان لە دەوروبەری ئەو دوور بخەنەوە، ئەم تەوەزەلە گزیکارانە و تەواوی ئەو مێش و مەگەزە بە زیانە پۆل ـ فڕانە.

ـ تەواوی مێش و مەگەزی بە زیانی پۆل ـ فڕی «پێشکەوتوو» کە لە ئارەقەی لەشی هەر قارەمانێک شاد دەبن!

١٩

لە دەوری خۆم جەغز و مەرزە پیرۆزەکان دەکێشم: هەمیشە رادەیەکی هەرە کەمتر دەگەڵ من بەرەو کێوە هەرە بەرزەکان هەڵدەکشێن: من لە کێوە هەرە پیرۆزەکان دا کوێستانێک دادەمەزرێنم.

بەڵام، برایان، بۆ هەر کوێ کە ئێوەش دەتانەوێ دەگەڵ من سەرکەون، وریا بن کە مفتەخۆرێکیش دەگەڵ ئێوە سەر نەکەوێ!

مفتەخۆر: یانی کرمی خزۆک و نەرم ئاکار، کە دەیەوێ بە خواردن لە سووچ و گۆشەکانی نەخۆش و برینداری ئێوە قەڵەو بێ.

هونەرەکەی ئەمەیە کە دەزانێ رەوانی بەرزەڕەوەکان لە کوێ ماندوو دەبن: ئەو لانەی چەپەڵی خۆی لە سەر رەنج و ناهومێدی و لە سەر شەرمی ناسکی ئێوە ساز کردوە.

ئەو لانەی چەپەڵی خۆی لەو شوێنە ساز دەکا کە توانا ناتوانایە و نەجیب پتر لە رادەی پێویست نەرم: مفتەخۆر لەو جێیە دەژی کە گەورەپیاو سووچی چووک و برینداری هەیە.

بەرزترین چەشنی بوونەوەرەکان کامەیە و نزمترینیان کامە؟ نزمترین چەشن مفتەخۆرە؛ بەڵام ئەوەی کە بەرزترین چەشنە زۆرترین ژماری مفتەخۆرەکان بە خێو دەکا.

چونکە رەوانێک کە درێژترین پەیژەی هەیە و لە هەموان قووڵتر دەتوانێ رۆبچێ، چلۆن دەکرێ کە پترین رادەی مفتەخۆرەکانی لە سەر نەبێ؟

ئەو رەوانە هەرە هەراوە، کە دەتوانێ دوورەدەستتر لە هەر جێیەک بەرێتە نێو

رەوانی خۆی و بگەڕێ و بخولێتەوە؛ ئەو رەوانە هەرە شیاوە، کە بۆ خاتری لەزەت خۆی لە نێرینەی کارەسات داوێ ـ

ـ رەوانێکی شیاو کە لە «بوون» دا نوقم دەبێ: رەوانێکی دارا، کە دەیەوێ خواست و تاسەی هەبێ:

ـ رەوانێکی لە خۆ راکەر، کە لە هەراوترین جەغز دا خۆی دەگیرسێنێتەوە؛ زاناترینی رەوانەکان، کە شێتایەتی شیرینترین قسەکانی پێدەڵێ:

ـ رەوانێک کە خۆی لە هەموان پتر خۆش دەوێ، رەوانێک کە مەندی و خوڕێنی و جەزر و مەدی هەموو شت لەو دایە: ئاخ، بەرزترین رەوان چلۆن دەتوانێ کە مفتەخۆرە هەرە نزمەکانی تێدا نەبێ؟

٢٠

برایان، ئایا من دڵڕەقم؟ من دەڵێم: هەر شتێک کە دادەکەوێ دەبێ دیسان پاڵی پێوەنێن!

تەواوەتی ئەوەی ئیمڕۆییە ـ دەکەوێ و دادەکەوێ: کێ دەیەوێ ئەو راگرێ؟ بەڵام من ـ من دەمەوێ کە دیسان پاڵی پێوەنێم!

ئەو هەوەسەی کە بەردەکان بەرەو قووڵاییە لێژدارەکان تل دەدا، دەناسن؟

ـ بڕواننە ئەو مرۆڤە ئیمڕۆییانە کە چلۆن بەرەو قووڵایی من دادەکەون! برایان من پێشەنگی دەورگێڕانێکی چاکترم، سەرمەشقێک! سەرمەشقی من رەچاو بکەن!

بەو کەسەی کە فێری فڕین نابێ، زووتر داکەوتن فێر بکەن!

٢١

من دۆستی بوێرەکانم: بەڵام شیر وەشاندن بەس نیە ـ دەبێ بزانی کە لە کێی دەدەی!

زۆر جار لە خۆ پاراستن و وەلانان و تێپەڕین دا، بوێرییەکی پتر هەیە: بەم چەشنە دەکرێ خۆ بۆ دوژمنێکی شیاوتر راگری!

بڵا ئێوه تەنیا ئەو دوژمنانەتان هەبێ کە لێیان بێزارن، نەک ئەو دوژمنانەی کە بە سووکیان دادەنێن: ئێوە دەبێ شانازی بە دوژمنەکانتان بکەن: ڕۆژێک من وەهام فێر کردوون.

هاوڕێیان، ئێوە دەبێ خۆتان بۆ دوژمنێکی شیاوتر ڕاگرن. لەبەر ئەوە دەبێ گەلێکان وەلانێن و بە لایان دا تێپەڕن ـ

ـ بە تایبەت بە لای گەلێک بوودەڵە کە لە گوێتان دا سەبارەت بە گەل و گەلەکان هات و هەرای ساز دەکەن.

چاوەکانتان لە لاگری و دژایەتی ئەوان پاک ڕاگرن! لەوێ هەق زۆرە و ناهەق زۆر، و هەرکەس تێیان بڕوانێ دەرهەڵدەبێ.

دیتن هەمان و شیر هەڵکێشان هەمان: کەوایە بڕۆ لێڕەوارەکان و شیرەکەت بخەوێنە!

ڕێی خۆت بگرە و بێڵە گەل و گەلەکان بە ڕێی خۆیان دا بڕۆن، کە بە ڕاستی ڕێگاگەلێکی تاریکە کە چ هیوایەک ترووسکەیان لێناکا!

بێڵە لەو شوێنەی کە شتی درەوشاوە، زێڕی دوکاندارەکانە دوکاندارەکان سەرۆکایەتی بکەن! ئیمڕۆ ئیدی سەردەمی پاشاکان نیە: ئەوەی ئیمڕۆ خۆی بە گەل ناو دەبا شیاوی چ پاشایەک نیە.

بڕوانن کە ئەم گەلانە نووکە چلۆن وەک دوکاندارەکان دەجووڵێنەوە: ئەوان لە چووکترین قازانجی هیچ زبڵێک خۆ ناپارێزن!

ئەوان لە بۆسەی یەکدی دان و یەکدی فریو دەدەن ـ و ئەوە بە «هاوسا دۆستی» دادەنێن. یادی بەخێر ئەو ڕۆژگارە دوورەدەستە پیرۆزەی کە گەلێک بە خۆی دەگوت: «من دەمەوێ سەرۆکی گەلەکان بم!»

چونکە، برایان، هەرە باش شیاوی سەرۆکایەتییە و هەرەباشە کە سەرۆکایەتی دەوێ! لەو شوێنەی کە ئامۆتەیەکی جگە لەوە لە ئارا دا بێ، ئەوەی کە لە ئارا دا نیە ـ هەرەباشە.

٢٢

هاوار، ئەگەر نانەکەیان بە خۆڕایی گەیبا، ئیدی بۆچی هاواریان بەرز دەکردەوە؟ وەچنگ خستنی بژیو، خۆشی ڕاستەقینەی ئەوانە و دەبێ ئەو بە دژواری وەچنگ بخەن!

ئەوان لە کار کردنیشیان دا دڕندەن ـ لە دەسکەوتیان دا دزی هەیە، گزی هەیە! لەبەر ئەوە دەبێ ئەو بە دژواری وەچنگ بخەن!

کەوایە دەبێ دڕندەیەکی چێتر، زیرەکتر، گزیتر و مرۆڤانەتر بن: چونکە مرۆڤ باشترین دڕندەیە.

مرۆڤ ئاکارباشی گشت گیاندارەکانی ڕفاندوە: لەبەر ئەوە کاری ژیان بۆ مرۆڤ لە گشت گیاندارێک دژوارترە.

تەنیا باڵندەکان هێشتا لە سەرەوەی ئەوەن. ئەگەر مرۆڤ فڕینیش فێر بووبا، هەوەسی ڕفێنەری ئەو ـ هەتا کامە بەرزایی باڵی نەدەگرت!

٢٣

پیاو و ژنم وەها دەوێ: یەکێک لێوەشاوە بۆ جەنگ، ئەوی دی لێوەشاوە بۆ زان؛ و هەر دوو لێوەشاوە بۆ سەما بە سەر و بە پێ.

بڵا ئەو ڕۆژەی کە جارێک سەمای تێدا ساز نەبوە، نەمێنێ! بڵا با بۆ ئێمە درۆ بێ هەر ڕاستەقینەیەک کە پێکەنینێکی دەگەڵ نەبوە.

٢٤

وریا بن کە پەیوەندی ژن و مێردایەتی ئێوە خراپ نەبەسترێ! چونکە ئەگەر بەلەز پەیوەند بگرن، ئاکامی ئەو ـ زیناکارییە.

و زینا باشترە لە چەمینەوە لە ژێر باری ژن و مێردایەتی و درۆی ژن و مێردایەتی!

ڕۆژێک ژنێک وەهای پێگوتم: «ڕاستە کە من بە زینا بەڵێنی ژن و مێردایەتیم شکاند، بەڵام ئەمە ژن و مێردایەتی بوو کە لە پێشدا ـ منی شکاند!»

جووتە ناجوورەکانم هەمیشە بە خراپترین تۆڵەستێن دیون: ئەوان لە تەواوی

دونیا، تاوانی ئەوەیان دەوێتەوە کە ئیدی تەنیا نین.

لەبەر ئەوە، دەمەوێ کە بە شەڕەفەکان بە یەکدی بڵێن: «ئێمە ئەویندار ی یەکدین، وەرە بزانین دەتوانین ئەوینەکەمان راگرین، یا ئەوە کە پەیوەندەکەمان هەڵەیە؟»

- دەرفەتێک بۆ ژن و مێردایەتییەکی چووکە بە ئێمە بدەن هەتا بزانین ئایا بۆ ژن و مێردایەتییەکی گەورە شیاوین یا نا! هەمیشە دوو کەس بوون، کارێکی گەورەیە!»

گشت خەڵکی بە شەڕەف وەها پەند دەدەم؛ ئەگەر جگە لەوە پەندم دابا و گوتبام؛ ئەوینی گەورەم بە بەرزەمرۆڤ و هەرچییەک کە دادێ، چی لێدەهات؟

نە تەنیا مینا خۆیی بەڵکە سەرووتر لە خۆیی بار بێنن؛ برایان، بلا باغی ژن و مێردایەتی لەم کارە دا یاریدەدەرتان بێ!

٢٥

ئەوەی کە لە ناسینی سەرچاوە کۆنەکان دا شارەزا بوە، بڕوانە، لە ئاکام بۆ دیتنەوەی کانیاوەکانی داهاتوو و سەرچاوە نوێیەکان وەخۆ دەکەوێ.

برایان هێندە ناخایەنێ کە گەلە نوێیەکان و کانیاوە نوێیەکان سەر هەڵدەدەن و بە خوڕ دەڕژێنە نێو قووڵاییە نوێیەکانەوە.

چونکە هەر ئەوجۆرەی کە بوولەرزە گەلێک چاڵاو کوێر دەکاتەوە و تینوایەتییەکی زۆر پێک دێنێ: هێزە شاراوەکان و رازەکان وەدیار دەخا.

بوولەرزە کانیاوە تازەکان وەدیار دەخا. لە بوولەزەی گەلە کۆنەکان کانیاوە تازەکان خۆ دەردەخەن.

ئەوەی کە دەنگ هەڵدەبڕێ: «بڕوانن، ئەوەتا چالاوێک بۆ گەلێک تینوو، دڵێک بۆ گەلێک تاسەبار، ویستێک بۆ گەلێک ئامێر،»: لە دەوری ئەو گەلێک کۆ دەبنەوە، یانی: گەلێک تاقیکەرەوە.

لەوێ ئەوە بە تاقی دەکەنەوە کە چ کەسێک دەتوانێ فەرمان بدا و چ کەسێک دەبێ فەرمانی بە سەر دا بدرێ! ئاخ، کە ئەم ئەزموونە دەگەڵ چ گەڕان و گومان

کردن و تێشکان و فێر بوون و سەر لە نوێ تاقی کردنەوەیەکی دوور و درێژ بەرەوڕوویە!

کۆمەڵی مرۆڤ ئەزموونێکە: من وەها فێر دەکەم - گەڕانێکی دوور و درێژ؛ بەڵام، ئەو لە فەرماندەرەکان دەگەڕێ!

برایان، ئەزموونە، نەک بڕیارنامە! بیشکێنن، بیشکێنن، ئەم پەیڤەی دڵنەرمەکان و نیوە و نیوەچڵەکان!

٢٦

برایان گەورەترین مەترسی بۆ تەواوەتی داهاتووی مرۆڤ لە نێو چ کەسانێک دایە؟ مەگەر لە نێو چاکان و دادخوازان دا نیە؟

- لە نێو ئەوانەی کە وەها دەبێژن و لە دڵ دا وەها هەست دەکەن: «ئێمە هەنووکە دەزانین کە چاک کامەیە و دادخواز کامە، ئێمە هەروەتر ئەم شتانەمان هەیە؛ ئامان لەو کەسانەی کە هێشتا هەر لێرە دەگەڕێن!»

زیانی چاکان بە زیانترە لە هەر زیانێکی دیکە کە بەدخوازان دەتوانن بیگەیەنن!

زیانی چاکان بە زیانترە لە هەر زیانێکی دیکە کە بەدوێژانی دونیا دەتوانن بیگەیەنن.

برایان، رۆژێک کەسێک روانیە نێو دڵی چاکان و دادخوازان و گوتی: «ئەمانە فەریسین» بەڵام کەس لێی تێنەگەیشت.

چاکان و دادخوازانیش نەدەبا تێگەیشتبان، چونکە گیانی ئەوان لە زیندانی ویژدانی چاکیان دا لە بەند دایە. گەوجایەتی چاکان گەلێک ژیرانەیە.

بەڵام، راستی ئەمەیە کە چاکان دەبێ فەریسی بن - چارەیەکیان جگە لەمە نیە!

چاکان دەبێ ئەوانەی کە بناغەدانەری ئاکارباشی خۆیانن لە خاچ بدەن! ئەمەیە راستەقینە!

بەڵام دووهەم کەس کە وڵاتەکەی ئەوانی دۆزیوە - وڵات و دڵ و مەڵبەندی

چاکان و دادخوازان ـ هەر ئەو بوو کە پرسی: «ئەوان لە کێ پتر لە هەموو کەس بێزارن؟»

ئەوان پتر، لە هەموو ئافرێنەران بێزارن، لەوەی کە دەپ و بایەخە کۆنەکان دەشکێنێ، لە شکێنەر ـ لەو کەسە کە یاساشکێنی پێدەڵێن.

چونکە چاکان ـ ناتوانن بافرێنن: ئەوانە هەمیشە سەرەتای کۆتایین.

ئەوان هەر کەسێک کە بایەخە نوێیەکان لە سەر دەپە نوێیەکان بنووسێ لە خاچی دەدەن، ئەوان داهاتوو قوربانی خۆیان دەکەن ـ ئەوان تەواوی داهاتووی مرۆڤ لە خاچ دەدەن!

چاکان ـ هەمیشە سەرەتای کۆتایی بوون.

٢٧

برایان، لەم قسەیەش گەیشتن؟ ئەوەی کە من رۆژێک سەبارەت بە «دوا مرۆڤ» گوتبووم؟

گەورەترین مەترسی بۆ تەواوەتی داهاتووی مرۆڤ لە نێو چ کەسانێک دایە؟ ئایا لە نێو چاکان و دادخوازان دا نیە؟

بیشکێنن، بیشکێنن، چاکان و دادخوازەکان! ـ برایان لەم قسەیەش گەیشتن؟

٢٨

لە من رادەکەن؟ ئایا ترساون؟ لەم قسەیە لەرزتان تێکەوتوە؟

برایان، ئەودەم کە ئەمرم بە ئێوە کرد: بیشکێنن چاکان و دەپی چاکەکان، ئەودەم بوو کە کەشتی مرۆڤم بۆ دەریا ئازادەکان ئاژوا.

نووکەیە کە سامی گەورە، لە دەوروبەری ـ خۆ روانینی گەورە، نەخۆشی گەورە، بێزی گەورە، دڵشێوانی گەورە لە دەریا، ئەو دادەگەرێ.

چاکان بەستێنە درۆیینەکان و پەناگا درۆیینەکانیان فێرە ئێوە کردوە، ئێوە لە نێو درۆکانی چاکان دا لە دایک بوون و پێگەیشتوون. بە دەست چاکان هەموو شت لە بنەڕەتەوە درۆیین و ئایین ـ کەچ بوە.

بەڵام ئەوەی کە خاکی مرۆڤی دۆزیوە، خاکی «داهاتووی مرۆڤ»یشی دۆزیوەتەوە. نووکە ئێوە دەبێ دەریاوانانی بوێر و سێبوور بن!

برایان، لە کاتی خۆ قیت بە رێگا دا برۆن! قیت بە رێگا دا رۆیشتن فێر بن! دەریا فەرتەنەیە: گەلێک دەیانەوێ کە بە یارمەتی ئێوە جارێکی دی خۆ هەڵکێشنەوە.

دەریا فەرتەنەیە: هەموو شت لە دەریا دایە. ئاهای! راپەڕن! دڵی دەریاوانە کۆنەکارەکان!

نیشتمانی باوک لە کوێیە؟ سوکانەکەی ئێمە رووی لە نیشتمانی منداڵەکانمانە! بەرەو تاسە گەورەکەمان، بە فەرتەنەتر لە دەریا شالاو دەبا!

٢٩

«بۆچ وەها سەخت؟» ـ رەژی بەردینە رۆژێک وەهای بە ئەڵماس گوت ـ «مەگەر ئێمە خزمی نزیکی یەک نین؟»

بۆچ وەها نەرم؟ برایان من لە ئێوە وەها دەپرسم: مەگەر ئێوە برایانی من نین؟

بۆچ وەها نەرم؟ وەها سست و لێبوردوو؟ بۆچ حاشا و نەسەلماندن لە دڵەکانی ئێوە دا وەها زۆرە؟ بۆچ چارەنووس لە چاوەکانتان دا وەها کەمە؟

ئەگەر نەخوازن چارەنووس بن و سەرسەخت، چلۆن دەتوانن هاورێ دەگەڵ من ـ سەرکەوتن دەست بخەن؟

ئەگەر سەختی ئێوە نەیەوێ بترووسکێ و بدڕێ و ببڕێ، چلۆن دەتوانن جارێک هاورێ دەگەڵ من ـ بافرێنن؟

چونکە ئافرێنەران سەختن. بەختەوەری لە روانگەی ئێوە دەبێ وەها بێ کە هەزارەکان وەها لە دەست دا رێک بکوشن هەر وەک مێو.

ـ بەختەوەری، نووسینی ویستی هەزارەکانە، نووسینێک هەروەک نووسین لە سەر مس ـ لە سەر سەختتر لە مس، نەجیبتر لە مس ـ تەنیا هەرە نەجیبەکان بە تەواوەتی سەختن.

برایان، من ئەم دەپە نوێیە لە بان سەری ئێوە هەڵداوەسم: سەخت بن!

٣٠

تۆ ئەی ویستی من! ئەی جێگری هەر نیازێک، تۆ ئەی پێداویستی من! من لە گشت سەرکەوتنە بچووکەکان بپارێزە!

تۆ ئەی چارەنووسی رووحەکەم: کە من ناوی چارەنووسم لێناوە! ئەی لە ـ من دا! ئەی لە سەر ـ من دا! من بۆ چارەنووسێکی گەورە بپارێزە و رابگرە!

دوایین ـ مەزنایەتیت، ئەی ویستی من، بۆ دوایین ـ دەرفەتت راگرە ـ بۆ ئەو دەمەی کە لە سەرکەوتنی خۆت دا شێلگیری! ئاخ، کێ لە بەر سەرکەوتنی خۆی نەبەزیوە؟

ئاخ، چاوەکانی چ کەسێک لەم زەردەپەڕە مەستانەیە دا لێڵ نەبوە؟ ئاخ، پێیەکانی چ کەسێک شل نەبونەوە و وەستانیان لە سەرکەوتن دا لە بیر نەکردوە! ـ

ـ هەتا ئەوە کە من رۆژێک لە نیوەڕۆی مەزن دا ئامادە بم و گەیشتبێم: ئامادە و گەیشتوو هەروەک بەرداسنی تیندراو، هەروەک هەوری ئاوسی برووسک، هەروەکی گوانی پڕ لە شیر.

ـ ئامادە بۆ خۆ و بۆ شاراوەترین ویستی خۆ: مینا کەوانێکی بێئۆقرە بۆ خەدەنگەکەی، خەدەنگێکی بێئۆقرە بۆ هەسێرەکەی،

ـ هەسێرەیەکی ئامادە و گەیشتوو لە نیوەڕۆکەی دا، گڕگرتوو و کوناودیوکراو و شاد لە خەدەنگە فەوتێنەرەکانی هەتاوەکەی!

تۆ ئەی ویستی من! ئەی جێگری هەر نیازێک، تۆ ئەی پێداویستی من! من بۆ سەرکەوتنێکی مەزن بپارێزە! ـ

وەهای گوت زەردەشت.

چاک بۆوە

١

ماوەیەکی نە هێندە زۆر دوای گەڕانەوە بۆ ئەشکەوتەکەی، بەیانییەک، زەردەشت وەک شێتێک لە جێ راپەڕی و بە هاوارێکی ترسناک قیژاندی و وەهای دەنواند کە دەتگوت کەسێکی دیکەش لە سەر جێگاکەی خەوتوە و نایەوی کە لێی هەستێ. هاواری زەردەشت وەهای دەنگ داوە کە گیاندارەکان هەراسان بۆ لای داورووکان و لە تەواوی ئەشکەوتەکان و لانەکانی نزیک ئەشکەوتی زەردەشت، گیاندارەکان بە پێی، پا و پەڕیان، بە فڕین و هەڵبەز و باڵەفڕکە و خزان و بازدان، رایان کرد. بە هەر حاڵ، زەردەشت ئەم قسانەی کرد:

راپەڕە، ئەی بیر و باوەڕی هەڵدێریی، لە قووڵایی من سەر دەرکە! من کەڵەباب و بەرەبەیانی تۆم، ئەی کرمی خەواڵوو. راپەڕە! راپەڕە! قووقەی کەڵەبابی دەنگم نووکە تۆ لە خەو رادەپەڕێنێ!

بەندی گوێچکەکانت بکەوە: گوێ بگرە! چونکە من دەمەوێ گوێ لە تۆ بگرم! راپەڕە! راپەڕە! لێرە گرمەی برووسک بە رادەیەکە کە گۆڕەکانیش ناچار بە گوێ راگرتن دەکا!

لە چاوەکانت خەو و گێژی و کوێری بسترە! بە چاوەکانیشت گوێ لە من بگرە! دەنگی من بۆ کوێرە زگماکەکانیش دەرمانە.

کاتێک وە خەبەر بێی، دەبێ نارەحەت بم چونکە هەتا ئەبەد بە خەبەر دەمێنیەوە. ئەوە دابی من نیە کە دایەگەورەکان لە خەو هەستێنم، بەڵکە لێیاندەگەڕێم کە هەروا بخەون!

جینگڵ دەدەی، خۆ لەبەر یەک دەکێشیەوە، پرخەت دێ؟ راپەڕە! راپەڕە نابێ پرخەت بێ ـ دەبێ دەگەڵ من بدوێی! زەردەشت بانگت دەکا، ئەو پیاوە بێخودایە!

من زەردەشت، لاگری ژیان، لاگری رەنج، لاگری دوور ـ تۆ بانگ دەکەم، ئەی هەڵدێرترین بیر و باوەڕی من!

بژی بۆ خۆم! تۆ دەگەیەی ـ دەنگت دەبیسم! هەڵدێرەکەم قسە دەکا، دوایین قووڵایی خۆم بۆ نێو رووناکی هێناوەتە سەر.

بژی بۆ خۆم! وەرە پێش! دەستت بدە بە من ـ هاوار! نا! هاوار، هاوار! بێز، بێز، بێز ـ ـ ـ هاوار بۆ من!

۲

هێشتا زەردەشت ئەم قسەی تەواو نەکردبوو کە وەک مردوو کەوتە سەر زەوی و درێژماوەیەک مینا مردوویەک لەوێ ماوە. بەڵام دیسان کاتێک هاتەوە سەرخۆ، رەنگی بزرکابوو و هەڵدەلەرزی و هەروا کە کەوتبوو، درێژ بوو و تا ماوەیەک مەیلی خواردن و خواردنەوەی نەبوو. ئەم حاڵە حەوت رۆژی کێشا و گیاندارەکانی رۆژ و شەو لێی دوور نەکەوتنەوە، مەگەر ئەودەمەی کە هەڵۆ بۆ دەست خستنی خواردەمەنی بۆ دەرەوە دەفڕی. هەڵۆ هەرچییەکی کە وەچنگ دەخست و دەیگرت لە سەر جێی زەردەشتی دادەنا. وەها کە لە ئاکام زەردەشت لە نێوان کۆگایەک تووی زەرد و سوور، ترێ، سێوە سوورەکان، پنچکە بە عەتر و بۆیەکان و دەنکە کاژەکان کەوتبوو. بەڵام، لە بەر پێی دوو بەرخ کەوتبوون کە هەڵۆ بە زەحمەت لە چنگ شوانەکانی رفاندبوو.

ورده ورده، دوای حەوت رۆژ، زەردەشت هەستاوە و لە سەر نوێنەکەی دانیشت و سێوێکی سووری بە دەستەوە گرت و بۆنی پێوە کرد و بۆنەکەی پێخۆش بوو. ئەوسا گیاندارەکانی پێیان وابوو کە دەمی قسە کردن دەگەڵ ئەو داهاتوە.

ئەوان گوتیان: «زەردەشت، نووکە حەوت رۆژە کە تۆ لێرە بە چاوە قورسەکانت لێی کەوتووی: ناتەوێ دیسان لە سەر پێی خۆت بوەستی؟

لە ئەشکەوتی خۆت دەرکەوە: دونیا مینا باغێک چاوەڕوانی تۆیە. با دەگەڵ ئەو عەترە قورسانەی کە دەیانەوێ بۆ لای تۆ بێن، یاری دەکا و جۆبارەکان گشتیان دەیانەوێ بە دوای تۆ دا وەڕێ کەون.

شتەکان گشتیان تاسەباری دیداری تۆن، چونکە تۆ حەوت رۆژ بە تەنیا مایەوە ـ لە ئەشکەوتی خۆت دەرکەوە! شتەکان هەموو دەیانەوێ ببنە بژیشکی

تۆ.

مەگەر زانستێکی تازەی تاڵ و گورچووبڕ بۆ لات هاتبوو؟ چونکە تۆ وەک هەویرترش کەوتبووی و رەوانت هەڵاتبوو و لە تەواوی لێوارەکانی خۆی داچۆڕابوو.»

زەردەشت وڵامی داوە: «گیاندارەکانی من، دیسان زۆربڵێییم دەگەڵ بکەن و بێڵن من ببیسم. زۆربڵێیی ئێوە من تازە دەکاتەوە: لەو شوێنەی کە زۆربڵێیی دەکەن، دونیا بۆ من مینا باغێکە.

چەندە خۆشە کە وشەکان و دەنگەکان هەن. مەگەر وشەکان و دەنگەکان پەلکەزێڕینە و پردە رواڵەتیەکانی نێوان شتە هەرمانە لێک جیاکان نین؟ هەر رەوانێک دونیایەکی دیکەی هەیە؛ بۆ هەر رەوانێک، رەوانێکی دیکە «دونیای دیکە»یە.

رواڵەت لە نێوان شتە وەک یەکچوویەکان دا، لە هەموان جوانتر درۆ دەکا، چونکە چووکترین کەنداڵ، دژوارترین شوێنە بۆ پرد لێدان.

بۆ من ـ چلۆن دەکرێ لە ـ من ـ بە ـ دەرێک هەبێ؟ دەرێک لە ئارا دا نیە. بەڵام لەو شوێنەی کە دەنگەکان هەبن ئەمە لە یاد دەکەین، و چەند خۆشە کە لە یادی دەکەین!

مەگەر ناوەکان و دەنگەکانیان لەبەر ئەوە بە دیاری نەداوە بە شتەکان، کە مرۆڤ خۆ بە شتەکان بحەسێنێتەوە؟ ئەوە شێتایەتییەکی جوانە، وتار: مرۆڤ بەو لە سەر گشت شت سەما دەکا.

چەندە خۆشە گشت قسەکان و گشت درۆی دەنگەکان! بە دەنگەکان ئەوینی ئێمە لە سەر پەلکەزێڕینە رەنگاوڕەنگەکان سەما دەکا.»

گیاندارەکانی لەم بارەوە گوتیان: «زەردەشت، بۆ ئەوانەی کە وەک ئێمە بیر دەکەنەوە؛ هەموو شت سەماکەرە: ئەو دێ و دەست لە نێو دەست دەنێ و پێدەکەنێ و را دەکا ـ و دیسان دەگەڕێتەوە.

هەموو دەڕۆن، هەموو دەگەڕێنەوە: چەرخی بوون بە هەرمانی دەگەڕێ. هەموو دەمرن، هەموو دیسان دەپشکوێنەوە؛ «ساڵی بوون» بە هەرمانی تێدەپەڕێ.

هەموو تێک دەشکێن، هەموو سەر لەنوێ یەک دەگرنەوە، ماڵی بوونی

هەرمانی خۆی هەر ئەوجۆرە کە بوو ساز دەکاتەوە. هەموو مالاوایی دەکەن و دیسان سڵاو لە خۆیان دەکەنەوە؛ ئاڵقەی بوون بە هەرمانەتی خۆی ئەمەگدار دەمێنێتەوە.

بوون هەردەم دەست پێدەکا؛ لە دەوری هەر «لێرە»یەک گۆی «ئەوێ» دەگەڕێ. نێوان گشت جێگایەکە. ڕێگای ئەبەدیەت خواروخێچە.»

زەردەشت جارێکی دیکە بزەی هاتێ و گوتی: ئای، ویشکەڕنەکان و سندووقی دەنگەکان! ئێوە چەندە باش ئەو شتەی دەزانن کە دەبێ لە حەوت ڕۆژ دا ئەنجام بدرێ:

و چلۆن ئەو حەزیایە خزییە نێو ئەوکم و پشووبڕی کردم! بەڵام من قەپم لە سەری داگرت و بۆ دوور تفم کردەوە.

بەڵام ئێوە ـ ئێوە کردووتانە بنێشتەخۆشکە. بەڵام نووکە ماندوو لەبەر قەپ داگرتن و تف کردنەوە، و هێشتا نەخۆش لەبەر ئەم ڕزگارییە لێرە درێژ بووم.

ئێوە شاهیدی گشت ئەمانە بوون؟ گیاندارەکانم، ئایا ئێوەش دڵڕەقن؟ ئێوەش دەتانەوێ، وەک مرۆڤ، شاهیدی دەردی گەورە و گرانم بن؟

چونکە مرۆڤ دڵڕەقترین گیاندارە و تاکوو ئێستا بە تراژیدەکان و شەڕەگایەکان و لە خاچ دانەکان لە هەموان پتر سەرخۆش بوە: کاتێک دۆزەخی بۆ خۆی ئیختراع کرد، بڕوانە کە دۆزەخی ئەو هەر ئەو ئاسمانەی بان زەوی بوو.

کاتێک مرۆڤی گەورە هاوار بکا، مرۆڤی بچووک بە غار بۆ لای دەچێ و زمانی لەبەر هەوەسبازیی گەزێک دەرکێشاوە. بەڵام ئەو ئەوە بە «بەزەیی» خۆی دادەنێ.

مرۆڤی بچووک، بە تایبەت شاعیر ـ چەندە بە سۆزەوە بە وشەکان لە دەست ژیان دەناڵێنێ! گوێ لەو بگرە، بەڵام گوێ دان بە لەزەتێک کە لە هەر ناڵەیەک دایە، لە یاد مەکەن!

بەڵام ژیان ـ بە نیگایەک بە سەر ئەو ناڵەکەرانە دا زاڵ دەبێ. ئەو چاوکەژاڵە دەڵێ: «منت خۆش دەوێ؟ کەوایە هەندێک سەبر بگرە، چونکە من هێشتا وەختم بۆ تۆ نیە.»

مرۆڤ دڵڕەقترین گیاندارە دژی خۆی؛ و هەر کات کە خۆی بە

«تاوانکار» و «خاچ کێش» و» تۆبەکار» ناو دەبا؛ گوێ گرتن لە هەوەسێک کە لەم ئاه و ناڵەیە دایە، لە یاد مەکەن!

من خۆم ـ ئایا دەمەوێ بەم قسەیە لە دەست مرۆڤ بناڵم؟ ئاخ گیاندارەکانم؛ ئەوەی کە من تا ئێستا فێری بووم ئەمەیە کە مرۆڤ بۆ باشترین شتی خۆی پێویستی بە بەدخوازترین شتی خۆی هەیە ـ

ـ کە بەدخوازترین شتی ئەو باشترین هێزی ئەوە و ڕەقترین بەرد بۆ بەرزترین ئافرێنەر؛ هەروەها مرۆڤ دەبێ باشتر و بەدخوازتر بێ.

ئەوەی کە منی لە داری ئەشکەنجە شەتەک دەدا ئەمە نەبوو کە مرۆڤ بەدخوازە ـ بەڵکە من وەها هاوارێکم کرد کە تا ئێستا کەس نەیکردوە: «مخابن کە بەدخوازترین شتی ئەو وەها بچووکە! مخابن کە باشترین شتی ئەو وەها بچووکە!»

ئەوەی کە لە ئەوکم خزیبوو و بەری هەناسەی گرتبووم بێزاری گەورە لە مرۆڤ بوو: هەروەها ئەوەی کە پێشگۆ پێشگۆیی کردبوو: «هەموو شت وەک یەکە، هیچ شتێک بایەخی نیە، زانایی پشووبڕە.»

ئێوارەیەکی درێژ بە لۆژەلۆژ بە پێشم دا دەڕۆیشت، غەمێکی زۆر ماندوو هەتا دەمی مەرگ و مەستی مەرگ، کە بە باوێشکەوە قسەی دەکرد.

«ئەو بە هەرمانەتی دەگەڕێتەوە، مرۆڤێک کە تۆ لێی وەڕەزی، مرۆڤی بچووک» غەمم وەهای باوێشک دا و لینگی درێژ کرد و نەیدەتوانی بخەوێ.

زەوی مرۆڤ لەبەر چاوم وەک ئەشکەوتێکی لێهات و سینگی تێکقووپا و ئەوەی کە زیندوویە وەک جەندەکەکان و ئیسک و پرووسکەکانی مرۆڤ و ڕابوردوو پواوەکانی لێهات.

ئاخەکەم لە سەر گشت گۆڕەکانی مرۆڤ دانیشت و ئیدی نەیتوانی هەستێتەوە؛ ئاخ و پرسیارەکەم شەو و ڕۆژ قیڕاندی و پشووی بڕا و دەمی جووڵاوە و ناڵاندی کە ـ

«مخابن، مرۆڤ هەرمان دەگەڕێتەوە! مرۆڤی بچووک هەرمان دەگەڕێتەوە!»

ڕۆژێک هەر دووکیانم بە رووتی دیوە، گەورەترین و بچووکترین مرۆڤ: ئەوان زۆر وەک یەک دەچن ـ هەرە گەورەکەیان هێشتا گەلێک شێوەی مرۆڤ دەدا!»

هەرە گەورەکەیانم زۆر بچووک دیوە! ئەمە بوو بێزاری گەورەم لە مرۆڤ! هەروەتر گەڕانەوەی هەرمانی هەرە بچووکەکەیان هۆی بێزاریم لە تەواوەتی بوون بوو!

هاوار، بێز! بێز! بێز! ـ وەهای گوت زەردەشت و ئاخێکی هەڵکێشا و بێزی هەستا؛ چونکە نەخۆشییەکەی وەبیر هاتەوە. بەڵام گیاندارەکانی لەوە پتر دەرفەتی قسە کردنیان پێنەدا.

گیاندارەکانی وەها وڵامی ئەویان داوە: «ئەی چاک بۆوە! ئیدی قسە مەکە، بەڵکە دەرکەوە هەتا ببینی کە دونیا مینا باغێک چاوەڕوانی تۆیە.

بەرەو گوڵە سوورەکان و هەنگەکان و پۆلە کۆترەکان دەرکەوە! بە تایبەت بەرەو مەلە چریکەبێژەکان تاکوو لەوان چریکە فێر بی!

چریکاندن ئیشی چاک بۆوانە، قسە کردن بۆ لەشساغەکان دابنێ و کاتێک لەشساغ مەیلی گۆرانی بکا، گورانییەکی دیکەی جگە لە چاک بۆوان دەوێ.»

زەردەشت بە گیاندارەکانی پێکەنی و وڵامی دانەوە: «بێدەنگ، ویشکەڕنەکان و چەنەوەڕەکان! ئێوە باش دەزانن کە من لە حەوت رۆژ دا چ حەسانەوەیەکم بۆ خۆ بنیات ناوە!

من لەبەر ئەوە کە دەبێ گۆرانی بڵێم، ئەم حەسانەوە و ئەم چاک بوونەوەیەم بۆ خۆ بنیات ناوە: ئێوە دەتانەوێ ئەمەش بکەنە بنێشتەخۆشکە؟»

جارێکی دی گیاندارەکانی وڵامیان داوە: «ئەی چاک بۆوە، ئیدی قسە مەکە، وا باشترە کە بۆ خۆت چەنگێک ساز بکەی، چەنگێکی نوێ!

چونکە، بزانە، ئەی زەردەشت، کە گۆرانیە نوێیەکانی تۆ، چەنگێکی نوێیان پێویستە.

زەردەشت، بێژە و بهاژێنە و رەوانی خۆت بە گۆرانی نوێیەکان چاک کەوە تا بتوانی تاقەتی چارەنووسی گەورەی خۆت بێنی، چارەنووسێک کە تاکوو ئێستا چارەنووسی کەس نەبوە!

چونکە گیاندارەکانت باش دەزانن، ئەی زەردەشت، کە تۆ کێی و دەبێ ببی بە کێ: بڕوانە **تۆ مامۆستای گەڕانەوەی هەرمانەتی** ـ نووکە ئەمەیە چارەنووسی **تۆ!**

لەبەر ئەوە کە تۆ هەروەک یەکەم کەس دەبێ ئەم ئامۆتەیە فێر بکەی ـ چلۆن

دەکرێ کە ئەم چارەنووسە گەورەیە هەروەک گەورەترین مەترسی و نەخۆشی تۆ نەبێ!

بزانە کە ئێمە دەزانین کە تۆ چ فێر دەکەی: تۆ فێر دەکەی کە گشت شتێک هەرمان دەگەڕێتەوە و ئێمەش دەگەڵ ئەوان، ئێمە هەتا ئێستا بێنەهایەت جار بووین و هەموو شتێکیشمان دەگەڵ بوە.

تۆ فێر دەکەی کە ساڵێکی گەورەی بوون هەیە، ساڵێکی یەکجار گەورە، کە دەبێ هەروەک سەعاتی لمی هەمیشە سەرلەنوێ خۆی وەرسووڕێنێتەوە، هەتا سەرلەنوێ برژێتەوە و بەتاڵ بێتەوە.

هەر ئەوجۆرەی کە گەورەترین و بچووکترین شتەکانی ئەم ساڵە کە وەک یەک بوون، ئێمەش لە گەورەترین و بچووکترین شتەکانمان دا لە هەر ساڵێکی گەورە دا هەر ئەوەین کە بووین.

ئەی زەردەشت ئەگەر نووکە تۆ داواکاری مردن بی، بزانە کە ئێمە دەزانین کە تۆ ئەودەم چ بە خۆت دەڵێی ـ بەڵام گیاندارەکانت داوات لێت دەکەن کە جارێ نەمری!

تۆ قسە دەکەی، بەڵام نە بە لەرزینەوە بەڵکە بە هەڵکێشانی هەناسەیەکی قووڵ لە خۆشیەوە، چونکە سەختی و قورسایی گەورە لە شانی تۆ هەڵگیراوە، ئەی سێبوورترین.

تۆ دەڵێی: نووکە دەمرم و دەفەوتێم و لە دەمێک دا نامێنم. رەوانەکان شیاوی مردنن هەر ئەوجۆرەی کە لەشەکان دەمرن.

بەڵام ماشەری ئەو هۆیانەی کە لە من هاڵاوە دەگەڕێتەوە ـ و من دیسان دەئافرێنێتەوە. من خۆم هۆ گەڕاوەکانی هەرمانم.

من دەگەڕێمەوە، بەم هەتاوە، بەم زەوییە، بەم هەڵۆیە، بەم مارەوە ـ بەڵام نەک بۆ ژیانێکی نوێ یا ژیانێکی باشتر یا ژیانێکی هاوتا:

ـ من هەرمان بۆ ئەمە و هەر ئەم ژیانە، بە گەورەترین و چووکترین شتەکانیەوە، دەگەڕێمەوە، هەتا جارێکی دی گەڕانەوەی هەرمانی گشت شتێک فێر بکەم.

هەتا جارێکی دی پەیڤی نیوەڕۆی مەزنی زەوی و مرۆڤ بێنمە سەر زار، هەتا

جارێکی دی مزگێنی بەرزەمرۆڤ بە مرۆڤ بدەم.

من پەیڤی خۆم گوت و لە سەر پەیڤی خۆم تێک دەشکێم: چارەنووسی هەرمانم وەهای دەوێ؛ من لە پلەی مزگێنی دان دا دەفەوتێم!

نووکە ئەو سەعاتە داهاتوە کە ئاوابوو دوعا بۆ خۆی بکا. وەها ـ تەواو دەبێ ئاوا بوونی زەردەشت.»ـ

کاتێک گیاندارەکانی ئەم قسانەیان کرد، بێدەنگ بوون و چاوەڕوان مانەوە هەتا زەردەشت شتێکیان پێبڵێ؛ بەڵام زەردەشت بێدەنگی ئەوانی نەبیست. بەڵکە بە چاوی قووچاو، هەروەک خەوتوویەک، بێجووڵە ماوە، سەرەڕای ئەوە کە خەوی لێنەکەوتبوو: چونکە دەگەڵ ڕەوانی خۆی وتوێژی هەبوو. بە هەر حاڵ، هەڵۆ و مار کە ئەویان وەها بێدەنگ دیت، ڕێزی بێدەنگیی مەزنی دەوروبەری ئەویان گرت و بە ئەسپایی دوور بوونەوە.

سەبارەت بە تاسەی مەزن

ئەی ڕەوانی من، تۆم فێر کردوە کە وەها بێژی «ئەمڕۆ» وەک بێژی «ڕۆژێک» و «ڕۆژگارێک»، و بە سەر تەواوەتی ئێر و ئەوێ و ئەولا دا، بە خولانەوە سەما بکەی و تێپەڕی.

ئەی ڕەوانی من، من تۆم لە گشت گۆشەکان ڕزگار کرد و تۆز و تەونۆکەکان و بوولێڵەکانم لە تۆ سڕیوە.

ئەی ڕەوانی من، من شەرمی بچووک و ئاکارباشی گۆشە ـ نشینانەی تۆم شوشتەوە و تۆم وا لێکرد کە بە ڕووتی لە ئاست چاوەکانی هەتاو دا بوەستی.

بە تۆفانێک کە ناوی «گیان»ە، هەڵمکردە سەر دەریای بە شەپۆلت و گشت هەورەکانم لە سەر ڕەواند؛ من خۆم هەناسەی ئەو هەناسەبڕەم بڕی کە ناوی «گوناه»ە.

ئەی ڕەوانی من، من ئەم مافەم دا بە تۆ کە هەر وەک تۆفان بێژی «نا»، و هەر وەک ئاسمانی ساو بێژی «ئادی»: تۆ نووکە وەک نوور، ئارام دەوەستی و بە نێوان تۆفانە فەوتێنەرەکان دا تێدەپەڕی.

ئەی ڕەوانی من، من لە سەر ئافراوەکان و نەئافراوەکان ئازادییم دایەوە و کێ

وەک تۆ سەرخۆشیی داهاتوان دەناسێ.

ئەی ڕەوانی من، من بەچووک دانانێکم فێر کردی کە هەروەک کرمێ بوون سەر هەڵنادا، بەڵکە بەچووک دانانێکی گەورە و ئەویندار، کە لەو جێیەی کە لە گشت کەس پتر بەچووک دادەنێن، پتر لە گشت کەس ئەویندار دەبێ.

ئەی ڕەوانی من، بۆ لای خۆ ڕاکێشانم وەها فێری تۆ کرد کە تۆ هەروەک هەتاو کە دەریا بەرەو بەرزایی خۆی ڕادەکێشێ، بنج و بناوانەکان بۆ لای خۆت ڕادەکێشی.

ئەی ڕەوانی من، من گشت فەرمانبەریی و چۆک دادان و سەرۆک گوتنێکم لە تۆ ستاندەوە: من خودی تۆم بە «ئاڵوگۆڕی نیاز» و «چارەنووس» ناودێر کرد.

ئەی ڕەوانی من، من ناوە نوێیەکان و لەیستۆکە ڕەنگینەکانم پێدای؛ من تۆم بە «چارەنووس» و «مەداری مەدارەکان» و «بەندی نێوکی زەمان» و «زەنگی شین» ناودێر کرد.

ئەی ڕەوانی من، من گشت فرەزانیەکانم دەرخواردی خاکەکەت دا، گشت شەڕابە تازەکان و هەروەتر گشت شەڕابە خەستەکانی زۆر کۆنی فرەزانی.

ئەی ڕەوانی من، من هەر هەتاو و هەر شەو و هەر خامۆشی و هەر تاسەیەکم دە نێو تۆ کرد: ئەوسا تۆ مینا دارەمێو ڕسکای.

ئەی ڕەوانی من، تۆ نووکە توانا و پتەو لەوێ وەستاوی، چەشنی دارمێوێک بە گوانە پڕ و خڕە هەڵدراوەکانی ترێ زێڕنە ڕەنگ تارەکان.

ـ پڕ و ڕێک کوشراو لە بەختیاری خۆ، لێوڕێژ لە چاوەڕوانی و سەرەڕای ئەمانە شەرمەزار لە چاوەڕوانی خۆ.

ئەی ڕەوانی من، نووکە ڕەوانێکی ئەویندارانەتر و وەخۆگرتر و بە نێوەرۆکتر لە تۆ نیە! لە کوێ داهاتوو و ڕابوردوو وەها لێک نزیک بوون وەک لە لای تۆ لێک نزیکن؟

ئەی ڕەوانی من، من هەموو شتێکم داوە بە تۆ و دەستەکانم لە تۆ دا بەتاڵ بوون ـ و نووکە! نووکە تۆ بە بزەوە و لێوڕێژ لە پەژارە بە من دەڵێی: «کامەمان دەبێ شوکرانەبژێر بین؟

مەگەر بەخشێنەر نابێ شوکرانەبژێری ئەوە بێ کە ستێنەر دەستێنێ؟ مەگەر بەخشینەوە نیاز نیە؟ مەگەر ستاندن ـ بەزەیی نیە؟

ئەی رەوانی من، من لە بزەی پەژارەت دەگەم: نووکە پڕایی زێدەی تۆیە کە دەستە تاسەبارەکانی درێژ کردوە!

پڕایی تۆیە کە چاوی لە دەریا بە فەرتەنەکان بڕیوە و دەگەڕێ و چاوەڕێیە. پڕایی زۆری تاسەت لە ئاسمانی چاوە بە بزەکانت بۆ سەر دەڕوانێ!

بە راستی، ئەی رەوانی من! کێیە کە بزەت ببینێ و لە ئەسرینت دا نوقم نەبێ؟ فریشتەکانیش خۆیان لەبەر دڵاوایی بزەت لە ئەسرین دا نوقم دەبن.

ئەوە دڵاوایی و دڵاوایی زێدەی تۆ نیە کە داخوازی گازندە کردن و گریانە؛ سەرەڕای ئەمە، ئەی رەوانی من، بزەت تاسەباری گریانە و دەمی لەرزۆکت تاسەباری هەنیسک دان.

«مەگەر هەر گریانێک گازندەیەک نیە؟ و هەر گازندەیەکیش شکایەتێک؟» ـ تۆ وەها بە خۆ دەڵێی و لەبەر ئەوە، ئەی رەوانی من، لەبری هەڵڕشتنی غەمەکانت بزەت دێتێ ـ

ـ لەبری ئەوە کە گشت رەنجی پڕایی خۆت و بێئۆقرەیی دارەمێو بۆ ترێچن و کێردی ترێ برین لە بارانی ئەسرین دا دابارێنێ!

بەڵام، ئەگەر نەتەوێ بگری و پەژارەی ئەرخەوانیت بە ئەسرین هەڵڕێژی، دەبێ ستران بێژی، ئەی رەوانی من! ـ بڕوانە کە من، یانی هەر ئەوەی کە لە ئاستت وەها دەڵێ، خۆم بزەم دێتێ:

ـ ستران بێژە، بە دەنگێکی بەقەو، تاکوو دەریاکان گشتیان بێدەنگ بن، هەتا گوێ لە تاسەت بگرن،

ـ هەتا لە سەر دەریا ئارام و تاسەبارەکان ئەو گەمییە باژوێ، هەر ئەو موعجزە زێڕنە کە لە دەوروبەری زێڕەکەی شتگەلی چاک و خراپی سەیر لە هەڵبەز و دابەز دان.

ـ هەروەتر گەلێک گیانداری ورد و درشتی سەیر و ئەوەی کە پێی سووک و سەیری بۆ راکردن بە سەر کوێرەڕێ کەو رەنگەکان دا هەیە ـ

ـ بۆ لای ئەو موعجزە زێڕنە، یانی گەمێی ورە ـ ئازاد و خێوەکەی ئەو: ئەو

هەر ئەو ترێچنەیە کە بە کێردی ترێ بڕی ئەڵماس چاوەڕێیە ـ

ـ هەر ئەو رزگاریدەرە مەزنەت، ئەی رەوانی من، ئەو بێناوە ـ کە گۆرانیەکانی داهاتوو ناوێکی بۆ دەدۆزنەوە! و بە راست، هەنووکە لە هەناسەت سروەی نەرمی گۆرانیەکانی داهاتوو دێ.

هەنووکە تۆ سوور هەڵگەڕاوی و خەون دەبینی، هەنووکە لێو تینوو لە گشت چاڵاوە قووڵ و زایەڵەدەرەکانی ئەهوەنیی، دەخۆیەوە؛ هەنووکە غەمەکانت لە شادی گۆرانیەکانی داهاتوو دا دەحەسێنەوە.

ئەی رەوانی من، من نووکە گشت شتێکم دایەی، هەروەتر دوایین شتم و دەستەکانم لە تۆ دا بەتاڵ بوون: تێبگە کە دوایین شتم ئەمە بوو کە داوای گۆرانیت لێبکەم!

بەم فەرمانە بۆ گۆرانی کوتن، نووکە پێم بڵێ، بڵێ کام یەک لە ئێمە ـ دەبێ شوکرانەبژێر بێ؟ بەڵام واباشترە کە گۆرانی بڵێیی، بیڵێ ئەی رەوانی من، بڵا کە من شوکرانەبژێر بم!

وەهای گوت زەردەشت.

سترانی سەمایەکی دی

۱

ئەی ژیان، بەم زوانە روانیمە چاوەکانت و لە چاوە شەوڕەنگەکانت دا ورشەی زێڕم دیت ـ و دڵم لە خۆشیان وەستا.

دیتم کە لۆتکەیەکی زێڕن لە سەر ئاوە شەوڕەنگەکان ورشەی دێ، لۆتکەیەکی زێڕن کە لە سەر ئاو رادەژا و سەری دادەنواند و ئاوی دەخواردەوە و دیسان لە سەر ئاو ورشەی دەداوە!

نیگایەکت لە پێیەکانم کە شێتی سەمان، کرد، نیگایەکی پڕ لە پێکەنین و پڕ لە

پرسیار و تاوێنەرانە:

تەنیا دوو کەڕەت زەنگۆڵەکانت بە دەستە بچووکەکانت لێک دا ـ ئەودەم پێیەکانم لە خۆشییان بۆ سەما وەجووڵە کەوتن.

پاژنەکانم راست بوونەوە، پەنجەکانم گوێیان قوت کردەوە: مەگەر گوێچکەکانی سەماکەر لە پەنجەکانی دا نین؟

بۆ لات فڕیم، بەڵام لەبەر بازم بەرەو دوا رات کرد؛ بڵێسەکانی راکەر و بازدەری پرچەکانت بۆ لام کلّپەیان دا.

من لە ئاست تۆ و مارەکانت بەرەو پاش بازم دا: ئەوسا بە چاوە پڕ لە تکاکانت لابەلا وەستای.

تۆ بە نیگا خواروخێچەکانت، رێگا خواروخێچەکانم فێر دەکەی و پێیەکانم لە رێگا خواروخێچەکان فێرە گزی دەبن!

لە نزیکەوە لێت دەترسم و لە دوورەوە ئەویندارى تۆم: راکردنت من بە دوات دا دەکێشێ و چاوەڕوانیت من لە سەر جێی خۆم رادەگرێ: من رەنج دەکێشم، بەڵام کامە رەنجە کە بۆ خاتری تۆ نەمکێشاوە؟

ـ بە خاتری تۆیەک کە ساردییت بەرەو ئاگر دەمکێشێ و بێزارییت بە دوای خۆت دا دەمبا و باڵ گرتنت باڵم دەبەستێ و بزەی تەوساوییت ـ تێکم دەدا.

کێیە کە لە تۆ بێزار نەبێ، لە تۆ، بانووی دیلکەر، تێکەوەپێچەر، فریودەر، پشکێنەر، دۆزێنەر! کێیە کە ئەویندارى تۆ نەبێ، تۆ گوناهکاری بێتاوانی بێئۆقرە و شیرەخۆرەی خۆشبەز!

نووکە بەرەو کوێم دەکێشی، ئەی نوێنەر و ئەی منداڵی بە هات و هەرا؟ نووکە دیسان لێم رادەکەی، ئەی شیرین ـ بەدفەڕی سپڵە!

من بە سەما بە شوێن تۆ دا دێم، من وەدوای چووکترین شوێن پێشت دەکەوم. لە کوێی؟ دەستت بدە بە من! یا تەنیا ئەنگوستێکت!

ئێرە پڕ لە ئەشکەوت و مێشەیە! ئێمە بزر دەبین! ـ راوەستە! راوەستە! نابینی کە کوند و چەکچەکیەکان بە قیژەقیژەوە دەفڕن؟

ئەی کوند، ئەی چەکچەکی؟ دەتەوێ گاڵتەم پێبکەی؟ ئێمە لە کوێین؟ ئەم

وەڕین و لوورەیە لە سەگەکان فێر بووی؟

بە ددانە چووکە سپیەکانت چەندە جوان ددانم لێ تیژ دەکەی. لە ژێر یاڵی کورتی لوولت زیتەی چاوە بەدخوازەکانت بۆ لای من دێن!

ئەمە سەمایەکە لە سەر کەند و لەند: من راوچیم ـ تۆ دەخوازی سەگی من بی یان مامزەکەم.

نووکە وەرە لام! نووکە، ئەی بازدەری بەدزات! نووکە هەستە! وەرە پێشەوە! ئامان، کە من خۆم کاتی باز دان کەوتم!

ئەی قۆشمە، بڕوانە کە کەوتووم و داوای یارمەتی دەکەم! چەندە باش دەبوو ئەگەر دەگەڵ تۆ بە رێگاگەلێکی دڵخوازتر دا رۆیشتبام!

ـ بە رێگای ئەوین دا، بە نێوان چرپیە رەنگینە بێدەنگەکان دا! یا لە پەنا ئەو دەریاچەیەی کە ماسیە زێڕنەکان تێیدا مەلە و سەما دەکەن!

ئێستا ماندووی؟ لەو دوورەدەستانە مەڕی لێیە و شەوە: ئایا کاتێک شوانەکان بلوێر دەژەنن خەوتن خۆش نیە؟

ئایا زۆر شەکەتی؟ دەستەکانت شل بەردەوە هەتا تۆ بۆ وێندەرێ بەرم! ئەگەر تینووت بێ شتێکم بۆ خواردنەوە پێیە، بەڵام زارت نایەوێ ئەو بخواتەوە.

هاوار لەم مارە لەش ـ نەرمە تیژڕەوە بەدزاتە، ئەم جادووگەرە نەرم ـ خزە! چوویە کوێ؟ هەست دەکەم کە پەنجەت دوو شوێنی روومی داڕووشاندوە و برینێکی سووری لە سەر جێهێشتوە!

بە راستی، لەوە کە دەبێ هەمیشە شوانی مەڕ ـ شێوەت بم وەگیان هاتووم! ئەی جادووگەر، تاکوو ئێستا من گۆرانیم بۆ تۆ گوتوە، نووکە تۆ دەبێ ـ هاوارم بۆ بکەی!

دەبێ بە زەبری قەمچی سەما بکەی و بقیژێنی! قەمچیم لە بیر نەکردوە؟ ـ نا!

۲

ئەودەم ژیان گوێچکە ناسکەکانی گرت و وەهای وەڵام دامەوە:

«زەردەشت، قەمچیت وەها توند مەوەشێنە! تۆ باش دەزانی کە هات و هەرا

قاتڵی بیره ـ و نووکه بیره ناسکەکان بۆم دادێن.

ئێمە هەردووکمان، بە راستی، نە بۆ شتێک باشین و نە بۆ شتێک خراپ. ئێمە دوورگە و مێرگی زەنوێری خۆمان لەوپەڕی چاکە و خراپە دا دیوەتەوە، تەنیا ئێمە دوو کەس! لەبەر ئەوە دەبێ دەگەڵ یەک باش بین!

هەر چەند بە دڵ و بەگیان یەکدیمان خۆش ناوێ ـ مەگەر ئەوانەی کە یەکدییان بە دڵ و بەگیان خۆش ناوێ دەبێ دەگەڵ یەک خراپ بن؟

ئەگەر من دەگەڵ تۆ باشم و بگرە زۆرزۆر باش، تۆ دەزانی کە هۆی ئەوە، ئێرەیی من بە فرەزانی تۆیە. ئاخ لە دەست ئەم شێتە پیرە، ئەم خاتوونە فرەزانە شێتە!

بەڵام ئەگەر رۆژێک فرەزانیت لێت رابکا، ئەوینی منیش دەستبەجێ لێت رادەکا!»

ئەودەم ژیان بە دەم بیر کردنەوەوە روانیە دەور و پشتی خۆی و ئارام گوتی: «زەردەشت، تۆ ئەوەندەش بە من وەفادار نی!

تۆ ئەوەند کە بە زمان دەریدەبڕی، منت خۆش ناوێ؛ دەزانم کە تۆ لە بیری ئەوە دای کە بەم زوانە جێم بێڵی.

کۆنە زەنگێکی قورس و دەنگ ـ قورس هەیە کە شەوانە زایەڵەی دەگاتە ئەشکەوتەکەی تۆ.

کاتێک نیوەشەوانە دەنگی ئەم زەنگە دەبیسی کە سەعات رادەگەیەنێ، تۆ لە نێوان یەک هەتا دوازدە بیر لەوە دەکەیەوە ـ «ـ من دەزانم، ئەی زەردەشت، تۆ بیر لەوە دەکەیەوە کە بەم زوانە جێم دێڵی!»

من بە دوودڵییەوە وڵامم داوە: «ئادی ـ بەڵام تۆش دەزانی کە...» و بە نێوان ئەگریجەی زیرن هەودای شێتانەی شەمزاوی شتێکم بە گوێی دا چرپاند.

«تۆ ئەوە دەزانی، زەردەشت؟ هیچ کەس ئەمە نازانێ.»

ئێمە روانیمانە یەک و سەیری مێرغوزارێکی زەنوێرمان کرد کە شەوێکی سارد بە سەری دا تێپەڕی و پێکەوە گریاین. بەڵام، لەو دەمە دا ژیان لای من لە تەواوی فرەزانییەکەم بەرێزتر بوو.

وەهای گوت زەردەشت.

٣

یەک!

ئەی مرۆڤ! سەرنج بدە!

دوو!

نیوەشەوی قووڵ چ دەبێژێ؟

سێ!

خەوتبووم، خەوتبووم ـ

چوار!

لە خەوی قورس راپەڕیوم.

پێنج!

دونیا قووڵە،

شەش!

قووڵتر لەوەی کە رۆژ بیری لێکردۆتەوە!

حەوت!

دەردی ئەو قووڵە،

هەشت!

لەزەت ـ قووڵتر لە مەینەت:

نۆ!

دەرد دەڵێ: بەسە!

دە!

بەڵام هەر لەزەتێک هەرمانەتی دەوێ

یازدە!

هەرمانەتییەکی قووڵی قووڵ!

دوازده!

حەوت مۆر
(یا: سروودی ئا و ئامین)

١

من ئەگەر پێشگۆم و تژی لەو گیانە پێشگۆیانە کە لە سەر گردە بەرزەکانی نێوان دوو دەریا دەخولێتەوە ـ

خولانەوە لە نێوان رابوردوو و داهاتوو دا، وەک هەورێکی قورس کە دوژمنی زەوی شێدارە نزمەکانە و دوژمنی ئەوەی کە ماندوویە و نە توانای ژیانی هەیە و نە مەرگ:

لە سینگی تاری دا بزاوی برووسکە و گرشەی رزگاریدەری نوور، ئاوسی برووسکانەی «ئا»بێژ و «ئا»کەنین، ئاوسی گرشەی پێشگۆیانەی برووسک ـ

خۆزگەم بە وەها ئاوسییەک! بە راستی، ئەوەی کە رۆژێک دەبێ شۆقی داهاتوو پێبکا، دەبێ درێژماوەیەک چەشنی تۆفانێکی قورس لە سەر کێوەکان هەڵواسرابێ!

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەری نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٢

ئەگەر تووڕەییم گۆڕەکانی هەڵتەکاندوە و بەردەڕێژەکانی وەرگێڕاوەتەوە و

دەپە کۆنەکانی بە تێشکاوی، بەرەو قووڵاییە لێژەکان تل داوە:

ئەگەر بزەی گاڵتەجارِم پەیڤە پواوەکانی بە با داوە و ئەگەر هەر وەک کەسێک چوومە زگ جاڵجاڵۆکە خاچ نشینەکان و هەروەک بای رەپێچەکدەر هەڵمکردۆتە سەر دەخمە کۆنە شێدارەکان:

ئەگەر بە شادیەوە لە جێگەیەک دانیشتووم کە خودا کۆنەکان چوونە نێو گۆڕەوە، ئەگەر ئافەرین وێژی دونیا و ئەوینداری ئەو، لە پەنا یادمانە کۆنە ـ بەدوێژەکانی دونیا دانیشتووم ـ

چونکە من خودی کلیساکان و گۆڕەکانی خوداکانیشم خۆش دەوێن، ئەگەر چاوە پاکەکانی ئاسمان بە نێوان میچە وێرانەکان دا بڕوانێتە ژوورەوە؛ و شادخوازانە هەروەک شیناوەرد و خاشخاشکی سوور لە سەر کلیسا کاولەکان دادەنیشم ـ

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەری نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٣

ئەگەر پشوویەک لە پشووکانی ئافرێنەری وە من کەوتوە و لەو جەبرەی ئاسمانی کە کارەساتەکانیش ناچار دەکا کە هەروەک هەسێرەکان بە گەڕ سەما بکەن:

ئەگەر من بە پێکەنینی برووسکی ئافرێنەر پێکەنیوم، کە گرمەی درێژ دەنگی، بە گرمەگرم بەڵام بە فەرمانەوە بە دوای دا دێ:

ئەگەر من لە سەر تەختەنەردی خودایی زەوی، دەگەڵ خوداکان وەهام دۆڕاندوە کە زەوی هەژیاوە و لێک قەڵەشاوە و لێمشتی بە تینی ئاگری لێهەڵقوڵیوە ـ

ـ چونکە زەوی تەختەنەردێکی خوداییە و لە پەیڤەکانی ئافرێنەرانەی نوێ و تاس هەڵخستنی خوداکان دەهەژێ ـ

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەڕی نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٤

ئەگەر من قومێکی تەواوم لە جامی بەهاراتی کەفدار و ئاوێتە خواردۆتەوە، کە گشت شتەکان بە باشی لێکدراون:

ئەگەر دەستم هەرە دووری دە هەرە نزیک کردوە و ئاگری دە گیان و لەزەتی دە رەنج و هەرە خراپی دە هەرە باش:

ئەگەر من خۆم دەنکێک لەو خوێ رزگاریدەرەم، کە گشت شتێک لە جامی لێک دراو دا لێک دەدا:

ـ چونکە خوێیەکە کە چاک لە خراپ دەبەستێ و هەروەتر هەرە خراپیش شایەنی بەهارات لێدان و دوایین کوڵان و هەڵچوونە.

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەڕی نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٥

ئەگەر من خۆشەویستی دەریام و ئەوەی کە مینا دەریایە، و ئەوسا کە بە هەڵگەڕاوی دەگەڵ من بە کێشە دێ، پتر لە هەر دەمێک خۆشم دەوێ:

ئەگەر ئەو مەیلی پشکنینە لە من دایە کە باسپێرەکانی بەرەو نەدۆزراوەکان هەڵداوە، ئەگەر مەیلی دەریاگەڕەکان لە مەیلی من دایە:

ئەگەر شادیی من هاوار دەکا: «بەستێن نەدیو بوە ـ نووکە دوایین زنجیرم لێدادەکەوێ ـ

ئەو بێمەرزە لە ئاقارم دەگرمێنێ، لە دوورەدەستان زەمان و مەکان دەدرەوشێنەوە، بڕوانە راپەڕە، دڵی پیر!»

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەڕی نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٦

ئەگەر ئاکارباشیم سەماکەرێکە و گەلێک جاران خۆم بە دوو پێیان لە نێو شادی زێڕنی زموردین هاویشتوە:

ئەگەر بەدخوازیم بەدخوازییەکی دەم بە پێکەنینە و نێو شیلان و سوێسنەکان بە ماڵی خۆی دادەنێ

ـ چونکە لە پێکەنین دا بەدخوازییەکان گشتیان لێک کۆ دەبنەوە، بەڵام پیرۆزیی پێکەنین ئەو بە پیرۆز دادەنێ.

ئەگەر سەر و بنی قسەکانم ئەوەیە کە ئەوەی کە قورسە، سووک دەبێ و لەشەکان گشتیان سەماکەر و گیانەکان گشتیان مەل: بە راستی، ئەمەیە سەر و بنی قسەکانم!

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەڕی نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

٧

ئەگەر من ئاسمانێکی ئارامم لە بان سەری خۆ هەڵداوە و بە باڵی خۆم لە ئاسمانی خۆم فڕیوم:

ئەگەر من بە کایە کردن بەرەو دوورەدەستەکانی قووڵ و بە گرشە مەلەم کردوە و مەلی ئازادییم کە ناوی فرەزانییە بەرز بۆتەوە:

ـ ئادی، مەلی فرەزانی وەها دەڵێ: «بڕوانە، نە سەرێک لە ئارا دایە و نە خوارێک! خۆت بۆ ئاقار و دەر و پشت باوێ، ئەی سووک! گۆرانی بڵێ! ئیدی قسە مەکە!

مەگەر گشت وشەکانیان بۆ قورسەکان ساز نەکردوون؟ مەگەر گشت وشەکان درۆ دەگەڵ سووکەکان ناکەن؟ گۆرانی بڵێ! ئیدی قسە مەکە!»

ئاخ چلۆن دەتوانم بۆ هەرمانەتی و بۆ ئاڵقەی ئاڵقەکانی زەماوەند ـ ئاڵقەی گەڕانەوە حەشەڕی نەبم؟

هێشتا ئەو ژنەم نەدیتۆتەوە کە داخوازی منداڵێک لەو بم، مەگەر ئەو ژنەی کە ئەوینداری ئەوم: چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

چونکە من ئەوینداری تۆم، ئەی هەرمانەتی!

وەهای گوت زەردەشت

چوارەمین و دوایین بەش

ئاخ لە دونیا دا کەی گەوجایەتییەکی پتر لە گەوجایەتی بەزەییداران هەبوە؟ و چ شتێک لە دونیا دا پتر لە گەوجایەتی بەزەییداران رەنجی پێک هێناوە؟

هاوار لەو ئەویندارانەی کە سەرتر لە بەزەییان پێگەیەکیان نیە!

شەیتان جارێک وەهای پێگوتم: «خوداش دۆزەخی خۆی هەیە: دۆزەخی ئەو ئەوین بە مرۆڤە.»

بەم زوانە بیستم کە گوتی: «خودا مردوە! بەزەیی خودا بە مرۆڤ ئەوی کوشت.»

زەردەشت، بەشی دووهەم، سەبارەت بە بەزەییدارەکان

بەخت کردنی هەنگوین

دیسان گەلێک مانگ و ساڵ بە سەر رووحی زەردەشت دا تێپەڕی و ئەو سەرنجی نەدایە، بەڵام مووی سپی ببوو. رۆژێک، هەروا کە لەبەر زارکی ئەشکەوتەکەی لە سەر بەردێک دانیشتبوو و بێدەنگ دەیڕوانی ـ چونکە لەوێوە لەپەنا کەنداڵە باگرەکان، دەریا دەدیترا ـ گیاندارەکانی بە فکرەوە دەورەیان دا و لە ئاکام لە بەرابەری دانیشتن.

ئەوان گوتیان: «زەردەشت! ئایا بە شوێن بەختیاری خۆتەوە دەڕوانی؟» ئەو وڵامی داوە: «بەختیاری چیە! دەمێکە بە شوێن بەختیارییەوە نەبووم. من بە شوێن کاری خۆمەوەم.» گیاندارەکان جارێکی دی پرسیان: «تۆ ئەم قسەیەت وەک کەسێک دەربڕی کە پتر لە رادە شتی باشی هەیە. ئایا تۆ لە دەریاچەیەکی شین لە بەختیاری دا مەلە ناکەی؟» زەردەشت بزەیەکی هاتێ و گوتی: «فێڵەزانینە! وێچواندنێکی باشتان هەڵبژارد! بەڵام ئێوە هەروەتر دەزانن کە بەختیاری من قورسە و وەک کانیاوێکی رەوان نیە. ئەو من رێک دەکوشێ و لێم ناگەڕێ و وەک قیری تواوە وایە.

ئەودەم گیاندارەکان بە فکرەوە بە دەوری دا گەڕان و جارێکی دی لە بەرابەری وەستان و گوتیان: «زەردەشت! ئایا لەبەر ئەوە نیە کە تۆ هەر دێ و روو زەردتر و تارتر دەبی، کەچی موویەکانت بەرەو سپیایەتی و روونی دەچن؟ بڕوانە، تۆ لە قیرەکەت دا گیرت کردوە!» زەردەشت بە پێکەنینەوە گوتی: «بە راستی کفرم کرد کە وەها لە قیر دوام، ئەوەی کە بە سەر من دا تێدەپەڕێ، هەر ئەوەیە کە بە سەر گشت بەرێکی گەیو دا تێدەپەڕێ. هەنگوینێک لە رەگەکانی من دایە کە خوێنم خەستتر و رووحم ئارامتر دەکا.» گیاندارەکان وەهایان وڵام داوە و خۆیان لەو هەڵسوو: «بلا وابێ، زەردەشت! بەڵام ناتەوێ ئیمڕۆ بە کێوێکی بەرز هەڵگەڕێی؟ هەوا پاکە و ئیمڕۆ دەکرێ پتر لە جاران دونیا ببینی.» ـ ئەو وڵامی داوە: «ئا، گیاندارەکانم، قسەکەتان بە جێیە و هەر ئەوەیە کە دڵی من دەیەوێ: ئیمڕۆ

دەمەوێ بە کێوێکی بەرز هەڵگەڕێم! بەڵام وریا بن کە لەوێ هەنگوین لەبەر دەستم بێ، زەرد، سپی، باش، شانەی زێڕنی وەک سەهۆڵ تازە. چونکە بزانن، من دەمەوێ لەو بەرزاییە هەنگوین بەخت بکەم.»

بەڵام کاتێک زەردەشت گەیشتە ترۆپک، ئەو گیاندارانەی کە رەگەڵی کەوتبوون، ناردیەوە ماڵ و خۆی بە تەنیا دیتەوە: ئەوسا لە قووڵایی دڵیەوە پێکەنی و روانیە دەوروبەری خۆی و وەهای گوت:

باس کردنم لە بەخت کردن و بەخت کردنی هەنگوین تەنیا فێڵێک بوو و بە راستی، گەوجایەتییەکی بە کەلک بوو! لەم بەرزاییە باشتر دەتوانم قسە بکەم هەتا لە ئاست ئەشکەوتی خەڵوەنشینەکان و گیاندارە دەستەمۆکانیان.

بەخت کردن چیە! من ئەوەی کە پێیان بەخشیوم، بە بای دەدەم، من ئەو بە بادەرە هەزار دەستە، چلۆن دەتوانم ئەو بە بەخت کردن ناو بەرم!

ئەودەم کە خوازیاری هەنگوین بووم، خوازیاری وەها چێشکەی داوێک و شیرین شیلەیەک بووم کە ورچە دڕەکان و مەلە غەریب و تووڕە و بەدخوازەکانیش زمانیان بۆ درێژ دەکرد:

ـ باشترین چێشکەی راوێک کە راوکەر و ماسیگرەکان پێویستیان پێیەتی، چونکە ئەگەر دونیا هەروەک لێڕەوارێکی تاریک و پڕ لە گیاندارە دڕەکانە و بۆ راوکەرەکان باغی تاسەیە، لای من لەوە زیادترە و پتر وەک دەریایەکی خەنی و بێبن دەچێ.

ـ دەریایەکی پڕ لە ماسی و قرژانگە رەنگاورەنگەکان، کە لەوانەیە خوداکانیش هان بدا لەبەر ئەوان ببنە راوکەر و تۆڕەوان: دونیا وەها تژی لە شتگەلی سەیر و سەمەرەی چووک و گەورەیە!

بە تایبەت دونیای مرۆڤایەتی، دەریای مرۆڤایەتی: هەنووکە قولاپە زێڕنەکەی ماسی گرتنمی تێداوێم و دەڵێم: خۆت بکەوە، ئەی هەڵدێری مرۆڤایەتی!

خۆت بکەوە و ماسی و قرژانگە رەنگینەکانت بۆ من باوێژە! من ئیمڕۆ بە باشترین چێشکەکانی راو، سەیرترین ماسیەکانی مرۆڤایەتی لە داو دەخەم!

من لە نێوان بەیانی و نیوەڕۆ و ئێوارە دا، بەختیاری خۆم هەتا دووردوور

داوێژم هەتا گەلێک ماسی مرۆڤایەتی، بەرەنگاری دەگەڵ بەختیارییم لە یاد بکەن ـهەتاکوو بە قولاپە تیژە شاراوەکانم کە بە دەمیانەوەیە، هەتا بەرزایی من هەڵکشێن ـ ئەو ماسیە هەرە رەنگینانەی بن بنەوە هەتا [بەرزایی] بەدخوازترین ماسیگری مرۆڤایەتی.

چونکە من لە بنج و بناوانەوە، کێشەرم، راکێشەرم، هەڵکێشەرم، بۆ سەر هێنەرم، پەروەردەکەرم، رێک و پێک کەرم، من هەر ئەوەم کە رۆژێک بە خۆم گوت: «هەر ئەوە بە کە هەی!» و بێجێم نەگوت.

کەوایە با مرۆڤ بۆ لای من هەڵکشێن: چونکە من هێشتا چاوەڕێی داهاتنی نیشانەی دەمی ئاوابوونی خۆمم؛ من خۆم هێشتا، بە پێچەوانەی ئەوەی کە لە سەر منە؛ بەرەو خوار، بۆ لای مرۆڤ ناچم.

لەبەر ئەوە، لە سەر چیا بەرزەکان، چاوەڕێی دەمێنمەوە، گزیکار و گاڵتەکەر، نە بێتاقەت، نە لەسەرەخۆ، بەڵکە پتر وەک کەسێک کە لەسەرەخۆیی لە یاد سڕیوەتەوە ـ چونکە ئیدی «تاقەتی» نیە.

چونکە چارەنووسم ئەمانم دەداتێ. نەکا لە یادی کردبێم؟ یا لەوانەیە لە پشت رەوەزێک لە ژێر سێبەر دانیشتوە و خەریکی مێش گرتنە؟

بە راستی، دەگەڵ ئەو باشم، دەگەڵ چارەنووسی هەرمانی خۆم، کە دەگەڵ من پەلەی نیە و زەختم بۆ ناهێنێ و دەرفەتی گاڵتە و جەفەنگم پێدەدا، هەتا ئەو رادەیە کە ئیمرۆ بۆ ماسی گرتن هاتوومە سەر ئەم چیا بەرزە.

ئایا تا ئێستا کەسێک لە سەر چیای بەرز ماسی گرتوە؟ ئەگەر ئەوەی کە من لەو سەرە دەمەوێ و دەیکەم لە شێتایەتی بە دەر نیە، باشتر لەوەیە کە لەو خوارە لەبەر چاوەڕوانی سەنگین و سەوز و زەرد بووبام.

ـ لە چاوەڕوانیان هەڵمساو و بە پرتە و بۆڵە، باهێزێکی پیرۆزی کوێستان، بێتاقەتێک کە بەرەو دۆڵەکان هاوار دەکا : «گوێ بگرن دەنا بە قەمچی خودا لێتان رادەکێشم!»

نە لەبەر ئەوە کە دەگەڵ ئەم رق ئەستوورانە دوژمن بم: ئەوان لە بزەیەکی گاڵتەجاڕ پتر ناهێنن! دەبێ چەندە بێتاقەت بن، ئەم دەهۆڵە گەورە و بە گرمانە، کە یا دەبێ ئیمرۆ قسە بکەن یا قەت!

بەڵام من و چارەنووسم ـ ئێمە دەگەڵ ئیمرۆ قسە ناکەین، دەگەڵ قەتیش قسە ناکەین: ئێمە بۆ قسە کردن کاتمان هەیە و ئارام و پتر لە رادە کات. چونکە ئەویش دەبێ رۆژێک دابێ و ئیدی نەڕوا.

ئەوە چیە کە دەبێ رۆژێک دابێ و ئیدی نەڕوا؟ هەزارەی مەزنی ئێمەیە، پاشایەتی مەزنی دوورەدەستی مرۆڤ، پاشایەتی هەزار ساڵەی زەردەشت ـ

ئەم «دوورەدەستە» چ رادە دوور دەبێ؟ من چ ئیشم بەوەیە؟ بەڵام ئەمە لە دڵنیایی من چ کەم ناکاتەوە ـ من لە سەر دوو پێی خۆم قایم لە سەر ئەم پێگەیە دەوەستم ـ

لە سەر پێگەیەکی هەرمان، لە سەر رەوەزێکی پتەو و ئەزەلی، لە سەر ئەم هەرەباشە، چیای هەرە پتەوی ئەزەلی، کە گشت بایەکان دەیگەنێ، هەر ئەوجۆرەی کە دەگەنە بائەنگێو و دەپرسن: بۆ کوێ؟ لە کوێ؟ بۆ کام لا؟

لێرە پێبکەنە، پێبکەنە، ئەی بەدخوازیی بە ورشەی لەش ساغیم! قاقای درەوشاوەی بە ئەفسوونی خۆت لە چیای بەرزەوە بەردەوە! بە درەوشانەوەی خۆت جوانترین ماسی مرۆڤایەتیم بۆ لە داو بخە!

ئەوەی کە لە گشت دەریاکان دا هی منە، ئەوەی کە لە گشت شت دا هەیە و هی منە ـ ئەو ماسییە بۆ من هەڵکێشە، ئەو بۆ لای من بێنە: کە من، بەدخوازترینی گشت ماسیگرەکان، چاوەڕێی ئەوم.

بۆ دوور، دوورتر، قولاپەکەم! بۆ خوار، خوارتر، چێشکەی بەختیاریم! شیرینترین ئاونگی خۆت داتەکێنە، هەنگوینی دڵم! ئەی قولاپەکەم، لە زگی گشت پەژارە رەشەکان هەڵچەقە!

دوور، دوورتر، قولاپەکەم! ئاخ، چ دەریاگەلێک لە ئاقاری منن، چ هەڵکێشەرێکی داهاتووکانی مرۆڤ! لە بان سەرم ـ چ ئەهوەنییەکی رەنگ سوور! چ بێدەنگییەکی بێهەور!

هاواری هانا

رۆژی داوایی زەردەشت دیسان لە سەر بەردەکەی خۆی لە بەر زارکی

ئەشکەوت دانیشتبوو و لەو حاڵە دا گیاندارەکانی لە دونیای دەرەوە دەگەڕان هەتا خواردەمەنی تازە و هەنگوینی تازە بۆ ماڵ بهێننەوە؛ چونکە زەردەشت هەنگوینی کۆنی هەتا دوایین دڵۆپ دەکار کردبوو و بە بای دابوو. بەڵام زەردەشت، هەروا کە دانیشتبوو و بە وەکازێک کە بە دەستیەوە بوو خەتی بە دەوری سێبەری خۆی دا دەکێشا کە کەوتبوو سەر زەوی و بیری دەکردەوە ـ لەپڕ راچەنی، بە راستی، نەک لەبەر خۆی و سێبەرەکەی ـ چونکە لە پەنا سێبەری خۆی سێبەرێکی دیکەی دیت. کاتێک بە پەلە هەستا و دەوروبەری چاو لێکرد، بڕوانە! پێشگۆ لە پەنای وەستابوو، هەر ئەوەی کە رۆژێک لە سەر خوانەکەی خواردبووی و خواردبوویەوە، ئەو راگەیەنەری ماندوویەتی مەزن کە فێری دەکرد: «هەموو شت وەک یەکە، هیچ شتێک بایەخی نیە، دونیا مانایەکی نیە، زانست پشووبڕە.» بەڵام لەم ماوەیە دا سیمای گۆڕابوو و کاتێک زەردەشت چاوی دە چاوی بڕی، دیسان دڵی هەراسی تێکەوت: چ مزگێنی گەلێکی شووم و برووسک گەلێکی بۆر کە لەم سیمایە دا دەگەڕان!

پێشگۆ کە بۆی دەرکەوتبوو چ لە رەوانی زەردەشت دا دەگوزەرێ، دەستێکی بە سیمای دا هێنا، وەها کە دەتگوت دەیەوێ ئەو بسڕێتەوە؛ زەردەشتیش وەهای کرد. کاتێک هەر دوو ئاوا لە بێدەنگی دا خۆیان ئارام کردەوە و ورەیان دا بە خۆیان، بە نیشانەی ئەوە کە دەیانەوێ یەکدی بناسنەوە، دەستیان دە دەستی یەک نا.

زەردەشت گوتی: «بە خێر هاتی، پەیامبەری ماندوویەتی مەزن. تۆ لەخۆوە ئاواڵ خوان و میوانی من نەبووی. ئیمڕۆش دەگەڵ من بخۆ و بخۆوە و ببوورە کە پیرەمێردێکی شاد دەگەڵ تۆ لە سەر خوان دادەنیشێ!» پێشگۆ سەرێکی لەقاندەوە و وڵامی داوە: «پیرەمێردێکی شاد؟ بەڵام زەردەشت، تۆ هەر کەسێک کە هەی، یا هەر کەسێک کە دەتەوێ ببی، بزانە کە ماوەیەکی زۆر لەم سەرە نامێنیەوە ـ گەمێیەکەت نابێ پتر لەوە لە سەر ویشکایی بمێنێتەوە.»

زەردەشت بە پێکەنینەوە پرسی: «مەگەر من لە سەر ویشکانی ماومەوە؟» پێشگۆ وڵامی داوە: «شەپۆلەکان لە دەوری کێوەکەت سەردەکەون و سەردەکەون. شەپۆلەکانی هانا و مەینەتی مەزن؛ بەم زوانە گەمێیەکەشت هەڵدەگرن و تۆ دەگەڵ خۆیان دەبەن.» زەردەشت لەم قسەیە بێدەنگ بوو و حەیران ماوە. پێشگۆ

درێژەی بە قسەکەی دا و گوتی: «هێشتاش چ دەنگێک نابیسی؟ ئایا شتێک لە قووڵاییەوە بەرەو سەر ناگوڕێ و هەڵناقوڵێ؟» زەردەشت هەروا بێدەنگ گوێی دابوویە؛ ئەوسا هاوارێکی بیست بڵند، بڵند، وەها هاوارێکی دەنگ ناخۆش کە هەڵدێرەکان ئەویان بۆ لای یەکدی هەڵداشت و دەست بە دەست گێڕایان، چونکە چ کەس نەیدەویست ئەو راگرێ.

لە ئاکام زەردەشت گوتی، «ئەی مزگێنیدەری شووم، ئەوە هاوارێکی هانا و هاواری مرۆڤێکە؛ لەوانەیە لە دەریایەکی رەشەوە هەستێ. بەڵام هاواری مرۆڤ لای من چیە! لەوانەیە، تۆ بزانی کە دوایین گوناهێک کە بۆم ماوەتەوە، ناوی چیە؟»

پێشگۆ هەر دوو دەستی بەرز کردەوە و بە دڵێکی پڕ لە شادییەوە وڵامی داوە: «بەزە! زەردەشت، من هاتووم کە تۆ بەرەو دوایین گوناهت وەسوەسە بکەم!»

هێشتا ئەو قسانە تەواو نەببوون کە دەنگەکە جارێکی دی زایەڵەی داوە ـ بەڵام درێژتر و بێدەرەتانتر و گەلێک نزیکتر. پێشگۆ هاوارێکی کرد: «دەبیسی ـ دەبیسی زەردەشت؟ هاوار بۆ تۆیە، هاواری تۆ دەکا: وەرە، وەرە، وەرە، کاتە! کات!»

زەردەشت کە لەم بەینە دا شێواو و داماو، بێدەنگ وەستابوو، لە ئاکام، وەک کەسێک کە لە دەروونی خۆی رابمێنێ، پرسی: «ئەوە کێیە کە بانگم دەکا؟»

پێشگۆ دەستبەجێ وڵامی داوە: «بەڵام تۆ دەزانی کە ئەو کێیە. بۆ لە خۆتی دەشارییەوە؟ **مرۆڤی باڵاترە** کە هاواری تۆ دەکا!»

زەردەشت، هەراسان هاوارێکی کرد: «مرۆڤی باڵاتر؟ **ئەو** چی دەوێ؟ **ئەو** چی دەوێ؟ مرۆڤی باڵاتر؟ ئەو لێرە چی دەوێ؟» و پێستی شەڵاڵی ئارەقە ببوو.

پێشگۆ، بە هەر حاڵ، سەرنجی نەدا دڵەکوتەی زەردەشت، بەڵکە هەروا گوێی گرت و گوێی دایە قووڵایی. بەڵام کاتێک درێژ ماوەیەک بە بێدەنگی تێپەڕی، رووی بەرەو زەردەشت وەرگەڕاندەوە و ئەوی دیت کە وەستاوە و هەڵدەلەرزێ.

بە دەنگێکی غەمین زاری بۆ قسە کردەوە: «زەردەشت! تۆ لەوێ وەک کەسێک نەوەستاوی کە لە خۆشیان حەجمینی نیە. تۆ دەبێ سەما بکەی هەتا نەکەوی!

بەڵام تەنانەت ئەگەر لە بەرابەرم دا سەماشت کردبا و تەواوی فرۆفێڵی هەڵبەز دابەزی خۆشت دە کار هێنابا، کەس نەیدەتوانی من رازی بکا کە: بڕوانە، لێرە دواین مرۆڤی شاد سەما دەکا!

هەر کەسێک کە بۆ دیتنەوەی **وەها** پیاوێک بێتە سەر ئەم بەرزاییە، بە خوڕایی هاتوە: ئەو بەبێ شک ئەشکەوتەکان و رەهندەکان و سێپەی سیپچیان دەبینێتەوە، بەڵام کانگاکان و گەنجەکان و رەگە تازەکانی زێڕی بەختیاری هیچ نادۆزێتەوە.

بەختیاری! کەی کەسێک بەختیاری لای ئەم نێژراوانە و خەڵوەنشینانە دەدۆزێتەوە! ئایا هێشتاش دەبێ دواین بەختیاری لە دوڕگەکانی بەختەوەری و دوورتر لەو، لە نێو دەریا لەبیر کراوەکان بدۆزمەوە؟

بەڵام هەموو شت وەک یەکە، هیچ شتێک بایەخی نیە. گەڕان بێهۆیە، ئیدی هیچ دوڕگەیەکی بەختەوەری لە ئارا دا نیە.»

پێشگۆ وەها ئاخی حەسرەتی هەڵکێشا. بەڵام دوای دواین ئاخی ئەو، زەردەشت وەک کەسێک کە بە دالانێکی قوول دا تێپەڕیبێ و گەیشتبێتە رووناکایی، جارێکی دی رووناک و ئەرخەیان بۆوە و بە دەنگێکی بەقەو هاواری کرد: «نا! نا! دیسانیش نا!» و دەستێکی بە ردێنی دا هێنا. «من ئەوە باشتر دەزانم! دوڕگەکانی بەختەوەری هێشتا هەر هەن. تۆ لەوان مەدوێ، ئەی هەنبانەی غەمینی ئاخ هەڵکێش!

بەسە هێندە دڵۆپەی مەکە، ئەی هەوری بە بارانی بەیانی! نابینی کە من نووکە خوساو لەبەر مەینەتی تۆ، وەک سەگێکی ئاو پێداکراو لێرە وەستاوم؟

ئێستا خۆ رادەتڵەکێنم و لە بەرت رادەکەم هەتا دیسان ویشک بمەوە؛ تۆ نابێ ئەم کارەت پێ سەیر بێ! ئایا بێئەدەبم دەبینی؟ بەڵام ئەمە ئەدەبی منە.

بەڵام سەبارەت بەو مرۆڤە باڵاترەی تۆ: باشە! من دەستبەجێ لەو لێڕەوارانە دا بە دوای دا دەگەڕێم: لەوێوە بوو کە هاواری ئەو هات. لەوانەیە دڕندەیەک لەوێ شاڵاوی بۆ هێنابێ.

ئەو لە هەرێمی من دایە: لێرە نابێ زیانێک بەو بگا! بەڵام بە راستی، گەلێک دڕندەم لە دەورەن.»

زەردەشت دەگەڵ ئەم قسانە تەمای رۆیشتنی گرت. ئەوسا پێشگۆ گوتی: «تۆ چەندە دەغەڵی، زەردەشت!

من دەزانم: تۆ دەتەوێ خۆت لە کۆڵ من کەیەوە! وا باشترە راکەیە لێڕەواو و وە شوێن دڕندەکان کەوی.

بەڵام کەلکی ئەوە بۆ تۆ چیە! تۆ ئێواری دیسان دەگەڵ من بەرەوڕوو دەبیەوە. من سێبوور و قورس هەروەک کۆلکەدارێک لە ئەشکەوتەکەت دا چاوەڕێی تۆ دادەنیشم !»

زەردەشت هەروا کە دوور دەبۆوە بەرەو دواوە هاواری کرد: «بلا وابێ! ئەوەی کە لە ئەشکەوتەکەم دا هی منە، هی تۆشە، میوانی من.

لەوێ دەکرێ هەنگونیش بدۆزیەوە. ئادی، ئەگەر دۆزیتەوە، بیلێسەوە، ئەی ورچی پرخن، و رەوانی خۆتی پێ شیرین بکە! چونکە ئێوارێ هەر دووکمان دەبێ سەرخۆش بین.

سەرخۆش و شاد لە کۆتایی هاتنی ئەم رۆژە. و تۆ هەروەک ورچێکی سەماکەری من، بە سترانەکانم وە سەما دەکەوی.

باوەڕ ناکەی؟ سەر دەلەقێنی؟ زۆر باشە! زۆر باشە! ورچی پیر! بەڵام منیش پێشگۆم.»

وەهای گوت زەردەشت.

گوتوبێژ دەگەڵ پاشاکان

١

زەردەشت هێشتا سەعاتێک لە کێو و لێڕەکانی خۆی دا رێی نەبڕیبوو کە لە نەکاو تووشی قافڵەیەکی سەیر هات. رێک بەو رێگایە دا کە ئەو دەیەویست پێیدا بچێتە خوار، دوو پاشا دەهاتن، بە تاج و پشتبەندی ئەرخەوانی، رازاوە و رەنگین

هەروەک قورینگ؛ ئەوان گوێدرێژێکی بارکراویان وەپێش خۆیان دابوو. زەردەشت بە سەرسوڕماوییەوە دە دڵی خۆی دا گوتی: «ئەم پاشایانە لە هەرێمی من دا چیان دەوێ؟» و گورج لە پشت چرپییەک خۆی شاردەوە. بەڵام کاتێک پاشاکان گەیشتنە نزیک ئەو، بە دەنگێکی نیوە بەرز، هەروەک بڵێی دەگەڵ خۆی قسە بکا، گوتی: «سەیرە! سەیرە! ئەوانە چ هاوسەنگییەکیان دەگەڵ یەک هەیە؟ دوو پاشا دەبینم ـ و تەنیا یەک گوێدرێژ!»

دوو پاشاکە وەستان و بزەیان هاتێ و روانییانە لایەک کە دەنگەکەی لێوە هاتبوو و لە دوایی روانییانە یەک. پاشای دەستی راست گوتی: «لەوانەیە یەکێک لە ئێمەش لەم بیرە دابێ، بەڵام دەرینابڕێ.»

بەڵام پاشای دەستی چەپ شانەکانی هەڵتەکاند و وڵامی داوە: «لەوانەیە بزنەوانێک یا دوورەپەرێزێک بێ کە درێژماوەیەک لە نێو رەوەز و دارەکان دا ژیاوە. چونکە بێهاودەمیش ئەخلاق خراپ دەکا.»

پاشاکەی دیکە قەڵس و تووڕە وڵامی داوە: «ئەخلاق؟ ئێمە لە چی رادەکەین؟ مەگەر لە «ئەخلاق» و لە «هاودەمە باشەکان»ی خۆمان نیە؟

بە راستی ژیان دە نێو دوورەپەرێزەکان و بزنەوانەکان دا خۆشترە لە ژیان دەگەڵ عەوامە زێڕکفتە درۆزنە رەنگینەکان ـ هەر چەند خۆ بە «خەڵکی باشتر»یش دابنێن.

هەر چەند خۆ بە «ئەشراف» ناو بەرن. لەوێ گشت شت درۆیین و گنخاوە، و لە هەموان پتر خوێن، لە بەرەکەتی ئاهۆ و درمە خراپەکان و حەکیمە خراپترەکان.

ئیمڕۆ باشترین و خۆشەویسترین کەس لای من گوندییەکی ساغی قەبەی گزیکاری کەللەڕەقی سێبوورە: ئیمڕۆ ئەم رەسەنترین رەگەزە.

ئیمڕۆ گوندیی باشترین رەگەزە و رەگەزی گوندیی دەبێ ببێتە ئەرباب! بەڵام لە هەرێمی حکوومەت دا عەوامن. من ئیدی فریو ناخۆم: مانای عەوام، بە هەر حاڵ، ئاژاوەیە.

لە ئاژاوەی عەوام دا هەموو شت دەگەڵ یەک تێکەڵاوە: پیرۆز و رەزیل، نەجیب و جوو، و هەر چەشنە چواروایەکی کەشتی نووح.

ئەخلاق! لە نێو ئێمە دا گشت شت ناڕاست و گنخاوە. هیچ کەس ئیدی نازانێ چۆن دەبێ رێز دانێ. لەوەیە کە ئێمە رادکەین. ئەوان سەگەلی بە کلکەسووتەی خۆ رێکخەرن، ئەوان دەغەڵن.

ئەم بێزە ئەوکم دەگرێ کە ئێمە پاشاکانیش خۆمان ناڕاست بووین، لە جلی بە شکۆ و رازاوەی رەنگ پەڕیوی کۆنەی باب و باپیرەکانمان دا، رازاوە بە نیشانەگەلی بیرەوەری گەورەترین گەوجایەتی و گەورەترین دووڕوویی، خۆمان شاردۆتەوە و بۆ دەستەڵات بە دەستەوە گرتن خۆ لە هەر فێڵ و تەڵەکەیەک دەدەین.

ئێمە یەکەم نین ـ بەڵام دەبێ وەها بنوێنین؛ لەم فێڵ و تەڵەکانە وەڕەز بووین و بێزمان لێیان هەڵدەستێ.

ئێمە لە چنگ بوودەڵەکان رامانکردوە، لە دەست تەواوی ئەم هەتڵەبێژانە، ئەم مۆزە هەتڵەنووسانە، لە بۆگەنیوی کاسبکارەکان و لە هات و هەرای پلەخوازەکان، لە هەناسەی بۆگەن: هاوار لە ژیانی نێو بوودەڵەکان!

هاوار لە بە یەکەم نواندن لە نێو بوودەڵەکان دا! هاوار، بێز! بێز! بێز! نووکە ئێمە پاشاکان چ بایەخێکمان هەیە؟»

لێرە پاشای دەستی چەپ گوتی: «برای بەستەزمانی من، نەخۆشی کۆنەکەت دیسان شالاوی بۆ هێناویەوە، هێڵنجت دێتێ. بەڵام دەزانم کە کەسێک خەریکە گوێمان دەداتێ.»

زەردەشت، کە چاو و گوێی لەم قسەیە کردبۆوە، دەستبەجێ لە پەناگاکەی هەستا و بۆ لای پاشاکان چوو و دەستی پێکرد:

«ئەی پاشایان، ئەوەی کە گوێی لە ئێوە گرتوە، ئەوەی کە پێیخۆشە گوێتان بداتێ، ناوی زەردەشتە!

من زەردەشتم، هەر ئەوەی کە رۆژێک گوتی: نووکە ئیدی پاشاکان چ بایەخێکیان هەیە؟ لێم ببوورن. من شاد بووم لەوە کە ئێوە بە یەکدیتان گوت: نووکە ئێمە پاشایان چ بایەخێکمان هەیە؟

ئێرە، بە هەر حاڵ، هەرێمی من و پاشایەتی منە. ئێوە لە هەرێمی من دەتوانن

به شوێن چیەوە بن؟ لەوانەیە ئێوە لە ڕێگای خۆتان دا ئەوەی کە **من** لێیدەگەڕێم، دیتبێتانەوە: مەبەستم مرۆڤی باڵاترە.»

پاشاکان بە بیستنی ئەم قسەیە لە سینگی خۆیان کوتا و یەکڕا گوتیان: ئێمە ناسراینەوە.

تۆ بە تیغی ئەم وشانە خەستترین تاریکایی دڵەکانمانت دادڕیّ. تۆ لە نیازی ئێمە گەیشتی، چونکە بڕوانە! ئێمە بە شوێن دیتنەوەی مرۆڤی باڵاترەوەین ـ

مرۆڤێک کە لە ئێمە باڵاترە، هەر چەند ئێمە پاشاشین. ئێمە ئەم گوێدرێژەی بۆ لای ئەو لێدەخورین. چونکە مرۆڤی باڵاتر سەرۆکی زەوی دەبێ.

لە تەواوەتی چارەنووسی مرۆڤ دا چارەڕەشی لەو دەمە پتر نابێ کە دەستەڵاتدارەکانی زەوی ئیدی یەکەم نەبن. ئەودەم گشت شت ناڕاست و خوار و نائاسایی دەبێ.

تەنانەت ئەودەم کە ئەوان دەبنە دواین کەسەکان و لە چواروا نزیکترن هەتا لە مرۆڤ، نرخی عەوام دەچێتە سەر و سەرتر هەتا ئەو ڕادەیە کە ئاکارباشی دەبێتە عەوام: بڕوانە! تەنیا من ئاکارباشیم!»

زەردەشت وڵامی داوە: «چ دەبیسم! چ فرەزانییەک لە پاشاکان دایە! شوێنی لە سەر دانام و بە ڕاستی، هەر ئێستا مەیلی دانانی شێعرێکم لەم بارەوە هەیە ـ

هەرچەند ئەم شێعرە شیاوی هەموو گوێیەک نەبێ. بەڵام من دەمێکە کە ئیدی لە بیرم کردوە سەرنج بدەمە گوێ درێژەکانم! زۆر باشە! دەست پێبکەین!

(بەڵام لێرە وا ڕێکەوت کە گوێدرێژیش وە قسە هات و ئاشکرا و بەدخوازانە گوتی: «ئاـ ئا)

جارێک ـ پێموایە، لە یەکەم ساڵی ڕەحمەت

ژنی فاڵگر، مەست، بەڵام نە بە هۆی بادە، گوتی:

«هاوار، ئێستا تێکدەچێ!

ڕمان! ڕمان! دونیا قەت وەها نوقم نەببوو!

ڕۆم لە جندەیەتی و جندەخانە دا نوقم بوو.

قەیسەری ڕۆم بوو بە چواروا و جوولەکە بوو بە سەرۆک!»

٢

پاشاکان لەم بەیتانەی زەردەشت چێژیان وەرگرت؛ بەڵام پاشای دەستی ڕاست گوتی: «ئەی زەردەشت، چ کارێکی باشمان کرد کە وەدەر کەوتین هەتا تۆ ببینین!

چونکە دوژمنەکانت وێنەی تۆیان لە ئاوێنەی خۆیان دا نیشانی ئێمە دابوو؛ لەو ئاوێنەیە دا تۆ بە بیچم و بزەی شەیتانێک دەدیترای، وەها کە ئێمە لێت دەترساین.

بەڵام چ کەلکی هەیە! تۆ هەر جارەی بە وتە هەڵبژادەکانت ڕێت دەبردە نێو گوێ و دڵمان. وەها کە لە ئاکام گوتمان: چ قەیدی هەیە کە سیمای ئەو چۆنە؟

ئێمە دەبێ گوێی لێڕابگرین، لەوەی کە فێر دەکا: «دەبێ ئاشتیت هەروەک کەرەسەی جەنگە تازەکان خۆش بوێ و ئاشتی کورت لە ئاشتی درێژخایەن پتر!»

هیچ کەس هەتا ئێستا وشەگەلێکی وەها شەڕکەرانەی نەگوتوە: «چاکە چیە؟ بوێر بوون چاکەیە. شەڕی چاکەیە کە هەر ئامانجێک پیرۆز دەکا.»

ئەی زەردەشت، بەم قسانە خوێنی باب و باپیرانمان لە لەشمان دا وەگەڕ دەکەوت؛ ئەوە وەک قسە کردنی بەهار دەگەڵ کوپە شەڕابە کۆنەکان دەچوو.

ئەودەم کە شمشێرەکان هەروەک مارە سوورە خاڵدارەکان تێک دەبەزین، باوکەکانمان گیرۆدەی ژیان دەبوون. هەتاوی ئاشتی بە گشتی لە چاوەکانیان دا نیوە گەرم و بێتین دیاری دەدا و هەر ئاشتییەکی درێژخایەن هۆی سەرشۆڕی بوو.

باوکەکانمان چ ئاخێکیان هەڵدەکێشا ئەودەم کە شمشێرە درەشاوە ویشکەنیان لە سەر دیوار دەدیت! ئەوانیش، هەر وەک ئەوان، تینووی جەنگ بوون. چونکە شمشێر خوێن خواردنەوەی دەوێ و لە تاسەی ئەو دا دەدرەوشێتەوە.»

کاتێک پاشاکان وەها بە تاسەوە لە بەختیاری باب و باپیرەکانیان دوان و

رستیان، زەردەشت مەیلی گاڵتە پێکردنی ئەوانی لەخۆ دا نەدیت: چونکە وا دیار بوو کە خۆی لە ئاست پاشاگەلێکی لەسەرەخۆ دا دەبینێ و بە سیماگەلێکی پیر و نەجیب. بەمجۆرە بەری خۆی گرت و گوتی:

«باشـە! رێ بەم لایە دایە؛ ئەشکەوتی زەردەشت لەوێیـە؛ ئـەم رۆژە شـەوێکی درێژی بە دواوە دەبێ! بەڵام نووکە هاوارێکی هـانا من ناچار دەکا بە پەلە لە لای ئێوە برۆم.

بۆ ئەشکەوتەکـەم جـێی شـانازی دەبێ ئـەگـەر پاشـاکـان تێـیـدا دانیـشن و چاوەڕێ بمێننەوە. بەڵام، بێشک دەبێ درێژماوەیەک چاوەڕێ بمێننەوە!

بەڵام بە راستی، چ گرینگایەتییەکی هەیە؟ ئیمڕۆ لە دەربارەکـان باشتر لە کوێ دەکرێ فێرە چاوەڕوانی بی؟ مەگەر تەواوەتی ئاکارباشییەک کە ئیمڕۆ بۆ پاشاکان ماوەتەوە **تاقەتی چاوەڕوانی** پێناڵێن؟»

وەهای گوت زەردەشت.

زەروو

زەردەشت، نوقـمـی خـەیاڵ، دوورتر و قـووڵتـر بە نێـو لێڕەوارەکـان و بە پەنا زەلکاوەکان دا رۆیی؛ بەڵام هەر ئەوجۆرەی کە بۆ کەسێک کە چۆتە نێو بیری شتە دژوارەکانەوە روو دەدا، بێخـەیاڵ پێی لە مرۆڤێک نا. بڕوانە! لەپڕ قیژەیەکی ژان و دوو لەعنەت و بیست جـوێنی کرێت لـە رووی کوتران. ئەو وەها حـەپەسابوو کە وەکازەکەی هەڵێنا و لە پیاوی پێشێلکراوی راکێشا. بەڵام هەر ئەودەمە هاتەوە سەر خۆ و دە دڵ دا بە گەوجایەتییەک کە نووکە کردبووی، پێکەنی.

ئەو بە پیـاوی پێشـێلکراو کە بـە تووڕەیی هەسـتـابوو و دانیشـتـبوو، گـوتی: «ببوورە، ببوورە، و بەر لە هەر شتێک لە پێشدا گوێ لە وێکچوونێک بگرە.

ئەوەی کە بە سـەر ئێمە هات داسـتـانی ئەو ئاوارەیە کە نوقمی خـەیاڵی شتە دوورەدەسـتـەکان، بێخـەیاڵ لـە رێگایەکی چۆڵ پێ لە سـەگێکی خـەوتوو دەنێ، سەگێک کە لە بەربەرۆچکە لێی وەرکەوتوە:

ـ هـەر دووک رادەچەنن و وەک دوو دوژمـنی گیـانی، خۆ پێک دادەدەن، چونکە

هەردووک تووشی ترسێکی بە سام بوون:

سـەرەڕای ئـەمـە و دیسـان سـەرەڕای ئەمـە ـ هێندەی نـەمـاوە کـە ئەو دوانە یەکـدی لە باوەش بگرن و یەکدی بلاوێننەوە، ئەم سـەگـە و ئەم پیـاوە تەنیـایە! چونکە، بە هەر حاڵ، هەر دووک تەنیان»

پیاوی پێشێلکراو کە هێشتا هەر تووڕە بوو، گوتی: «تۆ هەر کەسێک کە هەی نە تەنیا بە پێیەکانت بەڵکە بە وێچواندنەکەشت منت پێشێل کرد! ئاخر مەگەر من سەگم؟»

بەم قـسـەیە پیـاوی دانیشـتـوو هەسـتـا و دەسـتی رووتی لە گۆلاو دەرکێشا دەرەوە. چونکە لە پێشـدا شـاراوە و نەناسـراوە وەک کـەسـێک کـە لە بۆسـەی گیانلەبەرێکی نێو زەلکاو دا بێ، لە سەر زەوی درێژ ببوو.

زەردەشت، حـەپەسـاو، هاواری کـرد: «ئەوە تۆ چ دەکـەی؟» چونکە دیتی کـە خـوێنێکی زۆر لـە باسکی رووتی دەڕژێ. «ئەی چارەڕەش، چت بە سـەر هـاتوە؟ ئایا گیاندارێکی زیاندار پێوەی داوی؟»

ئەو پیـاوەی کە خوێن لە باسکی دەڕژا، زەردەخـەنەیەکی هاتێ و گوتی: «تۆ چ ئێشت بەمـەیە!» و تەمـای رۆیشـتنـی گرت: «من لێرە لە مـاڵ و لە هـەرێمی خۆمم. هەر کەس دەیەوێ لێم بپرسێ، بپرسێ: بەڵام وڵامی سەرشێتێک نادەمەوە!»

زەردەشت بە دڵسۆزییەوە ئـەوی توند گرت و گـوتی: «تۆ هەڵە دەکـەی. تۆ هەڵە دەکـەی. تۆ لێـرە لە مـاڵی خـۆت نی، لە هـەرێمی منی و لێـرە نابێ زیان بە کـەس بگا.

بە هـەر حاڵ، هـەر چۆن پێت خۆشە من ناو بنێ ـ من هـەر ئـەوەم کە دەبێ ببم. من خۆم بە زەردەشت ناو دەبەم.

زۆر باشە! لەو سەرە رێگایەکە بۆ ئەشکەوتی زەردەشت؛ کە دوور نیە ـ ناتەوێ لای من بە برینەکانت رابگەی؟

ئەی چارەڕەش! لەم ژیانە دا خراپت لێگوزەراوە. لە پێشـدا گیـاندار بە تۆوە دەدا و لە دوایی مرۆڤ تۆ پێشێل دەکا.»

پیاوی پێشێلکراو هەر کە ناوی زەردەشتی بیست، تێکچوو و هاواری کرد:

«چۆنم لێدەگوزەرێ؟ لەم ژیانە دا چ کەسێکی دی جگە لەم مرۆڤە، یانی زەردەشت و جگە لەم گیاندارە کە بە خوێن دەژی، ئەو زەرووییە، مێشکی منیان بە خۆیانەوە خەریک کردوە!

من لەبەر زەروو لێرە لە دەم زەلکاو، وەک ماسیگرێک درێژ ببووم و دەستی درێژ کراوم هەتا ئێستا دە جار گەزترابوو کە زەروویەکی جوانتر، یانی زەردەشت، بە تەمای خوێن منی گەزت.

چ بەختەوەرییەک! چ موعجزەیەک! سپاس بۆ ئەم رۆژە کە منی بەرەو ئەم زەلکاوە کێشا! بژی باشترین، زیندووترین خوێنمژی رۆژگار، بژی زەرووی گەورەی ویژدان، زەردەشت!»

وەهای گوت پیاوی پێشێلکراو، و زەردەشت قسەکان و دەم و راوێژی بەرز و بە ئەدەبانەی ئەوی پێخۆش بوو. زەردەشت دەستی بۆ لا درێژ کرد و پرسی: «تۆ کێی؟ لە نێوان ئێمە دا گەلێک شت هەن کە دەبێ بکرێنەوە و روون بنەوە، بەڵام نووکە وام لێ دیارە کە گەلێک شت وەک رۆژ روون بوونەوە.»

پرسیارلێکراو گوتی: «**من خاوەن گیانێکی بە ویژدانم** و لە کار و باری مەعنەوی دا لەوانەیە کەمتر کەسێک بە زیپکتر، وردبینتر و سەختگرتر لە من بێ، جگە لەو کەسەی کە لێی فێر بووم، یانی خودی زەردەشت، [کە دەڵێ:]

«هیچ نەزانین باشترە لە نیوە زانینی زۆر! لای خۆ شێت بوون باشترە لە فرەزان بوون لە بەر چاوی خەڵک!» من ـ لە بنج و بناوەکان دەکۆڵمەوە:

چ تۆفیری هەیە کە گەورەیە یا بچووکە؟ زەلکاوی پێدەگوترێ یا ئاسمان؟ بستێک زەوی بۆ من بەسە، بەو شەرتەی کە بە راستی زەوی و بناغەیەکی هەبێ!

بستە زەوییەک کە بکرێ لە سەری بوەستی. بۆ ویژدانی راستەقینەی زانست گەورە و بچووک لە کار دا نیە.»

زەردەشت پرسی: «کەوایە نەکا تۆ زەرووناس بی؟ پیاوی بە ویژدان، ئایا تۆ لە بنج و بناوانی زەروو دەکۆڵییەوە؟»

پیاوی پێشێلکراو وڵامی داوە: «زەردەشت ئەمە کارێکی پڕ مەترسییە؛ من چلۆن دەتوانم دەرۆستی بێم!

ئەوەی کە من تێیدا مامۆستا و کارامەم، مێشکی زەرووییە: دونیای **من** ئەوە!

بە راستی کە بۆ خۆی دونیایەکە! من ببوورە لەوە کە غروورم وە زمان هاتوە، چونکە من لەم بارەوە هاوتایەکم نیە. لەبەر ئەوە بوو کە گوتم، ئێرە ماڵی منە.

چەندە بە شوێن ئەوەوە بووم، ئەو مێشکەی زەروو، هەتا ئەم راستەقینە راکەرە دیسان لێرە لە دەستم رانەکا! ئێرە هەرێمی **منە**!

من لەبەر ئەو لە گشت شتێک وازم هێناوە، لەبەر ئەو گشت شتی دیکەم لا بێنرخ بوون؛ لە پەنا زانستم نەزانینی رەشم پاڵی داوەتەوە.

ویژدانی گیانی من وەهای لە من دەوێ کە من تەنیا یەک شت بزانم و جگە لەو هیچ؛ بێزارم لە گشت نیوەکارکەرەکان لە کاری گیان دا، لە گشت مژاوییەکان، نائاشکراکان، نە حەجماوەکان.

لەو جێیەی کە رووڕاستیم کۆتایی بێ کوێر دەبم و دەمەوێ کە کوێر بم. بەڵام لەو جێیەی کە داخوازی زانین بم دەمەوێ کە رووڕاست بم ـ یانی سەختگر، بە زیپک، وردبین، دڵڕەق و لێخۆش نەبوو.

زەردەشت، ئەوە کە رۆژێک تۆ گوتت: «گیان هەر ئەو ژیانەیە کە خۆی رێ دەباتە نێو ژیانەوە» ئەو ئامۆتەی تۆ بۆ من بوو بە رێباز و رێبەر و بە راستی، من بە خوێنی خۆم لە زانستی خۆم زیاد کرد!»

زەردەشت قسەکەی بڕی و گوتی، «هەر ئەوجۆرەی کە بە رواڵەت دیارە»، چونکە لە باسکی رووتی پیاوی بە ویژدان، هەروا خوێن دەچۆڕاوە، چونکە دە زەروو زۆر پیس گەزتبوویان.

ئەی دۆستی سەیر، لەم رواڵەتەی تۆ چ شتگەلێک فێر دەبم، مەبەستم خودی تۆیە! پێموایە کە نەدەبا هەموو شتێکم دە گوێ سەختگرەکانی تۆ کردبا.

بە هەر حاڵ، لێرە لێک جیا دەبینەوە. بەڵام پێمخۆشە کە دیسان تۆ ببینمەوە. لەو سەرە رێگایەکە بۆ ئەشکەوتی من: ئێمشەو لەوێ میوانی ئازیزی من دەبی!

سەبارەت بە لەشیشت، پێمخۆشە قەرەبووی ئەوە بکەمەوە کە زەردەشت پێی لێنا: لەو بارەوە بیرێک دەکەمەوە. بەڵام نووکە هاوارێکی هانا بە پەلە من لە لای تۆوە بانگ دەکا.»

وەهای گوت زەردەشت.

جادووگەر

١

بەڵام کاتێک زەردەشت بۆ پشت رەوەزێک بای داوە، نە هێندە دوورتر، هەر لەو رێگایە پیاوێکی دیت کە دیناسا دەست و پێی رادەوەشاندن و لە ئاکام دمەورِوو بە زەوی داکەوت. زەردەشت بە دڵی خۆی گوت: بوەستە! ئەمە دەبێ هەر ئەو مرۆڤی باڵاترە بێ؛ ئەو هاواری بە سامی هانایە لە گەرووی ئەو هاتۆتە دەر ـ بەشکەم بکرێ یارمەتی بدەم. بەڵام کاتێک بۆ ئەو شوێنەی کە پیاو کەوتبوو هەلینگی دا، پیرەمێرێکی لەرزۆکی بە چاوگەلێکی زەق چاو پێکەوت. زەردەشت هەرچییەکی کرد هەتا ئەو هەستێنێتەوە و لە سەر پێ رایگرێ، بۆی نەلوا. هەروەها وا دیاری نەدەدا کە ئەو چارەڕەشە تێبگا کە کەسێک لە پەنایەتی، بەڵکە هەروەک کەسێک کە تەواوی دونیا ئەوی وەلانابێ و بە تەنیای هێشتبێتەوە جم و جووڵێکی بە بەزەییانەی دەکرد.

بەڵام لە ئاکام، دوای لەرز و پێچ و خولێکی زۆر وەها ناڵەی خۆی دەست پێکرد:

ئیدی کێ گەرمم دەکاتەوە، کێ منی خۆش دەوێ؟
دەستگەلێکی گەرمم بدەیە!
کوانووی دڵم بدەیە!
وەرکەوتوو، لەرزۆک،

وەک نیوەگیانێک کە کەسێک پێیەکانی گەرم دەکاتەوە ـ
لە چەقوچۆ دا، ئاخ! لەبەر یاوێکی نەناسراو،
هەڵلەرزاو لەبەر تیرە ساردە تیژەکانی سەهۆڵ
نێچیری تۆ، ئەی بڕوا!
ئەی ناو وەخۆنەگر! ئەی شاراوە! ئەی بە سام
ئەی راوکەری پشت هەورەکان!
داکەوتوو بە تیری برووسکی تۆ،
تۆ، ئەی چاو هەڵخەڵەتێنەر کە لە جەرگەی تاریکیەوە دەڕوانیە من:
من وەها کەوتووم
لە پێچ و خول دا، لە رەنج و ئەشکەنجە، لە عەزاب دا
لە گشت ئەشکەنجەکانی ئەبەدی دا.
پێکراو
بە دەست تۆ، ئەی راوکەری دڵڕەق.
تۆ، ئەی نەناسراو ـ خودا!

قووڵتری لێدە!
دیسان لێیدەوە!
تێیچەقێنە، بیشکێنە ئەم دڵەی!
ئەم ئەشکەنجەیە
بە تیرە کولەکانی کەوان بۆچی؟
بۆچ دیسان دەڕوانی
بێماندوویەتی لە رەنجی مرۆڤ
بە چاوەکانی برووسکاسای خودایی خۆشحاڵ لە عەزاب دان؟

تۆ کوشتنت ناوێ.
تەنیا ئەشکەنجە، ئەشکەنجەت دەوێ؟
بۆچ **من** ئەشکەنجە دەکەی،
ئەی خۆشحاڵ لە عەزاب، ئەی خودای نەناسراو؟

هەها!
بۆ نزیک دەخزی؟
لە وەها نیوە شەوێک داـ
چت دەوێ؟
بێژە!
دەورەم دەدەی، رێکم دەکوشی ـ
ئەها! نزیک مەبەوە!
تۆ هەناسەم دەبیسی،
تۆ گوێ لە دڵم دەگری.
تۆ ئەی ئێرەیی بەر.
ئێرەیی بە چی؟
دوور! دوور! پەیژە بۆچی؟
دەتەوێ بچیە نێو دڵەوە؟
بۆ نێو شاراوەترین بیرەکانم؟
ئەی بێشەرم! ئەی نەناسراو ـ دز!
دەتەوێ چ بدزی؟
دەتەوێ چ ببیسی؟
بۆچ ئەشکەنجە دەکەی؟

ئەی ئەشکەنجەگەر
تۆ ـ ئەی خودای جەلاد!
یا دەبێ وەک سەگ
لە بەرت بگەوزێم؟
ئەمەگدار، لە خۆشیان
کلکەسووتەی خۆشەویستیت بۆ بکەم؟

بە خۆڕایی!
پتری تێڕاکە.
ئەی زاڵمترین دڕک!
نا، سەگ نا ـ تەنیا نێچیری تۆ منم
ئەی دڵڕەقترین راوکەر!
باییترین دیلی تۆم،
تۆ ئەی دزی پشت هەورەکان!
ئاخر، قسەیەک بکە!
چت لە من دەوێ، ئەی لە بۆسە دا؟
ئەی شاراوە لە برووسک دا! ئەی نەناسیاو! بڵێ!
چت دەوێ، ئەی نەناسیاو خودا؟

چی؟ تاوان؟
تاوان بۆچی؟
زۆرت بوێ! غروورم وەهای دەوێ.
قسەت کورت کەوە! غرووری دیکەم وەهای دەوێ.

هەها!

منت ـ دەوێ؟ من؟

من ـ سەرتاپێ؟

هەها!

ئەو شێتەی کە تۆی، من ئازار دەدا،

غرووری من ئازار دەدا؟

ئەوینم دەیە ـ ئیدی کێ من گەرم دەکاتەوە؟

ئیدی کێ منی خۆش دەوێ؟

دەستگەلێکی گەرمم بدەیە،

کوانووی دڵم بدەیە!

بیدە بە من، بە تەنیاترین کەس

وەک سەهۆڵ، ئاخ! سەهۆڵی حەوت توێ

کە تینووی دوژمن بوون بەو فێر دەکا

تینووی دوژمن

بدە، ئادی، بۆم دانێ.

ئەی زاڵمترین دوژمن!

بۆمن ـ **بۆ تۆ**

دوور!

ئەو خۆی رایکرد، کە

تەنیا هاودەم

دوژمنی گەورەم،

نەناسراوەکەم،

خودا جەلادەکەم، بوو!

ـ نا!

بگەڕێوە!

بە تەواوی ئەشکەنجەکانتەوە!

بۆ لای ئاخرینی گشت تەنیاکان.

ئاخ، بگەڕێوە!

گشت ئەسرینم بۆ لای تۆ دەڕژێن؛

و دوایین بلێسەی دڵم ـ

بۆ تۆ گڕ دەگرێ!

ئاخ بگەڕێوە،

خودا نەناسراوەکەم! دردەکەم!

دوایین بەختەوەرییم!

٢

بەڵام لێرە دا ئیدی زەردەشت لەوە پتر بەری خۆی پێڕانەگیرا و وەکازەکەی هەڵگرت و بە هەموو هێز و دەمای خۆی لەو ناڵەکەرەی راکێشا و بە پێکەنینەوە بە سەری دا قیژاندی: «بەسە، بەسە، ئەی دەورگێڕ! ئەی فێڵەزان! ئەی سەراپێ درۆ! من تۆ باش دەناسم!

دەمەوێ پێیەکانت داماڵم، ئەی جادووگەری چەپەڵ. باش دەزانم کە وەک تۆیەک چلۆن دابماڵم!»

پیرەمێرد گوتی: «دەست راگرە، ئیدی لێم مەدە، زەردەشت! ئەو تەنیا کایەیەک بوو.» و لە جێ راپەڕی.

«ئەمە یەکێک لە هونەرەکانی منە. مەبەستم لەم کایەیە تاقی کردنەوەی تۆ بوو. بە راستی، تۆ باش تێمگەیشتی!

بەڵام تۆش هیچ وێنەیەکت لە خۆت نەداوە بە من: تۆ **سەختی**، تۆ زەردەشتی زانا! تۆ بە «راستەقینەکانت» زۆر سەخت دەوەشێنی: بەڵام گۆپاڵەکەت ئەم راستەقینەیەم لێدەتارێنێ!»

زەردەشت کە هەروا توورە و مۆن بوو گوتی: «زمانلووسی مەکە! ئەی سەراپێ دەورگێڕ! تۆ درۆی؛ لە راستەقینە چ دەدوێی!

ئەی تاوسی تاوسەکان، ئەی دەریای خۆخوازی، لە پێش من چ دەورێکت دەگێڕا، ئەی جادووگەری چەپەڵ؟ بەو ناڵەیەی کە دەرتدەبڕی دەبا ئیمانم بە کێ هێنابا؟

پیرەمێرد گوتی: «من دەوری ئەو کەسەم دەگێڕا کە **«گیانی تۆبەکاری»** هەیە ـ تۆ خۆت ئەم راوێژەت زەمانێک ساز کرد.

ـ دەوری شاعیر و جادووگەرێک کە گیانی لە ئاکام دەبێتە دوژمنی خۆی، شێواوێک کە لە بەدزانی و بەدویژدانی خۆی دەژاکێ.

تۆش، ئەی زەردەشت، ئەوە بدرکێنە کە ماوەیەکی زۆری کێشا هەتا بە فێڵ و تەڵەکەی منت زانی! تۆ ئەو کاتەی کە سەری منت دە نێو دەستەکانت گرت، **باوەڕت** بە بێدەرەتانیم هێنا ـ

بیستم کە ناڵاندت: «ئەو زۆر کەم مەحەبەتی پێکراوە، زۆر کەمی پێکراوە.» لەوە کە هەتا ئەم رادەیە تۆم فریو داوە، چەپەڵایەتییم لە دەروونم دا شادی دەکرد.»

زەردەشت بە گوڕ کوتی: «تۆ لەوانەیە گەلێک پیاوی لە من زیرەکتر هەڵفریواندبێ. من لە ئاست خاپێنەران دا ئاگام لە خۆ نابێ، من **دەبێ** وریا نەبم: چارەنووسم وەهای دەوێ.

بەڵام تۆ دەبێ **فریو** بدەی: هەتا ئەم رادەیە تۆ دەناسم. تۆ هەمیشە دەبێ دوو،

سێ، چوار و پێنج لایەنە بی! ئەوەش کە نووکە هێناتە سەر زمانیش بۆ من نە هێندە راست بوو و نە درۆ.

ئەی خاپێنەری چەپەڵ، لەوە پتر چت پێدەکرا! تۆ تەنانەت ئەو کاتەش کە خۆ بە رووتی نیشانی حەکیم دەدەی، نەخۆشییەکەت دەرازێنیەوە.

تۆ تەنانەت بۆ منیش درۆکەت رازاندەوە، ئەودەم کە گوتت: «من تەنیا دەورم گێڕابوو!» بەڵام لەو دەورگێڕانە دا **راستییش** هەبوو: تۆ شتێکی لە گیانێکی تۆبەکار!

من باش پەیم بە زاتت بردوە: تۆ هەمووییانت جادوو کردوە، بەڵام درۆ و دەلەسەیەکت پتر بۆ نەماوە هەتا بە دژی خۆت دە کاری بێنی: جادووکەت ئیدی کار لە تۆ ناکا.

تەنیا راستەقینەیەک کە تۆ لە دەروونی خۆت دا گردەکۆت کردوە هەر ئەو بێزەیە. هیچ کام لە قسەکانت رەسەن نین، جگە لە زارت، یانی بێزێک کە بە زارتەوە نووساوە.»

لێرە جادووگەری پیر بە دەنگێکی هەڕەشەکەرانەوە گوتی: «تۆ کێی! کێ دەوێرێ دەگەڵ **من**، مەزنترین کەسێک کە ئیمڕۆ دەژی، ئاوا قسە بکا؟» و لە چاوەکانیەوە زیتەیەکی کەسک لە زەردەشتی دا. بەڵام دوای ئەمە دەستبەجێ شێواو و غەمین گوتی:

«زەردەشت، من لەوە وەزاڵە هاتووم؛ هونەرەکانم دڵم دەخێڵەوە دەبەن. من مەزن نیم ـ بۆ وا خۆ بنوێنم؟ بەڵام تۆ باش دەزانی کە من بە شوێن مەزنایەتییەوە بووم!

من دەمەویست خۆم بە مەزن نیشان بدەم و گەلێکیشم هەڵفریواندوون: بەڵام ئەم درۆیە لە توانای من بەدەرە و هەر ئەمەیە کە من تێک دەشکێنێ.

زەردەشت گشت شتێک لە من دا درۆیە؛ بەڵام ئەوە کە تێک دەشکێم ـ ئەم تێک شکانە راستە!»

زەردەشت نارەحەت و سەرداخراو گوتی: «ئەمە شەڕەفێکە بۆ تۆ، شەڕەفێک کە بە شوێن مەزنایەتییەوە بووی، بەڵام ئەمە هەروەتر رازی تۆ ئاشکرا دەکا، کە

تۆ مەزن نی.

ئەی جادووگەری پیری خراپ، باشترین و شەریفترین شتێک کە من لە تۆ دا ڕێزی لێدەنێم ئەمەیە کە تۆ لە خۆت وەزاڵە هاتووی و وە زمان هاتووی کە: «من مەزن نیم.»

لەبەر ئەمە، وەک گیانێکی تۆبەکار من ڕێز لە تۆ دەگرم؛ تۆ بۆ یەک ئان و یەک دەمیش کە بوە، لەم یەک دەمە دا، ڕاستوێژ بووی.

بەڵام پێم بڵێ، لێرە لە نێو لێڕەوار و ڕەوەزەکانی من لە چی دەگەڕێی؟ بە خۆ بەردانەوە لە سەر ڕێگای من چ تاقی کردنەوەیەک لە من دەویست؟

بۆ چ شتێک دەتەویست من تاقی بکەی؟»

وەهای گوت زەردەشت و چاوی زیتەیەکی لێهات. جادووگەری پیر ماوەیەک بێدەنگ ماوە و ئەوسا گوتی: «ئایا من تۆم تاقی کردەوە؟ من ـ تەنیا دەگەڕێم.

ئەی زەردەشت، من لەو کەسە دەگەڕێم کە ڕووڕاستە و بە هەق و ساویلکە و یەکڕوویە، مرۆڤێک خاوەنی گشت شەڕەفەکان، مەکینەیەکی فرەزانی، پیرۆزێکی زانا، مرۆڤێکی مەزن!

نازانی، زەردەشت؟ **من لە زەردەشت دەگەڕێم**.»

لێرە دا بێدەنگییەکی درێژ لە نێو ئەم دوانە دا سەری هەڵدا. بەڵام زەردەشت وەها دە خۆی دابوو کە چاوەکانی وێک نابوون. بەڵام دوای ئەوە رووی لە هاوقسەکەی کرد و دەستی جادووگەری گرت و بە ئەدەب و مەکرێکی زۆرەوە گوتی:

«زۆر باشە! ئەو سەرە ڕێگایەکی بۆ ئەشکەوتی زەردەشت لێیە. لەو ئەشکەوتە دا دەتوانی لە کەسێک بگەڕێی کە ئاواتی دیتنەوەیت هەیە.

مشوور لە گیاندارەکانم بخوازە، لە هەڵۆ و مارەکەم: ئەوان بۆ دیتنەوەی یاریدەت دەدەن. ئەشکەوتی من گەورەیە.

من خۆم، بە ڕاستی، هەتا ئێستا هیچ پیاوێکی مەزنم نەدیوە. بۆ ئەوەی کە مەزنە، ئیمڕۆ تەنانەت چاوی ژیرترین کەسەکانیش کەم سۆمایە. ئیمڕۆ ڕۆژی پاشایەتی عەوامە.

گەلێکم دیون کە خۆیان لەبەر یەک کێشاوەتەوە و بایان دە خۆیان کردوە، و خەڵک هاواریان کردوە: «ئەوەتا، پیاوێکی مەزن!» بەڵام ئەم یەک دەمە چ کەلکی هەیە! لە ئاکام بایەکە بەتاڵ دەبێتەوە.

بۆقێک کە ماوەیەک با دە خۆی بکا لە ئاکام دەتەقێ و بایەکەی بەتاڵ دەبێتەوە. دەرزی لە زگی هەڵمساو کوتان خۆ خافڵاندنێکی باشە. گوێ بگرن، کوڕینە!

ئیمڕۆ هی عەوامە: کێ هەتا ئێستا زانیویەتی کە مەزن و بچووک چیە؟ کێ لە دیتنەوەی مەزنایەتی دا بەختیار بوە؟ تەنیا شێتێک: شێتەکان بە بەختن!

ئایا تۆ لە پیاوە مەزنەکان دەگەڕێی، تۆ شێتی سەیر و سەمەرە؟ کێ ئەمەی فێر کردووی؟ ئایا ئیمڕۆ کاتی وەها ئیشێکە؟ ئەی گەڕیدەی خراپ. بۆچی ـ من تاقی دەکەیەوە؟

وەهای گوت زەردەشت و بە دڵێکی ئاسوودە، بە پێکەنین ڕێی خۆی گرتە بەر.

لەسەر خزمەت نەماو

بەڵام زەردەشت نە هێندە دوای خۆ ڕزگار کردن لە چنگی جادووگەر دیسان دیتی کە کەسێک لە سەر ئەو ڕێگایەی کە پێی دا دەڕۆیشت، دانیشتوە: پیاوێکی ڕەشپۆشی باڵابەرز بە روخسارێکی بزرکاو و تێکشاو کە ئەمەی زۆر لە دڵ گران هات. بە دڵی خۆی گوت: «مخابن! مەینەت بە دەمامکەوە لەوێ دانیشتوە. پێم وایە لە بنەماڵەی قەشەکانە: **ئەوان** لە هەرێمی من چیان دەوێ؟

سەیرە هێشتا لە چنگ ئەو جادووگەرە ڕزگاریم نەهاتوە دیسان دەبێ جادووگەرێکی دیکە لە سەر ڕێم شین بێتەوە!

سێحربازێک کە بە دەست سێحر دەکا، موعجزەگەرێکی بە ڕاز و ڕەمز کە بە ڕەحمەتی خودا موعجزە دەکا، چەورکراوێکی بەدوێژی جیهان، کە شەیتان بیباتەوە!

بەڵام شەیتان هەمیشە لەو جێیەی کە دەبێ ببێ نیە: ئەم گوڕنی بە لەعنەت کراوە شەلە، هەمیشە زۆر درەنگ دەگاتێ!»

زەردەشت وەها لەعنەتی لە دڵی بێئۆقرەی دەکرد و لەم بیرە دابوو کە چلۆن روو وەربگێڕێ و بە پەنا ئەو پیاوە رەشە دا بخزێ: بەڵام، بڕوانە کە جۆرێکی دیکانە رێکەوت. چونکە هەر ئەودەم پیاوی دانیشتوو ئەوی دیت و وەک کەسێک کە لەپڕ بەخت رووی تێکردبێ، راپەڕی و بۆ لای زەردەشت چوو.

«ئەی رێبوار، هەر کەسێک کە هەی، یارمەتی رێ بزرکراوێک، پشکێنەرێک، پیرەمێردێک بدە کە لەوانەیە لێرە زیانێکی پێبگا!

دونیای ئێرە بۆ من نامۆ و دوورکەوتەیە و من لوورەی دڕندەکانم لێبیستوە و ئەوەی کە خۆی دەیتوانی پەنام بدا، ئیدی نەماوە.

من لە دوایین مرۆڤی زاهید دەگەڕام، پیرۆز و دوورەپەرێزێک کە لە لێڕەوارەکەی دا تەنیایە و ئەوەی کە ئیمڕۆ گشت عالەم دەیزانن، هێشتا نەیبیستوە.»

زەردەشت پرسی: «گشت عالەم ئیمڕۆ چ دەزانن؟ لەوانەیە ئەمە بێ کە خودایەکی پیر کە سەردەمایەک گشت عالەم ئیمانیان پێیهەبوو ئیدی نەماوە؟»

پیرەمێرد، غەمین گوتی: «وایە. من هەتا دوایین سەعات خزمەتی ئەم خودایەم کرد.

بەڵام نووکە لە سەر خزمەت نەماوم، بێ خودا ماومەوە و سەرەڕای ئەوانە ئازاد نیم و ئیدی سەعاتێک شاد نیم، جگە لە بیرەوەرییەکانم نەبێ.

لەبەر ئەوە بوو کە رووم لەو کێوانە کرد هەتا لە ئاکام جارێکی دی جەژنێک بۆ خۆم ساز بکەم، جەژنێکی شیاوی پاپێکی پیر و باوکی کلیسا: ئەوە بزانە کە من دوایین پاپم! ـ جەژنێک لە بیرەوەرییەکانی دینداریی و پەرستنی خودا.

بەڵام نووکە ئەو خۆی مردوە، ئەو مرۆڤە هەرە زاهیدە، ئەو پیرە پیرۆزەی لێڕەوارنشین، کە هەمیشە بە ستران و ورتە خودای خۆی عیبادەت دەکرد.

کاتێک کۆختەکەیم دیتەوە، خۆیم نەدیتەوە، بەڵام لەو کۆختە دا دوو گورگ لە پرسەی ئەو دا دەیانلووراند ـ چونکە هەموو گیاندارەکان ئەویان خۆش دەویست. ئەوسا رامکرد.

ئایا من لە خۆوە هاتبوومە ئەم لێڕ و کێوانە؟

ئەوسا دڵم تەمای گرت کە لە کەسێکی دیکە بگەڕێم، لە زاهیدترین پیاوی نێو تەواوی ئەوانەی کە ئیمانیان بە خودا نیە بگەڕێم ـ یانی لە، زەردەشت!»

وەهای گوت پیرەمێرد و بە نیگایەکی تیژ روانیە پیاوێک کە لە بەرابەری وێستابوو؛ بەڵام زەردەشت دەستی پاپی پیری گرت و ماوەیەکی دوورودرێژ بە رێزەوە چاوی تێبڕی.

ئەوسا گوتی: «بڕوانە، پیاوی هێژا! چ دەستگەلێکی شووش و جوان! ئەمە دەستی کەسێکە کە هەمیشە دوعای خێری بڵاو کردۆتەوە. بەڵام نووکە کەسێک ئەوی بە دەستەوە گرتوە کە تۆ لێی دەگەڕێی. منم زەردەشت.

ئەوە منم، زەردەشتی بێخودا، هەر ئەوەی کە دەڵێ: لە من بێخوداتر لە کوێیە هەتا لە ئامۆتەکانی رازی بم؟»

وەهای گوت زەردەشت و بە نیگا پەی بە بیرەکان و بیرە شاراوەکانی پاپی پیر برد. لە ئاکام پاپ گوتی:

«ئەوەی کە پتر لە هەموان ئەوی خۆش دەویست و ئەوی هەبوو، نووکە لە هەموان پتر ئەوی لە کیس داوە:

بڕوانە، ئایا لە نێوان ئێمە دوو کەس دا، نووکە من بێخوداتر نیم؟ بەڵام کێ دەتوانێ لەمە رازی بێ؟»

دوای بێدەنگییەکی قووڵ، زەردەشت بە تێڕامانەوە گوتی: «تۆ هەتا سەر خزمەتی ئەوت کرد. تۆ دەزانی ئەو چلۆن مرد؟ ئایا ئەوە راستە کە دەڵێن بەزەیی ئەوی خنکاند؟ ئەوە کە دیتی **مرۆڤ** چلۆن لە سەر خاچ هەڵواسراوە و تاقەتی ئەمەی نەهێنا، کە ئەوینی مرۆڤ ببوو بە دۆزەخی ئەو و لە ئاکام بوو بە هۆی مەرگی؟»

پاپی پیر وڵامێکی نەداوە، بەڵکە شەرمەزار و بە سیمایەکی دەردەدار و تێکچڕژاو رووی وەرگێڕا.

زەردەشت دوای بیر کردنەوەیەکی درێژ، کە لەم نێوە دا هەروا چاوی لە چاوەکانی پیرەمێرد بڕیبوو، گوتی: «با بڕوا!

با بڕوا! ئەو مردوە. هەر چەند کە ئەمە بۆ تۆ شەڕەفێکە کە لە پشت سەری

ئەم مردووە جگە لە چاکەی نادوێی؛ سەرەڕای ئەمە تۆش وەک من باش دەزانی کە ئەو کێ بوو؛ دەزانی کە بە چ ڕێگاگەلێکی سەیر دا دەڕۆیشت.»

پاپی پیر بە خۆشییەوە گوتی، «لە نێو سێ چاوەکانی خۆمان دا بمێنێتەوە (چونکە یەکێک لە چاوەکانی کوێر بوو) کە لە کاروباری خودایی دا من لە زەردەشت شارەزاترم و نابێ لەوە بەدەریش بێ.

ئەوینی من ساڵانێکی درێژ خزمەتکاری ئەو بوو، ویستی من یەکسەر لە ژێر ویستی ئەو دابوو. بەڵام خزمەتکارێکی باش هەموو شتێک دەزانێ، تەنانەت گەلێک شت کە ئەرباب لە خۆشی دەشارێتەوە.

ئەو خودایەکی پڕ لە ڕەمز و ڕاز بوو و شتی دەشاردەوە و لە ڕاستی دا، ئەو بە نهێنی کوڕێکیشی بوو. زینا لە بەر دەرگای ئیمانی ئەو وەستاوە.

ئەو کەسەی کە ئەو بە ناوی خودای ئەوین، بپەرستێ بڕوای لەمەڕ ئەوین هێندە بەرز نیە. مەگەر ئەم خودایە نەیدەویست کە ببێتە قازییش؟ بەڵام ئەویندار لەوپەڕی پاداش و سزا دا، ئەوینی خۆی دەردەبڕێ.

ئەم خودا ڕۆژهەڵاتییە، ئەودەم کە لاو بوو سەختگیر و ڕق ئەستوور بوو و بۆ تۆڵە ستاندنەوە دۆزەخێکی ساز کرد.

بەڵام لە ئاکام، پیر و نەرم و سێبوور و دڵسۆز بوو و پتر لە باپیرەیەک دەچوو هەتا لە باوکێک و لە هەموان پتر لە دایەگەورێکی پیر و لەرزۆک.

ئەوسا داتەپیو لە پەنا سۆبە دانیشت، بێتاقەت لەبەر ناسازی لاقی، ماندوو لە جیهان، شەکەت لە ویستن و ڕۆژێک لەبەر بەزەیی لە ڕادە بەدەری خۆی خنکا.

لەم نێوە دا زەردەشت گوتی، «پاپی پیر، تۆ **ئەمەت** بە چاوی خۆت دیت؟ بێشک، دەبێ وەها بووبێ ـ وەها و هەروەتر بە جۆری دیکەش. خوداکان هەمیشە بە مەرگی جۆراوجۆر دەمرن.

بەڵام بە هەر حاڵ، وابووبێ یان نا، هەرچۆنێکی بێ ـ ئەو مردوە! ئەو بە پێچەوانەی زەوقی چاو و گوێی من بوو، بەڵام لە پشت سەری ئەو لەمە پتر ناڵێم.

خۆشم دەوێن گشت ئەوانەی کە ڕوون دەڕوانن و ڕووڕاست قسە دەکەن. بەڵام ئەو ـ ئەی قەشەی پیر، تۆ دەزانی کە شتێک لە ڕەگەزی تۆی تێدابوو، لە ڕەگەزی

قەشە: ئەو چەند لایەنە بوو.

قسەکانیشی نائاشکرا بوون. ئەم غەزەبە بە گوڕەگوڕە چەندە تووڕە دەبوو، چونکە ئێمە باش لە مەبەستی نەدەگەیشتین. بەڵام بۆچی ئەو سەرڕاستر قسەی نەدەکرد؟

ئەگەر سووچی گوێیەکانی ئێمە بوو، بۆچ وەها گوێگەلێکی دابووینێ کە ئەویان خراپ دەبیست؟ ئەگەر قوڕیان لە گوێچکەکانمان کردبوو، کێ قوڕی تێکردبوو؟

ئەو هەڵەی زۆر بوو، ئەم گۆزەکەرە ناشارەزایە. بەڵام ئەمە کە ئەو تۆڵەی لە گۆزەکانی دەستاندەوە لەبەر ئەوە کە گۆزە و ئافراوەکانی خراپ لە کار هاتوونە دەر ـ ئەمە ئیدی گوناهێک بە دژی خۆشزەوقی بوو.

لە خوداپەرستیش دا خۆشزەوقی هەیە و هەر ئەمە بوو کە لە ئاکام گوتی، «بڵا با وەها خودایەک نەبێ! نەبوونی خودا باشترە! چارەنووسی خۆ ساز کردن بە دەستی خۆ باشترە! شێت بوون باشترە! خۆ خودا بوون باشترە!»

پاپی پیر کە گوێی تیژ کردبوو، لێرە دا گوتی: «چ دەبیسم! زەردەشت، تۆ بە وەها بێئیمانییەک، خوداپەرستتر لەوەی کە پێت وایە! دەبێ خودایەک لە نێو تۆ دا تۆی بەرەو بێخودایی بردبێ.

ئایا ئەمە خوداپەرستی تۆ نیە کە ئیدی ئیزن نادا ئیمانت بە خودایەک هەبێ؟ و ڕاستی پتر لە ڕادەی تۆیە کە تۆ لەوپەڕی چاکە و خراپەش دا ڕێنوێنی دەکا!

تەنیا بڕوانە، بۆ تۆ چ ماوەتەوە؟ تۆ چاو و دەست و زارێکت هەیە کە لە ئەزەلەوە بۆ ئافەرین گوتن ساز کراون. مرۆڤ تەنیا بە دەست ئافەرین ناڵێ.

هەر چەند تۆ دەتەوێ بێخوداترین کەس بی، بەڵام لە دەوروبەرت بۆنی عەترم بۆ دێ. عەترێکی شاراوەی پیرۆز و خۆش لە ئافەرین گوتنەکانی دوور و درێژ: ئەمە من سەرخۆش و غەمین دەکا.

زەردەشت، ئیزن بدە تەنیا بۆ شەوێک میوانت بم! نووکە لە سەر ڕووی زەوی جگە لای تۆ هیچ کوێم پێخۆشتر نیە!»

زەردەشت بە سەرسوڕماوییەکی زۆرەوە گوتی: «ئامین! بڵا وابێ! ڕێ بەم

سەرە دایە، ئەشکەوتی زەردەشت لەوێیە.

ئەی پیاوی هێژا، بریا خۆم توانیبام تۆم هەتا وێندەرێ بردبا، چونکە من گشت خەڵکی خوداپەرستم خۆش دەوێن. بەڵام نووکە هاوارێکی هانا من بە پەلە لە لای تۆوە بانگ دەکا.

لە هەرێمی من دا کەس نابێ زیانی پێبگا؛ ئەشکەوتەکەم گیانپەنایەکی باشە و لە هەموان پتر پێم خۆشە کە دەردەداران دیسان بە پێی پتەو لە سەر زەوی پتەو دانێمەوە.

بەڵام، کێ دەتوانێ مەینەتی تۆ لە سەر شانت هەڵگرێ؟ من لەوە بێهێزترم کە ئەم کارەم پێبکرێ. بە راستی، ئێمە دەبێ زەمانێکی درێژ چاوەڕوان بمێنینەوە هەتا کەسێک خوداکەت بۆ وە ئاگا بێنێتەوە.

چونکە ئەم خودا پیرە ئیدی ناژی: ئەو لە بنەڕەتەوە مردوە.»

وەهای گوت زەردەشت.

ناحەزترین مرۆڤ

پێیەکانی زەردەشت جارێکی دی بە کێو و لێڕەکان دا رۆیشتن و چاوەکانی پشکنیان و پشکنیان، بەڵام ئەوەی کە داخوازی دیتنی بوون، ئەو دەردەدار و هاوارکەری گەورەی هانایان، نەدیتەوە، چونکە ئەو لە شوێنێک نەبوو کە ببیندرێتەوە. بەڵام زەردەشت لە تەواوەتی رێ دا لە نێو دڵی خۆی دا شادی دەکرد و شوکرانەی دەبژاردو و بە خۆی دەگوت: «ئەم رۆژە بۆ قەرەبووی خراپ دەستپێکردنی چ شتگەلێکی باشی پێشکەشی من کرد! چ هاودەمانێکی سەیرم دیتەوە!

نووکە هەتا درێژماوەیەک قسەکانیان هەروەک دەنکە گەنمە باشەکان دەجووم و ددانەکانم ئەوان دەهاڕن و وردی دەکەن هەتا وەک شیر لە رەوانم دا بگەڕێن.»

بەڵام کاتێک دیسان رێگا بەرەو رەوەزێک چەمیوە، دیمەن لەپڕ گۆڕدرا و زەردەشت پێی دە هەرێمی مەرگ نا. لەوێ رەوەزە سوور و رەشەکان سەریان بەرز کردبۆوە؛ نە گیایەک، نە دارێک، نە چریکەی مەلێک. چونکە ئێرە دۆڵێک بوو

کە گشت گیاندارەکان، بۆ وێنە گیاندارە راوکەرەکان، خۆیان لێدەپاراست، جگە لە چەشنێک ماری قەف ئەستووری کەسک، کە کاتێک پیر دەبوو بۆ مردن دەهاتە ئێرە. لەبەر ئەوە شوانەکان بەم دۆڵەیان دەگوت دۆڵی مەرگە مار.

بە هەر حاڵ، زەردەشت چووبوە نێو یادە تاریکەکانەوە. چونکە وای دەهاتە بەر چاو کە جارێکی دیکەش رێی دەم دۆڵە کەوتوە و گەلێک شتی قورسی کەوتە سەر زەین، وەها کە هەنگاوی شل و شلتر دەکردەوە هەتا ئەوەکە وەستا. بەڵام کە چاوی کردەوە، دیتی کە شتێک لە سەر رێ دانیشتوە، شتێکی وەک مرۆڤ، بەڵام بە زۆری هاووێنە، شتێکی لە گوتن نەهاتوو و دەستبەجێ شەرمێکی گەورە زەردەشتی داگرت کە بۆچی چاوی لە وەها شتێک کردوە. زەردەشت کە هەتا موو سپییەکانی سوور هەڵگەڕابوو، چاوی هەڵگرت و هەنگاوی هەڵێناوە هەتا ئەم شوێنە ناخۆشە جێ بێڵێ. بەڵام هەر ئەودەم لە بیاوانی مردوو دەنگێک بەرز بۆوە: لە زەوی خڕەخڕ و هاش و هووشێک هەڵستا، هەروەک خڕە و هاژەی ئاوێک کە شەوانە بە پلووسکێکی گیراو دا بڕوا؛ لە ئاکام دەنگ و قسەی مرۆڤێکی لێهەستا ـ کە دەیگوت:

زەردەشت! زەردەشت! پەردەکی من بکەوە! بێژە! بێژە! **سزای شاهید چیە**؟

وا باشتر کە بگەڕێیەوە. ئێرە [وەک] سەهۆڵ خلیسکە! وریا بە! وریا بە! کە غرووری لێرە پێی خۆی نەشکێنێ!

تۆ خۆت بە فرەزان دەزانی، زەردەشتی لەخۆبایی! کەوایە، ئەی شکێنەری فندقە رەقەکان، پەردەکی من بکەوە ـ ئەو پەردەکەی کە منم! نووکە بێژە کە من کێم؟»

پێتان وایە کە بە بیستنی ئەم قسانە چ بە سەر رەوانی زەردەشت دا تێپەڕی؟ بەزەیی ئەوی داگرت و لە نەکاو، مینا داربەڕوویەک کە لە بەرابەر گەلێک تەور دا وەستابێ، داکەوت ـ داکەوتنێکی قورس و لەپڕ و بە سام تەنانەت بۆ ئەو کەسانەش کە تەمای خستنیان هەبوو. ئەو هەر ئەودەم لە زەوی هەستاوە و سیمای تووڕە بوو و بە دەنگێکی بە قەو گوتی: **تۆ قاتڵی خودای**! بێڵە با بڕۆم.

تۆ نەتدەتوانێ تاقەتی ئەو کەسە بێنی کە تۆی دەدیت ـ کە هەمیشە تۆ و نێو و نێوانی تۆی دەدیت، ئەی ناحەزترین مرۆڤ! تۆ لەم شاهیدە تۆڵەت ستاندەوە!»

وەهای گوت زەردەشت و تەمای رۆیشتنی گرت؛ بەڵام ئەو لە گوتن نەهاتوویە داوێنی کەواکەی ئەوی گرت و دیسان خڕەخڕ و لە وشە گەڕانی دەست پێکردەوە و لە ئاکام گوتی:

«بوەستە! بوەستە! لێرە مەڕۆ! من تێگەیشتم کە کامە تەور تۆی خست: بژی ئەی زەردەشت، کە دیسان هەستایەوە سەر پێ!

من باش دەزانم کە تۆ بە حاڵی ئەو کەسە دەزانی کە ئەوی کوشت ـ بە حاڵی ئەو قاتڵەی خودا! بوەستە! لە پەنام دانیشە! ئەوە کارێکی بێفایدە نیە.

بێجگە لە تۆ دەمتوانی روو دە کێ بکەم؟ بوەستە! دانیشە! بەڵام مەڕوانە من! وەها رێز لە ناحەزی من بگرە!

نووکە تۆ دوایین پەنای منی. چونکە ئەوان وە دوای من دەکەون. بریا بە بێزاری و دڵازارییانەوە وە دوام کەوتبان، چونکە من بە وەها وەدوا کەوتنێک پێدەکەنم و لێی رازیم و پێی سەربڵندم!

مەگەر ئەوە نیە کە هەتا ئێستا ئەو کەسانەی کە باش وەدوا کەوتوون، لە هەموو کەس سەرکەوتووتر بوون؟ ئەو کەسەی کە باش وەدوا دەکەوێ، بە سانایی وەدوا کەوتن فێر دەبێ: چونکە هەمیشە ـ لە پاشەوەی هەموانە!

بەڵام راکردنی من لە بەزەیی ئەوانە، لە بەزەیی ئەوانە کە من رادەکەم و بۆ لای تۆ رادەکەم. ئەی زەردەشت، بمپارێزە، ئەی دوایین پەناگام، ئەی تاکە کەسێک کە بە حاڵی من دەزانی!

تۆ بە حاڵی ئەو کەسە دەزانی، کە ئەوی کوشت. بوەستە! ئەگەر بە تەمای رۆیشتنی، ئەی بێئۆقرە، بەو رێگایە دا مەڕۆ کە من پێی دا هاتووم. ئەوێ رێگایەکی خراپە.

ئایا لە من تووڕەی کە نووکە بە زمانی خواروخێچ زۆربڵێیی دەکەم و تۆ پەند دەدەم؟ بەڵام بزانە کە من هەر ئەو ناحەزترین مرۆڤەم.

ـ هەر ئەوە کە گەورەترین و قورسترین پێیەکانی هەیە. بەو شوێنە دا کە من رۆیشتم، رێگا خراپە. من گشت رێگاکان وەها پێشێل دەکەم هەتا بمرن و بفەوتێن.

بەڵام دوای ئەوە کە بێدەنگ بە پەنام دا تێپەڕی؛ دوای ئەوە کە من زۆر جوان دیتم، تۆ سوور هەڵگەڕای: دوای ئەوە من تۆم ناسیوە زەردەشت.

هەر کەسێکی دیکە با بە نیگا و قسە، سەدەقە و بەزەیی خۆی بۆ لای من داویشت ـ بەڵام تۆ تێگەیشتی کە من زۆر گەدای ئەمە نیم.

بۆ ئەو ئەوەند کە پێویستە **دەوڵەمەندم**، دەوڵەمەند لەوەی کە گەورەیە، لەوەی کە بە سامە، هەرە ناحەز، شتە هەرە لە گوتن نەهاتوەکان! ئەی زەردەشت، شەرمەکەت رێزی لە من گرت!

بە دژواری خۆم لە نێوان کۆمای بەزەییدەرەکان کێشا دەرەوە ـ هەتا ئەو تەنیا کەسە ببینمەوە کە ئیمڕۆ فێر دەکا: «بەزەیی بێئەدەبییە،» ـ بۆتۆ، ئەی زەردەشت!

چ بەزەیی خودا بێ، چ بەزەیی مرۆڤ: بەزەیی دژی شەرمە. لەوانەیە یاریدە نەدان باشتر بێ لە ئاکارباشییەک کە بۆ یاریدە دان هەڵدەستێ.

بەڵام ئەوەی کە ئیمڕۆ لە لای گشت خەڵکی بچووک بە ئاکارباشی ناوی دەبردرێ، هەر ئەوە بەزەیە ـ ئەوان رێز لە چارەڕەشیی گەورە، ناحەزیی گەورە، سەرنەکەوتوویی گەورە ناگرن.

من، هەر وەک سەگێک کە بە سەر رانەمەڕێک دا دەڕوانێ، بە سەر هەموان دا دوور دەڕوانم. ئەمانە خەڵکێکی بۆری بچووک و خاوەن ویستی باش و خوری باشن .

وەک شاهۆ کە بە سووکی چاو لە مردواوی تەنک دەکا و رووی لێوەردەگێڕێ، منیش روو لە کۆمەڵێک شەپۆلی بۆری بچووک و ویست و رەوانەکان وەردەگێڕم و لە سەرووی ئەوانەوە دەڕوانم.

دەمێکە کە هەقیان پێداون، بەم خەڵکە بچووکە: لە ئاکام، دەستەڵاتیشیان پێدان ـ نووکە ئەوان فێر دەکەن کە: «چاکە تەنیا ئەوەیە کە خەڵکی بچووک بە چاکەی دابنێن.»

ناوی «راستەقینە» ئیمڕۆ هەر ئەوەیە کە ئەو موعیزەکەرە گوتی، هەر ئەوەی کە خۆی لە نێو ئەوان سەری هەڵدابوو، هەر ئەو پیرۆز و وێژەرە سەیرەی خەڵکی بچووک، هەر ئەوەی کە لەمەڕ خۆی دا شاهیدی دا: «من راستەقینەم.»

نووکە درێژماوەیەکە ئەم پڕڕوویە کەللەی خەڵکە بچووکەکانی پڕ لە با کردوە ـ هەر ئەو کەسەی کە ئەم هەڵە نە هێندە چووکەی فێر کرد کە «من راستەقینەم.»

ئایا قەت وڵامی پڕڕووییان، وەها بە ئەدەبانە داوەتەوە؟ بەڵام زەردەشت، تۆ بە پەنای دا تێپەڕی و گوتت: «نا! نا! سێ جار نا!»

تۆ ئەوت ئاگادار کردەوە کە هەڵەی دەکا، تۆ یەکەم کەسی کە [مەترسی] بەزەییت راگەیاند ـ نە هەمووکەس، نە هیچ کەس، بەڵکە تۆ و چەشنی تۆ.

تۆ لە شەرمی دەردەداری گەورە شەرمەزار بوویەوە، بە راستی، ئەودەم کە دەڵێی، «لە لایەن بەزەوە هەورێکی قورس دادێ، وریا بن، ئەی مرۆڤەکان!»

ـ ئەودەم کە فێر دەکەی، «ئافرێنەرەکان گشتیان رەقن، هەر ئەوینێکی گەورە لە سەرووی بەزەیی خۆی هەڵکەوتوە»: ئەی زەردەشت، بۆم دەردەکەوێ کە تۆ چەندە باش نیشانەکانی شێوانی هەوا دەناسی!

بەڵام تۆ خۆت ـ خۆشت لە بەزەیی **خۆت** ئاگادار کەوە! چونکە گەلێک بەرەو تۆ بەڕێوەن، گەلێک دەردەدار، ناهومێد، خنکێنەر، ژاکێنەر ـ

من تۆ لە خۆشم ئاگادار دەکەمەوە. تۆ باشترین و خراپترین پەردەکی منت هەڵدا، خودی خۆم و ئەوەی کە من کردوومە. من ئەو تەورە دەناسم کە تۆی بەرداوەتەوە.

بەڵام ئەو ـ دەبا مردبا. ئەو بەو چاوانەوە دەیڕوانی کە هەموو شت دەبینن ـ ئەو ناخی مرۆڤەکان و بنەڕەتەکانی دەدیت، تەواوەتی نەنگ و ناحەزیی شاراوەیان.

بەزەکەی شەرمی نەدەناسی: ئەو هەتا چەپەڵترین سووچەکانی من خزی. ئەم هەرە پرسایە، ئەم لە رادە بەدەر زۆردارە، لە رادە بەدەر بە بەزەیە، دەبا مردبا.

ئەو هەمیشە **منی** دەدیت: من دەمەویست یا لە وەها شاهیدێک تۆڵەی بستێنمەوە ـ یا ئەوەکە خۆم ئیدی زیندوو نەمێنم.

خودایەک کە هەموو شتی دەدیت، **تەنانەت مرۆڤ**: وەها خودایەک دەبا مردبا! مرۆڤ تاقەتی ئەوەی نەبوو کە وەها شاهیدێک زیندوو بمێنێتەوە.»

وەهای گوت ناحەزترین مرۆڤ. بەڵام زەردەشت هەستا و تەمای رۆیشتنی گرت: چونکە هەتا نێو هەناوی بەستبووی.

ئەو گوتی: «ئەی لە تاریف نەهاتوو، تۆ منت لە رێی خۆت پاراست و من بۆ سپاس رێگای خۆمت خەڵات دەکەم. بڕوانە، ئەشکەوتی زەردەشت لەو سەرەیە.

ئەشکەوتی من گەورەیە و قووڵە و گەلێک سووچ و کەلێنی هەیە؛ تەنانەت خۆشاراوەترین کەسیش لەوێ شاراوگەیەک دەدۆزێتەوە و لە پەنا ئەو گیانداری کێوی خزۆک و فڕۆک و بزۆک سەدان لانە و سیپەیان هەیە.

ئەی دەرکراوێک کە خۆشت خۆت دەرکردوە، ئەگەر ناتەوێ لە نێو مرۆڤ و بەزەیی مرۆڤ دا بژی، هەر ئەوەی بکە کە من دەیکەم، کەوایە تۆش لە من فێر بە؛ تەنیا ئەوەی کە ئەنجامدەری کارێکە، فێر دەبێ.

بەر لە هەر شتێک دەگەڵ گیاندارەکانم بدوێ! بالیترین گیاندار و ژیرترین گیاندار ـ ئەوان بۆ هەر دووکی ئێمە رێنونێکی شیاو دەبن!»

وەهای گوت زەردەشت و بە رێی خۆی دا رۆیشت، بەڵام پڕ فکرتر و شل هەنگاوتر لە جاران: چونکە گەلێک پرسیاری لە خۆ هەبوون و بە سانایی وڵامی بۆ نەدەدیتنەوە.

لە دڵی خۆی دا بیری کردەوە: چەندە هەژارە مرۆڤ! چەندە ناحەز، چەندە بە بۆڵەبۆڵ، چەندە ئاخنراو لە شەرمی شاراوە!

بە منیان گوتوە کە مرۆڤ ئەوینداری خۆیەتی: ئاخ، ئەو ئەوین بە خۆیە دەبێ چەندە گەورە بێ! چەندە بە سووک دانان دەگەڵی لە کێشە دایە!

ئەو پیاوەش هەر ئەوەندە کە خۆی بە سووک دادەنا، ئەوەندەش ئەویندارى خۆی بوو ـ لای من ئەو ئەویندارێکی گەورە و بە سووک دانەرێکی گەورەیە.

هێشتا کەسم نەدیوە کە وەها خۆی لەمە بە سووکتر دابنێ: بەڵام، ئەمەش پایەبەرزییە. هاوار، لەوانەیە ئەو هەر مرۆڤی بالاتر بێ کە من هاوارەکەیم بیستوە؟

خۆشم دەوێن بە سووک دانەرانی گەورە. بەڵام مرۆڤ شتێکە کە دەبێ بە سەری دا زاڵ بی.

گەدای خۆویست

کاتێک زەردەشت ناحەزترین مرۆڤی جێهێشت، هەستی بە سەرما و تەنیایی کرد: چونکە گەلێک شتی سارد و تەنیا بە مێشکی دا تێپەڕیبوون، وەها کە هەموو ئەندامەکانی بەستبووی. سەرەڕای ئەوەش سەرتر و سەرتر هەڵگەڕا، هەوراز و لێژی دەبڕین، هەتا لە پەنای مێرغوزارێکی بژوێن لە بەستۆڕەیەکی بەردەلان، کە سەردەمایەک جۆبارێکی نائارام بەو بەستۆڕە دا تێدەپەڕی: زەردەشت لەپڕ دیسان هەستی کرد کە گەرمتر و خۆشتر بۆتەوە.

زەردەشت لە خۆی پرسی: «چم لێقەوماوە؟ شتێکی گەرم و زیندوو من دەبووژێنێتەوە کە دەبێ هەر لەم نزیکانە بێ.

نووکە تەنیاییم کەمتر بۆتەوە؛ ئاوالان و برایانێکی نەناسیاو لە دەورەم ئاپوورەی دەدەن و هەناسەی گەرمیان وە رەوانم دەکەوێ.»

بەڵام کاتێک روانیە دەوروبەری خۆی و لە ئارامکەرەوەکانی تەنیایی خۆی گەڕا: دیتی لەوێ گاڕانێکی لێیە کە لە سەر تەپکێک لە پەنا یەک وەستاون و نزیکیی و بۆنی ئەوان بوو کە دڵیان گەرم کردبۆوە. بەڵام وا دەهاتە بەر چاو کە ئەم گایانە تامەزرۆیانە گوێیان لە وێژەرێک گرتوە و سەرنجێک نادەنە ئەو کەسەی کە دێ. کاتێک زەردەشت گەیشتە نزیکیان، بە ئاشکرا بیستی کە دەنگێکی مرۆڤانە لە نێو گایەکان دا قسە دەکا و وەها دیاری دەدا کە گایەکان تێکڕا سەریان بەرەو وێژەر وەرسووڕاندوە.

ئەوسا زەردەشت تامەزرۆیانە بازدی دا سەر تەپکەکە و بڵاوەی بە گیاندارەکان کرد، چونکە ترسی ئەوەی هەبوو نەکا ئازار بە کەسێک گەیشتبێ کە بەزەیی گایەکان چاری دەردی نەکا. بەڵام بە هەڵە چووبوو؛ چونکە بڕوانە، لەوێندەرێ پیاوێک دانیشتبوو و وا دیاری دەدا کە ئەو گیاندارانە والێدەکا کە لەو نەترسن، پیاوێکی ئاشتیخواز و موعیزەکەری کێو کە لە چاوەکانییەوە، چاکە

خۆی موعیزەی دەکرد. زەردەشت سەرسوڕماو هاواری کرد: «تۆ لێرە لە چی دەگەڕێی؟»

ئەو وڵامی داوە: «ئەی مزاحم! من لێرە لە چی دەگەڕێم؟ من لەو شتە دەگەڕێم کە تۆ بە دوایەوەی، یانی بەختیاریی سەر زەوی.

بەڵام من دەمەوێ ئەوە لەم گایانە فێر بم. چونکە بزانە کە من هەر لەبەر ئەوە دانێک لە رۆژ خەریکی قسە کردن دەگەڵ ئەوان بووم و ئەوان تازە دەیانەویست من رێنوێنی بکەن. بۆچی مزاحمیان بووی؟

هەتا نەگەڕێینەوە و نەبینەوە گا، رێمان دە مەلەکوتی ئاسمان ناکەوێ. هەر لەبەر ئەوە دەبێ **شتێک** لەوان فێر بین: کاوێژ کردن.

بە راستی، چ کەلکی هەیە کە مرۆڤ تەواوەتی دونیا وە چنگ بخا بەڵام ئەم کارە، ئەم کاوێژ کردنە، نەزانێ! دەنا مرۆڤ لە مەینەتی خۆی رزگاری نابێ!

ـ لە مەینەتی گەورەی خۆی: کە ئێمرۆ ناوی **بێزە**. کێ هەیە کە ئێمرۆ دڵ و چاو و زاری پڕ لە بێز نەبێ؟ تەنانەت تۆ! تەنانەت تۆ! بەڵام بڕوانە ئەم گایانە!»

وەهای گوت ئەو موعیزەکەرەی کێو و نیگای کە هەتا ئەودەم ئەویندارانە لە گایەکان بڕیبوو، لە زەردەشتی بڕی، بەڵام لەپڕ شێوا و هەراسان هاواری کرد و راپەڕی: «ئەمە کێیە کە من دەگەڵی دەدوێم؟

ئەمە مرۆڤی بێ بێزە، ئەمە زەردەشتە، ئەم زاڵ بوویە بە سەر بێزی گەورە دا، ئەمەیە چاو، ئەمەیە زار، ئەمەیە دڵی زەردەشت.»

لەم بەینە دا کە وەهای دەگوت، بە چاوی پڕ لە فرمێسکەوە، دەستی ئەو کەسەی کە قسەی دەگەڵ دەکرد، رامووسی و وەک کەسێک دەجووڵاوە کە خەڵات و خەزێنەیەکی پڕ بایەخ لەپڕ لە ئاسمانەوە کەوتبێتە نێو داوێنی. بەڵام گایەکان شاهیدی تەواوی ئەم رووداوە بوون.

زەردەشت کە بەری دڵسۆزی خۆی گرتبوو، گوتی: «ئەی پیاوی سەیر، ئەی پیاوی نازدار! باسی من مەکە، دەگەڵ من لە پێشدا لە خۆت بدوێ. ئایا تۆ هەر ئەو گەدا خۆویستە نی کە رۆژێک سامانێکی زۆری فڕێ دا؟

کە لە سامانی خۆی و لە دەوڵەمەندان شەرەمەزار بوو و بۆ لای هەژارەکان

رای کـرد هـەتا پڕایی و دڵـی خـۆی پێـشکەشی ئـەوان بکا، بەڵام ئەوان ئـەویان وەرنەگرت؟»

گـەدای خـۆویست گـوتی: «ـ بەڵام ئەوان منیـان وەرنەگـرت. تۆ ئەمـە دەزانی. لەبەر ئەوە من رووم دە گیانداران کرد و لەم گایانە.»

زەردەشت قسەی وێژەری بڕی و گوتی: «کەوایە تۆ ئەمە فێر بووی کە دروست بەخـشینەوە هـەتا چ رادەیەک دژوارترە لە دروست وەرگرتن و باش بەخـشینەوە خۆی هونەرێکە و دوایین و ژیرترین و سەرترین هونەری چاکەیە.»

گـەدای خـۆویست وڵامـی داوە: «بە تایبـەت ئیـمـڕۆ، مـەبەسـتم لە ئیـمـڕۆ رۆژگارێکە کە گشت نزمەکان راپەڕیون و دەسڵەمێنەوە و داخوازی داب و نەرێتی خۆیانن یانی داب و نەرێتی عەوام.

تۆ دەزانـی کـە دەمـی راپەڕینی گــەورە، خــراپ، درێژ، و کــورتـی عــەوام و بەردەکان داهاتوە و رۆژ بە رۆژ پەرەگر و پەرەگرتر دەبێ!

نووکە بچووکەکان لە هـەر بەخشین و بەشینەوەیەکی کەم دەرهـەڵدەبن و ئەوەی کە سامانێکی زۆری هـەیە دەبێ ئاگای لە خۆ بێ!

ئەو کەسـەی کە ئیمـڕۆ هەروەک کووپە زگدارەکان لە ئەسـتۆی زۆر باریکی خۆیان شتێک دڵۆپ دڵۆپ بتکێنن ـ ئیمڕۆ ئەستۆی وەها کووپەگەلێک دەشکێنن.

تەماحی تەماحکاریی، ئێرەیی تاڵ، تۆڵەسـتێنی مۆن، غرووری عەوام: ئەوانە گـشـتی بە رووم دادران. ئیـدی ئـەوە راست نیـە کـە هــەژارەکـان پیـرۆزن، بـەڵکە مەلەکووتی ئاسمان لە لای گایەکانە.»

زەردەشت هـەروا کـە گـایەکـانی دەوروبەری ئەو ئاشـتـیـخـوازەی ، کـە بە خـەیاڵێکی راحـەت پشـووی دەدا، لا دەدا، بە وەسـوەسـەوە پرسی: «ـ و بۆچی لە لای دەوڵەمەندەکان نا؟»

ئەویش وڵامی داوە: «بۆچ من وەسـوەسە دەکەی؟ ئەی زەردەشت؟ مـەگەر تۆ بۆ خۆت باشـتر نازانی کە چ شتێک منی بۆ لای هەژارەکان راکێشا؟ مەگەر بێز لە دەوڵەمەندترین کەسەکانمان نەبوو؟

لەو زیندانیـانەی سـامـان کە لە هـەر زبڵێک قـازانجی خـۆیان دەردەکـێشن بە

چاوە ساردەکان و بیرە چەپەڵەکانیانەوە، لەو بوودەڵانەی کە بۆگەنیویان بەرەو ئاسمان دەڕوا.

لەو عەوامە زێڕکفتە دووڕوویانەی کە باوکەکانیان گیرفانبڕ یا کەلاکخۆر یا شڕەخۆر بوون، بە ژنی ئامادە بە خزمەت و هەوەسباز و فەرامۆشکارەوە: چونکە هیچکام لەوان هێندە لە جندەیەتی دوور نین ـ

لـە سـەرەوە عـەوام و لـە خـوارەوە عـەوام! ئیـمـڕۆ ئیـدی «هـەژار» و «دەوڵەمەند» چیە! من جیاوازییەک نابینم ـ لەبەر ئەوە بۆ دوور و دوورتر رام کرد، هەتا گەیشتمە ئەم گایانە.»

وەهای گوت ئەم ئاشتیخوازە و لە نێوان قسە کردن دا بە قورسی هەناسەی هەڵدەکێشا و ئارەقەی دەڕشت، وەها کە گایەکان دیسان حەیران مانەوە. بەڵام زەردەشت لەم بەینە دا کە ئەو وەها رەق دەدوا، بە بزەیەکەوە دەیڕوانیە سیمای ئەو و بێدەنگ سەری دەلەقاند.

«ئەی موعیزەکەری کێو، تۆ بە دەربڕینی وەها وشەگەلێکی رەق زوڵم لە خۆت دەکەی. نە زاری تۆیان بۆ وەها رەقییەک ساز کردوە و نە چاوەکانت.

هەروەکی دیارە، گەدەشت دەگەڵ وەها غەزەب و توورەیی و کەف پڕژاندنێک سازگار نیە. گەدەت شتگەلی نەرمتری دەوێ: تۆ قەساب نی!

بە بڕوای من تۆ زۆرتر لاگری گیا و ریشەی و لەوانەیە پتر دانەوێڵە بجووی. بەڵام، بێشک، نێوانت دەگەڵ چێژەکانی گۆشت نیە و هەنگوینت پێخۆشە.»

گەدای خۆویست بە دڵێکی ئاسوودەوە وڵامی داوە: «باش بە رازی منت زانی. من هەنگوینم پێخۆشە، دانەوێڵەش دەجووم، چونکە من لەو شتە گەڕاوم کە بەتام بوە و هەناسەی پاک دەکاتەوە

ـ هەروەتر ئەو شتەی کە پێویستی بە زەمانێکی درێژ هەیە و بۆ تەوەزەلەکان و بێکارە بێ ئازارەکان هۆی شێویلکە جووڵاندنەوە و رۆژ گوزەراندنە.

بێشک گایەکان لەم بارەوە لە هەموان لە پێشترن: چونکە کاوێژ کردن و لەبەر هەتاو خۆ هەڵخستنیان بۆ خۆیان ساز کردوە و لە هەر بیرێکی دژوار کە دەبێتە هۆی پەنەمانی دڵ، خۆ دەپارێزن.»

زەردەشت گوتی: «زۆر باشە! تۆ دەبێ گیاندارەکانی **منیش** ببینی، هەڵۆ و مارەکەم ـ وەکی ئەوان ئیمڕۆکە لە سەر رووی زەوی دەست ناکەون.

بڕوانە، ئەو رێگایە دەگاتە ئەشکەوتەکەی من: ئیمشەو میوانی من بە و دەگەڵ گیاندارەکانم لە بەختیاری گیاندارەکان بدوێ،

ـ هەتا من دەگەڕێمەوە بۆ ماڵ. چونکە نووکە هاوارێکی هانا من لە لای تۆ بانگ دەکا. لای من هەنگوینی تازەش دەست دەکەوێ، هەنگوینی زێڕن شانەی وەک سەهۆڵ: بڕۆ بیخۆ!

بەڵام نووکە دەستبەجێ لە گایەکانت دوور کەوە، ئەی پیاوی سەیر، ئەی پیاوی نازدار! هەر چەند ئەم کارەت لەبەر گران بێ، چونکە ئەمانە گەرمترین ئاواڵ و مامۆستایانی تۆن.»

گەدای خۆویست وڵامی داوە: «جگە لە کەسێک کە من لەمانەم پتر خۆش دەوێ و ئەو تۆی، ئەی زەردەشت، کە باشی و لە گا باشتری!»

زەردەشت، بە تووڕەیی هاواری کرد: «ون بە! ون بە! خۆڕێکخەری بەدجنس! بۆچی من بە وەها پەسن و شیلەی زمانلووسی خراپ دەکەی؟»

دیسان هاواری کرد: «ون بە! ون بە!» و وەکازەکەی لە گەدای دڵاوا هەڵێنا، و گەدا بە پەلە دەرپەڕی.

سێبەر

بەڵام هەر ئەودەمەی کە گەدای خۆویست رایکرد و زەردەشت جارێکی دی دەگەڵ خۆی تەنیا ماوە، لە پشت سەری خۆی دەنگێکی بیست کە هاواری کرد: «بوەستە! زەردەشت! سەبر بگرە! منم، زەردەشت، من، سێبەری تۆ!» بەڵام زەردەشت سەبری نەگرت، چونکە لەم هەموو حەشامەت و شلووقیە لە کوێستانەکەی دا لەپڕ غەمێک دایگرت، و گوتی: «تەنیاییم بۆ کوێ چوە؟

بە راستی، ئیدی تاقەتم نەماوە؛ لەم کوێستانە خەڵک تێک بەزیون. هەرێمی من ئیدی سەر بەم دونیایە نیە. من پێویستم بە کێوگەلێکی نوێ هەیە.

سێبەرەکەم هەرام لێدەکا؟ سێبەرەکەم ئیدی کێیە! بلا با بە شوێنم دا رابکا!

من ـ لە بەری رادەکەم.»

زەردەشت وەهای بە دڵی خۆی گوت و لە دوایی رایکرد. بەڵام ئەو کەسەی کە بە شوێنیەوە بوو وە دوای کەوت: وەها کە بە زوویی سێ کەس بە راکردنەوە بە دوای یەکەوە بوون: لە پێشەوە گەدای خۆویست، لە دوایی زەردەشت و سێهەمین و دواهەمین، سێبەرەکەی ئەو. بەڵام هێشتا هێندە بەمجۆرە هەڵنەهاتبوون کە زەردەشت لە گەوجایەتی خۆی ئاگادار بوو و بە تەکانێک تەواوی مەلوولی و بێزاری لە خۆ دوور کردەوە.

زەردەشت گوتی: «سەیرە! مەگەر شتە هەرە مەسخەرەکان هەمیشە لە نێو ئێمە خەڵوەنشینەکان و پیرۆزەکان دا روو نادەن؟

بە راستی، گەوجایەتیم لە کوێستان هەڵیداوە! نووکە دەنگی پێی شەش پیاوی شێتی پیر دەبیسم کە بە دوای یەک دا تەپەتەپیان دێ.

ئایا لەوانەیە زەردەشت لە سێبەرێک بترسێ؟ بە هەر حاڵ پێموایە کە ئەو لینگەکانی لە من درێژتر بێ.»

وەهای گوت زەردەشت و بە چاو و بە دڵ پێدەکەنی؛ ئەوسا وەستا و گورج وەرگەڕاوە، وەها کە هێندەی نەمابوو رەپێنەر و سێبەری خۆی بەرداتەوە، چونکە ئەوی دیکەی بە پاژنەیەوە نووسابوو و وەدوای دەکەوت و گەلێکیش لاواز بوو. کاتێک زەردەشت بە چاوەکانی خۆی ئەوی هەڵسەنگاند، وەها ترسی رێنیشت کە دەتگوت لەپڕ تووشی تاپۆیەک بوە: رەپێنەرەکەی وەها لاواز، رەش و تار، پووک و بێهێز دیاری دەدا.

زەردەشت بە دەرهەڵبووییەوە پرسی: «تۆ کێی؟ لێرە چ دەکەی؟ و بۆچی خۆ بە سێبەری من ناو دەبەی؟ تۆم بە دڵ نیە.»

سێبەر وڵامی داوە: «ببوورە کە من وەهام؛ و ئەگەر بە دڵی تۆ نیم، زۆر باش، زەردەشت! من رێز لە تۆ و خۆشزەوقیت دەگرم.

من هەر ئەو ئاوارەیەم کە هەتا ئێستا گەلێک لە پشت پاژنەی تۆ هەنگاوم هەڵێناوەتەوە: هەمیشە بەڕێوە بووم، بەڵام بێئامانج، و هەروەتر بێماڵ: وەها کە، بە راستی، لەم جوولەکە هەمیشە [ئاوارەیە] چم کەم نیە جگە لەوە کە نە هەمیشەییم و نە جوولەکە.

بڕوانە؟ ئایا دەبێ هەمیشە بەڕێوە بم؟ بابردەڵەی هەر بایەک؟ بێ ئارام، دەرکراو؟ ئەی زەوی، تۆ بۆ من پتر لەوەی کە پێویستە خڕی!

هەتا ئێستا لە سەر هەر سەراییەک دانیشتووم؛ وەک تۆزی ماندووی سەر ئاوێنەکان و سەر شووشەی پەنجەرەکان خەوم لێکەوتوە: گشت شتێک، شتێک لە من دەستێنن و هیچ شتێک نامداتێ، من لاواز دەبم ـ و پتر وەک سێبەرێک دەچم.

بەڵام ئەی زەردەشت لە هەموان پتر بە دوای تۆ دا هەڵاتووم و راکێشراوم، هەر چەند هەتا ئێستا خۆم لێشاردبوویەوە، باشترین سێبەری تۆ بووم. لە هەر کوێیەک کە تۆ دانیشتووی، منیش دانیشتووم.

هەروەک تاپۆیەک کە بە ویستی خۆی بە سەر بانەکانی زستانی و بەفر دا بڕوا، دەگەڵ تۆ لە دوورترین و ساردترین دونیاکان گەڕاوم.

دەگەڵ تۆ بۆ رێ بردن دە نێو هەر شتێکی قەدەغە، لە خراپترین و دوورەدەستترین شتەکان، هەوڵم داوە: ئەگەر ئاکارباشییەک لە من دابێ، هەر ئەمەیە کە من لە هیچ شتێکی قەدەغەکراو باکم نەبوە.

دەگەڵ تۆ ئەوەی کە دڵم حورمەتی دەگرت، شکاندم: تەواوی بەردەکانی مەرز و کۆتەڵەکانم بەردانەوە، بە دوای پڕ مەترسیترین ئاواتەکان دا چووم ـ بە راستی، بۆ جارێک دەستم لە هەر جەنایەتک دا.

دەگەڵ تۆ ئیمان بە پەیڤەکان و بایەخەکان و ناوە گەورەکانم لە یاد سڕیوە. مەگەر ئەوە نیە کە هەر کاتێک کە شەیتان توێژ داوێژێ، ناوی ئەو توێژەش لەو دادەکەوێ؟ چونکە ئەویش توێژێکە. لەوانەیە شەیتان بۆ خۆی ـ توێژ بێ.

هیچ شتێک راست نیە. هەموو شت مەجازە: وەهام بە خۆم گوت و بە سەر و بە دڵ خۆم لە ئاوە هەرە ساردەکان هاویشت. ئاخ، دوای ئەوە چەندە وەک قرژانگێکی سوور، بە رووتی وەستاوم!

مخابن، گشت چاکەکانی من و گشت شەرمەکان و گشت ئیمانم بە چاکەکان چوونە کوێ! مخابن، لە کوێیە بێگوناهی درۆیینی من کە سەردەمایەک هەمبوو، بێگوناهی چاکان و درۆ مەزنانەکانی ئەوان!

بە راستی، گەلێک بە شوێن راستییەوە بە دوای ئەو دا رۆیشتووم، بەڵام ئەو

پێی لە سەرم ناوە. جارجار پێم وابوە کە درۆ دەکەم: بڕوانە! دروست ئەودەمە بوە کە ـ تووشی راستی بووم!

گەلێک شتم بۆ روون بۆتەوە: نووکە ئیدی من کارم بەوانە نیە. ئیدی شتێک نیە کە من خۆشم بوێ ـ کەوایە چۆن دەتوانم خۆم خۆش بوێ؟

ئەوەی کە من دەمەوێ بە مەیلی خۆ ژیانە یا نەژیانە: پیرۆزترین کەسیش ژیانی وەها دەوێ. بەڵام، مخابن! ئیدی چۆن من ـ مەیلێکم هەیە؟

ئایا من ـ هێشتا ئامانجێکم هەیە؟ یا لەنگەرگایەک کە باسپێرەکەم بەرەو ئەو لە رێ دا بێ؟

یا بایەکی باش؟ ئاخ، تەنیا ئەو کەسەی کە دەزانێ بەرەو کوێ دەڕوا دەزانێ کە کام با بۆ ئەو باشە و بای سەفەرە.

ئیدی چم بۆ ماوەتەوە؟ دڵێکی ماندوو و بێشەرم، ویستێکی بێقەرار، باڵگەلێکی بە باڵەفڕکە، بڕبڕە پشتێکی شکاو.

و ئەم گەڕانە لە ماڵی خۆ: زەردەشت، تۆ دەزانی کە تەواوی هەوڵ و کۆششی من هەر ئەم **لە ماڵ گەڕانە بوە** و ئەمەیە کە من دەخوا.

لە کوێیە ـ ماڵی من؟ لێیدەپرسم و لێیدەگەڕێم و لێیگەڕاوم بەڵام نەمدیتۆتەوە. ئاخ، ئەی گشت جێی هەرمان! ئەی هیچ جێی هەرمان، ئەی پووچی هەرمان!»

وەهای گوت سێبەر و سیمای زەردەشت لە قسەکانی داچۆڕاو و لە ئاکام غەمین گوتی: «تۆ سێبەری منی؟

مەترسییەک کە لە بۆسەی تۆ دایە کەم نیە، ئەی ئازادە گیانی ئاوارە، رۆژێکی خراپت هەبوە، وریا بە کە شەوێکی خراپیشت لە پێش دا نەبێ!

بۆ بێئامانجانێکی وەک تۆ، زیندانیش لە ئاکام دا بەختەوەرییەکە. دیتووتە کە جەنایەتکارەکانی زیندانی چلۆن دەخەون؟ ئاسوودە دەخەون و لە هێمنایەتی تازەی خۆیان لەزەت دەبەن.

وریا بە کە لە ئاکام لە بەندی ئیمانێکی تەنگەبەر نەکەوی ـ لە بەندی بێئیمانییەکی رەق و قایم! چونکە لەمە بە دوا ئەوەی کە تەنگەبەر و قایمە تۆ فریو دەدا و وسوەسەت دەکا.

تۆ ئامانجت بزر کردوە: مخابن، تۆ چلۆن تاقەتی ئەم زیانە دەگری و چارەی دەکەی؟ بەم کارە ـ تۆ ڕێگاشت بزر کردوە!

تۆ ئەی سەرلێشێواوی بەستەزمان، ئەی ئاواتەخواز، ئەی پەپوولەی شەکەت! دەتەوێ کە ئێمشەو حەسانەوە و حەساوگەیەکت هەبێ؟ کەوایە بچوە ئەشکەوتی من!

ئەو ڕێگایە دەچێتە ئەشکەوتەکەی من! من نووکە دەمەوێ بەلەز جارێکی دیکە لەبەرت رابکەم. نووکە ئەوە وەک سێبەرێک کەوتۆتە سەرم.

دەمەوێ تەنیا رابکەم هەتا ئاقارم جارێکی دی ڕووناک بێتەوە و بۆ ئەم مەبەستە دەبێ درەنگ ماوەیەک بە خۆشییەوە بە پێوە بوەستم. بەڵام شەوێ لای من ـ دەیکەینە سەما!»

وەهای گوت زەردەشت.

دەمەو نیوەڕۆ

زەردەشت رۆیشت و رۆیشت و کەسی دیکەی نەدیت و تەنیا بوو پەیتا پەیتا خۆی دەدیتەوە و چێژی لە تەنیایی خۆی وەرگرت و ئەوی قوم قومە خواردەوە و سەعاتگەلێک بیری لە شتی خۆش کردەوە. بەڵام دەمەو نیوەڕۆ، کاتێک هەتاو دروست لە بان سەری زەردەشت وەستا، گەیشتە پیرەدارێکی خوار و خێچ و ریشاڵۆ کە ئەوینی دارەمێوێکی بەبەر ئەوی لە هەمێز گرتبوو و لە خۆشی شاردرابۆوە: و لەو دارە گەلێک ترێی زەرد لە بەرابەر ئاوارە هەڵواسرابوون. ئەوسا مەیلکێکی، بۆ دامرکاندنی تینوایەتی کەمی خۆی و ترێ لێکردنەوە دیت: بەڵام کاتێک دەستی بۆ درێژ کرد مەیلێکی پتر بۆ شتێکی دیکەی لە خۆ دا دیت: یانی، راکشان لە بن دار و خەوتن لە جەنگەی نیوەڕۆ دا.

وەهای کرد زەردەشت و کاتێک لە سەر زەوی، لە بێدەنگی رازداری شیناوەردە رەنگینەکان دا درێژ بوو، تینوایەتی کەمی خۆی لە بیر کرد و خەوی لێکەوت. چونکە هەروەکی پەند و مەتەڵەکانی زەردەشت دەڵێ: «یەک شت پێویستترە لە شتەکانی دیکە.» ئەو تەنیا چاوەکانی کرابوونەوە ـ چونکە لە دیدار و پەسنی دار و ئەوینی دارەمێو تێر نەدەبوو. بەڵام، زەردەشت لە جەنگەی خەوتن

دا وەهای بە دڵی خۆی گوت:

ئارام! ئارام! ئایا هەنووکە دونیا کامل نەبوە؟ چم بە سەر دێ؟

خەو مینا بایەکی نەرم کە بە نادیاری لە سەر دەریای زیت سەما دەکا، سووک، سووک هەروەک پەڕ، سەمام بۆ دەکا.

چاوکانم ناقووچێنێ و رەوانم بەئاگا دێڵێتەوە. سووکە ئەو، بە راستی، سووک هەروەک پەڕ.

ئەو فریوم دەدا، نازانم چۆن. بە دەستە لاوێنەرەکانی لە دەروونەوە من دەلاوێنێتەوە، ناچارم دەکا، ئادی، من ناچار دەکا تا رەوانم خۆی لەبەر یەک بکێشێتەوە.

چەندە ماندوو و شەکەتە رەوانە سەیرەکەی من! ئایا شەوی حەوتەمین رۆژی دەمەو نیوەڕۆ بە سەر ئەو داهاتوە؟ ئایا ماوەیەکی زۆر بە شادییەوە لە نێو شتە باش و گەیشتووکان گەڕاوە؟

ئەو بۆ خۆی درێژ دەبێ، درێژ ـ درێژتر! ئارام دەگرێ، رەوانە سەیرەکەی من! ئەو گەلێک شتی باشی چێژتوە، ئەم غەمە زێڕنە پێوەی دەدا و ئەو لێوەکانی هەڵدەقرچێنێ.

وەک کەشتییەک کە بەرەو کەنداوی ئارامی خۆی دەڕوا ـ نووکە ماندوو لە سەفەرە دوور و درێژەکان و دەریا نەناسراوەکان، لە ئاست ویشکایی دا سەری دادەنەوێنێ و بەرزی دەکاتەوە. مەگەر ویشکایی ئەمەگدارتر نیە؟

کەشتییەک کە وەها بە ویشکاییەوە بنووسێ و پەنا بۆ ئامێزی بەرێ، بۆ ئەو هەر ئەوە بەسە کە جاڵجاڵۆکەیەک لە ویشکاییەوە تەونۆکەی خۆی لێبتەنێ: پێویست بە پەتێکی قایم ناکا.

منیش، وەک ئەم کەشتی ماندوویە لە ئارامترین کەنداو، نووکە لە پەنا زەوی دەحەسێمەوە، ئەمەگدار، بە ورە، چاوەڕوان، بە ناسکترین هەودای لێبەستراو.

ئەی بەختیاری! ئەی بەختیاری! ناتەوێ گۆرانی بڵێی، ئەی رەوانی من؟ تۆ لە سەر چیمەن درێژ بووی. بەڵام ئەمە ئەو کاتە بە راز و رەمزیە کە هیچ شوانێک بلوێری تێدا ناژەنێ.

وریا بە! نیوەڕۆی گەرم لە سەر مێرغوزارەکان خەوتوە. مەیلێ! ئارام! دونیا کامل بوە.

مەخوێنە، ئەی مەلی مێرگ، ئەی ڕەوانی من! ورتەش مەکە! بڕوانە، ئارام! نیوەڕۆی پیر خەوتوە، زاری دەجوولێنێتەوە: مەگەر هەر ئێستا دڵۆپێک بەختیاری ناخواتەوە؟ ـ

ـ دڵۆپێکی کۆنی قاوەیی لە بەختیاری زێڕن، لە شەڕابی زێڕن؟ ئەو دڵۆپە سەراسەری لەشی دادەگرێ، بەختیارییەکەی پێدەکەنێ. خودایەک وەها پێدەکەنێ. ئارام!

«بەختەوەرانە، نووکە شتێکی هەرە کەم بۆ بەختیاری بەسە!» ڕۆژێک وەهام گوت و خۆم پێ ژیر بوو. بەڵام نووکە وەها فێر بووم کە ئەو قسەیە کفر بوو، شێتە ژیرەکان باشتر قسە دەکەن.

دروست هەرە کەم، هەرە نەرم، شتی هەرە سووک، خشەخشی مارمێلکەیەک، پشوویەک، شنەیەک، چاوتروکانێکی کەمە کە **باشترین** چەشنی بەختیاری پێک دێنێ. ئارام!

ـ چم بە سەر هات؟ گوێ هەڵخە! زەمان هەڵنافڕێ؟ ئایا تێناکەوم؟ ئایا تێنەکەوتووم؟ ـ گوێ هەڵخە! لە چاڵاوی هەرمانەتی.

ـ چم بە سەر دێ؟ ئارام! پێوەم دەدرێ ـ هاوار ـ بە دڵمەوە؟ بە دڵمەوە! ئاخ، بشکێ، بشکێ، ئەی دڵ، لە وەها بەختیارییەک، لە وەها پێوەدانێک!

چی؟ دونیا هەر ئێستاکە کامل نەبوە؟ خڕ و گەیشتوو؟ ئاخ، ئەو زێڕن خڕەی گەیشتوو ـ بۆ کوێ ڕادەکا؟ بە دوای دا ڕادەکەم! زووکە!

ئارام ـ (لێرە دا زەردەشت خۆی لەبەر یەک کێشاوە و هەستی کرد کە لە خەو دابوە.)

بە خۆی گوت: «هەستە! ئەی خەواڵوو! ئەی نیوەڕۆ ـ خەوتوو! بڕوانن! ڕاپەڕن! لاقە پیرەکان! کاتە و درەنگ. هێشتا ڕێگایەکی دوورتان لەبەرە.

ئێوە تێر خەو بوون ـ چەند؟ نیوە هەرمانەتییەک! زۆر باشە، ڕاپەڕە دڵی پیرم! دوای وەها خەوێک چەندە دەخایەنێ ـ کە خۆت وە ئاگا بێنی؟»

(بەڵام دیسان خەوتەوە و ڕەوانی دەگەڵی بە کێشە هات و بەرەنگاریی کرد و دیسان درێژ بۆوە. ـ «لێمگەڕێ! ئارام! ئایا نووکە دونیا کامل نەبوە؟ ئاخ، ئەی گۆی زێڕنی خڕ!»

زەردەشت گوتی: «هەستە، ئەی دەڵە دزی چووکەڵە! ئەی کات دز! چی؟ هێشتا خۆت لەبەریەک دەکێشیەوە؟ باوێشکان دەدەی؟ ئاخ هەڵدەکێشی؟ دە چاڵاوە قووڵەکان دەکەوی؟

تۆ کێی؟ ئەی ڕەوانی من!» (لەو کاتە دا ڕاچڵەکا، چونکە تیشکێکی هەتاو لە ئاسمانەوە وە چاوی کەوت.)

ئەو بە ئاخ هەڵکێشان ڕاست دانیشت و گوتی: «ئەی ئاسمان کە لە بان سەری منی! ئایا دەڕوانیە من: ئایا گوێ لە ڕەوانی سەیرم هەڵدەخەی؟

کەی ئەم دڵۆپە ئاونگە دەخۆیەوە کە کەوتۆتە سەر گشت شتەکانی زەوینی، کەی ئەم ڕەوانە سەیرەم دەخۆیەوە؟

کەی؟ ئەی چاڵاوی هەرمانەتی! ئەی هەڵدێری بە شۆق و بە سامی نیوەڕۆ! کەی ڕەوانی من دیسان لە خۆت دا دەخۆیەوە؟»

وەهای گوت زەردەشت و لە سەر جێی خۆی لە ژێر دار وەها هەستا کە دەتگوت لە مەستییەکی غەریب هەستاوەتەوە؛ بڕوانە، کە هەتاو هێشتا هەر دروست لە بان سەری ئەو وەستابوو و ئەمە بە ڕێکی دەکرێ وەها ئاکامی لێوەرگری کە زەردەشت هێندە نەخەوتبوو.

بەخێر هێنان

درەنگانێک لە نیوەڕۆ تێپەڕیبوو کە زەردەشت دوای گەڕان و خولانەوەیەکی بێسوود گەڕاوە ئەشکەوتی خۆی. بەڵام کە گەیشتە بەرابەری، نزیک بیست هەنگاویی ئەشکەوتەکەی، شتێک قەوما کە کەمتر چاوەڕوانی دەکرد: ئەو سەر لە نوێ هاواری هانایەکی بەرزی گەیشتە گوێ و سەیر ئەوە بوو کە ئەمجارە هاوار لە ئەشکەوتەکەیەوە هات. بەڵام هاوارێکی درێژ و توێ توێ و سەیر بوو و زەردەشت بە ئاشکرا بۆی دەرکەوت کە لە دەنگێکی زۆر تێکەڵاو پێک هاتوە کە ئەگەر لە دوورەوە ببیسرێ وەک زایەڵەی هاوارێکە لە زارێکەوە.

ئەوسا زەردەشت بۆ لای ئەشکەوتەکەی بازی دا، بڕوانە! دوای ئەو نمایشی دەنگە چ دیمەنێکی شیاوی تەماشا چاوەڕێی بوو! چونکە تەواوی ئەوانەی کە لە ماوەی ڕۆژ دا بە پەنایان دا تێپەڕیبوو لەوێ لە پەنا یەک دانیشتبوون: پاشای دەستی ڕاست، پاشای دەستی چەپ، جادووگەری پیر، پاپ، گەدای خۆویست، سێبەر، خاوەنی گیانی بە ویژدان، پێشگۆی غەمین، و گوێدرێژ، بەڵام ناحەزترین مرۆڤ تاجێکی لە سەر نابوو و دوو پشتبەندی ئەرخەوانی لە خۆ بەستبوو ـ چونکە ئەویش، هەروەک گشت ناحەزەکان، پێیخۆش بووکە خۆی بە جلی گۆڕاو داپۆشێ و جوان بنوێنێ. بەڵام لە نێو ئەم کۆڕە خەفەتبارە دا هەڵۆی زەردەشت وەستابوو، زیت و نائارام، چونکە دەبا وڵامی گەلێک شتی داباوە کە غرووورەکەی وڵامێکی بۆ نەبوون؛ و ماری ژیر لە دەوری ملی هاڵابوو.

زەردەشت بە سەرسوڕمانێکی زۆرەوە ڕوانییە هەموویان، لە دوایی یەکەیەکەی میوانەکانی بە پرسایییەکی دۆستانەوە هەڵسەنگاند و دەروونی خوێندنەوە و دیسان سەری سوڕماوە. لەو بەینە دا دانیشتوانی کۆڕ لە سەر جێگای خۆیان هەستان و بە ڕێزەوە چاوەڕوان مانەوە کە زەردەشت قسە بکا. بەڵام، زەردەشت وەهای گوت:

«ئەی هیوابڕاوەکان، ئەی سەیر و سەمەرەکان! ئەمە هاواری هانای **ئێوە** بوو کە دەمبیست؟ نووکە دەزانم کە دەبێ لە کوێ لێی بگەڕێم لەوەی کە ئیمڕۆ بێخۆ لێیدەگەڕام: مەبەستم مرۆڤی بالاترە ـ

ئەو مرۆڤە بالاترە خۆی لە ئەشکەوتی من دانیشتوە! بەڵام بۆ پێم سەیرە؟ مەگەر من خۆم ئەوم بە بەخت کردنی هەنگوین و دەنگی فریودەری بەختیاری خۆ، بۆ لای خۆم ڕانەکێشا؟

بەڵام بە بڕوای من، ئێوە بۆ کۆڕ دانان نابن. ئێوە بە هاواری هاناخوازی، کاتێک لێرە لای یەک دانیشن، دڵەکانی یەکدی دەشەمزێنن. کەوایە لە پێشدا دەبێ کەسێک بێ ـ

کەسێک کە جارێکی دی ئێوە وەپێکەنین بخا، ویشکەڕنێکی شەنگ و شاد، سەماکەرێک و بایەک و منداڵێکی بەدفەڕ، شێتێکی پیر. چلۆنە؟

بەڵام ئەی هیوابڕاوەکان، بمبوورن کە دەگەڵ ئێوە بەم وشە سووکانە قسە

دەکەم، کە بە ڕاستی شیاوی میوانگەلێکی وەک ئێوە نیە! بەڵام ئێوە نازانن کە چ شتێک دڵی من بێباک دەکا ـ

ئەوە ئێوەن و دیمەنی ئێوە، من ببوورن! چونکە بەرەوڕوو بوون دەگەڵ هیوابڕاوێک هەر کەسێک بوێر دەکا. بۆ دڵگەرم کردنی هیوابڕاوێک ـ هەرکەسێک ئەوەند کە پێویستە خۆی بە هێز نیشان دەدا.

ئێوە خۆتان ئەم هێزەتان وەبەر من نا ـ چ دیارییەکی بە نرخ، میوانە هێژاکانی من! دیارییەکی بە نرخی میوانانە! کەوایە لە من تووڕە مەبن ئەگەر منیش شتێکی خۆم پێشکەشی ئێوە بکەم.

ئێرە هەرێم و مەڵبەندی منە: بەڵام ئەوەی کە هی منە بۆ ئەم ئێوارە و ئەم شەوە هی ئێوە دەبێ. گیاندارەکانم خزمەتی ئێوە دەکەن: ئەشکەوتەکەم حەساوگەی ئێوە بێ!

لە ماڵی من نابێ چ کەس هیوابڕاو بێ. من لە مەڵبەندی خۆم هەر کەسێک لە گیاندارە دڕەکان دەپارێزم. ئەمەیە یەکەم شتێک کە پێشکەشی ئێوەی دەکەم: هێمنایەتی!

بەڵام دوهەمین، ئەنگوستی چووکەی منە. کاتێک ئەوتان هەبوو دەستیشم بە تەواوەتی بەرن، و ئەوسا دڵم! بۆ ئێرە بە خێرێن، بە خێرێن، ئاواڵەمیوانەکانم!»

وەهای گوت زەردەشت و لە خۆشەویستیان و لە بەدخوازیان پێکەنی. دوای ئەم بە خێر هێنانە، میوانەکانی جارێکی دی سەریان دانواند و بە ڕێزەوە بێدەنگ بوون. بەڵام پاشای دەستی ڕاست لە لایەن ئەوانەوە وەهای وڵامی ئەوی داوە:

«ئەی زەردەشت، لە شێوەی پێشکەش کردنی دەست و سڵاو کردنی تۆیە کە ئێمە تۆ بە زەردەشت دەناسین. تۆ خۆت لە حاند ئێمە چووک کردەوە، تۆ تەنانەت ئەو حورمەتەی کە لە چاوی ئێمە دا هەتبوو، شکاندت:

بەڵام کێ دەتوانێ وەک تۆ بە وەها غرووورێک خۆی چووک کاتەوە؟ هەر ئەوە خۆی ئێمە هەڵدەکێشێ و چاو و دڵمان تازە دەکاتەوە.

ئێمە تەنیا بۆ دیتنی ئەوەش کە بوە کێوەکانی بەرزتر لەوەش بە دڵخۆشییەوە دەبڕین چونکە ئێمە وەک تامەزرۆیانی تەماشا هاتبووین و دەمانەویست ئەوەی

که چاوی تاریک، روون دەکاتەوە، ببینین.

بڕوانە کە نووکە تەواوی هاواری هانای ئێمە کۆتایی پێهاتوە. نووکە ئاوەز و دڵەکانمان فرەوان بوونەوە و شاد بوون. چی وای نەماوە کە بوێری پێشوومان ببێتە بێباکی.

ئەی زەردەشت، لە سەر زەوی شتێک شادیهێنەرتر لە ویستی سەربەرز و بە هێز نارِسکێ؛ ئەمە جوانترین رسکاوی زەوییە. وەها دارێک نموود بە تەواوەتی دیمەنێک دەدا.

ئەی زەردەشت، من ئەو کەسەی کە وەک تۆ هەڵدەدا، بە سنەوبەری دەشوبهێنم: بڵند، بێدەنگ، پتەو، تەنیا، خاوەن باشترین و نەرمترین چێو، بە شکۆ-

بەڵام لە ئاکام بە لکە سەوزە بە هێزەکانی دەست بە سەر هەرێمی خۆی دادەگرێ و لە با و تۆفان و ئەوەی کە ماڵی لە بەرزایی هەیە، پرسیاری بەهێز دەکا-

و وڵامی بەهێزتر دەداتەوە، هەروەک فەرماندەیەک و سەرکەتوویەک: ئاخ، کێ بۆ دیتنی وەها دارگەلێک کێوە بەرزەکان نابڕێ!

لێرە داری تۆ، ئەی زەردەشت، دڵ ژاکاوەکان و بێدەرەتانەکانیش دەبووژێنێتەوە. بە دیتنی تۆ پیاوی بێئۆقرەش ئارام دەگرێ و دڵی چاک دەبێتەوە.

بە راستی، ئیمڕۆ گەلێک چاویان لە کێو و داری تۆ بڕیوە. تاسەیەکی گەورە سەری هەڵداوە و گەلێک فێر بوون کە بپرسن: زەردەشت کێیە؟

هەر کەسێک کە تۆ بۆ جارێک ستران و شیلەی خۆت لە گوێی تکاندبێ: یانی، گشت شاراوەکان، تەنیاکان و جووتەکان، جارێک بە دڵی خۆیان گوتوە:

«ئایا زەردەشت هێشتا هەر زیندووییە؟ ژیانەکانی دیکە بۆ ژیان ناشێن، هەموو شت وەک یەکە، هەموو شت بێسوودە: مەگەر ئەوە کە - ئێمە دەگەڵ زەردەشت بژین!»

گەلێک دەپرسن: «ئەی بۆچ ئەوەی کە دەمێکە سەرهەڵدانی خۆی راگەیاندوە نایە؟ ئایا تەنیایی قووتی داوە؟ یا ئەوە کە ئێمە دەبێ بۆ لای ئەو بچین.»

نووکە وای لێهاتوە کە تان و پۆی تەنیاییش خۆی شل بۆتەوە و لێک هەڵدەوەشێتەوە، وەک گۆڕێک کە لێک بڵاو بێ و نەتوانی مردووی خۆی راگرێ. لە گشت جێ راپەڕیوەکان دەبیندرێن.

ئەی زەردەشت، نووکە شەپۆلەکان لە دەوری کێوەکەت هەڵدەکشێن و هەڵدەکشێن و بەرزایی تۆ هەرچەند بێ، دیسان دەبێ گەلێک بۆ لات هەڵکشێن. گەمێیەکەت نابێ لەمە پتر لە سەر ویشکایی بمێنێتەوە.

ئەوە کە ئێمە هیوابڕاوەکان هاتووینە نێو ئەشکەوتی تۆ و ئێستا ئیدی هیوابڕاو نین، ئەمە تەنیا نیشانە و عەلامەتێکە لەوە کە کەسانێکی لە ئێمە باشتر بەرەو تۆ بەڕێوەن-

چونکە ئەوەی کە خۆی بۆ لای تۆ بەڕێوەیە: دوایین پاشماوەی خودا دە نێو مرۆڤ دا، یانی مرۆڤی تاسەی گەورە، بێزی گەورە، هێڵنجی گەورە-

ئەوانەی کە نایەنەوێ بژین، مەگەر ئەوە کە جارێکی دی **هیوای** هەبوون فێر بن- یا ئەوە کە هیوای گەورە لە تۆ فێر بن، ئەی زەردەشت!»

وەهای گوت پاشای دەستی راست و دەستی زەردەشتی گرت هەتا رایمووسێ. بەڵام زەردەشت لە ئاست حورمەت دانانی ئەو بەرەنگاری کرد و راچڵەکاو و بێدەنگ، کشاوە دواوە و لەپڕ وەهای لێهات کە دەتگوت بۆ دوورەدەستان رادەکا. بەڵام ماوەیەک دوای ئەمە دیسان لە لای میوانەکانی بوو و بە چاوی روون و تاقی کردنەوە ئەوانی هەڵدەسەنگاند. لە دوایی گوتی:

«میوانەکانی من، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان! دەمەوێ دەگەڵ ئێوە بە ئاڵمانی و بە زمانێکی روون قسە بکەم. من لەم کوێستانە چاوەڕێی **ئێوە** نەبووم.»

(لێرە پاشای دەستی چەپ لە پەراوێز دا گوتی: «ئاڵمانی و بە زمانێکی روون؟ پەنا بۆ خودا! دیارە ئەم زانا رۆژهەڵاتییە ئاڵمانی بەرێزەکان ناناسێ!

«لەوانەیە مەبەستی «ئاڵمانی و عەوامانە» بێ- زۆر باشە! ئەم کارە ئەم رۆژانە هێندە ناحەز نیە!»)

زەردەشت درێژەی پێدا: «لە سەر یەک لەوانەیە کە ئێوە بە راستی مرۆڤگەلێکی باڵاتر بن. بەڵام بۆ من ئەوەند کە پێویستە باڵاتر و بە هێز نین.

بۆ من، یانی: بۆ لاسارییەک کە لە من دا بێدەنگ ماوەتەوە، بەڵام هەمیشە بێدەنگ نامێنێتەوە. ئەگەر ئێوە هی منیش بن، ناتوانم ئێوە وەک دەستی راستیشم دابنێم.

چونکە ئەو کەسەی کە وەک ئێوە لە سەر لاقە نەخۆش و لاوازەکانی دەوەستێ، بەر لە هەر شتێک، چ خۆی بزانێ و چ لە خۆی بشارێتەوە، داخوازی **لاواندنەوەیە**.

بەڵام من دەست و پێیەکانی خۆم نالاوێنمەوە. من **شەڕکەرانی خۆم نالاوێنمەوە**: کەوایە ئێوە کوا بە کاری جەنگی **من** دێن؟

من دەگەڵ ئێوە هەر سەرکەوتنێکی خۆم دەفەوتێنم و هەندێک لە ئێوە هەر گرمەی دەهۆڵەکانی من ببیسن، لە هۆش دەچن.

ئێوە بۆ من نە هێندەی کە پێویستە جوانن و نە شەریف. من بۆ ئامۆتەکانی خۆم پێویستم بە ئاوێنەگەلێکی خاوێن و ساف هەیە. لە سەر رووی ئێوە وێنەی منیش خوار دەدیترێ.

چ بارگەلێک، چ یادگەلێک کە لە سەر شانی ئێوە قورسایی دەکا! هەندێک گورنی چارەڕەش لە سووچەکانی ئێوە دا هەڵکورماون! لە ئێوەش دا عەوامێکی شاراوە هەیە.

ئەگەر ئێوە باڵا بن و لە چەشنێکی باڵاتر: گەلێک شت لە ئێوە دا خواروخێچ و نارێکە. لە دونیا دا ئاسنگەرێک نیە کە بتوانێ ئێوە بکوتێ و بۆ منتان راست و دروست بکاتەوە.

ئێوە تەنیا پردگەلێکن: بلا کەسانی لە ئێوە باڵاتر بە سەر ئێوە دا تێپەڕن! ئێوە هەروەک پلیکانن: کەوایە لەو کەسە تووڕە مەبن کە بە سەر ئێوە دا بەرەو بەرزایی خۆی سەردەکەوێ!

بەشکەم لە تۆمی ئێوە کوڕێکی رەسەن و میراتبەرێکی کامل بۆ من بڕسکێ: بەڵام ئەمە دوورە. ئێوە خۆتان لەوانە نین کە ناو و میراتی من هی ئەوانە.

من بە شوێن ئێوەوە نیە کە لەم کوێستانە چاوەڕێم و دەگەڵ ئێوە نیە کە بۆ دوایین جار دەچمە خوار. ئێوە تەنیا هەروەک نیشانەیەک هاتوونە لای من کە لە

ئێوە باڵاترانێک بۆ لای من بەڕێوەن ـ

ـ نە خەڵکی تاسەی گەورە، بێزی گەورە، هێڵنجی گەورە و ئەوەی کە ئێوە بە پاشماوەی خوداتان ناو برد.

نا! نا! دیسان نا! من لێرە، لەم کوێستانە، چاوەڕێی **کەسانێکی دیکە** دەکەم و بێ ئەوان پێ لەم شوێنە نانێمە دەر.

چاوەڕێی کەسانێکی باڵاتر، بەهێزتر، سەرکەوتووتر، شادتر، کەسانێک بە لەش و رەوانێکی رێک: **شێری دەم بە پێکەنین** دەبێ بێ!

میوانەکانی من، ئەی سەیر و سەمەرەکان! هێشتا شتێکتان لەمەڕ منداڵەکانی من نەبیستوە! و لەوە کە بەرەو من بەڕێوەن؟

دەگەڵ من لە باغەکانم بدوێن، لە دوڕگەکانی بەختەوەری، لە رەگەزی جوانی تازەی من ـ بۆچی دەگەڵ من لەوانە نادوێن؟

من لە ئەوینی ئێوە ئەم دیارییە میوانانە داوا دەکەم کە دەگەڵ من لە منداڵەکانم بدوێن. من لەوە دەوڵەمەندم و بۆ ئەمە دەستبەتاڵ بووم.

من چیم نەداوە، من چ نادەم هەتا ئەم یەکەم هەبێ: ئەم منداڵانە، ئەم مووچە زیندوویە، ئەم دارە ژیانانەی ویست و سەرترین هیوام!»

وەهای گوت زەردەشت و لەپڕ لە نیوەی قسەکەی دا وەستا: چونکە تاسەباریی دایگرت و لە تاو خورپەی دڵی چاو و زاری بەست؛ میوانەکانیش هەموو بێدەنگ بوون و هەراسان بێدەنگ وەستابوون و تەنیا پێشگۆی پیر بوو کە بە دەستەکان و سیمای خۆی ئیشارەگەلێکی دەکرد.

چێشتی شێو

لێرە دا پێشگۆ بەخێر هێنانی زەردەشت و میوانەکانی بڕی و وەک کەسێک کە ئیدی دەرفەتێکی بۆ نەمابێتەوە خۆی وەپێش دا و دەستی زەردەشتی گرت و هاواری کرد:

«بەڵام زەردەشت! تۆ خۆت گوتووتە کە یەک شت پێویستترە لە شتێکی دیکە:

زۆر باشە، نووکە یەک شت بۆ من لە هەر شتێکی دیکە پێویستترە.

قسەیەکی زۆر بە جێیە: مەگەر تۆ منت بۆ **شێو** بانگ نەکردوە؟ لێرە گەلێک کەس هەن کە ڕێگایەکی درێژیان بڕیوە. بێشک تۆ ناتەوێ کە بە قسە تێریان بکەی؟

هەروەتر ئێوە گشتتان، بە بڕوای من، پتر لەوەی کە پێویستە لەمەڕ ژاکان، خنکان، نوقم بوون و لە چەشنەکانی دیکەی مەترسی بۆ لەش بیرتان کردۆتەوە، بەڵام هیچکام لە ئێوە بیرتان لە وەزعی پڕ مەترسی **من** نەکردۆتەوە، یانی لە برسان مردن ـ»

وەهای گوت پێشگۆ؛ بەڵام کاتێک گیاندارەکانی زەردەشت ئەم قسانەیان بیست لە ترسان رایانکرد. چونکە دیتیان ئەوەی کە بە ڕۆژ هێناویانەتەوە ماڵ بەشی پڕ کردنی زگی ئەم پێشگۆیە ناکا.

پێشگۆ درێژەی پێدا: «و لە تینوان مردن؛ هەرچەند کە لێرە شۆڕەشۆڕی ئاو دەبیسترێ کە هەروەک قسەکانی فرەزانییە، یانی تژی و نەوەستاو: بەڵام من ـ **شەڕابم** دەوێ!

هەموو کەس وەک زەردەشت زگماگ ئاوخۆرەوە نیە: ئاو کوا بە کەلکی شەکەتی ژاکاو دێ؟ ئێمە شەڕابمان دەوێ ـ کە دەستبەجێ شەفا و سلامەتی دەبەخشێ!»

بەڵام لەم بەینە دا کە پێشگۆ داوای شەڕابی دەکرد، وەها ڕێکەوت کە پاشای دەستی چەپ، ئەو پیاوە بێدەنگە، لەپڕ وە زمان هات و گوتی: «ئێمە بیری شەڕابمان کردۆتەوە ـ من و براکەم، پاشای دەستی ڕاست: ئێمە بە ڕادەی پیویست شەڕابمان پێیە، بارەکەرێک. کەوایە لە چمان کەم نیە، جگە لە نان.»

زەردەشت بە پێکەنینەوە گوتی: «نان؟ نان هەر ئەو شتەیە کە خەڵوەنشینان نیانە. بەڵام مرۆڤ هەر تەنیا بە نان زیندوو نیە، بەڵکە بە گۆشتی بەرخی باشیش، کە من لەوان دووم هەن:

ـ ئەوانە زوو سەر ببڕن و بەهاراتی پێداکەن و بیکوڵێنن: من وەهام پێخۆشە. لە ریشە و میوەش چمان کەم نیە و ئەوەندەمان هەیە کە بەشی نەوسنەکان و خۆشخۆراکەکان بکا؛ هەروەتر فندق و شتە سەر بەستراوەکانی دی بۆ شکاندن.

کەوایە بە زوویی شێوێکی باشمان دەبێ. بەڵام هەر کەسێک دەیەوێ لە خواردن دا شەریک بێ دەبێ دەست هەڵێنێ، تەنانەت پاشاکانیش: چونکە لای زەردەشت پاشاکانیش دەتوانن چێشت لێنەر بن.»

گشتیان لە قووڵایی دڵەوە ئەم پێشنیارەیان قەبووڵ کرد، جگە لە گەدای خۆویست کە دژایەتی دەگەڵ گۆشت و شەڕاب و بەهارات هەبوو.

ئەو بە گاڵتە گوتی: «گوێ لە قسەی زەردەشتی زگپەرست بگرن! ئایا کەس دەچێتە ئەشکەوت و کێوە بەرزەکان هەتا وەها شێوێک ساز بکا!

من نووکە بە دروستی مانای ئەم قسەیە دەزانم کە ڕۆژێک فێری ئێمەی کرد: «بژی هەندێک دەستبەتاڵی!» هەروەتر ئەوە کە بۆچی دەتانەوێ گەداکان لە ئارا دا نەمێنن.»

زەردەشت وڵامی ئەوی داوە: «خۆش و شاد بە هەروەکی کە من هەم. بە خوو و خدەی خۆت بژی، ئەی بەڕێز؛ ئەگەر پێت خۆشە دانەوێڵەی خۆت بهاڕە، ئاوی خۆت بخۆوە، بە دەستاوی خۆت هەڵبڵێ!

من تەنیا بۆ ئەو کەسانە قانوونم، کە لە منن، نە بۆ گشت کەس. بەڵام ئەوەی کە لە منە دەبێ ئێسک قایم و سووک پێ بێ ـ

شاد بۆ جەنگ هەروەک جەژن، نە ماتەمدار و نە خەیاڵخواز، بۆ دژوارترین کار وەها قۆڵی هەڵماڵێ هەر وەک بڵێی بۆ جەژنی خۆی بێ، ساغ و رووگەش.

باشترین شت هی منە و هی ئەوانەی کە لە منن: ئەگەر ئەوان نەدەن بە ئێمە، ئێمە دەیستێنین: باشترین چێشت، پاکترین ئاسمان، بە هێزترین بڕواکان، جوانترین ژنەکان.»

وەهای گوت زەردەشت؛ بەڵام پاشای دەستی ڕاست وڵامی داوە: «سەیرە! قەت شتێکی وەها ژیرانە لە زاری زانایەکەوە بیستراوە؟

بە ڕاستی، سەیرترین شت لە زانایەک دا هەر ئەمەیە کە ژیر بێ و کەر نەبێ.»

وەهای گوت پاشای دەستی ڕاست و سەری سوڕما؛ بەڵام کەر بە دوای قسەی ئەو دا شەیتانانە گوتی: «ئا ـ ئا». بەڵام ئەمە سەرەتای ئەو شێو خواردنە درێژە بوو کە لە کتێبە مێژووییەکان دا بە «چێشتی شێو» ناودێر کراوە و لەم

بەینە دا جگە لە مرۆڤی باڵاتر نەبێ باسی هیچ شتێکی دیکە نەکرا.

سەبارەت بە مرۆڤی باڵاتر

١

کە بۆ یەکەم جار بۆ لای مرۆڤ هاتم، تووشی گەوجایەتی خەڵوەنشینەکان هاتم، گەوجایەتی گەورە: من خۆم لە بازاڕ دانا.

کاتێک دەگەڵ گشتیان قسەم کرد، دەگەڵ هیچکەس قسەم نەکرد: بەڵام تاریکانان تەنیا پەتبازەکان هاودەمم بوون و کەلاکەکان و من خۆشم وەک کەلاکێک بووم.

بەڵام لە کازیوەیەکی نوێ دا راستەقینەیەکی نوێ رووی تێکردم؛ ئەودەم فێر بووم کە بڵێم: «من چ ئیشم بە بازاڕ و عەوام و هات و هەرای عەوام و گوێچکە درێژەکانی عەوام داوە!»

ئێوە، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، ئەمە لە من فێر بن: لە بازاڕ کەس ئیمانی بە مرۆڤی باڵاتر نیە و ئەگەر لەوێ دەتانەوێ قسە بکەن: سەرکەتوو بن! بەڵام عەوام چاو دادەگرێ کە: «ئێمە هەموومان بەرابەرین.»

عەوام وەها چاو دادەگرێ: «ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، مرۆڤێکی باڵاتر لە ئارا دا نیە. مرۆڤ مرۆڤە، لە ئاست خودا دا ئێمە هەموومان بەرابەرین!»

لە ئاست خودا دا! ـ بەڵام نووکە ئەم خودایە مردوە. ئێمە نامانەوێ لە ئاست عەوام دا بەرابەر بین. ئەی مرۆڤە باڵاترەکان لە بازاڕ بچنە دەر!

٢

لە ئاست خودا دا! ـ بەڵام نووکە ئەم خودایە مردوە! ئەی مرۆڤە باڵاترەکان،

ئەم خودایە گەورەترین مەترسی بۆ ئێوە بوو.

تەنیا ئەو دەمەی کە ئەو چوە نێو گۆڕەوە ئێوە جارێکی دی هەستانەوە. تەنیا نووکەیە کە نیوەڕۆی مەزن دادێ، تەنیا نووکەیە کە مرۆڤی باڵاتر ـ دەبێتە سەرۆک!

برایان، ئایا لە قسەکەم گەیشتن؟ ئایا ترساون؟ ئایا دڵەکانتان توشی سەرەگێژە بوە؟ ئایا لێرە هەڵدێر زاری بۆ داپچڕیون؟ سەگی دۆزەخ لێرە پێتان دەوەڕێ؟

ئەهای! راپەڕن، مرۆڤە باڵاترەکان! تەنیا نووکەیە کە کێوی داهاتووی مرۆڤ ژانی زان دەیگرێ. خودا مردوە: نووکە ئێمە دەمانەوێ کە بەرزەمرۆڤ بژی!

٣

نیگەرانترین کەسەکان ئیمرۆ دەپرسن: «چلۆن دەکرێ مرۆڤ راگرن؟» بەڵام زەردەشت یەکەم و تەنیا کەسێکە کە دەپرسێ: «چلۆن دەکرێ بە سەر مرۆڤ دا **زاڵ بی**؟»

بەرزەمرۆڤ لە دڵی من دایە، **ئەو** یەکەمین و تەنیاکەسی منە ـ **نەک** مرۆڤ، نەک نزیکترین کەس، نەک هەژارترین کەس، نەک دەردەدارترین کەس، نەک باشترین کەس.

برایان، ئەوەی کە من دەتوانم لە مرۆڤ دا خۆشم بوێ ئەمەیە کە ئەو قۆناغێکە و ئاوا بوونێک. و لە ئێوە دا گەلێک شت هەن کە خۆشەویستی و هیوا لە من دا پێک دێنێ.

ئەمە کە ئێوە بە سووکتان داناوە، ئێوە مرۆڤە باڵاترەکان، ئەمە هیوام دەداتێ. چونکە بە سووک دانەرانی گەورە رێزدانەرانی گەورەن.

ئەمە کە ئێوە هیوابڕاو بوون، گەلێک شت لەم هیوابڕاوییە دا شیاوی رێز دانانە. چونکە ئێوە فێر نەبوون کە چلۆن خۆ تەسلیم بکەن، ئێوە زیرەکیی چووکەکان فێر نەبوون.

چونکە ئیمرۆ خەڵکی بچووک بوونە سەرۆک و گشت تەسلیم و رەزا و زیرەکی

و ژیری و وردبینی و شتەکانی دیکەی ئاکارباشی بچووک موعیزە دەکەن.

ئەوەی کە لە رەگەزی ژنە، ئەوەی کە لە رەگەزی بەردەیە و بە تایبەت ئەوەی کە ئاژاوەی عەوامە: نووکە دویانەوێ ببنە سەرۆکی چارەنووسی مرۆڤ ـ ئاخ، بێز! بێز! بێز!

ئەمەیە کە دەپرسێ و دەپرسێ و لە پرسین ماندوو نابێ کە: مرۆڤ چۆن دەتوانێ خۆی بە باشترین، درێژترین، و پەسندترین چەشن راگرێ؟ بەمە ـ ئەوان سەرۆکەکانی ئیمرۆن.

برایان، بە سەر ئەم سەرۆکانەی ئیمرۆ دا زاڵ بن ـ بە سەر ئەم خەڵکە بچووکە دا: ئەمانە گەورەترین مەترسی بۆ بەرزەمرۆڤن!

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، بە سەر ئاکارباشییە بچووکەکان دا زاڵ بن، بە سەر زیرەکییە بچووکەکان دا، بە سەر حورمەت گرتنە بچووکەکان دا، بە سەر وردەکارییەکانی مێروو ئاسا دا، بە سەر ئاسوودەیی خەفەتبار دا، بە سەر «بەختیاری زۆربە» دا.

هێوابڕاو بوون باشترە لە تەسلیم بوون! بە راستی، ئێوەم لەبەر ئەوە خۆش دەوێ کە نازانن ئیمرۆ چلۆن بژین، ئێوە مرۆڤە باڵاترەکان! کەوایە ئێوە لە هەموان باشتر دەژین!

٤

برایان، ئایا بوێرن؟ ئایا بەدڵن؟ نەک بوێری لە ئاست شاهیدەکان، بەڵکە بوێری چۆلپەرستەکان و هەڵۆکان کە ئیدی خودایەکیش ناڕوانێتە ئەوان؟

گیان سەردەکان، یەسترەکان، کوێرەکان و مەستەکان بە بوێر دانانێم. بەدڵ ئەو کەسەیە کە ترس دەناسێ، بەڵام بە سەر ترس دا زاڵ دەبێ، ئەوەی کە هەڵدێر دەبینێ، بەڵام بە غروورەوە.

ئەوەی کە هەڵدێر دەبینێ، بەڵام بە چاوەکانی هەڵۆوە؛ ئەوەی کە بە چنگی هەڵۆ بە هەڵدێرەوە دەنووسێ: ئەوە بوێرە.

٥

«مرۆڤ خراپە» ـ هەرە فرەزانەکان بۆ دڵدانەوەی من وەهایان گوتوە. ئاخ، بریا ئیمرۆش وەها دەبوو! چونکە خراپە باشترین هێزی مرۆڤە.

«مرۆڤ دەبێ باشتر و خراپتر بێ» ـ من وەها فێر دەکەم. خراپترین شت بۆ باشترین شت لە بەرزەمرۆڤ دا پێویستە.

لەوانەیە ئەمە شیاوی ئەو موعیزەکەری خەڵکی بچووک بێ کە باری گوناهی مرۆڤ بکێشێ و رەنجی لێببا. بەڵام من لە گوناهی گەورە هەروەک هێمنیدەری گەورەی خۆم شادم ـ

بەڵام، وەها قسەیەک بۆ گوێچکە درێژەکان ناگوترێ و هەر قسەیەکیش هی هەر زارێک نیە. ئەم قسانە شتگەلێکی ناسک و کەم وێنەن: سمی پەز نابێ بگاتە ئەوان!

٦

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان! ئایا پێتان وایە من بۆ ئەوە هاتووم هەتا ئەوەی کە ئێوە خراپتان کردوە چاکی کەمەوە؟

یا لەمە بەدوا بۆ ئێوە دەردەداران نوێنێکی راحەتتر رابخەم؟ یا بە ئێوە بێئۆقرەکان، هەڵە کردووکان، شاخەوانە سەر لێشێواوەکان، جێ پێیەکی هاسانتر نیشان بدەم؟

نا! نا! سێ جار نا! تاقمێکی هەر چی پتر، هەر چی باشتر لە چەشنی ئێوە دەبێ بفەوتێ ـ و ژیان بۆ ئێوە هەر بێ ناخۆشتر و دژوارتر بێ. چونکە تەنیا ـ

ـ چونکە تەنیا بەمجۆرە مرۆڤ هەتا بەرزایی هەڵدەدا کە برووسک ئەو بکوتێ و تێکی بشکێنێ: وەها بەرز کە بۆ برووسک بەس بێ!

دەروون و تاسەم بەرەو کەم، درێژ و دوورەدەست رادەکێشرێن: بەدبەختییە بچووک و زۆر و کورتەکانی ئێوە بە من چی!

ئێوە هێشتا ئەوەند کە پێویستە رەنجتان نەکێشاوە! چونکە ئێوە لەبەر خۆتان

رەنج دەچێژن، ئێوە هێشتا رەنجی **مرۆڤتان** پێنەگەیوە؛ ئەگەر جگە لەمە بڵێن درۆتان کردوە! ئێوە هەمووتان لەوەی کە من لێی لە رەنج دابووم، رەنج نابەن.

٧

ئەمە من رازی ناکا کە برووسک ئیدی زیان ناگەیەنێ. نامەوێ بیگێڕمەوە: ئەو دەبێ فێر بێ کە دەبێ کار بۆ من بکا.

فرەزانیم درێژماوەیەکە کە خۆی هەروەک هەورێک تەیار کردوە و بێدەنگتر و تارتر دەبێ: هەر فرەزانییەک کە رۆژێک دەبێ برووسکی لێ بزێ وەها دەکا.

نامەوێ کە بۆ خەڵکی ئیمرۆیی ببمە **نوور** یا بە نوور ناو ببردرێم؛ من ئەوانەم بە کوێری دەوێن: برووسکی فرەزانییم! چاوەکانیان دەربێنە!

٨

پتر لە توانایی خۆتان نەوێ: لای ئەو کەسانەی کە پتر لە توانایی خۆیان دەوێ درۆیەکی دزێو لە ئارا دایە.

بە تایبەت کاتێک کە داواکاری شتگەلی گەورە بن! چونکە ئەمانە، ئەم تەڕدەستە گزیکار و دەورگێڕانە، دەبنە هۆی بەدگومانی بە شتگەلی گەورە ـ

ـ هەتا ئەوەکە خۆیان لەبەر چاوی خۆیان بەدرۆ و خێل دەردەچن، وەک سەرپۆشێک لە سەر کرمێونی، داپۆشراو بە وشە بەهێزەکان و ئاکارباشیە رواڵەتیەکان و کارە درەوشاوەکانی درۆیین.

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، لەمە خۆ بپارێزن! چونکە من ئیمرۆکە هیچ شتێک بە بایەختر و بێوێنەتر لە ڕووڕاستی نازانم.

مەگەر ئیمرۆ سەردەمی عەوام نیە؟ بەڵام عەوام، نازانێ گەورە و بچوک چیە، راست و ڕووڕاستی چیە: ئەو بەبێ تاوان خواروخێچە؛ ئەو هەمیشە درۆ دەکا.

٩

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، ئەی بوێرەکان، ئەی دڵپاکان! ئیمڕۆ زۆر بەگومان بن و بەڵگەکانی خۆتان بشارنەوە! چونکە ئیمڕۆ سەردەمی عەوامە.

ئەوەی کە عەوام رۆژگارێک بەبێ بەڵگە باوەڕی هەبوە، کێ دەتوانێ بە بەڵگە ـ سەرنخوونی بکا؟

لە بازاڕ بە ئیشارە و ئاماژە رازیت دەکەن و بەڵگەکان هۆی بەدگومانی عەوامە.

ئەگەر جارێک راستەقینە سەرکەوت، بە بەدگومانییەکی زۆرەوە بپرسن: «کامە هەڵەی بەهێز خەباتی بۆ کردوە؟»

لە زانایانیش خۆ بپارێزن! ئەوان لە ئێوە بێزارن، چونکە بێ بەرن. ئەوان چاوگەلێکی سارد و ویشکیان هەیە کە لە ئاستیان دا هەر مەلێک پەڕ و باڵی دەوەرێ.

ئەوان لە خۆبایین کە درۆ ناکەن: بەڵام لە بێهێزیی بۆ درۆ کردن هەتا ئەوینداری راستەقینە بوون، مەودایەکی زۆرە. وریا بن!

مەودایەکی زۆرە لە رزگار بوون لە یاو هەتا گەیشتن بە زانایی. من بڕوام بە گیانە ژاکاوەکان نیە. ئەوەی کە ناتوانێ درۆ بکا، نازانێ راستەقینە چیە.

١٠

بۆ وەسەرکەوتن پێیەکانی خۆتان دەکار بێنن! مەهێڵن ئێوە هەڵبکێشن، لە بان سەر و کۆڵی بێگانەکان دامەنیشن!

بەڵام تۆ سواری ئەسپی؟ تۆ بەرەو ئامانجی خۆت داژۆیی؟ زۆر باشە، هاوڕێی من! بەڵام پێ لەنگەکەشت دەگەڵ تۆ سواری ئەسپ بوە!

کاتێک بگەیە ئامانجی خۆت، کاتێک لە سەر ئەسپی خۆت دروست بۆ **بەرزایی** خۆت باز بدەی، دەگەورێی ـ ئەی مرۆڤی باڵاتر!

١١

ئەی ئافرێنەران، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان! هەر کەس تەنیا بە منداڵی خۆی ئاوسە.

مەهێڵن هیچ شتێکتان بە گوێ دا بخوێن و پێتان بسەلمێنن! هاوسای ئێوە کێیە؟ ئەگەر «لەبەر هاوسا» کارێک بکەی ـ هێشتا بۆ ئەو ناخوڵقێنی!

ئەم «بۆ ئەو»ە لە یاد بسڕنەوە، ئەی ئافرێنەران! ئاکارباشی ئێوە خۆی داخوازی ئەوەیە کە ئێوە کارتان بە «بۆ ئەو»، «لەبەر» و «چونکە» نەدابێ. دەبێ گوێی خۆتان بۆ ئەم وشە بچووکە درۆیینانە ببەستن.

«لەبەر هاوسا» تەنیا ئاکارباشی خەڵکی بچووکە: ئەمە بە «قەرەبوو کردنەوە» و «یارمەتی ئەم دەستە بە دەستەکەی دیکە» ناو دەنێن ـ ئەوان نە هەق و نە هێزی خۆپەرستی ئێوەیان هەیە!

لە خۆپەرستی ئێوە دا، ئێوە ئافرێنەران، پەنامەکی و چارەنووسی کەسێک هەڵکەوتوە کە ئاوسە! لە تەواوەتی ئەوینی ئێوە دا ئەوەی کە هیچ کەس بە چاو نەیدیوە، میوەیە: کە لە پەنا دایە و ئاگای لێیەتی و بە بەری دەگەیەنێ.

تەواوەتی ئاکارباشی ئێوەش لەو جێیەیە کە تەواوەتی ئەوینی ئێوەی لێیە، لای منداڵەکانتان! کاری ئێوە، ویستی ئێوە، «هاوسا»ی ئێوەیە: مەهێڵن بایەخە درۆیینەکان ئێوە ئەفسوون بکەن!

١٢

ئەی ئافرێنەرەکان، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان! ئەوەی کە دەبێ بزێ نەخۆشە، بەڵام ئەوەی کە زاوە ناپاکە.

لە ژنەکان بپرسن: کەسێک بۆ رابواردن نازێ. ژانە کە مریشک و شاعیرەکان وە قارەقارڕ دەخا.

ئەی ئافرێنەرەکان، لە ئێوە دا گەلێک ناپاکی هەیە، چونکە ئێوە دەبێ ببنە دایک.

منداڵێکی تازە: مخابن چەندە گەند و گەڵاشی تازە هاتوونە سەر دونیا! دوور بنەوە! ئەوەی کە زاوە دەبێ رەوانی خۆی بەپاکی بشواتەوە.

١٣

پتر لە هێزی خۆتان ئاکارباش مەبن! لە خۆتان شتێکی نەگونجاو مەخوازن!

پێ لە جێ پێیەک بنێن کە ئاکارباشی باوکەکانتان بەر لە ئێوە پێی لێناوە! ئەگەر ویستی باوکەکانتان دەگەڵ ئێوە نەیەنە سەر چلۆن وەسەردەکەون!

بەڵام، ئەوەی کە دەیەوێ بەرەزا بێ دەبێ وریا بێ کە نەبێتە پاشەبەرە! لەو شوێنەی کە باوکەکانتان گوناهیان کردوە ئێوە نابێ زاهید بن!

ئەوەی کە باوکەکانی رۆژگاریان دەگەڵ ژن و شەڕابی بەهێز و گۆشتی بەراز تێپەڕ کردوە: ئەگەر داوێنپاکی لە خۆی بوێ چ مانایەکی هەیە؟

ماناکەی گەوجایەتییە! بە بڕوای من، بە راستی، وەها کەسێک شیاوی ئەوە نیە کە شووی یەک یا دوو یا سێ ژن بێ.

ئەگەر پەرستگایەکی ساز کرد و لە سەر دەرگاکەی نووسی: «رێگای بەرەو پیرۆز بوون» ـ دیسان دەڵێم: یانی چی! ئەمە گەوجایەتییەکی نوێیە!

ئەو شوێنێکی بۆ تەمێ کردن و را کردن دامەزراندوە: لەوانەیە بە کەلک بێ! بەڵام من بڕوا ناکەم.

هەر کەس هەر شتێک دەگەڵ خۆی بەرێتە خەڵوەوە ئەو شتە لەوێ هەڵدەدا، بۆ وێنە درندەی دەروون. لەبەر ئەوە دەبێ گەلێک کەس لە خەڵوەنشینی دوور بخەنەوە.

ئایا لە سەر رووی زەوی قەت شتێکی پیستر لە زاهیدی چۆلەوانی هەبوە؟ لای ئەوان نە تەنیا شەیتان ـ بەڵکە بەرازەکانیش بە ئازادی دەخولێنەوە.

١٤

شەرمەزار، سەرشۆڕ، داتەپیو، وەک پڵنگێکی سەرنەکەوتوو لە خۆ پێدادان

دا: گەلێک جار ئێوە مرۆڤە باڵاترەکانم دیوە کە ئاوا دەخزێنە لاوە. جارێک لە تاس هەڵاویشتن دا سەرنەکەوتوون.

بەڵام، غەم مەخۆن، ئەی تاسبازەکان! ئێوە گاڵتە و کایە ئەوەند کە پێویستە فێر نەبوون! مەگەر ئێمە هەمیشە لە دەوری مێزێکی گەورەی گاڵتە و کایە دانەنیشتووین؟

ئەگەر لە کارێکی گەورە دا سەرنەکەوتوون، بەو مانایەیە کە ئێوە خۆتان ـ لە سەرنەکەوتووکانن؟ ئەگەر ئێوە خۆتان سەرنەکەوتوون، ئایا ماناکەی ئەوەیە کە ـ مرۆڤ سەرنەکەوتوە؟ دامنا کە مرۆڤ سەرنەکەوتوە: زۆر باشە، چ قەیدی!

۱۵

رەگەز هەرچی باڵاتر بێ، گەیشتنە سەرکەوتن کەمترە! ئێوە، ئەی ئەو مرۆڤە باڵاترانەی کە لێرەن، ئایا گشت ئێوە ـ سەرنەکەوتوو نەبوون؟

بە ورە بن، ئەمە چیە! هێشتا گەلێک شت دەکرێ! خۆ فێری پێکەنین بکەن، ئەوجۆرەی کە پیاو دەبێ پێبکەنێ!

چ جێی سەرسوڕمانە کە ئێوە سەرنەکەوتوون و نیوە سەرکەوتنێکتان دیوەتەوە، ئێوە نیوە ـ شکاوەکان! ئایا ئەمە **داهاتووی مرۆڤ** نیە کە لە ئێوە دا خۆ بۆ دەرەوە دەکوتێ و هەوڵ دەدا؟

مەگەر دوورترین و قووڵترین شتی مرۆڤ و ئەوەی کە لەو دا بەقەرا بەرزایی هەسێرەکانە، و هەروەتر هێزی بێبنی ئەو نیە کە لە مەنجەڵی ئێوە دا بە دژی یەکدی دەکوڵێن؟

چ جێی سەرسوڕمانە کە گەلێک مەنجەڵ دەشکێن! خۆ فێری پێکەنین بکەن، ئەوجۆرەی کە پێویستە! ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، هێشتا گەلێک شت هەن کە بکرێن.

بە راستی، گەلێک شت هەتا ئێستا بە ئاکام گەیشتوون! ئەم زەوییە لە شتە چووکە کاملەکان و لە شتە باشە رێک و پێکەکان چەندە دەوڵەمەندە!

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، شتە چووکە کاملەکان لە دەوری خۆتان دابنێن!

پێگەیشتوویی زێڕنی ئەوان دڵ شەفا دەدا. کاملەکان موعیزەی هومێد دەکەن.

۱۶

لێرە، لە سەر زەوی، هەتا ئێستا گەورەترین گوناهـ چ بوە؟ مەگەر قسەی ئەو کەسە نەبوە کە کوتی: «هاوار بەوانەی کە لێرە پێدەکەنن!»

ئایا ئەو لە سەر زەوی هیچ بەڵگەیەکی بۆ پێکەنین نەدۆزییەوە؟ کەوایە ئەو خراپ لێیگەڕاوە. منداڵێکیش لێرە بەڵگەی دەدۆزێتەوە.

ئەو ئەوەند کە پێویست بوو خۆشی نەدەویست: دەنا ئێمەی خۆش دەویست، ئێمە دەم بە پێکەنینەکان! بەڵام ئەو لە ئێمە بێزار بوو و گاڵتەی پێدەکردین: ئەو مزگێنی شیوەن و ددان دە چیڕەوە بردنی بە ئێمە دەدا.

ئایا مرۆڤ دەبێ تووک لەو شوێنەی بکا کە خۆشی ناوێ؟ ئەوە بە بڕوای من سەلیقەیەکی باش نیە. بەڵام ئەو وەهای کرد، ئەم پیاوە موتڵەقخوازە. ئەو لە نێو عەوام هەڵستابوو.

ئەو ئەوەند کە پێویستە خۆشی نەدەویست: دەنا لەوە کە ئەویان خۆش ناوێ هێندە تووڕە نەدەبوو. ئەوینی گەورە ئەوینی **ناوێ** ـ لەو پتری دەوێ.

لەم موتڵەقخوازانە خۆ بپارێزن! ئەوان لە رەگەزی هەژار و نەخۆشن، لە رەگەزی عەوامن: ئەوان بەدخوازانە چاو لەم ژیانە دەکەن، ئەوان بۆ زەوی چاوپیسن.

خۆ لەم موتڵەقخوازانە بپارێزن! ئەوان پێگەلێکی قورس و دڵێکی گیراویان هەیە ـ ئەوان سەمای نازانن. زەوی چلۆن دەتوانێ بۆ وەها کەسانێک سووک بێ!

۱۷

شتە باشەکان هەمیشە خواروخێچ لە ئامانجی خۆیان نزیک دەبنەوە. وەک پشیلە پشت دەچەمێننەوە و لەبەر بەختیاری خۆیان بۆ دەروونیان مرەمڕیان دێ ـ شتە باشەکان گشتیان پێدەکەنن.

هەنگاوەکان دەیدرکێنن کە ئاخۆ پیاو هەنگاوی لە رێی خۆ ناوە یا نا، کەوایە چاو لە رێ رۆیشتنم بکەن! ئەوەی کە لە ئامانجی خۆی نزیک دەبێتەوە،

سەماکەرە.

بە راستی نەبوومە کۆتەڵێک. لێرە ویشک، بێدەنگ، بەردین، وەک ئەستوون رانەوەستاوم؛ من حەزم لە توند راکردنە.

هەرچەند کە لە سەر زەوی گەلێک مردواو و مەینەت هەیە، ئەوەی کە سووک پێیە بە سەر قوڕ و لیتە دا وەها هەڵدێ و سەما دەکا وەک بلێی لە سەر تەختەسەهۆڵ بێ.

برایان، دڵەکانی خۆتان هەڵکێشن، بۆ سەر و سەرتر! پێیەکانی خۆشتان لە یاد مەکەن! پێیەکانی خۆشتان هەڵکێشن، ئەی سەماکەرە باشەکان، و باشترە کە لە سەر سەری خۆتان بوەستن!

١٨

ئەم تاجەی پیاوی دەم بە پێکەنین، ئەم تاجەی گوڵی سوورم من خۆم لە سەر ناوە، من خۆم پێکەنینی خۆم بە پیرۆز داناوە. بۆ ئەم کارە هیچ کەسی دیکەم ئیمڕۆ ئەوەند کە پێویستە بە هێز نەدۆزیوەتەوە.

زەردەشتی سەماکەر، زەردەشتی بارسووک، کە بە باڵ وەشاندن ئیشارەتان دەدا، ئەو ئامادە بۆ فڕینە، ئیشارە لە هەموو باڵندەکان دەکا، ساز و تەیار، شاد و سەرسووک ـ

زەردەشتی راستوێژ، زەردەشتی راستبزە، ئەوەی کە نە نائارامە و نە موتڵەقخواز، ئەوەی کە حەزی لە بازد و هەڵبەزە؛ ئادی من خۆم ئەم تاجەم لە سەر ناوە!

١٩

برایان، دڵەکانی خۆتان هەڵکێشن، بۆ سەر و سەرتر! پێیەکانی خۆشتان لە بیر مەکەن. پێیەکانی خۆشتان هەڵکێشن، ئەی سەماکەرە باشەکان، و باشترە کە لە سەر سەری خۆتان بوەستن!

لە مەیدانی بەختیاریش دا گیاندارەکان قورسن؛ کەسانێک هەن کە لە سەرەتاوە پێیەکی دزێویان هەیە و هەروەک فیلێک کە بیەوێ لە سەر سەری خۆی

بوەستێ، زەحمەتێکی سەیر دەکێشن.

بەڵام لەبەر بەختیاری شێت بوون باشترە لە چارەڕەشی؛ دزێو سەما کردن باشترە لە لەنگان. کەوایە حیکمەتەکەم فێر بن: خرابترین شتیش تەنانەت دوو لایەنی باشی هەیە.

ـ خرابترین شتیش تەنانەت پێگەلێکی باشی بۆ سەما هەیە: کەوایە، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، فێر بن کە خۆ لە سەر پێگەلی شیاوی خۆ رابگرن!

کەوایە ئاخ هەڵکێشان و گشت شیوەنخوازی عەوام لە یاد بسڕنەوە! ئاخ، تەنانەت ویشکەڕنەکانی عەوامیش لەم رۆژگارە دا بە چاوی من پەشێو دیاری دەدەن! بەڵام، ئیمڕۆ رۆژگاری عەوامە.

٢٠

هەروەک با بن ئەودەم کە لە ئەشکەوتی کوێستانیی خۆی بۆ دەر باز دەدا: ئەو دەیەوێ بە هەوای نایەی خۆی سەما بکا و دەریاکان لە ژێر قورسایی هەنگاوەکانی دەهەژێن و باز دەدەن.

ئەوەی کە باڵ دەدا بە کەرەکان، ئەوەی کە دەڵە شێرەکان دەدۆشێ ـ بژی وەها گیانێکی باشی بێلغاو، کە مینا تۆفان بە سەر تەواوەتی ئیمڕۆ و تەواوەتی عەوام دا، دادێ.

ـ ئەوەی کە دوژمنی گشت دڕک بە سەرەکان و سەرداخستوان و گشت گەڵا ژاکاوەکان و گیا بژارەکانە ـ بژی وەها گیانێکی دڕ، باش، ئازاد و تۆفانی، کە لە سەر زەلکاو و مەینەتەکان وەها سەما دەکا وەک لە سەر مێرگەکان بێ.

ـ ئەوەی کە لە سەگە گەرۆڵەکانی عەوام و گشت زاوزێی ناسازی مەینەتاسای ئەوان بێزارە ـ هەر بژی ئەو گیانەی ئازادەگیانەکان، تۆفانێکی دەم بە پێکەنین کە تۆز دە چاوی گشت رەشبینەکان و کواندارەکان دەکا.

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، خرابترین شت لە ئێوە دا ئەمەیە کە ئەوجۆرەی کە پێویستە سەما فێر نەبوون ـ سەمایەک بە سەر خۆ دا بۆ ئەوپەڕی خۆ! قەیدی چیە کە ئێوە سەرنەکەوتوون!

هێشتا گەلێک شت دەکردرێ! کەوایە **فێر بن** کە بە سەر خۆ دا بۆ ئەوپەڕی خۆ پێبکەنن! دڵەکانی خۆتان هەڵکێشن، ئەی سەماکەرە باشەکان، بۆ سەر و سەرتر! و باش پێکەنین لە بیر مەکەن.

برایان، ئەم تاجەی پیاوی دەم بە پێکەنین، ئەم تاجە گوڵی سوورە من بۆ لای ئێوەی داوێم. من پێکەنین بە پیرۆز دادەنێم؛ ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، پێکەنین فێر بن!

سترانی پەژارە

١

کاتێک کە زەردەشت ئەم قسانەی دەکرد لەبەر زارکی ئەشکەوتەکەی وەستابوو؛ دەستبەجێ دوای دەربڕینی دوایین وشەکانی لە میوانەکانی رایکرد و کورت ماوەیەک پەنای بۆ هەوای ئازاد برد.

زەردەشت هاواری کرد: «ئەی بۆنە پاکەکانی ئاقاری من، ئەی ئەهوەنی پیرۆزی ئاقاری من! گیاندارەکانم لە کوێن؟ وەرن، وەرن، هەڵۆ و مارەکەم!

ئێستا پێم بڵێن، گیاندارەکانم، ئایا ئەم مرۆڤە باڵاترانە گشتیان بۆنێکی ناخۆشیان لێنایە؟ ئەی بۆنە پاکەکانی ئاقاری من! **ئێستا** دەزانم و هەست دەکەم کە ئێوە گیاندارەکانم چەندە خۆش دەوێ.»

زەردەشت جارێکی دیکە گوتی: «ئێوەم خۆش دەوێ، گیاندارەکانم!» کاتێک ئەم قسانەی کرد هەڵۆ و مار خۆیان تێهەڵسوو و روانیانە ئەو. بەمجۆرە هەر سێ ئارام لێک کۆ ببونەوە و پێکەوە چێژیان لە هەوای تازە وەردەگرت و هەناسەی قوولیان هەڵدەکێشا. چونکە هەوای دەرەوە باشتر لە هەوای لای مرۆڤە باڵاترەکان بوو.

٢

بەڵام هێشتا زەردەشت پێی لە ئەشکەوتی خۆی نەبردبوو دەرەوە کە

جادووگەری پیر هەستا و بە مەکرەوە روانیە دەوروبەری و گوتی: «ئەو چۆتە دەرەوە!

نووکە، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان ـ هیوادارم بەم ناو و پێهەڵگوتنە، وەک ئەو ئێوەم قدیلکە دابێ ـ نووکە گیانی چەپەڵی فریو و جادووگەریم شاڵاوی بۆ هێناوم ـ

هەر ئەو ئەهریمەنەی پەژارەم، کە لە بنەڕەتەوە دژی ئەم زەردەشتەیە: ئەو ببوورن! نووکە ئەو دەیەوێ لە بەرابەر ئێوە دا جادووگەری بکا، نووکە دروست کاتی ئەو داهاتوە؛ من لەخۆوە دژی ئەم گیانە بەدخوازە بەربەرەکانی دەکەم.

ـ ئێوە هەمووتان، دەتوانن بە وشەکان هەر چەشنە شانازییەک بۆ خۆتان پێک بێنن، ئێوە دەتوانن خۆ بە «ئازادەگیان» ناو بەرن یا «ئەهلی راستی» یا «گیانە تۆبەکارەکان» یا «لە بەند رزگار بوان» یا «تاسەبارانی گەورە»

ـ ئێوە هەمووتان وەک من لە **بێزی گەورە** لە رەنج دان، ئێوەیەک کە خودای کۆنەتان مردوە و خودایەکی تازە هێشتا لە مەلۆتکە و لانک نەنراوە، گیانی بەدخواز و ئەهریمەنی جادووگەری من دەگەڵ گشت ئێوە دڵاوایە.

من ئێوە دەناسم، ئێوە مرۆڤە باڵاترەکان؛ من ئەویش دەناسم. من ئەو جادووگەرەی دەناسم کە بەبێ ویستی خۆم خۆشم دەوێ، من ئەم زەردەشتە دەناسم: ئەو گەلێک جار لەبەر چاوم خۆی وەک دەمامکی جوانی قەدیسێک دەنوێنێ ـ

هەروەک کۆڕی کایەی تازە و سەیری دەمامکپۆشەکان کە لەوێ دا گیانی بەدخوازم، ئەم ئەهریمەنی پەژارەیە، خۆشحاڵە ـ گەلێک جار وەها بیر دەکەمەوە کە من زەردەشتم لەبەر گیانی بەدخوازم خۆش دەوێ.

بەڵام، نووکە ئەو شاڵاوم بۆ دێنێ و رێکم دەکوشێ، ئەم گیانەی پەژارە، ئەم ئەهریمەنەی ئێوارانە: بە راستی، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، لەو دا هەوەسێک هەیە ـ

چاوەکانتان چاک بکەنەوە! ئەو مەیلی هاتنی **بە رووتی** کردوە، پیاوانە دێ یا ژنانە، نازانم: بەڵام، ئەو دێ و من رێک دەکوشێ، هاوار! هەستتان بکەنەوە!

رۆژ دادەکەوێ، نووکە ئێوارە هەموو شتێک دادەگرێ، باشترین شتەکانیش، ببینن و ببیسن، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، کە ئەم گیانە پەژارەی ئێوارانە، ژن یا پیاو، ئەهریمەنێکی چۆنە!»

وەهای گوت جادووگەری پیر و بە مەکرەوە روانیە دەوروبەری و ئەوسا دەستی دایە چەنگەکەی.

۳

لە هەوای بوولێڵ
ئەودەم کە لاواندنەوەی شەونم
ـ نەدیتراو و نەبیستراو ـ
بە سەر زەوی دا دادەکەوێ،
ـ چونکە شەونمی لاوێنەر
هەروەک گشت لاوێنەرانی دڵاوا
بە پێدزە دێ.
وەبیرتە، وەبیرتە، ئەی دڵی داغ
کە سەردەمایەک چەندە تینوو بووی،
تینووی فرمێسکەکانی ئاسمانی و دڵۆپەکانی شەونم،
سووتاو و تینوو و ماندوو
ئەودەمە کە لە سەر رێبازی زەردی مێرغوزارەکان
نیگای بەدخوازی هەتاوی دەمەو ئێوارە
بە نێوان دارە رەشەکان دا لە دەوری تۆ دەگەڕا
نیگا گەرمە، ئازاردەرە، شەوارەکەرەکانی هەتاو؟

ئەوان، بە گاڵتە، وەهایان گوت: «تۆ، خوازیاری راستی؟

نا! تەنیا شاعیرێک!
گیانداریک، گیاندارێکی فێڵەزان، راوکەر، لە بۆسە دا
کە دەبێ درۆ بکا
کە دەبێ بە ویست و زانینەوە درۆ بکا:
بە تەماح بۆ راو،
بە دەمامکێکی رەنگاوڕەنگەوە
خۆی دەمامکی خۆی
خۆی نێچیری خۆی ـ
ئەم ـ خوازیارەی راستی؟
نا! تەنیا شێتێک! تەنیا شاعیرێک!
تەنیا رەنگین ـ قسەیەک
کە لە نێو دەمامکەکانی شێتێکەوە هاوارە رەنگاوڕەنگەکان دەردەبڕێ،
سواری پردە بە درۆکانی وشەکان
لە سەر پەلکەزێڕینەکان
لە نێوان ئاسمانە درۆیینەکان
و زەوینە درۆیینەکان
گەڕۆڵ، گەڕیدە ـ
تەنیا شێتێک! تەنیا شاعیرێک!

ئەم ـ خوازیارەی راستی؟
نە بێدەنگ، بێ قسە، ساف، سارد
دەبیە کۆتەڵێک
نە وەک ئەستوونی خودا

وەستاو لە بەرابەر پەرستگا،

وەک دەرکەوانی خودایەک:

نا! دوژمنی وەها کۆتەڵەکانی راستی

هەر دەشت و دەرێک زیاتر بە ماڵ دەزانێ هەتا پەرەستگا

پڕ لە قۆشمەیی کتک

بازدەر بە نێوان هەر پەنجەرەیەک دا

گورج! لە هەر کارەساتێک دا

بۆن هەڵگر بۆ هەر لێڕەوارێک

تاسەبارانە بۆن هەڵگر

چونکە لە لێڕەوارەکان دا

لە نێوان نێچیرەکانی بە خاڵ و میل دا

تۆ تاوانبارانە ساغ و رەنگاوڕەنگ و جوان را دەکەی.

بە لێوە بە هەوەسەکانەوە

بەختەوەرانە گاڵتەکەر، بەختەوەرانە دۆزەخی، بەختەوەرانە خوێنخۆر

راوکەر، لە بۆسە دا، درۆزن.

یان وەک هەڵۆیەک کە لە دوورەوە

چاوی لە هەڵدێر بڕیوە

لە هەڵدێری خۆی ...

ئای کە هەڵۆکان بە خولانەوە لوور دەبنەوە

بۆ قووڵایی قووڵەکان!

ئەوسا

لەپڕ

یەکراست

گورج وەک برووسک

پڕ دەدەنە بەرخەکان

برووسکاسا، لە جەنگەی برسیایەتی دا

بە تەماحی بەرخ

بێزار لە تەواوی رەوانە بەرخاساکان

زۆر تووڕە لەوانەی کە

چاو ـ بەرخ و مەڕاسا و تیسک لوول،

گێژ، بە خێرخوازی بەرخەکانەوە

وەها

هەڵۆئاسا و پڵنگاسان

تاسەی تۆ لە ژێر هەزار دەمامکەوە

تۆ شێت! تۆ شاعیر!

تۆیەک کە مرۆڤت

زیاتر وەک خودا دیوە هەتا وەک مەڕ

و خودا لە مرۆڤ دا وەها هەڵدەدڕی

وەک مەڕ لە مرۆڤ دا،

و لە کاتی هەڵدڕین دا بە پێکەنین ـ

ئەمەیە، ئەمەیە بەختەوەری تۆ!

ئەو بەختەوەری پڵنگ و هەڵۆ!

بەختەوەری شاعیرێک، شێتێک!

لە هەوای بوولێڵ

ئەودەم کە داسی مانگ

سەوز لە نێوان سوورایی ئەرخەوانی دا

ئێرەییانە دادەخزێ:

دوژمنانە دەگەڵ ڕۆژ

دەگەڵ هەر هەنگاوێک، بە نهێنی

چیمەنەکانی گوڵی سوور

دەدروێتەوە، هەتا نوقم بن

هەتا ڕەنگ بزڕکاو لە شەو دا نوقم بن.

منیش خۆم ڕۆژێک وەها نوقم بووم

لە شێتایەتی ڕاستیخوازی خۆم

لە تاسەکانی ڕۆژانەی خۆم

لە ڕۆژ ماندوو، لە ڕووناکی نەخۆش

لە شەو دا نوقم بووم

لە تاریکان دا، لە سێبەر دا

سووتاو و تینوو

لە ڕاستەقینەیەک

وەبیرتە هێشتا، وەبیرتە ئەی دڵی داغ

کە ئەودەم چەندە تینوو بووی؟

دوور بێ لە من

لە تەواوەتی ڕاستەقینە

تەنیا شێتێک!

تەنیا شاعیرێک!

سەبارەت بە زانست

وەهای ستران بێژت جادووگەر؛ و تەواوی دانیشتوانی کۆڕ بێ ئەوەی خۆیان بزانن، هەروەک باڵندەکان، کەوتنە داوی هەوەس و فریو و پەژارەی ئەو؛ تەنیا خاوەنی گیانی بە ویژدان بوو کە ئەسیری ئەو نەببوو: ئەو گورج چەنگی لە دەست جادووگەر ڕاپسکاند و هاواری کرد: «هەوا! هەوا! هەوای باش بۆ نێو ئەشکەوت بێنن! زەردەشت بێننەوە ژوور! تۆ ئەم ئەشکەوتەت خەفە و ژاراوی کرد، ئەی جادووگەری پیری چەپەڵ!

تۆ ئێمە بەرەو داوێنی ئاواتەکان و سارا نەناسراوەکان ڕادەکێشی، ئەی درۆزنی دەغەڵ! هاوار لەو دەمەی کە کەسێکی وەک تۆ لە **ڕاستی** دەدوێ و هات و هەرا ساز دەکا!

هاوار لە هەموو ئەو گیانە ئازادانەی کە لە ئاست وەها جادووگەرانێک ئاگایان لە خۆیان نەبێ! ئیدی ئازادییان فەوتاوە: تۆ گەڕانەوە بۆ زیندان فێر دەکەی و هان دەدەی ـ

ئەی ئەهریمەنی پیری پەشێو: ناڵەی تۆ زایەڵەی چریکەی مەلی فریوی هەیە. تۆ هەروەک ئەوانەی کە بە ڕێزدانان لە زاهید بوون لە بنەوە بۆ هەوەسبازی بانگەواز دەکەن!»

وەهای گوت پیاوی بە ویژدان؛ بەڵام جادووگەری پیر ڕوانیە دەوروبەری خۆی و لەزەتی لە سەرکەوتنی خۆی برد و لەبەر ئەوە ئەو ئازادەییەی کە پیاوی بە ویژدان لەو دا پێکی هێنابوو لەبەر چاوی نەگرت و بە دەنگێکی کزەوە گوتی: «بێدەنگ! گۆرانی باشەکان زایەڵەی باشیان دەوێ؛ دوای گۆرانی باشەکان دەبێ تا ماوەیەک بێدەنگ بن ـ

هەر ئەوجۆرەی کە هەمووی ئەوانە کردوویانە، ئەم مرۆڤە باڵاترانە. لەوانەیە تۆ لە گۆرانی من شتێکی وەها تێنەگەیشتبێی؟ لە گیانی جادووگەرانە دا شتێکی ئەوتۆ لە تۆ دا نیە.»

پیاوی بە ویژدان وڵامی داوە: «ئەوە پەسنێکە بۆ من، کە تۆ من لە خۆت جیا

دەکەیەوە. بەڵام چ دەبینم؟ ئێوە هەمووتان هێشتا بە چاوە هەوەسبازەکانتانەوە لەوێ دانیشتوون:

ئەی رووحە ئازادەکان، ئازادی ئێوە چۆتە کوێ؟ لە روانگەی منەوە ئێوە وەک کەسانێک دیاری دەدەن کە ماوەیەکی درێژ چاویان لە کیژە رووتە سەماکەرەکان کردبێ: رەوانەکانی ئێوەش خۆیان سەما دەکەن!

لە ئێوە دا، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان دەبێ شتێکی لەوە پتر هەبێ کە جادووگەر بە گیانی جادووگەری و گزیکاری خۆی ناوی دەبا: هەڵبەت ئێمە دەبێ لێک جوێ بینەوە.

بە راستی، بەر لەوەی کە زەردەشت بگەڕێتەوە بۆ ئەشکەوتەکەی ئێمە ئەوەند دەگەڵ یەک دوا بووین و بیرمان کردبۆوە کە من بزانم: ئێمە لە یەکدی جیاوازین.

ئێمە، یانی ئێوە و من، لەم سەرە **داخوازی** شتگەلی جیاین. چونکە من داخوازی **هێمنایەتی** پترم و لەبەر ئەوە رووم دە زەردەشت کرد. چونکە ئەو لەم سەردەمە دا هێشتا وەستاوترین بورج و ورەیە ـ

لە رۆژگارێک دا کە هەموو شت لەقە، لە رۆژگارێک دا کە تەواوەتی زەوی دەهەژێ. بەڵام کاتێک چاو لە حاڵەتی چاوەکانی ئێوە دەکەم وام بۆ دەردەکەوێ کە ئێوە بە دوای **ناهێمنایەتییەکی پترەوەن ـ**

ترس و لەرزی پتر، مەترسی پتر، بوولەرزەی پتر. گومانم وایە کە ئێوە هەوەسێکتان هەیە ـ ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، ئەم گومانە خۆخوازانەی من ببوورن ـ ئێوە هەوەسێکتان هەیە بۆ خرابترین و پڕ مەترسیترین چەشنی ژیان کە لە هەموان پتر **من** دەترسێنێ، بۆ ژیانی گیاندارە دڕەکان، بۆ لێڕەوارەکان، ئەشکەوتەکان، کێوە بە هەورازەکان و داڵانە پڕ کون و کاژێڕەکان.

ئەوەی کە ئێوە لە هەموان پتر پێتان خۆشە شتێک نیە کە لە نێو مەترسیەوە بۆ دەرەوە رێنوێنی دەکردرێ، بەڵکە شتگەلێکە کە ئێوە لە تەواوی رێگاکانەوە بەرەو لاڕێ دەبا، یانی هەڵخەڵەتێنەران. بەڵام ئەگەر لە ئێوەش دا بە راستی وەها هەوەسگەلێک هەبن، بە بڕوای من، وەها شتێک **نەگونجاوە**.

چونکە ترس ـ هەستی سەرەکی و بنەڕەتی مرۆڤە؛ ترسە کە مانای گوناهی سەرەکی و ئاکارباشی سەرەکی روون دەکاتەوە. لە دەروونی ترسەوەیە کە

ئاکارباشی منیش هەڵیداوە، هەر ئەوەی کە ناوی زانستە.

چونکە ترس لە دڕندەکان، کۆنتر لە هەر شتێکی دیکە لە مرۆڤ دا سەری هەڵداوە؛ بۆ وێنە ترس لە گیاندارێک کە لە دەروونی خۆی دا شاردوویەتیەوە و زەردەشت ئەو بە «دڕندەی دەروون» ناو دەبا.

وەها ترسێکی درێژی لەمێژینە لە ئاکام ناسک و رووحانی و مەعنەوی دەبێ ـ و ئیمڕۆ، بە بڕوای من، ناوی **زانستە**.»

وەهای گوت پیاوی بە ویژدان؛ بەڵام زەردەشت کە هەر ئەودەم گەڕابۆوە ئەشکەتەکەی خۆی و دوایین قسەکانی بیست و هەستی بە چلۆنایەتییەکەی کردبوو، چەپکێکی گوڵی سوور بە پیاوی بە ویژدان دادا و بە «راستەقینە»کانی پێکەنی و هاواری کرد: «چی؟ چ دەبیسم، بە راستی، بە بڕوای من، یا تۆ شێتی یا من: من راستەقینەی تۆ بە جارێک هەڵدەوەژێرم.

چونکە **ترس** ـ لە ئێمە دا ئیستسنایە. بەڵام بوێریی و کارەساتخوازیی و لەزەت بردن لە نەناسراوەکان و رۆیشتن بەرەو شتگەلێکە کە هێشتا کەس بۆ خاتری ئەوان خۆی لە مەترسی نەخستوە ـ بە بڕوای من، **بوێریی** بنەڕەتی تەواوەتی مێژووی مرۆڤە.

مرۆڤ ئێرەیی بە ئاکارباشی تەواوەتی دڕترین و بوێرترین گیاندارەکان بردوە و ئەوی لەوان رفاندوە: بەمجۆرەیە کە ـ بۆتە مرۆڤ.

ئەم بوێرییە لە ئاکام ناسک و رووحانی و مەعنەوی لێهات، ئەم بوێرییەی مرۆڤ، بە باڵەکانی هەڵۆ و ژیریی مار: هەر **ئەمەیە** کە ئیمڕۆ، بە بڕوای من، ناوی دەبردرێ ـ»

«**زەردەشت!**» تەواوی ئەوانەی کە پێکەوە دانیشتبوون یەک دەنگ وەها هاواریان کرد و بە دوای ئەو دا وەها قاقایان کێشا کە دەتگوت پێکەنین وەک هەورێکی قورس لەوان بەرز بۆوە. جادوگەریش پێکەنی و بە زیرەکیەوە گوتی: «زۆر باشە! گیانی بەدخوازم منی جێ هێشت!

مەگەر من خۆم ئێوەم لەو وریا نەکردنەوە و نەمگوتبوو کە ئەو گزیکار و گیانی درۆ و دەلەسەیە؟

به تایبەت کاتێک که خۆی به رووتی نیشان دەدا. بەڵام من دەگەڵ فریوەکانی ئەو چم پێدەکرێ؟ مەگەر **من** ئەو و دونیام ئافراندوە؟

دەسا وەرن دیسان خۆش و شاد بینەوە! هەر چەند که زەردەشت زەق زەق تێمدەڕوانێ ـ چاو لەو بکەن! دڵی له من ئێشاوە ـ

بەڵام بەر لەوەی که شەو دابێ، ئەو جارێکی دیکانه فێر دەبێ که منی خۆش بوێ و پێم هەڵبلێ. ئەو ناتوانێ به بێ وەها شێتایەتییەک ماوەیەکی زۆر بژی.

ئەو دوژمنەکانی خۆی خۆش دەوێ: ئەو ئەم هونەرە باشتر له گشت کەس دەزانێ که من دیتوومە. بەڵام ئەو تۆڵەکەی له دۆستەکانی دەکاتەوە.»

وەهای گوت جادووگەری پیر، و مرۆڤە بالاترەکان چەپڵەیان بۆ لێدا. له دوایی زەردەشت به نێویان دا گەڕا و به قۆشمەیی و مەحەبەتەوە دەستی ئاواڵەکانی ڕێک کوشی، هەروەک کەسێک که بیەوەی شتێک قەربوو بکاتەوە و لەبەر ئەو داوای لێبوردن بکا. بەڵام کاتێک گەیشتە زارکی ئەشکەوتەکەی، بڕوانە، جارێکی دیتر مەیلی هەوای ئازاد و دیداری گیاندارەکانی تێدا سەری هەڵداوە و ویستی که له ئەشکەوت بچێتە دەر.

له نێو کیژەکانی سارا دا

١

ئاوارەیەک که خۆی به سێبەری زەردەشت دادەنا، گوتی: «دوور مەکەوە! لای ئێمە بمێنەوە، دەنا مەینەتی کۆنەی شێدار جارێکی دیکه شالاومان بۆ دێنێتەوە.

هەر ئێستا ئەو جادووگەرە پیرە خرابترین ئیشی به باشترین شێوە دەگەڵ ئێمە کرد، بڕوانه که فرمێسک له چاوەکانی پاپی چاکی خوداناس دا قەتیس ماوە و جارێکی دی له دەریای مەینەت دا سواری کەشتی بوە.

ئەم پاشایانەش هەر چەند له ئاست ئێمە رواڵەتێکی باش له خۆ دەنوێنن ـ

چونکه ئەمانەش ئەمە باشتر له هەمووی ئێمە فێر بوون ـ بەڵام ئەگەر شاهیدێکیان نەبێ، گرێو دەکەم که هەر ئەو رووداوە تاڵە دیسان بۆیان دووپاتە دەبێتەوە ـ

رووداوی تاڵی هەورە گەڕۆڵەکان، مەینەتی شێدار، ئاسمانی گیراو، هەتاوە رفێنراوەکان، با به لوورەکانی پاییز،

ـ رووداوی تاڵی لوورە و هاواری هانای ئێمە: لای ئێمە بمێنەوە، زەردەشت! لێرە گەلێک چارەڕەشی شاراوەیە که دەیەوێ قسە بکا، گەلێک ئێوارە، گەلێک هەور، گەلێک هەوای شێدار!

تۆ ئێمەت به خۆراکە تیژەکانی پیاوانە و قسە پڕ هێزەکان پەروەردە کردوە: مەهێڵە که پاشماوەی ئێمە ئەوە بێ که گیانە لاوازەکانی ژنانە دیسان ئێمە داگرێتەوە!

تەنیا تۆی که هەوا له دەوروبەرت به هێز و رووناک دەکەی! ئایا قەت له سەر زەوی هەوایەکم به باشی هەوای نێو ئەشکەوتی تۆ دیوە؟

من گەلێکم وڵات دیون و لووتم فێر بوە که گەلێک هەوا به تاقی کاتەوە و هەڵیانسەنگێنێ: بەڵام لای تۆیە که تفنکم گەورەترین چێژ دەبا!

جگە ـ جگە ـ ئاخ لەم بیرەوەرییە کۆنەم ببورە! من لەبەر گۆرانییەکی کۆنی پاشماوە که سەردەمایەک له نێو کیژەکانی سارا دامناوە، ببوورە ـ

چونکه لای ئەوانیش هەر ئەم هەوا باش و رووناکەی رۆژهەڵاتی هەبوو؛ من لەوێ له ئورووپای پیری هەور و هەوا و شێدار و غەمین له هەر دەمێک پتر دوور بووم!

ئەودەم من ئەوینداری وەها کیژگەلێکی رۆژهەڵاتی و مەلەکووتی ئاسمانە شینەکان که هیچ هەور و بڕوایەک پێیانەوە نەلکاوە، بووم.

باوەڕ ناکەن که ئەوان کاتێک که سەمایان نەدەکرد چەندە جوان دادەنیشتن، قووڵ، بەڵام بێ هیچ بیر کردنەوەیەک، هەروەک رازە چووکەکان، وەک پەردەکێکی سەر بەستراو، وەک فندقی چەرەز ـ

رەنگاوڕەنگ و به تەواوەتی بیانی، بەڵام بێهەور: وەک پەردەکە کراوەکان:

لەبەر خۆشەویستی ئەم کیژانە ئەو سەردەمە من وە فکری ساز کردنی گورانییەکی شوکرانەبژێری دوای خواردن کەوتم.»

وەهای گوت ئاوار کە خۆی بە سێبەری زەردەشت دادەنا؛ و بەر لەوەی کەسێک وڵامی داتەوە، چەنگی جادووگەری پیری بە دەستەوە گرت و چوارمەشقی دانیشت و بە ئەرخەیانی و زانایانە روانیە دەوروبەری خۆی ـ بەڵام وەک کەسێک کە لە وڵاتێکی تازە هەوایەکی بێگانە بە تاقی دەکاتەوە، هەوای بە ئارامی و بە تاقی کردنەوە بردە نێو تفنکەکانیەوە. لە دوایی بە گورِەیەکی تایبەت گۆرانی دەست پێکرد.

٢

سارا هەڵدەدا: هاوار لەو کەسەی کە ساراکان دەشارێتەوە!

ئەهای! بەشکۆ!
بە راستی بە شکۆ!
سەرەتایەکی بە بایەخ!
بە شکۆیەکی ئەفریقایی!
شیاوی شێرێک
یا مەیموونێکی بە زیقەی ئەخلاق جارِ ـ
بەڵام ئەمە لە لای ئێوە هیچ نیە.
ئێوە خۆشەویستترین هاورِێیان
کە لەبەر پێتان
من کە ئورووپاییم
بۆ یەکەم جار
لە ژێر دارخورماکان

ئیزنی دانیشتنتان داوە. سەلا.

بە راستی سەیرە!
من نووکە لێرە دانیشتووم
لە نزیک سارا
و سەرەرِای ئەمە وەها دور لە سارا
و هیچ وێرانییەک لە من پێک نەهاتوە:
چونکە ئەم ئاوەدانییە هەرە بچووکە
منی قووت داوە
ئەو بە باوێشکەوە
زاری دڵرِفێنی کردەوە
ئەو زارە چووکە هەرە خۆشبۆیە
و من تێکەوتم
بۆ خوار، بە نێوی دا ـ لە نێو ئێوە دا،
ئێوە ئازیزترین هاورِێکانم! سەلا.

بژی، بژی، ئەو نەهەنگەی
کە وەها جوان
بە میوانەکانی رادەگا! ـ لە ئاماژەکانی زانایانەی من دەگەن؟
بژی زگەکەی
ئەگەر وە دڵرِفێنی زگی ئاوەدانی
چووبێ
هەروەک ئەمە ـ هەر چەند من لەم بارەوە شک دەکەم،

چونکە من لە ئورووپاوە دێم
کە لە هەر ژنێکی گەڕاوەی بە شوو
شک هەڵگرترە.
خودا ئەو بۆ ڕێگای ڕاست ڕێنوێنی بکا!
ئامین!

نووکە من لێرە دادەنیشم
لەم ئاوەدانییە بچووکە
وەک خورمایەک
قاوەیی، نێوشیرین، زێردەڵێن
تامەزرۆی زاری وەک غونچەی کیژەکان
لەوە پتر تامەزرۆی ددانەکانی پێشووی کیژانە
ددانگەلێکی سارد وەک سەهۆڵ، سپی وەک بەفر، تیژ و بە برِ
چونکە دڵی هەر خورمایەکی داغ
لە تاو و تینی ئەوان دایە. سەڵا.

هەر وەک میوەی باشووری ناوبراو
گەلێک هەروەک ئەو
من لێرە درێژ بووم
قالۆنچە باڵدارەکان
لە دەوروبەرم وێزەویزانە و کایەی دەکەن،
هەروەتر لە نێوان ئاواتەکان و بیرگەلێک
چووکتر و شێتتر و گوناهکارتر لەوان

گەمارۆ دراوی ئاڵقەی ئێوە
ئێوە لاڵەکان، ئێوە بەدخەبەرەکان
کیژەپشیلەکان
دودو و زلەخا
و من ئەبولهەولی ئاقار
دەمەوێ
هەستێکی زۆر لە وشەیەک دا جێ کەمەوە!
(خودا لەم گوناهە سەرزارەکییەم
خۆش بێ!)
لێرە دادەنیشم و باشترین هەوا قووت دەدەم
بە ڕاستی، هەوای بەهەشت
هەوایەکی ڕوون، سووک، زێڕکفت
بە باشی هەوایەک کە
سەردەمایەک ـ بە قسەی شاعیرە کۆنەکان ـ
لە مانگ داکەوتوە ـ
ڕوون نیە بە هەڵکەوت بوە
یا لەبەر بەدجنسی
بەڵام من شک هەڵگرم
لەو شک دەکەم
چونکە من
لە ئورووپاوە دێم
کە لە هەر ژنێکی گەڕاوەی بە شوو
شک هەڵگرترە.

خودا ئەو بە ڕێگای ڕاست دا ڕێنوێنی بکا
ئامین!

بە کونی لووتم کە وەک پیاڵە زارکیان کردۆتەوە
ئەوم هەوا هەرە جوانە دەخۆمەوە.
بێ داهاتوو، بێ یادێک لە رابوردوو
من لێرە وەها دانیشتووم
ئەی خۆشەویستترین هاوڕێیان
چاو لە دارخورما دەکەم
کە هەروەک سەماکەرێک
لە سەر گردەی ڕانەکانیان دەچەمێنەوە و لار دەبنەوە
هەرکات کەسێک زۆر چاو لەو بکا
دەگەڵ ئەو ئاوا دەکا
وەک سەماکەرێک کە بە بڕوای من
زەمانێکی درێژ، پڕ مەترسی درێژ، وەستابێ
هەمیشە، هەمیشە لە سەر پێیەک
وا دیاری دەدا کە پێیەکەی دیکەی
لە بیر کردوە.
من لە خۆوە
لەو گەوهەر دوانەیە گەڕاوم
ـ یانی، لە پێیەکەی دیکە
لە پەنا داوێنی پیرۆزی
ئەو خۆشەویسترینە، ناسکترین داوێنە

ئەو داوێنە خڕ و بەخولەی پووڵەکەڕێژە.
ئادی، بڕوا بکەن
هاوڕێ جوانەکانم
ئەو ئەوی لە کیس داوە
ئەو لە کیس چوە
بۆ هەمیشە لە کیس چوە
پێیەکەی دیکەی!
مەخابن لە پێ نازەنینەکەی دیکە
لە کوێ لەوانەیە بە گریان و غەمەوە لە بیر چووبێتەوە؟
ئەو پێ تەنیایە؟
لەوانەی لە ترسی
شێر درنجێکی زێڕن یاڵی تووڕە؟
یا هەتا ئێستا لەت و پەت بوە ـ
بەستەزمانە، هاوار! هاوار، لەت و پەت بوە! سەلاّ.

ئاخ، ئیدی مەگرین
ئەی دڵە نەرمەکان!
ئیدی مەگرین
ئەی دڵی خورماکان
ئەی مەمکە پڕ شیرەکان!
ئەی شەکرنەیەکان ـ خوێن شیرنەکان!
پتر مەگری
دودوی ڕەنگ بزرکاو

پیاو بە، زڵەخا! بوێر! بوێرا!
یا بەشکەم شتێکی هێزدەر، هێزدەری دڵ
لێرە بە جێ بێ!
قسەیەکی چەور و نەرم؟
پەندێکی ڕێک؟ -
ئەهای! ڕاپەڕە، ئەی مەزنایەتی
ئەی مەزنایەتی ئوروپاییەکان!
بشنێ، دیسان بشنێ!
ئەهای!
دیسان بگوڕێنە!
بە ئەخلاقانە بگوڕێنە!
هەروەک شێری بە ئەخلاق لە ئاست کیژەکانی سارا!
چونکە ئەی کیژە خۆشەویستەکان
لووراندنی ئاکارباشانە
پتر لە هەر شتێکی دیکە
هۆی خۆشی ئوروپایی، برسیایەتی ئوروپاییە!
من نووکە لێرە
وەک ئوروپاییەک دەوەستم
لەوە بەدەر ناتوانم، خودا یارمەتیم بدە!
ئامین!
سارا هەڵدەدا: هاوار لەو کەسەی کە ساراکان دەشارێتەوە!

بە خەبەری

١

دوای گۆرانی گوتنی ئاوارە و سێبەر، ئەشکەوت پڕ بوو لە قاوەقاو و پێکەنین: میوانەکانی کۆڕ تێگڕا پێکەوە قسەیان دەکرد و کەریش لەم نێوە دا هان درابوو و بێدەنگ نەمابوو، هەر ئەوە بوو بە هۆی ئەمە کە هەندێک بێزاری سەبارەت بەوان لە زەردەشت دا پێک بێ و بە چاوی سووک بڕوانێتە ئەوان: سەرەڕای ئەوە کە ئەو بۆ خۆشی لە شادی ئەوان شاد بوو، چونکە ئەمە بە بڕوای ئەو نیشانەی چاک بوونەوە بوو. لە دوایی لە ئەشکەوتەوە بەرەو هەوای ئازاد خزی و دەگەڵ گیاندارەکانی قسەی کرد.

ئەو گوتی: «هاواری هانای ئەوان بۆ کوێ چوە؟» هەر ئەودەم هەندێک دڵێشاوی تەواو بوو «وا دیارە کە لە لای من هاواری هانایان لە بیر کردوە! بەڵام، بە داخەوە، هێشتا هاوار کردنیان لە بیر نەکردوە.»

ئەوسا زەردەشت گوێیەکانی گرت، چونکە ئەودەم زەڕەی کەر بە چەشنێکی سەیر دەگەڵ هات و هەرای شادی مرۆڤە باڵاترەکان تێکەڵ ببوو.

ئەو دیسان دەستی بە قسە کردەوە: «ئەوان سەرخۆشن و کەس نازانێ لە کوێوە؟ لەوانەیە بە خەرجی خانەخوێ و ئەگەر ئەوان پێکەنین لە من فێر بوون، ئەو پێکەنینەی کە فێری بوون هێشتا پێکەنینی **من** نیە.

بەڵام چ قەیدی! ئەوانە تاقمێکی پیرن: ئەوانە بە داب و نەرێتی خۆیان چاک دەبنەوە و بە داب و نەرێتی خۆیان پێدەکەنن. گوێیەکانی من هەتا ئێستا تاقەتی دەنگی لەوە خراپتریان هێناوە و ناڕەحەت نەبوون.

ئیمڕۆ ڕۆژی سەرکەوتنە: ئەو بۆ دواوە دەکشێتەوە، ئەو ڕادەکا، ئەو **گیانقورسە**، دوژمنی سەرەکی کۆنم! ئەم ڕۆژەی کە وەها خراپ و دژوار دەستی پێکرد چەند خۆش دەیەوێ تەواو بێ!

دەیەوێ تەواو بێ. هەر ئێستا شەو دادێ: ئەو شۆڕەسوارە، سوار لە سەر پشتی دەریا داژوێ! ئەو شادخوازە، لە سەر زینی ئەرخەوانی چەند بە کەشم و نەشمەوە دێتەوە ماڵ!

ئاسمان بە روونی دەڕوانێتە ئەمە. جیهان، قورس بۆی خەوتوە: ئێوە ئەی ئەو سەیر و سەمەرانەی کە هاتوونە لای من، بە قازانجتانە دەگەڵ من بژین!»

وەهای گوت زەردەشت. و جارێکی دی هاوار و قاقای مرۆڤە باڵاترەکان لە ئەشکەوت بەرز بۆوە: ئەوسا سەرلەنوێ دیسان دەستی پێکردەوە:

«ئەوان چێشکەکەم بە دەمەوە دەگرن، چێشکەکەم شوێنی خۆی دادەنێ، دوژمنی ئەوان، ئەو گیانقورسە، لە بەرابەر ئەوانیش دا بۆ دواوە دەکشێتەوە. ئەوان بە خۆ پێکەنین فێر دەبن: ئایا دروست دەبیسم؟

چێشتی پیاوانەم، وتاری بە پێزی بە هێزم، شوێن دادەنێ: بە راستی، من ئەوانم بە سەوزی ویشک نا، بەڵکە بە خۆراکی شەڕکەران و سەرکەوتوان پێگەیاندوون: من ئاواتە تازەکانم هارووژاندوون.

لە دەست و پێیەکانیان دا هیواگەلێکی تازە هەیە، دڵەکانیان لێک ئاوەڵە دەکرێ. ئەوان پەیڤە نوێیەکان دەبیننەوە و بەم زوانە گیانیان لە هەوای بوێریی دا پشوو دەدا.

بێشک، وەها خۆراکێک نە بۆ منداڵان دەبێ و نە بۆ ژنانی پیر و لاوی بە هەوەس، چونکە ئەندەروونی ئەوانیان بەرەو رێگایەکی دیکە بردوە؛ من مامۆستا و حەکیمی ئەوان نیم.

بێز لە ئاست ئەم مرۆڤە باڵاترانە پاشەکشەی دەکا: زۆر باشە! ئەمە سەرکەوتنی منە. ئەوان لە هەرێمی من هێمنایەتیان دەست کەوتوە، شەرمی دەبەنگانە لەوان رادەکا و ئەوان خۆ دەتەکێنن.

ئەوان دڵەکانی خۆیان دەتەکێنن، دەمە باشەکان بۆیان دەگەڕێنەوە، ئەوان دیسان جەژن دەگرنەوە و کاوێژ دەکەن ـ ئەوان بوونەوە **شوکرانەبژێر**.

من **ئەوە** کە ئەوان بوونەوە شوکرانەبژێر، بە باشترین نیشانە دادەنێم. هێندەی پێناچێ کە ئەوان وە فکری ساز کردنی جەژن دەکەون و بە یادی هاوڕێ

کۆنەکانیان یادمانێک ساز دەکەن.

ئەوان **چاک بۆوەکانن**. زەردەشت بە شادییەوە بە دڵی خۆی وەهای گوت و روانیە دەرەوە؛ بەڵام گیاندارەکانی خۆیان بەوەوە نا و رێزیان لە شادی و بێدەنگی ئەو گرت.

٢

بەڵام لەپڕ گوێیەکانی زەردەشت خۆفیان تێکەوت: چونکە ئەشکەوتێک کە هەتا ئێستا پڕ لە قاوەقاو و قاقا بوو، لەنەکاو چوە نێو بێدەنگییەکی مەرگاساوە و هەڵم و بخوورێک کە عەتری دەنکی کاژی سووتاوی دەگەڵ بوو گەیشتە لووتی.

«چ قەوماوە؟ ئەوان چ دەکەن؟» وەهای لە خۆ پرسی و دزانە لە زارکی ئەشکەوت نزیک بۆوە هەتا بەدزی بڕوانێتە میوانەکانی. بەڵام، سەیر لە سەر سەیر! ئەوەی کە نەدەبا دیتبای بە چاوەکانی خۆی دیتی!»

«ئەوان جارێکی دی **دیندار** بوونەوە، ئەوان **عیبادەت** دەکەن، ئەوان شێت بوون!» وەهای گوت و سەرسوڕمانی لە رادە بەدەر بوو. بە راستی، هەموو ئەو مرۆڤە باڵاترانە، دوو پاشا و پاپی لە خزمەت وەلانراو، جادووگەری چەپەڵ، گەدای خۆویست، ئاوارە و سێبەر، پێشگۆی پیر، خاوەنی گیانی بە ویژدان و ناحەزترین مرۆڤ ـ گشتیان هەروەک منداڵ و پیرێژنە بە ئیمانەکان چۆکیان دادابوو و کەریان عیبادەت دەکرد. هەرئەودەم ناحەزترین مرۆڤ وە خڕە و هاش و هووش کەوت، وەها کە دەتگوت شتێکی لە گوتن نەهاتوو دەیەویست لە دەروونیەوە سەر هەڵبدا، کاتێک ئەو شتەی بە قسە دەربڕی، قسەکەی پێهەڵکوتنی موناجاتێکی زاهیدانە و نامۆ بۆ کەری پەرستراو و بخوراوی بوو. ئەو موناجاتە وەها زایەڵەی هات:

ئامین! هەتا هەتایە پەرستن و مەزنایەتی و زانایی و سپاس و پەسن و هێزی خودامان دەگەڵ بێ!

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

ئەو باری ئێمە دەبا، ئەو خۆی وەک غوڵام لێکردوە. لە قووڵایی دڵیەوە

سێبووره و قەت ناڵێ «نا»؛ هەر کەس کە خودای خۆی خۆش دەوێ، ئەو تەمێ دەکا.

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

ئەو قسەیەک ناکا جگە لە «ئا» گوتن بەو دونیایەی کە خۆی ئافراندوویەتی: ئەو وەها دونیای خۆی دەپەرستێ. لەبەر ژیرییە کە قسە ناکا: وەها کەمتر تووشی هەڵە دەبێ.

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

لە دونیا دا بێ خۆ نواندن تێدەپەڕێ. ڕەنگی ئەو لەشەی کە ئاکارباشی خۆی پێدادەپۆشێ بۆرە. ئەگەر گیانێکی هەبێ ئەو دەشارێتەوە، بەڵام هەموو ئیمانیان بە گوێ درێژەکانی ئەو هەیە.

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

چ حیکمەتێکی شاراوەیە کە ئەو گوێی درێژی هەن و تەنیا «ئا» دەڵێ و قەت «نا» نابێژێ! ئایا ئەو دونیای وەک بیچمی خۆی نەئافراندوە، یانی هەتا رادەی گونجاو گەوجانە؟

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

تۆ بە ڕێگا ڕاست و خوارەکان دا دەڕۆی؛ تۆ کارت بەمە نیە کە بۆ ئێمە مرۆڤەکان خوار کامەیە و ڕاست کامە. پاشایەتی تۆ لەو لای چاکە و خراپەیە. بێگوناهی تۆ هەر ئەمەیە کە نازانی بێگوناهی چیە.

ـ بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

بڕوانە کە تۆ هیچ کەس لە خۆت دوور ناخەیەوە، نە گەداکان و نە پاشاکان. ئیزن بە منداڵە ساواکان دەدەی کە لێت نزیک بنەوە و هەروەک لاتە بەدخوازەکان تۆ ئازار بدەن، تۆ جگە لە «ئا ـ ئا» چی دیکە نازانی.

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

تۆ دێڵەکەر و هەنجیری تازەت پێخۆشە، تۆ هەموو شتێک دەخۆی. کاتێک کە برسی بی چرپییەکی دڕکاوی دڵت قدیلکە دەدا . لەم کارە دا حیکمەتێکی خودایی هەیە.

بەڵام کەر بە دوای ئەو دا زەڕاندی: «ئا ـ ئا»

جەژنی کەر

١

کاتێک موناجات گەیشتە ئێرە، زەردەشت ئیدی خۆی پێڕانەگیرا و تەنانەت لە کەر بەرزتر، هاواری کرد «ئا ـ ئا» و بازدی دا نێو میوانە هارەکانی خۆی و هەر ئەوجۆرەی کە عیبادەتکەرەکانی لە زەوی هەڵدەستاندەوە، هاواری کرد کە «ئەی منداڵانی مرۆڤ ئەوە چ دەکەن؟ هاوار بۆ ئێوە ئەگەر کەسێکی دیکە جگە لە زەردەشت ئێوەی دیتبا:

هەر کەسی دیکە وەهای حوکم دەدا کە ئێوە بە ئیمانی تازەی خۆتان بوونە خراپترین کافرەکان یا گێلترین پیرێژنەکان!

تۆ ئەی پاپی پیر، ئەوە چۆن لە تۆ دەوەشێتەوە کە لێرە کەرێک لە جیات خودا بپەرستی؟»

پاپ وڵامی داوە: «زەردەشت، لە کاروباری خودایی دا من لە تۆ پتر شارەزام. ئەمە کارێکی بەجێیە.

پەرستنی خودا بەم چەشنە باشتر لەوەیە کە ئەو بە هیچ چەشنێک نەپەرستی! لەم قسەیە رامێنە، دۆستی بەڕێزی من: هەتا دەستبەجێ تێبگەی کە لە وەها قسەیەک دا حیکمەتێک هەیە.

ئەو کەسەی کە گوتی «خودا رووحێکە» ـ گەورەترین هەنگاوێک کە هەتا ئێستا لە سەر رووی زەوی بەرەو بێئیمانی هەڵگیراوە، هەڵیگرت و گەورەترین بازی دا: قەرەبوو کردنەوەی وەها قسەیەک لە سەر رووی زەوی هاسان نیە!

دڵی پیری من لەوە کە هێشتا لە سەر رووی زەوی شتێک بۆ پەرستن هەیە لە خۆشیان هەڵبەزهەڵبەزیەتی. ئەی زەردەشت، لە دڵی پاپێکی دینداری پیر خۆش بە!»

زەردەشت بە ئاوارە و سێبەری گوت: «تۆ، تۆیەک کە خۆت بە ئازادەگیان ناو دەبەی و دەزانی، لێرە وەها بوتپەرستی و مجێوری دەکەی؟

بە راستی، ئەو کارەی کە تۆ لێرە دەیکەی خراپتر لەوەیە کە دەگەڵ کیژە رەشتاڵە پڕمەترسییەکانی خۆت دەتکرد، ئەی نەودینی کرێت!»

ئاوارە و سێبەر وڵامی داوە: «زۆر خراپە، هەق بە تۆیە: بەڵام من چم پێدەکرێ! کۆنەخودا دەستی بە ژیان کردۆتەوە، ئەی زەردەشت، تۆ هەرچی دەڵێی بیڵێ!

ئەمە گوناهی ناحەزترین مرۆڤە: ئەوە کە جارێکی دی ئەوی بە خەبەر هێناوەتەوە. ئەگەر دەڵێ کە رۆژێک ئەوی کوشتوە: مەرگ سەبارەت بە خوداکان خەیاڵێکی خاوە.»

زەردەشت گوتی: «تۆ، ئەی جادووگەری پیری چەپەڵ، تۆ چت کردوە؟ ئەگەر تۆ ئیمانت بە وەها کەر ـ خودایەک هەبێ، لەم سەردەمەی ئازادی دا ئیدی کێ ئیمانی بە **تۆ** دەبێ؟

ئەمە چ گەوجایەتییەک بوو کە کردت؟ چلۆن زیرەکێکی وەک تۆ دەتوانێ وەها گەوجایەتییەک بکا!»

جادووگەری زیرەک وڵامی داوە: «زەردەشت، هەق بە تۆیە، ئەمە گەوجایەتی بوو و کردنەکەشی بۆم دژوار بوو.»

زەردەشت بە پیاوی بە ویژدانی گوت: «تۆ، ئەنگوستت لە سەر لوتت دانێ و رامێنە: ئایا لێرە شتێک نیە کە دژی ویژدانی تۆ بێ؟ مەگەر ویژدانی تۆ لەوە پاکتر نیە کە دەگەڵ وەها نوێژ دابەستنێک و چرەدووکەڵی ئەم زاهیدانە یەک نەگرێتەوە؟»

پیاوی بە ویژدان ئەنگوستی لە سەر لووتی دانا و وڵامی داوە: «لەم نمایشە دا شتێک هەیە کە دەگەڵ ویژدانی من یەک دەگرێتەوە.

لەوانەیە من نابێ ئیمانم بە خودا هەبێ: بەڵام بەبێ شک، خودا بەم چەشنە بۆ من لە هەموان پتر جێی باوەڕ پێکردنە.

بە شاهیدی زاهیدترین کەس، خودا دەبێ هەرمان بێ: ئەو کەسەی کە ئەو

هەموو کاتەی هەیە، دەبێ کات بگوزەرێنێ، ئەویش بە ئارامترین و گەوجانەترین شێوەی گونجاو: وەها کەسێک دەتوانێ لەم رێگایە دا هەنگاوی گەورە هەڵێنێتەوە.

ئەو کەسەی کە پتر لە رادە گیان و هۆشی هەیە، لەوانەیە گیرۆدەی گەوجایەتی و شێتایەتی بێ. چاو لە خۆت بکە، زەردەشت!

بە راستی، تۆ خۆشت لەبەر پڕایی و فرەزانی لەوانەیە کەر بی.

مەگەر زۆر فرەزان پێ نانێتە سەر رێگا هەرە خواروخێچەکان؟ رواڵەت وا نیشان دەدا، ئەی زەردەشت ـ رواڵەتی تۆ!»

زەردەشت رووی لە ناحەزترین مرۆڤ کرد کە هێشتا بە سەر زەوی دا کەوتبوو و دەستەکانی بۆ لای کەر درێژ کردبوو (چونکە شەڕابی دەرخوارد دەدا)، پێیگوت: «لە ئاکام، تۆ، تۆ ئەی لە گوتن نەهاتوو، بڵێ کە چت کردوە!

تۆ شێواوی، چاوەکانت هەڵگڕاون. جلی پایەبەرزیت، ناحەزێتیت دادەپۆشێنێ: تۆ چت کردوە؟

ئایا راستە کە تۆ جارێکی دی ئەوت وەخەبەر هێناوەتەوە؟ بۆچی؟ مەگەر ئەو لەخۆڕا کوژرابوو و وەلا نرابوو؟

تۆ خۆشت وەخەبەر هاتوو دیاری: تۆ چت دەکرد؟ **تۆ** بۆچی باتداوە؟ **تۆ** بۆچی دیسان بۆ لای چوویەوە؟ بڵێ، ئەی لە گوتن نەهاتوو!»

ناحەزترین مرۆڤ گوتی: «تۆ رەزیلی، زەردەشت!

لە تۆ دەپرسم: کام یەک لە ئێمە باشتر دەزانێ کە **ئەو** زیندووییە یا لە سەرڕاوە ژیاوەتەوە یا لە بنەڕەت دا مردوە؟

بەڵام من شتێک دەزانم ـ و ئەمەش رۆژێک لە تۆ فێر بووم، زەردەشت: ئەوەی کە دەیەوێ لە بنەڕەتەوە بکووژێ، **پێدەکەنێ**.

بە پێکەنینەوە دەکووژن نە بە تووڕەییەوە ـ تۆ رۆژێک وەهات گوت، ئەی نهێنکار، ئەی فەوتێنەری بێتووڕەیی، ئەی قەدیسی پڕ مەترسی ـ تۆ رەزیلی!»

٢

بەڵام وەها ڕێکەوت کە زەردەشت لە وەها وڵامگەلێکی تەواو ڕەزیلانە سەری سوڕما و بۆ لای زارکی ئەشکەوتەکەی بۆ پاش بازی دا و ڕووی لە میوانەکانی خۆی کرد و بە دەنگێکی زل هاواری کرد:

«ئەی شێتە ڕەزیلەکان، ئەی ویشکەڕنەکان! بۆ لە ئاست من دووڕوویی و نهێنکاریی دەکەن!

کەچی دڵی دانە بە دانەتان لە شادی و قۆشمەیی لە خۆی دەبێتەوە، چونکە ئێوە، لە ئاکام، بوونەوە منداڵی ساوا، یانی دیندار ـ

کە لە ئاکام، هەروەک منداڵ دەجووڵێنەوە، یانی دەستەکانتان وێک دەنێن و دوعا دەکەن و دەڵێن «خودای دڵاوا»!

بەڵام نووکە لەم منداڵخانەیە، یانی ئەشکەوتی من وەدەر کەون کە ئیمڕۆ بۆتە ماڵی هەمە چەشنە منداڵێک. گەرمای کایەی منداڵانە و هات و هەرای دڵەکانتان لە دەرەوە دامرکێنن.

بێشک: هەتا وەک منداڵی ساواتان لێنەیە، ڕێ دە مەلەکووتی ئاسمان نابەن. (و زەردەشت بە دەستەکانی ئاماژەی بۆ سەرەوە کرد.)

بەڵام ئێمە بە هیچ لەونێک داخوازی چوون بۆ مەلەکووتی ئاسمان نین: چونکە ئێمە بووینە پیاو ـ **کەوایە ئێمە مەلەکووتی زەویمان دەوێ.**»

٣

زەردەشت جارێکی دی دەستی بە قسە کردەوە: «هاوڕێیانی تازەی من، ئەی سەیر و سەمەرەکان، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، نووکە ئێوە چەندە بە دڵی منن ـ

چونکە جارێکی دی شاد بوونەوە! بە ڕاستی، هەمووتان پشکووتوون؛ بە بڕوای من، گوڵێکی وەک ئێوە جەژنی نوێی پێویستە ـ

هەندێک بزرکاندنی بوێرانە، ماوەیەک پەرستنی خودا و جەژنی کەر، ماوەیەک شێتبازی زەردەشتی شادی پیر، و باهۆز کە بە هەڵکردنی خۆی ڕەوانەکانی ئێوە

ڕوون دەکاتەوە.

ئەم شەوە و ئەم جەژنی کەرە لە بیر مەکەن، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان؟ ئێوە ئەمەتان لای من ساز کرد و من ئەوە بە خێر دادەنێم ـ چونکە تەنیا چاک بوان وەها شتگەلێک ساز دەکەن!

هەرکات ئەم جەژنەتان پێک هێنا، ئەم جەژنی کەرە، بۆ خاتری من و بۆ خاتری خۆتان پێکی بێنن! و بۆ بیرەوەری من!»

وەهای گوت زەردەشت.

سترانی مەستانە

١

بەڵام لەم نێوە دا یەک بە دوای یەک، بەرەو هەوای ئازاد و بۆ دەرروونی شەوی ساردی بیرهەژێن، هەنگاویان هەڵێناوە؛ بەڵام، زەردەشت خۆشی بن هەنگڵی ناحەزترین مرۆڤی گرتبوو هەتا دونیای شەوانە و مانگی خڕی گەورە و ئاوهەڵدێرە زێوینەکانی نزیک ئەشکەوتەکەی پێ نیشان بدا. بەمجۆرە، ئەو تاقمە یەکسەر پیرە، بێدەنگ لە پەنا یەک وەستان، بەڵام بە دڵگەلێکی ئاسوودە و بوێر و لە نێو خۆیان دا حەیران لەوە کە لە سەر زەوی چەندە خۆشیان لێدەگوزەرێ؛ بەڵام ڕازی شەو لە دڵەکانیان نزیک و نزیکتر بۆوە. زەردەشت جارێکی دی دەگەڵ خۆی بیری کردەوە کە: «نووکە ئەوان چەندە لەبەر دڵی منن، ئەم مرۆڤە باڵاترانە!» ـ بەڵام لەبەر ڕێز لە شادی و بێدەنگیان ئەم قسانەی دەرنەبڕی.

بەڵام ئەودەم شتێک ڕووی دا کە لەو ڕۆژە درێژە سەیرە دا، سەیرترین شت بوو: ناحەزترین مرۆڤ جارێکی دی و بۆ دواین جار خڕەخڕ و هاش و هووشی دەست پێکرد، کاتێک وە قسە هات، بڕوانە، پرسیارێکی خڕ و خاوێن لە زاری دەرپەڕی، پرسیارێکی باش و قووڵ و ڕوون، کە دڵی بیسەرەکانی ڕفاند.

ناحەزترین مرۆڤ گوتی: «ئەی گشت هاوڕێیانی من، بیر لە چ دەکەنەوە؟ لەبەر ئەم ڕۆژە ـ من بۆ یەکەم جار لە تەواوی ژیانم ڕازیم.

ڕازی بوون بەو شاهیدییەم بۆ بەس نیە. ژیان لەسەر زەوی بە بایەخە. یەک ڕۆژ، یەک جەژن دەگەڵ زەردەشت منی فێرە ئەویندار بوون بە زەوی کرد.

دەمەوێ بە مەرگ بێژم: **ئەمە** بوو ـ ژیان؟ کەوایە جارێکی دیکەش!

هاوڕێیانی من، دەڵێن چی؟ ئێوەش ناتانەوێ وەک من بە مەرگ بێژن: **ئەمە** بوو ـ ژیان؟ بۆ خاتری زەردەشت، کەوایە، جارێکی دیکەش!»

وەهای گوت ناحەزترین مرۆڤ و بەڵام ئەودەم هێندەی بۆ نیوەشەو نەمابوو. پێتانوایە ئەودەم چ قەوما؟ مرۆڤە باڵاترەکان کاتێک پرسیاری ئەویان بیست، لەپڕ لە گۆڕان و چاک بوونەوەی خۆیان ئاگادار بوون و زانیان کە کێ ئەوەی پێبەخشیون: ئەوسا بەرەو زەردەشت هەلینگیان دا و هەر کام بە داب و نەرێتی خۆی، هەندێک بە پێکەنین و هەندێکیان بە گریان، خەریکی شوکرانەبژێری و ڕێزگرتن و ڕاموسانی دەستی زەردەشت بوون. بەڵام پێشگۆی پیر لە خۆشیان سەمای دەکرد و هەر چەند بە قسەی هەندێک کە دەگێڕنەوە سەرخۆش لە شەڕابی شیرین بوو، بێشک لە ژیانی شیرین سەرخۆشتر بوو و لە گشت ماندوویەتییەک حەسابۆوە. هەروەها دەگێڕنەوە کە کەریش لەم نێوە دا وە سەما کەوتبوو: چونکە پێشتر لەمە ناحەزترین مرۆڤ لەخۆوە شەڕابی دەرخوارد نەدابوو. ئێستا وا بووبێ یان نا، چ کەر بە ڕاستی لەو شەوە دا سەمای کردبێ یان نا، ئەوسا شتێکی گەورەتر و سەیرتر لە سەمای کەر قەوما. بە کورتی، هەروەک پەند و مەتەڵی زەردەشت دەڵێ: «چ قەیدی!»

٢

کاتێک وەها بە سەر ناحەزترین مرۆڤ دا تێپەڕی، زەردەشت هەروەک مەستێک وەستا: چاوەکانی ڕەشکە و پێشکەیان دەکرد، زمانی گیرا و پێیەکانی شل بوونەوە. کێ دەیزانی چ بیرگەلێک بە ڕەوانی زەردەشت دا ڕادەبرن؟ بەڵام، گیانی بە ئاشکرا گەڕاوە دواوە و ڕایکرد و لە دوورەدەستان بوو و هەروەکی نووسیویانە «لە سەر تەپکێکی بەرز لە نێوان دوو دەریا، مینا هەورێکی قورس لە نێوان ڕابوردوو و داهاتوو دا دەخولاوە» بەڵام کاتێک مرۆڤە باڵاترەکان ئەویان دەباوەش گرت، هەندێک هاتەوە سەر خۆ و بە دەست ئاپوورەی جەماعەتی

ڕێزگری لادا، بەڵام هیچی نەگوت. کەچی توند ئاوڕی داوە، وەها کە دەتگوت گوێی لە شتێک هەڵخستوە: ئەوسا ئەنگوستی لە سەر زار دانا و گوتی: «وەرن!»

دەستبەجێ بێدەنگی و حاڵەتێکی پڕ لە ڕاز دەورووبەری داگرتن؛ بەڵام لە قووڵاییەوە ئارام ئارام دەنگی زەنگ دەهات. زەردەشتیش هەروەک مرۆڤە باڵاترەکان گوێی لێڕاگرت و ئەوسا جارێکی دی ئەنگوستی لە سەر زار دانا و دیسان گوتی «وەرن! وەرن! نیوەشەو دادێ.» و دەنگی گۆڕابوو، بەڵام هێشتا لە جێگاکەی نەدەجوولاوە. دیسان هەموو شت بێدەنگتر و پڕ لە ڕازتر بوو و گشتیان گوێیان لێڕاگرتبوو، تەنانەت کەر و گیاندارانی بەڕێزی زەردەشت، هەڵۆ و مار و هەروەتر ئەشکەوتی زەردەشت و مانگی ساردی مەزن و شەویش. بەڵام زەردەشت بۆ سێهەمین جار دەستی لە سەر زاری دانا و گوتی:

«وەرن! وەرن! وەرن! وەرن نووکە بخولێینەوە! کات داهاتوە: وەرن لە شەو دا بخولێینەوە!»

٣

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، نیوەشەو داهاتوە: کەوایە دەمەوێ شتێک دە گوێتان دا بێژم، هەر ئەوجۆرەی کە ئەو زەنگە کۆنە دە گوێی من دا دەڵێ ـ

وەها پڕ لە ڕاز، وەها بە سام، وەها نزیک کە ئەو زەنگەی نیوەشەو بە من دەڵێ، ئەوەی کە ترپەی بە ژانی دڵی باوکەکانتانی ژماردوە ـ ئاخ! ئاخ! چ ئاخێک هەڵدەکێشێ! چلۆن لە خەو دا پێدەکەنێ! نیوەشەوی پیری قووڵی قووڵ!

بێدەنگ! بێدەنگ! لێرە گشت شت دەبیسرێ کە لە ڕۆژ دا ئیزنی دەنگ هەڵبڕینی نیە، بەڵام نووکە لە هەوای سارد دا تەواوی هات و هەرای دڵەکانی ئێوەش دامرکاون. ـ

نووکە قسە دەکا، نووکە دەبیسرێ، نووکە دەخزێتە نێو ڕەوانە شەونخوونەکان: ئاخ! ئاخ! چ ئاخێک هەڵدەکێشێ! چلۆن لە خەو دا پێدەکەنێ! ـ

ئایا نابیسی کە چەند بە ڕاز و بەسام و نزیک دەگەڵ تۆ دەدوێ، نیوەشەوی پیری قووڵی قووڵ!

ئەی مرۆڤ، وریابە!

٤

هاوار لە من! زەمان چۆتە کوێ؟ ئایا لە چاڵاوە قووڵەکان دا نەخنکاوم؟ دونیا خەوتوە ـ

ئاخ! ئاخ! سەگ دەلووریێنێ، مانگ دەدرەوشێتەوە. واباشترە کە بمرم، کە بمرم بەڵام بە ئێوە ناڵێم کە دڵی نیوەشەوییم نووکە بیر لە چی دەکاتەوە.

هەنووکە مردووم، ئیدی تەواو بوو. ئەی جاڵجاڵۆکە چ لە دەورەم دەتەنی؟ خوێنت دەوێ؟ ئاخ! ئاخ! ئاونگ دادەکەوێ، کات دادێ ـ

ئەو کاتەی کە تێی دا دەلەرزێم و دەژاکێم، ئەو کاتەی کە دەپرسێ و دەپرسێ و دەپرسێ: «کێ ئەو دڵەی هەیە؟

کێ دەبێ ببێتە سەرۆکی زەوی؟ کێ دەڵێ: وەها دەبێ بڕۆن، ئەی رووبارە گەورە و چووکەکان!»

کات نزیک دەبێتەوە: ئەی رەوان، ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، وریا بن! ئەم قسەیە بۆ گوێ هەستیارەکانە، بۆ گوێیەکانی تۆ ـ **نیوەشەوی قووڵ چ دەبێژێ؟**

٥

لەخۆ بوومەوە، رەوانم سەما دەکا. کاری رۆژانە! کێ دەبێتە سەرۆکی زەوی؟

مانگ ساردە و با بێدەنگ. ئاخ! ئێوە ئەوند کە پێویستە بەرز بوونەوە؟ ئێوە سەما دەکەن: بەڵام قاچێک ناتوانێ باڵ بێ.

ئەی سەماکەرە باشەکان، سەردەمی خۆشییەکان تەواو بوە: شەڕاب گەیشتۆتە دەرد و جامەکان دەشکێن. گۆڕەکان لاڵەپەتەن.

ئێوە ئەوەند کە پێویستە بەرز نەبوونەوە: نووکە گۆڕەکان لاڵەپەتانە دەدوێن: مردوەکان رزگار بکەن! بۆچی شەو وەها درێژە؟ ئایا مانگ ئێمەی مەست نەکردوە؟»

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، گۆڕەکان رزگار بکەن، جەندەکەکانن هەستێنن! ئاخ! بۆچی کرم هێشتاش هەر رەهەند لێدەدا؟ نزیک دەبێتەوە، کات نزیک دەبێتەوە ـ

زەنگ دەزرینگێتەوە، دڵ هێشتا هەر ترپەی دێ، کرمی دار، کرمی دڵ هێشتا هەر رەهەند لێدەدا، ئاخ! ئاخ! دونیا قووڵە.

٦

چەنگی خۆشاهەنگ، چەنگی خۆشاهەنگ! دەنگی تۆم پێخۆشە، بڵقەبڵقی شوومی مەستانەت! ـ دەنگت لە چ دوورەزەمان و چ دوورەدەستانەوە دەگاتە من، لە زۆنکاوەکانی ئەوینەوە!

ئەی زەنگی کۆن! ئەی چەنگی خۆشاهەنگ! گشت دەردێک رژاوەتە نێو دڵت، دەردی باوک، دەردی باوکان، دەردی باپیران، قسەت پوخت بوە ـ

پوخت هەروەک پاییزی زێڕن و بەرەبەیان، وەک دڵی خەڵوەنشینی من ـ نووکە تۆ دەڵێی: دونیا خۆی پوخت بوە، ترێ پێدەگەن ـ

نووکە ئەو دەیەوێ بمرێ، لە بەختیارییان بمرێ. ئەی مرۆڤە باڵاترەکان،ئایا بۆنەکانی هەست پێناکەن؟ بۆنێکی نهێنی بەرز دەبێتەوە ـ

بۆن و بەرامەیەکی هەرمانەتی، عەتری شەڕابی زێڕنی رەنگ تاری بەختیاری کۆن، عەتری دڵڕفێنی گوڵی سوور،

کێ سەبارەت بە بەختیاریی مەرگی مەستانە لە نیوەشەو دا گۆرانی دەڵێ: دونیا قووڵە، **قووڵتر لەوەی کە رۆژ بیری لێکردۆتەوە!**

٧

بەرمەدە! بەرمەدە! من لەوە پاکترم کە بە کەلکی تۆ بێم. ئایا دونیای من هەنووکە کامل نەبوە؟

پێستی من لەوە پاکترە کە دەستەکانی تۆی شایەن بن. بەرمەدە، ئەی رۆژی گێژ و وێژی بێزمان! ئایا نیوەشەو رووناکتر نیە؟

هەرە پاکەکان دەبێ ببنە سەرۆکی دونیا، هەرە نەناسیاوەکان، هەرە بەهێزەکان، رەوانە نیوەشەوییەکان، کە لە گشت رۆژێک رووناکتر و قووڵترن.

ئەی رۆژ، کوێرانە بە شوێنم دا دەست دەکوتی؟ بە دوای بەختیاری منەوەی؟ ئایا ساماندارم؟ تەنیا؟ خەزێنەیەکی زێڕ؟ گەنجینەیەکم بۆ تۆ؟

ئەی دونیا **منت** دەوێ؟ وەک دونیام؟ رووحانیم؟ وەک خودام؟ بەڵام ئەی رۆژ، ئەی دونیا ئێوە گەلێک خاون.

دەبێ دەستگەلێکی زیرەکتان هەبێ، دەستگەلێکی درێژکراو بەرەو بەختیاری قووڵتر، بەرەو نابەختیاری قووڵتر، بەرەو خودایەک نەک بەرەو من.

نابەختیاری من، بەختیاری من قووڵە، ئەی رۆژی سەیر، بەڵام من نە خودام، نە دۆزەخی خودا: **رەنجی ئەو قووڵە.**

٨

رەنجی خودا قووڵترە، ئەی دونیای سەیر! دەست بەرەو رەنجی خودا درێژ بکە نەک بەرەو من! من چیم؟ چەنگێکی مەستی خۆشاهەنگ.

چەنگێکی نیوەشەویی، زەنگێکی شووماهەنگ کە کەس تێیناگا، بەڵام **دەبێ** بۆ کەڕەکان بدوێ، بۆ ئێوە مرۆڤە باڵاترەکان! چونکە ئێوە لە من ناگەن.

ئەی تێپەڕیو! ئەی تێپەڕیو، ئەی لاوەتی! ئەی نیوەڕۆ! ئەی بەرەبەیان! نووکە تاریکان دادێ و شەو و نیوەشەو ـ سەگ دەلوورێنێ، یانی با:

مەگەر با سەگ نییە؟ ئەو دەنووزێنێ، دەلوورێنێ و دەوەڕێ. ئاخ! ئاخ! چ ئاخێکی هەڵدەکێشێ نیوەشەو؟ چلۆن پێدەکەنێ، چلۆن پرخەی دێ و هانکەهانکیەتی!

نووکە چ وشیار دەدوێ، ئەم ژنە شاعیرە مەستە! لەوانەیە مەستی کردبێتە بەدمەستی، لەوانەیە زووتر هەستێندراوە؟ لەوانەیە کاوێژ دەکا؟

لە خەو دا رەنجەکەی کاوێژ دەکا و لەو پتر لەزەتەکەی، نیوەشەوی پیری قووڵ. چونکە هەر چەند کە رەنج قووڵە بەڵام **لەزەت قووڵترە لە مەینەتی دڵ.**

٩

ئەی دارەمێو، بۆچ دەمپەرستی؟ من بووم کە تۆم بڕیوە! من دڵڕەقم، تۆ بریندار: رێزی تۆ لە دڵڕەقی مەستانەی من بۆ چیە؟

تۆ وەها دەڵێی: «ئەوەی کە کامل بوە، ئەوەی کە گەیشتوە داخوازی مەرگە!» بژی، بژی، کێردی ترێچنی! بەڵام ئەوەی کە نەگەیشتوە ژیانی دەوێ: مخابن!

رەنج دەڵێ: «دوور کەوە، بڕۆ ئەی رەنج!» بەڵام ئەوەی کە رەنج دەچێژێ، دەیەوێ بژی هەتا پێبگا و شاد و تامەزرۆ بێ.

تامەزرۆی شتە دوورترەکان، سەرووترەکان، رووناکترەکان. ئەوەی کە رەنج دەچێژێ وەها دەبێژێ: «من میراتبەرم دەوێ، من منداڵم دەوێ، من **خۆم** ناوێ.»

بەڵام لەزەت نە میراتبەری دەوێ نە منداڵ ـ ئەو خۆی دەوێ، هەرمانەتی، گەڕانەوە، ئەو هەموو شتێکی هەرمانی هەر ئەوجۆرەی کە هەیە دەوێ.

رەنج دەڵێ: «بیشکێنە، خوێنی بڕێژە، ئەی دڵ! ئەی پێ، بگەڕێ! ئەی باڵ، بفڕە! ئەی دەرد، هەستە، راپەڕە!» بەڵام، وەرە ئەی دڵی پیر: رەنج دەڵێ **«بمرە!»**

١٠

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان چۆنی تێدەگەن؟ ئایا من پێشگۆیەکم؟ خەون دیتوویەک؟ مەست؟ خەون ماناکەرەوەیەک؟ زەنگێکی نیوەشەوم؟

دڵۆپێک ئاونگ؟ عەتر و بەرامەیەکی هەرمانەتی؟ ئایا نایبیسن؟ ئایا بۆنی ناکەن؟ دونیای من هەنووکە کامل بوە، نیوەشەویش نیوەڕۆیە.

دەردیش لەزەتێکە، نفرینیش ئافەرینێکە، شەویش هەتاوێکە ـ دوور کەونەوە دەنا فێر دەبن کە زاناش شێتێکە.

ئایا قەت ئاتان بە لەزەتێک گوتوە؟ کەوایە، هاوڕێیانی من، ئێوە ئاتان بە گشت رەنجیش گوتوە. شتەکان هەموو لێک زنجیر کراون، بە لێزگەیەک بەستراونەوە، ئەسیری ئەوینی یەکدین.

ئـەگـەر شـتێک کە جارێک هاتوە دیسان بتانەوێتەوە، ئەگـەر گوتبێتـان: «ئەی بەختـیاری، لەبەر دڵانی، تاوێک بمێنەوە!» کەوایە ئێوە گشت شـتێکتان دەوێ کە بگەڕێتەوە ـ

گشت شـتێکتان سەر لە نوێ، گشت شتێکتان هـەرمان، گشت شـتێکتان لێک زنجیرکراو، بە لێزگەیەک، ئەسیـری ئەوینی یەکدی دەوێ. ئادی، ئێوە دونیـاتان وەها **خۆش دەوێ ـ**

ئێوە هـەرمانەکـان، ئەوتان هـەمیشـە و هـەرمـان خـۆش ویستـوە: بە رەنجیش دەڵێن: دوور کەوە، بەڵام بگەڕێوە! **چونکە هەر لەزەتێک هەرمانەتی دەوێ!**

١١

هەر لـەزەتێک گـشت شـتـێکی بە هـەرمـانـی دەوێ، هەنگوینی دەوێ، دەردی دەوێ، نیوەشـەوی مـەستی دەوێ، گۆڕەکانی دەوێ، فرمێسکی ئارامـدەری پەنا گۆڕەکانی دەوێ، سووراییی زێڕکفتی ئێوارانی دەوێ ـ

لەزەت **چیهای** کە ناوێ! ئەو تینووتر، بەسـۆزتر، برسیتر، بە سامتر، پڕ رازتر لە هـەر رەنجـێکە، ئەو خـۆی دەوێ، ئەو بە خـۆیەوە دەدا، ویسـتی ئـاڵقـە لەو دا دەگەڵ خۆی کێشەیەتی ـ

ئەو ئەوینی دەوێ، ئەو بێزاری دەوێ، ئەو ئەنگڕاوە، ئەو دەبەخشێ، فڕێ دەدا، دەپاڕێتـەوە کە کەسێک پەسنی بکا و سپاسی پەسنکەر دەکا، ئەو پێیخۆشە کە لێی بێزار بن ـ

وەها دەوڵـەمـەندە لـەزەتێک کـە، تینووی رەنجـە، تینووی دۆزەخ، بێـزاری، سـووکایەتی، تینووی ئەوەی کـەگردەنشینە، تینووی **دونیـا** ـ ئەم دونیـایە، ئاخ، ئادی ئێوە ئەو ناناسن.

ئەی مـرۆڤـە باڵاترەکـان، لەزەت تامـەزرۆی، ئێـوەیە، ئەم سـەربزێوە پیـرۆزە تامـەزرۆی رەنجی ئێوەیە، ئێوە سەرنەکەوتوان. هەر لەزەتێکی هەرمان تامەزرۆی خەڵکی سەرنەکەوتوویە.

چونکە هەر لەزەتێک خـۆی دەوێ، لەبەر ئەوە داواکـاری مـەینەتە! ئەی

بەختیاری! ئەی دەرد! ئاخ، بشکێ ئەی دڵ! ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، فێر بن کە لەزەت هەرمانەتی دەوێ،

لەزەت گشت شتێکی هەرمان دەوێ، **داخوازی هەرمانەتی قووڵی قووڵە!**

١٢

نووکە سترانی من فێر بوون؟ لە ماناکەی گەیشتن؟ هەیهات! وەرن ئەی مرۆڤە باڵاترەکان و نووکە لاوکی من بڵێنەوە!

نووکە بیڵێنەوە ئەو سترانەی کە ناوی «جارێکی دی»ە و ماناکەی «هەتا هەرمانەتی»یە ـ

لاوکی زەردەشت بڵێنەوە ئەی مرۆڤە باڵاترەکان!

ئەی مرۆڤ! وریا بە!

نیوەشەوی قووڵ چ دەبێژێ؟

خەوتبووم، خەوتبووم

لە خەوی قووڵ هەستاوم

دونیا قووڵە

قووڵتر لەوەی کە رۆژ بیری لێکردۆتەوە

رەنجی ئەو قووڵە

لەزەت قووڵترە لە مەینەت

رەنج دەڵێ: بمرە!

بەڵام هەر لەزەتێک هەرمانەتی دەوێ

هەرمانەتی قووڵی قووڵ

نیشانە

بەڵام، بەیانی دوای ئەو شەوە، زەردەشت لە سەر نوێنی خۆی راپەڕی پشتبەندەکەی بەست و لە ئەشکەوتی خۆی دەرکەوت، درەوشاوە و بە هێز، مینا هەتاوی بەرەبەیان کە لە پشت کێوە تاریکەکان سەر دەربێنێ.

هەر ئەو جۆرەی کە رۆژێک بەرلەمە گوتبووی، گوتی: «ئەی هەسێرەی مەزن ، ئەی چاوی قووڵی بەختیاری، تۆ چ بەختیارییەکت دەبوو ئەگەر نەبان **ئەوانەی** کە بۆیان دەدرەوشێییەوە!

ئەگەر ئەوەدەم کە بەخەبەر و هەڵاتووی و خەریکی بەشینەوە و دابەشینی، ئەوان لە ژوورەکانیان دا مابانەوە، شەرمی بە غرووری تۆ چەندە تووڕە دەبوو!

هەیهات، ئەوان هێشتا خەوتوون، ئەم مرۆڤە باڵاترانە، بەڵام **من** بەخەبەرم: **ئەوانە** هاوڕێی راستەقینەی من نین! لەبەر ئەوانە نیە کە من لێرە، لە کوێستانی خۆم، چاوەڕێم.

دەمەوێ بچمەوە سەر کار و سەر رۆژی خۆم: بەڵام ئەوان نازانن کە نیشانەکانی بەرەبەیانی من کامەن. ترپەی هەنگاوی من بۆ ئەوان سەڵای هەستان نیە.

ئەوان هێشتا لە ئەشکەوتی من دا خەوتوون، خەونەکەیان هێشتا لە سترانە مەستانەکانی من دەخواتەوە. بەڵام گوێیەک کە بۆ من هەڵخسترابێ ـ **گوێی بە فەرمان** لە دەست و پێی ئەوان دا نیە.»

هەروا کە هەتاو هەڵدەکشا، زەردەشت ئەو قسانەی بە دڵی خۆی گوت. ئەوسا پرسا چاوی لە ئاسمان بڕی، چونکە لە بان سەری خۆی سیرەی تیژی هەڵۆکەی بیستبوو. زەردەشت روو لە سەر هاواری کرد: «زۆر باشە! وەها بە دڵی من و وەها شیاوی منە. گیاندارەکانم بەخەبەرن، چونکە من بەخەبەرم.

هەڵۆکەم بەخەبەرە و هەر وەک من هەتاو دەپەرستێ. ئەو بە چنگی هەڵۆوە دەست بۆ شۆقی تازە درێژ دەکا. ئێوە گیاندارانی راستەقینەی منن، ئێوەم خۆش

دەوێ.

بەڵام هێشتا مرۆڤی راستەقینەی خۆم نیە!»

وەهای گوت زەردەشت؛ بەڵام وا رێکەوت کە لەپڕ دەنگی باڵندەیەکی لە رادەبەدەر زۆری بیست کە پۆل پۆل بە باڵ وەشاندن دەورەیان داگرت و جیک و هەرای ئەم هەمو باڵە و زەختی دەوروبەری سەری هێندە بوو کە چاوی قووچاند. بە راستی، دەتگوت هەورێک کەوتبوو بان سەری، هەورێک کە بارانێک تیر بە سەر دوژمنێکی تازە دا دابارێنێ. بەڵام ئەمە هەورێک لە ئەوین بوو لە سەر دۆستێکی تازە.

«چم بە سەر دا تێپەڕی» زەردەشت لە دڵی واقوڕماوی خۆی دا وەهای بیر کردەوە و ئارام لە سەر گاشەبەردێک کە لەبەر زارکی ئەشکەوتەکەی بوو، دانیشت. بەڵام لەم نێوە دا کە دەستی لە دەوروبەر و سەر و خوار دەگێڕا و باڵندە دڵاواکانی دەتاراند، بڕوانە کە شتێکی سەیرتر قەوما: چونکە لە نەکاو دەستی وە یاڵ و بژێکی چڕ و گەرم کەوت و هەرئەوەدەم نەڕەیەک لە بەرابەری دەنگی داوە ـ نەڕەی نەرم و بەقەوی شێرێک.

زەردەشت گوتی: «نیشانە داهاتوە» و دڵی بووراوە. بە راستی، کاتێک بەرابەری رووناک بوو، گیاندارێکی رەنگ زەردی بە شکۆی لە پێش پێی خۆی بینی کە سەری لە ئەژنۆی ئەو هەڵدەسوو و لەبەر خۆشەویستییەکی کە پێیهەبوو نەیدەویست لێی دوور کەوێتەوە و هەروەک سەگێک دەجووڵاوە کە خێوی کۆنی خۆی دیتبێتەوە. بەڵام کۆترەکان لە دەربڕینی خۆشەویستی دا لە شێر کەمتر نەبوون و هەر کات کە کۆترێک بە سەر لمبۆزی شێر دا تیژ تێدەپەڕی، شێر سەری رادەوەشاند و گەش دەبۆوە و پێدەکەنی.

زەردەشت لە ئاست گشت ئەمانە دا، تەنیا گوتی: «منداڵەکانم نزیکن، منداڵەکانم» و لە دوایی بێدەنگ بوو. بەڵام خۆی پێڕانەگیرا و فرمێسک لە چاوەکانی هەڵوەرین و کەوتنە سەر دەستەکانی. ئەو ئیدی سەرنجی نەدەدا هیچ شتێک و بێ ئەوەی کە گیاندارەکانیش لە خۆی بتارێنێ هەر لەوێ بێبزووت دانیشت. کۆترەکانیش لێر و لەوێ فڕین و لە سەر شانەکانی هەڵنیشتن و خۆیان لە پرچە سپییەکانی هەڵسوو و لە گماندن و دەربڕینی خۆشەویستی ماندوو

نەدەبوون. بەڵام شێری بە هێزیش پەیتاپەیتا ئەو فرمێسکانەی کە دەکەوتنە سەر دەستەکانی زەردەشت دەلێستەوە و بە شەرمەوە دەیمڕاند و دەینەڕاند. وەهایان کرد ئەم گیاندارانە.

ئەوانە گشتی ماوەیەکی درێژ یا کورتیان خایاند: چونکە بە دروستی دەبێ بێژین کە لە سەر رووی زەوی بۆ وەها شتگەلێک هیچ **زەمانێک نیە** ـ بەڵام لەم نێوە دا مرۆڤە باڵاترەکان لە ئەشکەوتی زەردەشت دا لە خەو هەستان و پێکەو ریزێکیان ساز کردبوو هەتا بۆ بەیانی باشی بچنە لای زەردەشت: چونکە کاتی هەستان لە خەو دیتبوویان کە ئەو دەگەڵیان نیە. بەڵام کاتێک گەیشتنە زارکی ئەشکەوت و ترپەی پێیەکانیان لەوان پێشتر کەوت، شێر راچڵەکا و لەپڕ رووی لە زەردەشت وەرگێڕا و بە نەڕەیەکی دڕندانە بەرەو ئەشکەوت بازدی دا و بەڵام مرۆڤە باڵاترەکان کاتێک نەڕەی ئەویان بیست تێگڕا هاواریان کرد و بەرەو دوا رایان کرد و دەستبەجێ ون بوون.

بەڵام زەردەشت گێژ و وێژ هەستا، دەوروبەری خۆی چاو لێکرد و حەیران وەستا و پرسیاری لە دڵی خۆی کرد و دە بیرەوە چوو و تەنیا بوو. لە ئاکام ئارام گوتی: «چم گوێ لێبوو؟ هەنووکە چم بە سەر دا تێپەڕی؟»

ئەوسا وە بیری هاتەوە و لە چاوترووکانێک دا دە هەموو ئەو شتانەی کە لە نێوان دوێنێ و ئیمڕۆ دا لێیقەومابوو، گەیشت. دەستی بە ردێنی خۆی داهێنا و گوتی: «ئەمەیە ئەو بەردەی کە من دوێنێ لە سەری دانیشتبووم؛ هەر لێرە بوو کە پێشگۆ هاتە لای من و هەر لێرە بوو کە بۆ یەکەم جار هەر ئەو هاوارەم بیست کە هەرئێستاش دەیبیسم، هاواری هانای گەورە.

ئەی مرۆڤە باڵاترەکان، کەوایە ئەمە هاواری هانای ئێوە بوو کە دوێنێ بەیانی ئەو پێشگۆ پیرە بۆی پێشگۆیی کردبووم ـ

ئەو بە دوای هاواری ئێوە دەیەویست من فریو بدا و وەسوەسەم بکا و بە منی گوت: «ئەی زەردەشت من هاتووم هەتا تۆ بەرەو دوایین گوناهت وەسوەسە بکەم.»

زەردەشت هاواری کرد و بە تەوسەوە بە قسەکانی خۆی پێکەنی: «بۆ دوایین گوناهم؟ بێجگە لە دوایین گوناهم چم بۆ مابۆوە؟»

زەردەشت جارێکی دی چوە نێو خۆیەوە و دیسان لە سەر گاشەبەردەکە دانیشتەوە و چوە نێو بیرەوە. لەپڕ راپەڕی:

«بەزەیی! بەزەیی بە مرۆڤە باڵاترەکان!» ئەو وەهای هاوار کرد و روخساری شین هەڵگەڕا. «ئادی ئەوەش کاتی خۆی هەبوو!

بەزەیی و دەردی من چیە. ئایا من بۆ **بەختیاریی** هەوڵ دەدەم؟ من بە شوێن **کاری** خۆمەوەم.

زۆر باشە، شێر هاتوە، منداڵەکانم نزیکن، زەردەشت گەیشتوە، کاتی من هات.

ئەمە بەرەبەیانی **منە**، رۆژی **من** دادێ: **نووکە وەرە سەر، وەرە سەر، ئەی نیوەڕۆی مەزن!»**

وەهای گوت زەردەشت و ئەشکەوتی خۆی جێ هێشت، درەشاوە و بە هێز، مینا هەتاوی بەرەبەیان کە لە پشت کێوە تاریکەکان سەر دەردێنێ.

فەرهەنگۆک

ئافراندن: خوڵقاندن

ئافرێنەر: خوڵقێنەر

ئاكارباش: کەسێک کە چاکە و کردەوەی باش دەکا.

ئاكارباشی: کردەوەی باش و چاک، پلەبەرزی لە کاری چاک دا.

ئامۆتە: فێرکراوە، ئامۆژە.

بازگە: شوێنی باز دان

باسپێر: پارچە و قوماشێکی گەورەیە کە لەو گەمیٚ و کەشتیانەی هەڵداوەسن کە بە هێزی با ئیش دەکەن.

بۆقە: دەنگی بەراز

بەرزەمرۆڤ: بەرزەمرۆڤ لە جیات وشەی Übermensch هەڵبژاردراوە. Über یانی سەر، بەرز و mensch یانی مرۆڤ کە بە گشتی یانی مرۆڤی تەواو پێگەیشتوو.

بەرەزا: یەکەم منداڵی دایک و باوک، نۆبەرە. // پاشەبەرە

پرسا: کەسێک کە لە هەموو شت دەپرسێ و دەکۆڵێتەوە، وردکۆڵ، کونجکاو.

پەردەک: مەتەڵۆکە، مەتەڵ.

پەیڤ: قسە، وتە، کەلام.

تلیلی: دەنگی شادی دەربڕین بە زمان و دەم.

تاریکان: ئێوارەی درەنگ، تاریکایی ئێوارێ.

چەنگ: ئامێرێکی کۆنی مۆسیقا

خەدەنگ: تیری کەوان، تیر

خەڵوەنشین: کەسێک کە لە ژوورێکی تەنیا یا لە ئەشکەوتێک دا خەریکی

عیبادەتە و کەم دەخوا، خەڵوەکێش.

دەخمە: سەیزان و ژێرخانێک کە کەلاکی مردووی لێدادەنێن.

رەوان: رووح

سەرایی: بەشی هەرە سەرووی شتێک، سەتح.

فرەزان: زۆرزان، چازان، زۆر زانا.

فەریسی: کۆمەڵێکی ئایین ویشکی جوولەکە بوون کە لە سەردەمی مەسیحیش دا هەبوون و عیسا دژایەتی دەگەڵ دەکردن.

کوپیدۆ: خودای ئەوینی رۆمییەکان، کوڕی ڤێنووس.

کەپوور: جۆرێک ماسی.

گڕگڕان: فیشەکەشێتە و کەرەسەی ئاگرین دە حەوا کردن لە کاتی جەژن و خۆشی دا، ئاگربازی.

گوڕنی: مرۆڤی کورتەڵە، بابەعەمرە.

لەیستۆک: کەرەسە و ئەسبابی کایەی منداڵ، ئەو شتانەی کە منداڵ کایەی پێدەکەن.

لێمشت: لافاو، سێڵاو

مەلەوەر: هەر شتێک کە لە سەر ئاو بێ و بە تەواوی نوقم نەبووبێ و ئاو دەگەڵ خۆی بیبا.

مینا: چەشن، وەک، وەکوو

نێرینە: نێوەڕاست

وەزەخ: بۆقی گڵێ، بۆقی ویشکایی.

یادمان: پەیکەرە یا کۆتەڵێک کە بۆ یاد و بیرەوەری کەسێک ساز بکردرێ.

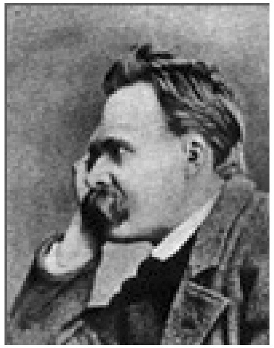

wehay gut zerdeşt

Fridriş Niçe

wergêr:Ali Nanvazadeh

ISBN: 91-972155-4-6

کتێبە چاپکراوەکانی دەزگا

١ – جوگرافیای کوردستان
٢ – نەژادی کورد
٣ – باڵە سیاسییەکان لە ئێران
٤ – کرۆنۆلۆژیای مەسەلەی مووسڵ
٥ – اربیل ٨٨ هەولێر ٩٩
٦ – جمعیة خویبون
٧ – امارة بابان
٨ – امارة بوتان
٩ – امارة بادینان
١٠ – جیهانگیری
١١ – حقوق الانسان والمجتمع المدني بين النظرية والتطبيق
١٢ – الفدرالية وامكانية تطبيقها في العراق
١٣ – تەقریرستان
١٤ – شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا
١٥ – کردستان - في القرن الثامن الهجري
١٦ – فەرهەنگ و لێکحاڵی بوون
١٧ – فەرمانڕەوایانی قۆچ زێڕین – لە سوڵتان سلێمانی قانوونییەوە تا ئەتاتورک
١٨ – ئەودیوی مەرگ
١٩ – فریدریک نیتشە
٢٠ – چەند بابەتێکی ڕێزمان و زمان
٢١ – ژیانەوە
٢٢ – ئینسکلۆپیدیای ئابووریی
٢٣ – دێموکراسی چییە؟
٢٤ – ئەو پڵنگانەی لە تەک مندا غاریانداوە
٢٥ – کوردستان و کێشەی سنووری عوسمانی – فارسی

٢٦ – لوڕ و لوڕستان
٢٧ – مناڵییم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا باز بازێنی دەکرد
٢٨ – شۆڕشی دەرسیم
٢٩ – ماکیاڤیللی
٣٠ – الشدادیون
٣١ – پاریا
٣٢ – شێخ عەبدولقادری گەیلانی
٣٣ – کوردستان لە مێژوودا –چاخە کۆنەکان
٣٤ – کوێری
٣٥ – خەیامی هەژارانە
٣٦ – بێدەنگی دەریا
٣٧ – االفدرالية والحكم الذاتي
٣٨ - كوردستان من بداية الحرب العالمية الاولى الى نهاية مشكلة الموصل ١٩١٤ - ١٩٢٦
٣٩ - القضية الكوردية في المؤتمرات الدولية
٤٠- ڕێبازە هاوچەرخەکانی فەلسەفە
٤١ – سەرۆک کۆماری کوردستان – لەبەردەم دادگادا
٤٢ – کەریم بەگی فەتاح بەگی هەمەوەندو بەشێک لە مێژووی ڕزگاریخوازی گەلی کورد
٤٣ – الاسلام وحقوق الانسان
٤٤ – سینۆهە پزیشکی تایبەتی فیرعەون
٤٥ – چەند لاپەڕەیەک لە مێژووی گەلی کورد (بەرگی دووەم)
٤٦ – سەرۆک کۆماری کوردستان – لەبەردەم دادگادا
٤٧ – ستران و دیلان
٤٨ – من وثائق الحركة القومية الكردية